USTAWA
z dnia 17 listopada 1964 r.

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

(Dz. U. z dnia 1 grudnia 1964 r.)

TYTUŁ WSTĘPNY. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1. (1) Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

Art. 2. § 1. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy.

§ 1a. (2) W wypadkach wskazanych w ustawie czynności w postępowaniu cywilnym mogą wykonywać działający w sądach referendarze sądowi. W zakresie czynności im powierzonych referendarze sądowi posiadają kompetencje sądu, z uwzględnieniem przepisów art. 518^1 § 1 i 2.

§ 2. (3) (skreślony).

§ 3. (4) Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

Art. 3. (5) Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody.

Art. 4. (6) (skreślony).

Art. 5. (7) Sąd powinien udzielać stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego potrzebnych wskazówek co do czynności procesowych oraz pouczać ich o skutkach prawnych tych czynności i skutkach zaniedbań.

Art. 6. Sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy.

Art. 7. (8) Prokurator może żądać wszczęcia postępowania w każdej sprawie, jak również wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu, jeżeli według jego oceny wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli lub interesu społecznego. W sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego prokurator może wytaczać powództwa tylko w wypadkach wskazanych w ustawie.

Art. 8. (9) Organizacje społeczne, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą w wypadkach przewidzianych w ustawie dla ochrony praw obywateli spowodować wszczęcie postępowania, jak również brać udział w toczącym się postępowaniu.

Art. 9. Rozpoznawanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy lub wyciągi z tych akt.

Art. 10. W sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd powinien w każdym stanie postępowania dążyć do ich ugodowego załatwienia.

Art. 11. Ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Jednakże osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną.

Art. 12. Roszczenia majątkowe wynikające z przestępstwa mogą być dochodzone w postępowaniu cywilnym albo w wypadkach w ustawie przewidzianych w postępowaniu karnym.

Art. 13. § 1. (10) Sąd rozpoznaje sprawy w procesie, chyba że ustawa stanowi inaczej. W wypadkach przewidzianych w ustawie sąd rozpoznaje sprawy według przepisów o postępowaniach odrębnych.

§ 2. Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Art. 14. (11) (skreślony).

wydrukowano ze strony: **www.koliba.poznan.pl**

CZĘŚĆ PIERWSZA

POSTĘPOWANIE ROZPOZNAWCZE

Księga pierwsza. PROCES

TYTUŁ I. SĄD

DZIAŁ I. WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU

Przepis wstępny

Art. 15. § 1. Sąd właściwy w chwili wniesienia pozwu pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy.

§ 2. Sąd nie może uznać, że jest niewłaściwy, jeżeli w toku postępowania stał się właściwy.

Rozdział 1. Właściwość rzeczowa

Oddział 1. Podstawy właściwości

Art. 16. (12) Sądy powiatowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów wojewódzkich.

Art. 17. (13) Do właściwości sądów wojewódzkich należą sprawy:

1) (14) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o unieważnienie uznania dziecka oraz o rozwiązanie przysposobienia,
2) o ochronę praw autorskich, jak również praw wynikających z opatentowania wynalazków lub rejestracji wzorów użytkowych i zdobniczych oraz znaków towarowych,
3) o roszczenia wynikające z Prawa prasowego,
4) (15) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa trzydzieści tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania i o zniesienie wspólności majątkowej między małżonkami oraz spraw o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
5) o orzeczenie przepadku świadczenia na rzecz Skarbu Państwa, jeżeli świadczenie to zostało spełnione w zamian za dokonanie czynu zabronionego przez ustawę lub w celu niegodziwym,
6) (16) (uchylony).

Art. 18. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy w sądzie powiatowym powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd ten może przekazać sprawę do rozpoznania sądowi wojewódzkiemu. Postanowienie o przekazaniu sprawy wymaga uzasadnienia.

§ 2. Sąd wojewódzki może przed pierwszą rozprawą odmówić przyjęcia sprawy do rozpoznania i zwrócić sprawę sądowi powiatowemu, jeżeli uzna, że poważne wątpliwości nie zachodzą. Postanowienie zapada na posiedzeniu niejawnym w składzie trzech sędziów i wymaga uzasadnienia. Ponowne przekazanie tej samej sprawy przez sąd powiatowy nie jest dopuszczalne.

Oddział 2. Wartość przedmiotu sporu

Art. 19. § 1. W sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu.

§ 2. W innych sprawach majątkowych powód obowiązany jest oznaczyć w pozwie kwotą pieniężną wartość przedmiotu sporu, uwzględniając postanowienia zawarte w artykułach poniższych.

Art. 20. Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego.

Art. 21. Jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń, zlicza się ich wartość.

Art. 22. W sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok - za cały czas ich trwania.

Art. 23. W sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie albo odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, wartość przedmiotu sporu stanowi przy umowach zawartych na czas

oznaczony - suma czynszu za czas sporny, lecz nie więcej niż za rok; przy umowach zawartych na czas nie oznaczony - suma czynszu za okres trzech miesięcy.

Art. 23[1]. (17) W sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy wartość przedmiotu sporu stanowi, przy umowach na czas określony - suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za rok, a przy umowach na czas nieokreślony - za okres jednego roku.

Art. 24. W sprawach o zabezpieczenie, zastaw lub hipotekę wartość przedmiotu sporu stanowi suma wierzytelności. Jeżeli jednak przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność, rozstrzyga wartość mniejsza.

Art. 25. § 1. Sąd może na posiedzeniu niejawnym sprawdzić wartość przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie.

§ 2. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

§ 3. Jeżeli sąd w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sporu uzna się za niewłaściwy, przekaże sprawę sądowi właściwemu; jeżeli jest kilka sądów właściwych - przekaże temu z nich, który wskaże powód.

Art. 26. Po ustaleniu w myśl artykułu poprzedzającego, wartość przedmiotu sporu nie podlega ponownemu badaniu w dalszym toku postępowania.

Rozdział 2. Właściwość miejscowa

Oddział 1. Właściwość ogólna

Art. 27. § 1. Powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

§ 2. Miejsce zamieszkania określa się według przepisów kodeksu cywilnego.

Art. 28. Jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania w Polsce, ogólną właściwość oznacza się według miejsca jego pobytu w Polsce, a gdy nie jest ono znane lub nie leży w Polsce - według ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce.

Art. 29. Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa wytacza się według siedziby państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

Art. 30. Powództwo przeciwko osobie prawnej lub innemu podmiotowi nie będącemu osobą fizyczną wytacza się według miejsca ich siedziby.

Oddział 2. Właściwość przemienna

Art. 31. Powództwo w sprawach objętych przepisami oddziału niniejszego wytoczyć można bądź według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd oznaczony w przepisach poniższych.

Art. 32. Powództwo o roszczenie alimentacyjne oraz o ustalenie ojcostwa i związane z tym roszczenia wytoczyć można według miejsca zamieszkania osoby uprawnionej.

Art. 33. Powództwo o roszczenie majątkowe wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu znajduje się jednostka organizacyjna pozwanego lub jej zakład mający za zadanie prowadzenie działalności gospodarczej, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tej jednostki lub zakładu.

Art. 34. Powództwo o ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jako też o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy wytoczyć można przed sąd miejsca jej wykonania. W razie wątpliwości miejsce wykonania umowy powinno być stwierdzone dokumentem.

Art. 35. Powództwo o roszczenie z czynu niedozwolonego wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

Art. 36. Powództwo o zapłatę należności za prowadzenie sprawy wytoczyć można przed sąd miejsca, gdzie pełnomocnik procesowy sprawę prowadził.

Art. 37. Powództwo o roszczenie ze stosunku najmu lub dzierżawy nieruchomości wytoczyć można przed sąd miejsca położenia nieruchomości.

Oddział 3. Właściwość wyłączna

Art. 38. § 1. Powództwo o własność lub o inne prawa rzeczowe na nieruchomości, jak również powództwo o posiadanie nieruchomości można wytoczyć wyłącznie przed sąd miejsca jej położenia. Jeżeli przedmiotem sporu jest służebność gruntowa, właściwość oznacza się według położenia nieruchomości obciążonej.

§ 2. Właściwość powyższa rozciąga się na roszczenia osobiste związane z prawami rzeczowymi i dochodzone łącznie z nimi przeciwko temu samemu pozwanemu.

Art. 39. Powództwo z tytułu dziedziczenia, zachowku, jak również z tytułu zapisu, polecenia oraz innych rozrządzeń testamentowych wytacza się wyłącznie przed sąd ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, a jeżeli jego miejsca zamieszkania w Polsce nie da się ustalić, przed sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część.

Art. 40. Powództwo ze stosunku członkostwa spółdzielni, spółki lub stowarzyszenia wytacza się wyłącznie według miejsca ich siedziby.

Art. 41. [18] Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie wspólne zamieszkanie, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze stale przebywa. W braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a gdy i tej podstawy nie ma - sąd miejsca zamieszkania powoda.

Art. 42. Powództwo ze stosunku między rodzicami a dziećmi oraz między przysposabiającym a przysposobionym wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca zamieszkania powoda, jeżeli brak jest podstaw do wytoczenia powództwa według przepisów o właściwości ogólnej.

Oddział 4. Przepisy szczególne

Art. 43. § 1. Jeżeli uzasadniona jest właściwość kilku sądów albo jeżeli powództwo wytacza się przeciwko kilku osobom, dla których według przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy, wybór między tymi sądami należy do powoda.

§ 2. To samo dotyczy wypadku, gdy nieruchomość, której położenie jest podstawą oznaczenia właściwości sądu, jest położona w kilku okręgach sądowych.

Art. 44. Jeżeli sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd.

Art. 45. Jeżeli w myśl przepisów kodeksu nie można na podstawie okoliczności sprawy ustalić właściwości miejscowej, Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnym oznaczy sąd, przed który należy wytoczyć powództwo.

Art. 46. § 1. Strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten będzie wówczas wyłącznie właściwy, jeżeli strony nie postanowiły inaczej. Strony mogą również ograniczyć umową pisemną prawo wyboru powoda pomiędzy kilku sądami właściwymi dla takich sporów.

§ 2. Strony nie mogą jednak zmieniać właściwości wyłącznej.

DZIAŁ II. SKŁAD SĄDU

Art. 47. [19] § 1. W pierwszej instancji sąd w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników rozpoznaje sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych oraz sprawy ze stosunków rodzinnych, z wyjątkiem spraw o alimenty.

§ 2. Postanowienia poza rozprawą oraz zarządzenia wydaje przewodniczący.

§ 3. Sprawy inne niż określone w § 1 sąd w pierwszej instancji rozpoznaje w składzie jednego sędziego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 4. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów zawodowych, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawiłość lub precedensowy charakter sprawy.

DZIAŁ III. WYŁĄCZENIE SĘDZIEGO

Art. 48. § 1. Sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy:

1) w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziaływa na jego prawa lub obowiązki;
2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych do czwartego stopnia i powinowatych bocznych do drugiego stopnia;

3) w sprawach osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;
4) w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem albo był radcą prawnym jednej ze stron;
5) w sprawach, w których w instancji niższej brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, jako też w sprawach o ważność aktu prawnego z jego udziałem sporządzonego lub przez niego rozpoznanego oraz w sprawach, w których występował jako prokurator.

§ 2. Powody wyłączenia trwają także po ustaniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

§ 3. [20] Sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego skargą o wznowienie, nie może orzekać co do tej skargi.

Art. 49. Niezależnie od przyczyn wymienionych w artykule poprzedzającym, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli między nim a jedną ze stron lub jej przedstawicielem zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego.

Art. 50. § 1. Wniosek o wyłączenie sędziego strona zgłasza na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa się toczy, uprawdopodabniając przyczyny wyłączenia.

§ 2. Strona, która przystąpiła do rozprawy, powinna uprawdopodobnić ponadto, że przyczyna wyłączenia dopiero później powstała lub stała się jej znana.

§ 3. Aż do rozstrzygnięcia sprawy o wyłączenie sędzia może spełniać tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

Art. 51. Sędzia powinien zawiadomić sąd o zachodzącej podstawie swego wyłączenia i wstrzymać się od udziału w sprawie.

Art. 52. § 1. O wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, w którym sprawa się toczy, a gdyby sąd ten nie mógł wydać postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów - sąd nad nim przełożony.

§ 2. Postanowienie wydaje sąd w składzie trzech sędziów zawodowych po złożeniu wyjaśnienia przez sędziego, którego wniosek dotyczy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 53. [21] (utracił moc).

Art. 54. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do wyłączenia ławników, jak również innych organów sądowych oraz prokuratora. Wniosek o wyłączenie ławnika sąd rozstrzyga zgodnie z przepisami poprzedzającymi, a wniosek o wyłączenie pozostałych osób przekazuje odpowiedniemu organowi nadrzędnemu.

TYTUŁ II. PROKURATOR

Art. 55. Prokurator, wytaczając powództwo na rzecz oznaczonej osoby, powinien ją wskazać w pozwie. Nie dotyczy to spraw niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 56. § 1. Osobę, na rzecz której prokurator wytoczył powództwo, sąd zawiadamia o tym, doręczając jej odpis pozwu. Osoba ta może wstąpić do sprawy w każdym jej stanie w charakterze powoda; w tym wypadku do udziału prokuratora w sprawie stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym.

§ 2. Prokurator nie może samodzielnie rozporządzać przedmiotem sporu.

Art. 57. Jeżeli prokurator, wytaczając powództwo, nie działa na rzecz oznaczonej osoby, wnosi on pozew przeciwko wszystkim osobom będącym stronami stosunku prawnego, którego dotyczy powództwo.

Art. 58. Wyrok prawomocny zapadły w sprawie wytoczonej przez prokuratora ma powagę rzeczy osądzonej pomiędzy stroną, na rzecz której prokurator wytoczył powództwo, a stroną przeciwną. Jednakże w sprawach o roszczenia majątkowe prawomocne rozstrzygnięcie sprawy nie pozbawia strony zainteresowanej, która nie brała udziału w sporze, możności dochodzenia swoich roszczeń w całości lub w tej części, w której nie zostały zasądzone.

Art. 59. Sąd zawiadamia prokuratora o każdej sprawie, w której udział jego uważa za potrzebny.

Art. 60. § 1. Prokurator może wstąpić do postępowania w każdym jego stadium. Prokurator nie jest związany z żadną ze stron. Może on składać oświadczenia i zgłaszać wnioski, jakie uzna za celowe, oraz przytaczać fakty i dowody na ich potwierdzenie. Od chwili, kiedy prokurator zgłosił udział w postępowaniu, należy mu doręczać pisma procesowe, zawiadomienia o terminach i posiedzeniach oraz orzeczenia sądowe.

§ 2. Prokurator może zaskarżyć każde orzeczenie sądowe, od którego służy środek odwoławczy. Terminy do zaskarżenia orzeczeń sądowych, ustanowione dla stron, wiążą również prokuratora.

TYTUŁ III. ORGANIZACJE SPOŁECZNE[22]

Art. 61. § 1. [23] W sprawach o roszczenia alimentacyjne oraz w sprawach o ochronę konsumentów organizacje społeczne, których zadanie nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą wytaczać powództwa na rzecz obywateli. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, wykaz tych organizacji.

§ 2. W sprawach wymienionych w paragrafie poprzedzającym organizacja taka może wstąpić do postępowania w każdym jego stadium.

§ 3. [24] Organizacje społeczne, do których zadań statutowych należy ochrona środowiska, ochrona konsumentów albo ochrona praw z tytułu wynalazczości, mogą w sprawach z tego zakresu wstąpić, za zgodą powoda, do postępowania w każdym jego stadium. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, wykaz tych organizacji.

Art. 62. Do organizacji społecznych wnoszących powództwa na rzecz obywateli, jak również do uczestnictwa takich organizacji w postępowaniu dla ochrony praw obywateli, stosuje się odpowiednio przepisy o prokuratorze.

Art. 63. [25] Organizacje wymienione w artykułach poprzedzających, które nie uczestniczą w sprawie, mogą przedstawiać sądowi istotny dla sprawy pogląd wyrażony w uchwale lub oświadczeniu ich należycie umocowanych organów.

TYTUŁ IIIa. PAŃSTWOWA INSPEKCJA PRACY[26]

Art. 63^1. W sprawach o ustalenie istnienia stosunku pracy inspektorzy pracy mogą wytaczać powództwa na rzecz obywateli, a także wstępować, za zgodą powoda, do postępowania w tych sprawach w każdym jego stadium.

Art. 63^2. W sprawach wymienionych w artykule poprzedzającym do inspektorów pracy stosuje się odpowiednio przepisy o prokuratorze.

TYTUŁ IIIb. POWIATOWY (MIEJSKI) RZECZNIK KONSUMENTÓW[27]

Art. 63^3. [28] W sprawach o ochronę interesów konsumentów powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów może wytaczać powództwa na rzecz obywateli, a także wstępować, za zgodą powoda, do postępowania w tych sprawach w każdym jego stadium.

Art. 63^4. [29] W sprawach, o których mowa w art. 63^3, do powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów stosuje się odpowiednio przepisy o prokuratorze.

TYTUŁ IV. STRONY

DZIAŁ I. ZDOLNOŚĆ SĄDOWA I PROCESOWA

Art. 64. § 1. Każda osoba fizyczna i prawna ma zdolność występowania w procesie jako strona (zdolność sądowa).

§ 2. [30] Zdolność sądową mają także organizacje społeczne dopuszczone do działania na podstawie obowiązujących przepisów, choćby nie posiadały osobowości prawnej.

Art. 65. § 1. Zdolność do czynności procesowych (zdolność procesową) mają osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, osoby prawne oraz organizacje, o których mowa w artykule poprzedzającym.

§ 2. Osoba fizyczna ograniczona w zdolności do czynności prawnych ma zdolność procesową w sprawach wynikających z czynności prawnych, których może dokonywać samodzielnie.

Art. 66. Osoba fizyczna nie mająca zdolności procesowej może podejmować czynności procesowe tylko przez swego przedstawiciela ustawowego.

Art. 67. § 1. Osoby prawne oraz inne organizacje mające zdolność sądową dokonują czynności procesowych przez organy uprawnione do działania w ich imieniu.

§ 2. Za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej.

Art. 68. Przedstawiciel ustawowy i organ, o którym mowa w artykule poprzedzającym, mają obowiązek wykazać swoje umocowanie dokumentem przy pierwszej czynności procesowej.

Art. 69. Dla strony nie mającej zdolności procesowej, która nie ma przedstawiciela ustawowego, jak również dla strony nie mającej organu powołanego do jej reprezentowania, sąd na wniosek strony przeciwnej ustanowi kuratora, jeżeli strona ta podejmuje przeciwko drugiej stronie czynność procesową nie cierpiącą zwłoki. Postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 70. § 1. Jeżeli braki w zakresie zdolności sądowej lub procesowej albo w składzie właściwych organów dają się uzupełnić, sąd wyznaczy w tym celu odpowiedni termin. W wypadkach, w których ustanowienie przedstawiciela ustawowego powinno nastąpić z urzędu, sąd zwraca się o to do właściwego sądu opiekuńczego.

§ 2. Sąd może dopuścić tymczasowo do czynności stronę nie mającą zdolności sądowej lub procesowej albo osobę nie mającą należytego ustawowego umocowania, z zastrzeżeniem, że przed upływem wyznaczonego terminu braki będą uzupełnione, a czynności zatwierdzone przez powołaną do tego osobę.

Art. 71. Jeżeli braków powyższych nie można uzupełnić albo nie zostały one w wyznaczonym terminie uzupełnione, sąd zniesie postępowanie w zakresie, w jakim jest ono dotknięte brakami, i w miarę potrzeby wyda odpowiednie postanowienie.

DZIAŁ II. WSPÓŁUCZESTNICTWO W SPORZE

Art. 72. § 1. Kilka osób może w jednej sprawie występować w roli powodów lub pozwanych, jeżeli przedmiot sporu stanowią:

1) prawa lub obowiązki im wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (współuczestnictwo materialne);
2) roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, jeżeli ponadto właściwość sądu jest uzasadniona dla każdego z roszczeń lub zobowiązań z osobna, jako też dla wszystkich wspólnie (współuczestnictwo formalne).

§ 2. [31] Jeżeli przeciwko kilku osobom sprawa może toczyć się tylko łącznie (współuczestnictwo konieczne), przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się także do osób, których udział w sprawie uzasadniałby jej rozpoznanie w postępowaniu odrębnym.

§ 3. [32] Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w wypadku współuczestnictwa materialnego, innego niż współuczestnictwo konieczne.

Art. 73. § 1. Każdy współuczestnik działa w imieniu własnym.

§ 2. W wypadku jednak, gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich współuczestników (współuczestnictwo jednolite), czynności procesowe współuczestników działających są skuteczne wobec nie działających. Do zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa potrzeba zgody wszystkich współuczestników.

Art. 74. Każdy ze współuczestników sporu ma prawo samodzielnie popierać sprawę. Na posiedzenie sądowe wzywa się wszystkich tych współuczestników, co do których sprawa nie jest zakończona.

DZIAŁ III. INTERWENCJA GŁÓWNA I UBOCZNA

Art. 75. Kto występuje z roszczeniem o rzecz lub prawo, o które sprawa toczy się pomiędzy innymi osobami, może aż do zamknięcia rozprawy w pierwszej instancji wytoczyć powództwo o tę rzecz lub prawo przeciwko obu stronom przed sąd, w którym toczy się sprawa (interwencja główna).

Art. 76. Kto ma interes prawny w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść jednej ze stron, może w każdym stanie sprawy aż do zamknięcia rozprawy w drugiej instancji przystąpić do tej strony (interwencja uboczna).

Art. 77. § 1. Wstąpienie swe do sprawy interwenient uboczny powinien zgłosić w piśmie, w którym poda, jaki ma interes prawny we wstąpieniu i do której ze stron przystępuje. Pismo to należy doręczyć obu stronom.

§ 2. Interwenient uboczny może ze wstąpieniem do sprawy połączyć dokonanie innej czynności procesowej.

Art. 78. § 1. Każda ze stron może zgłosić opozycję przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego, jednakże nie później niż przy rozpoczęciu najbliższej rozprawy.

§ 2. Sąd oddali opozycję po przeprowadzeniu co do niej rozprawy, jeżeli interwenient uprawdopodobni, że ma interes prawny we wstąpieniu do sprawy.

§ 3. Mimo wniesienia opozycji interwenient uboczny bierze udział w sprawie, dopóki orzeczenie uwzględniające opozycję nie stanie się prawomocne. W razie prawomocnego uwzględnienia opozycji czynności interwenienta ubocznego uważane będą za niebyłe.

Art. 79. Interwenient uboczny jest uprawniony do wszelkich czynności procesowych dopuszczalnych według stanu sprawy. Nie mogą one jednak pozostawać w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której przystąpił.

Art. 80. Interwenientowi ubocznemu należy od chwili jego wstąpienia do sprawy doręczać, tak jak stronie, zawiadomienia o terminach i posiedzeniach sądowych, jako też orzeczenia sądu.

Art. 81. Jeżeli z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok w sprawie ma odnieść bezpośredni skutek prawny w stosunku między interwenientem a przeciwnikiem strony, do której interwenient przystąpił, do stanowiska interwenienta w procesie stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym.

Art. 82. Interwenient uboczny nie może w stosunku do strony, do której przystąpił, podnieść zarzutu, że sprawa została rozstrzygnięta błędnie albo że strona ta prowadziła proces wadliwie, chyba że stan sprawy w chwili przystąpienia interwenienta uniemożliwił mu korzystanie ze środków obrony albo że strona umyślnie lub przez niedbalstwo nie skorzystała ze środków, które nie były interwenientowi znane.

Art. 83. Za zgodą stron interwenient uboczny może wejść na miejsce strony, do której przystąpił.

DZIAŁ IV. PRZYPOZWANIE

Art. 84. § 1. Strona, której w razie niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia przysługiwałoby roszczenie względem osoby trzeciej albo przeciwko której osoba trzecia mogłaby wystąpić z roszczeniem, może zawiadomić taką osobę o toczącym się procesie i wezwać ją do wzięcia w nim udziału.

§ 2. W tym celu strona wnosi do sądu pismo procesowe wskazujące przyczynę wezwania i stan sprawy. Pismo to doręcza się niezwłocznie osobie trzeciej, która może zgłosić swe przystąpienie do strony jako interwenient uboczny.

Art. 85. Skutki związane z interwencją uboczną określone w art. 82 powstają w stosunku do wezwanego, który nie zgłosił przystąpienia, z chwilą, w której przystąpienie było możliwe.

DZIAŁ V. PEŁNOMOCNICY PROCESOWI

Art. 86. Strony i ich organy lub przedstawiciele ustawowi mogą działać przed sądem osobiście lub przez pełnomocników.

Art. 87. § 1. [33] Pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny, a w sprawach własności przemysłowej także rzecznik patentowy, a ponadto współuczestnik sporu, jak również rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia.

§ 2. [34] Pełnomocnikiem osoby prawnej lub przedsiębiorcy, w tym nie posiadającego osobowości prawnej, może być również pracownik tej jednostki albo jej organu nadrzędnego. Osoba prawna prowadząca, na podstawie odrębnych przepisów, obsługę prawną przedsiębiorcy, osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej może udzielić pełnomocnictwa procesowego - w imieniu podmiotu, którego obsługę prawną prowadzi - adwokatowi lub radcy prawnemu, jeżeli została do tego upoważniona przez ten podmiot.

§ 3. [35] W sprawach o ustalenie ojcostwa i o roszczenia alimentacyjne pełnomocnikiem może być również przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacji społecznej, mającej na celu udzielanie pomocy rodzinie. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, wykaz tych organizacji społecznych.

§ 4. [36] W sprawach związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego pełnomocnikiem rolnika może być również przedstawiciel organizacji zrzeszającej rolników indywidualnych, której rolnik jest członkiem.

§ 5. [37] W sprawach związanych z ochroną praw konsumentów pełnomocnikiem może być przedstawiciel organizacji, do której zadań statutowych należy ochrona konsumentów.

§ 6. [38] W sprawach związanych z ochroną własności przemysłowej pełnomocnikiem twórcy projektu wynalazczego może być również przedstawiciel organizacji, do której zadań statutowych należą sprawy popierania własności przemysłowej i udzielania pomocy twórcom projektów wynalazczych.

Art. 88. Pełnomocnictwo może być albo procesowe - bądź to ogólne, bądź do prowadzenia poszczególnych spraw - albo do niektórych tylko czynności procesowych.

Art. 89. § 1. [39] Pełnomocnik obowiązany jest przy pierwszej czynności procesowej dołączyć do akt sprawy pełnomocnictwo z podpisem mocodawcy lub wierzytelny odpis pełnomocnictwa. Adwokat i radca prawny, a także rzecznik patentowy mogą sami uwierzytelnić odpis udzielonego im pełnomocnictwa. Sąd może w razie wątpliwości zażądać urzędowego poświadczenia podpisu strony.

§ 2. W toku sprawy pełnomocnictwo może być udzielone ustnie na posiedzeniu sądu przez oświadczenie złożone przez stronę i wciągnięte do protokołu.

§ 3. [40] Pełnomocnictwo udzielone przez osobę fizyczną składane przez radcę prawnego powinno zawierać oświadczenie pełnomocnika, że nie pozostaje on w stosunku pracy. W wypadku udzielenia pełnomocnictwa w sposób określony w § 2 oświadczenie radcy prawnego złożone wobec sądu zostaje wciągnięte do protokołu.

Art. 90. Za stronę, która nie może się podpisać, podpisuje pełnomocnictwo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.

Art. 91. Pełnomocnictwo procesowe obejmuje z samego prawa umocowanie do:
1) [41] wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych, nie wyłączając powództwa wzajemnego, skargi o wznowienie postępowania i postępowania wywołanego ich wniesieniem, jako też wniesieniem interwencji głównej przeciwko mocodawcy;
2) wszelkich czynności dotyczących zabezpieczenia i egzekucji;
3) udzielenia dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu;
4) zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa, jeżeli czynności te nie zostały wyłączone w danym pełnomocnictwie;
5) odbioru kosztów procesu od strony przeciwnej.

Art. 92. Zakres, czas trwania i skutki umocowania szerszego niż pełnomocnictwo procesowe, jak również umocowanie do poszczególnych czynności procesowych, ocenia się według treści pełnomocnictwa oraz przepisów prawa cywilnego.

Art. 93. Mocodawca stawający jednocześnie z pełnomocnikiem może niezwłocznie prostować lub odwoływać oświadczenia pełnomocnika.

Art. 94. § 1. Wypowiedzenie pełnomocnictwa procesowego przez mocodawcę odnosi skutek prawny w stosunku do sądu z chwilą zawiadomienia go o tym, w stosunku zaś do przeciwnika i innych uczestników - z chwilą doręczenia im tego zawiadomienia przez sąd.

§ 2. [42] Adwokat lub radca prawny, który wypowiedział pełnomocnictwo, obowiązany jest działać za stronę jeszcze przez dwa tygodnie, chyba że mocodawca zwolni go od tego obowiązku. Każdy inny pełnomocnik powinien, mimo wypowiedzenia, działać za mocodawcę przez ten sam czas, jeżeli jest to konieczne do uchronienia mocodawcy od niekorzystnych skutków prawnych.

Art. 95. [43] Przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do adwokata lub radcy prawnego ustanowionego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych w wypadku zwolnienia go od obowiązku zastępowania strony w procesie.

Art. 96. W razie śmierci strony albo utraty przez nią zdolności sądowej pełnomocnictwo wygasa. Jednakże pełnomocnik procesowy działa aż do czasu zawieszenia postępowania.

Art. 97. § 1. Po wniesieniu pozwu sąd może dopuścić tymczasowo do podjęcia naglącej czynności procesowej osobę nie mogącą na razie przedstawić pełnomocnictwa. Zarządzenie to sąd może uzależnić od zabezpieczenia kosztów.

§ 2. Sąd wyznaczy równocześnie termin, w ciągu którego osoba działająca bez pełnomocnictwa powinna je złożyć albo przedstawić zatwierdzenie swej czynności przez stronę. Jeżeli termin upłynął bezskutecznie, sąd pominie czynności procesowe tej osoby. W tym wypadku przeciwnik może żądać od działającego bez umocowania zwrotu kosztów spowodowanych jego tymczasowym dopuszczeniem.

TYTUŁ V. KOSZTY PROCESU

DZIAŁ I. ZWROT KOSZTÓW PROCESU

Art. 98. § 1. Strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu).

§ 2. [44] Do niezbędnych kosztów procesu prowadzonego przez stronę osobiście lub przez pełnomocnika, który nie jest adwokatem lub radcą prawnym, zalicza się poniesione przez nią koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość zarobku utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie. Suma kosztów przejazdów i równowartość utraconego zarobku nie może przekraczać wynagrodzenia jednego adwokata wykonującego zawód w siedzibie sądu procesowego.

§ 3. [45] Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony.

Art. 99. [46] Stronom reprezentowanym przez radcę prawnego lub rzecznika patentowego zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata.

Art. 100. W razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik

uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Art. 101. Zwrot kosztów należy się pozwanemu pomimo uwzględnienia powództwa, jeżeli nie dał powodu do wytoczenia sprawy i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie pozwu.

Art. 102. W wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Art. 103. § 1. Niezależnie od wyniku sprawy sąd może włożyć na stronę lub interwenienta obowiązek zwrotu kosztów, wywołanych ich niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem.

§ 2. Dotyczy to zwłaszcza kosztów powstałych wskutek uchylenia się od wyjaśnień lub złożenia wyjaśnień niezgodnych z prawdą, zatajenia lub opóźnionego powołania dowodów.

Art. 104. Koszty procesu, w którym zawarto ugodę, znosi się wzajemnie, jeżeli strony nie postanowiły inaczej.

Art. 105. § 1. Współuczestnicy sporu zwracają koszty procesu w częściach równych. Sąd może jednak nakazać zwrot kosztów odpowiednio do udziału każdego ze współuczestników w sprawie, jeżeli pod tym względem zachodzą znaczne różnice.

§ 2. Na współuczestników sporu odpowiadających solidarnie co do istoty sprawy sąd włoży solidarny obowiązek zwrotu kosztów. Za koszty wynikłe z czynności procesowych, podjętych przez poszczególnych współuczestników wyłącznie we własnym interesie, inni współuczestnicy nie odpowiadają.

Art. 106. Udział prokuratora w sprawie nie uzasadnia zasądzenia zwrotu kosztów na rzecz Skarbu Państwa ani od Skarbu Państwa.

Art. 107. Interwenient uboczny, do którego nie mają zastosowania przepisy o współuczestnictwie jednolitym, nie zwraca kosztów przeciwnikowi strony, do której przystąpił. Sąd może jednak przyznać od interwenienta na rzecz wygrywającego sprawę przeciwnika strony, do której interwenient przystąpił, zwrot kosztów wywołanych samoistnymi czynnościami procesowymi interwenienta. Sąd może także przyznać interwenientowi koszty interwencji od przeciwnika obowiązanego do zwrotu kosztów.

Art. 108. § 1. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji.

§ 2. [47] Sąd drugiej instancji, uchylając zaskarżone orzeczenie i przekazując sprawę sądowi pierwszej instancji do rozpoznania, pozostawia temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Art. 109. [48] Roszczenie o zwrot kosztów wygasa, jeśli strona najpóźniej przed zamknięciem rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia nie złoży sądowi spisu kosztów albo nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych. Jednakże o kosztach należnych stronie działającej bez adwokata lub radcy prawnego sąd orzeka z urzędu.

Art. 110. Sąd może zasądzić od świadka, biegłego, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego - po ich wysłuchaniu - zwrot kosztów wywołanych ich rażącą winą. Postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

DZIAŁ II. ZWOLNIENIE OD KOSZTÓW SĄDOWYCH

Art. 111. § 1. Nie mają obowiązku uiszczenia kosztów sądowych:

1) strona dochodząca ustalenia ojcostwa i roszczeń z tym związanych;
2) strona dochodząca roszczeń alimentacyjnych;
3) [49] (skreślony);
4) prokurator;
5) kurator, wyznaczony przez sąd orzekający lub przez sąd opiekuńczy dla danej sprawy;
6) strona, która została zwolniona od kosztów sądowych przez sąd;
7) [50] strona wnosząca o uznanie postanowień umownych za niedozwolone.

§ 2. Za kuratora, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej, wydatki ponosi tymczasowo strona, dla której kurator został ustanowiony, a gdyby to nie było możliwe - strona, która swym wnioskiem lub swą czynnością spowodowała ustanowienie kuratora. W pozostałych wypadkach wskazanych w paragrafie poprzedzającym za strony zwolnione od kosztów sądowych wydatki ponosi tymczasowo Skarb Państwa.

Art. 112. § 1. Strona, która została w całości zwolniona od kosztów sądowych, nie wnosi opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które wykłada za nią Skarb Państwa.

§ 2. Sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych częściowo. Zasady częściowego zwalniania od kosztów sądowych określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Art. 113. § 1. [51] Zwolnienia od kosztów sądowych domagać się może osoba fizyczna, która złoży oświadczenie, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Oświadczenie powinno obejmować dokładne dane o stanie rodzinnym, majątku i dochodach. Od sądu zależy uznanie tego oświadczenia za dostateczne do zwolnienia od kosztów sądowych.

§ 2. Osobie prawnej, jak również organizacji nie mającej osobowości prawnej może być przyznane zwolnienie od kosztów sądowych, jeżeli wykaże, że nie ma dostatecznych środków na te koszty.

Art. 114. § 1. Wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych należy zgłosić na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy.

§ 2. [52] Strona, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych, jako też wniosek o ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego w sądzie powiatowym miejsca swego zamieszkania. Sąd powiatowy prześle niezwłocznie te wnioski właściwemu sądowi.

Art. 115. [53] Wniosek o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych, zgłoszony po raz pierwszy w postępowaniu apelacyjnym lub kasacyjnym, sąd może przekazać do rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Art. 116. § 1. Sąd może zarządzić stosowne dochodzenie, jeżeli na podstawie okoliczności sprawy lub oświadczeń strony przeciwnej poweźmie wątpliwości co do istotnego stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia od kosztów sądowych lub z niego korzystającej.

§ 2. Sąd odmówi zwolnienia od kosztów sądowych stronie w razie oczywistej bezzasadności jej powództwa lub obrony.

Art. 117. [54] § 1. Strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części ma prawo zgłosić wniosek o ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego. Przepisy art. 114 i 115 stosuje się odpowiednio. Sąd uwzględni wniosek, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny. O wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego sąd zwraca się do właściwej rady adwokackiej lub okręgowej izby radców prawnych. Jeżeli adwokat lub radca prawny ustanowiony w ten sposób ma podjąć czynności poza siedzibą sądu orzekającego, właściwa rada adwokacka lub okręgowa izba radców prawnych na wniosek ustanowionego adwokata lub radcy prawnego wyznaczy w razie potrzeby adwokata lub radcę prawnego z innej miejscowości.

§ 2. [55] Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się również do strony korzystającej z ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych, która oświadczeniem przewidzianym w art. 113 § 1 wykaże, że nie może bez uszczerbku dla utrzymania swojego i rodziny ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego. Sąd odmówi stronie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego w razie oczywistej bezzasadności jej powództwa lub obrony.

Art. 118. [56] Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego.

Art. 119. [57] § 1. Zwolnienie od kosztów sądowych oraz ustanowienie adwokata lub radcy prawnego wygasa ze śmiercią strony, która je uzyskała. Jednakże na zasadzie tego ustanowienia adwokat lub radca prawny strony podejmuje czynności procesowe nie cierpiące zwłoki.

§ 2. Adwokat lub radca prawny może z ważnych przyczyn wnosić o zwolnienie go od obowiązku zastępowania strony w procesie. Rada adwokacka lub okręgowa izba radców prawnych, zwalniając adwokata lub radcę prawnego, wyznaczy jednocześnie innego adwokata lub radcę prawnego.

Art. 120. [58] § 1. Sąd cofnie zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jeżeli okaże się, że okoliczności, na których podstawie je przyznano, nie istniały lub przestały istnieć. W obu wypadkach strona obowiązana jest uiścić wszystkie przepisane opłaty oraz wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego dla niej ustanowionego, jednakże w drugim wypadku sąd może obciążyć stronę tym obowiązkiem tylko częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach.

§ 2. Przepisu powyższego w części dotyczącej obowiązku uiszczenia opłat i wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego nie stosuje się, gdy przyczyną cofnięcia zwolnienia i ustanowienia adwokata lub radcy prawnego jest oczywista bezzasadność powództwa lub obrony, chyba że strona podlega ukaraniu w myśl przepisu poniższego.

§ 3. Stronę, która uzyskała zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie adwokata lub radcy prawnego na podstawie podania świadomie nieprawdziwych okoliczności, sąd skaże na grzywnę, niezależnie od jej obowiązku uiszczenia wszystkich przepisanych opłat i wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego.

Art. 121. [59] Zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie adwokata lub radcy prawnego nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi.

Art. 122. [60] § 1. Adwokat lub radca prawny ustanowiony według przepisów poprzedzających ma prawo - z wyłączeniem strony - ściągnąć sumę należną mu tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków z kosztów zasądzo-

nych na rzecz tej strony od przeciwnika. Przeciwnik nie może czynić żadnych potrąceń, z wyjątkiem kosztów nawzajem mu przyznanych od strony zwolnionej od kosztów sądowych.

§ 2. Na kosztach, przypadających od przeciwnika strony zwolnionej od kosztów sądowych, należności adwokata lub radcy prawnego ustanowionego według przepisów poprzedzających przysługuje pierwszeństwo przed roszczeniami osób trzecich.

Art. 123. (61) Postanowienie o przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowieniu adwokata lub radcy prawnego, jak również o włożeniu na stronę obowiązku zapłaty kosztów sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym.

Art. 124. (62) Zgłoszenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jak również wniesienie środka odwoławczego od odmowy zwolnienia od kosztów sądowych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o zwolnienie powoda od kosztów sądowych na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. Sąd może jednak wstrzymać rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku i w związku z tym nie wyznaczać rozprawy, a wyznaczoną rozprawę odwołać lub odroczyć.

TYTUŁ VI. POSTĘPOWANIE

DZIAŁ I. PRZEPISY OGÓLNE O CZYNNOŚCIACH PROCESOWYCH

Rozdział 1. Pisma procesowe

Art. 125. § 1. (63) Pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron składane poza rozprawą.

§ 2. (64) Jeżeli przepis szczególny tak stanowi, pisma procesowe wnosi się na urzędowych formularzach lub na elektronicznych nośnikach informatycznych.

§ 3. (65) Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzory i sposób udostępniania stronom urzędowych formularzy, o których mowa w § 2, odpowiadających wymaganiom przewidzianym dla pism procesowych, szczególnym wymaganiom postępowania, w którym mają być stosowane, oraz zawierających niezbędne pouczenia dla stron co do sposobu ich wypełniania, wnoszenia i skutków niedostosowania pisma do tych wymagań. Urzędowe formularze powinny być udostępniane w siedzibach sądów oraz poza sądami, w dogodny dla stron sposób, za niewygórowaną odpłatnością.

§ 4. (66) Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i termin wprowadzenia techniki informatycznej, warunki, jakim powinny odpowiadać elektroniczne nośniki informatyczne, na których pisma procesowe mają być wnoszone, tryb odtwarzania danych na nich zawartych oraz sposób ich przechowywania i zabezpieczania, uwzględniając stan wyposażenia sądów w odpowiednie środki techniczne i poziom rozwoju technik informatycznych.

Art. 126. § 1. Każde pismo procesowe powinno zawierać:

1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowane, imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;
2) oznaczenie rodzaju pisma;
3) osnowę wniosku lub oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności;
4) podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;
5) wymienienie załączników.

§ 2. Gdy pismo procesowe jest pierwszym pismem w sprawie, powinno ponadto zawierać oznaczenie zawodu i miejsca zamieszkania lub siedziby stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników oraz przedmiotu sporu, pisma zaś dalsze - sygnaturę akt.

§ 3. Do pisma należy dołączyć pełnomocnictwo, jeżeli pismo wnosi pełnomocnik, który przedtem nie złożył pełnomocnictwa.

§ 4. Za stronę, która nie może się podpisać, podpisuje pismo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.

Art. 127. W pismach procesowych mających na celu przygotowanie rozprawy (pisma przygotowawcze) należy podać zwięźle stan sprawy, wypowiedzieć się co do twierdzeń strony przeciwnej i dowodów przez nią powołanych, wreszcie wskazać dowody, które mają być przedstawione na rozprawie, lub je załączyć.

Art. 128. Do pisma procesowego należy dołączyć jego odpisy i odpisy załączników dla doręczenia ich uczestniczącym w sprawie osobom, a ponadto, jeżeli w sądzie nie złożono załączników w oryginale, po jednym odpisie każdego załącznika do akt sądowych.

Art. 129. Strona powołująca się w piśmie na dokument obowiązana jest na żądanie przeciwnika złożyć oryginał dokumentu w sądzie jeszcze przed rozprawą.

Art. 130. § 1. Jeżeli pismo procesowe nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, przewodniczący wzywa stronę, pod rygorem zwrócenia pisma, do poprawienia lub uzupełnienia go w terminie tygodniowym. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.

§ 2. Po bezskutecznym upływie terminu przewodniczący zwraca pismo stronie. Pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu.

§ 3. Pismo poprawione lub uzupełnione w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia.

§ 4. Zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pozwu doręcza się tylko powodowi.

Art. 130[1]. (67) § 1. (68) (utracił moc).

§ 2. Paragraf poprzedzający stosuje się odpowiednio do pism, które powinny być wniesione na elektronicznych nośnikach informatycznych.

§ 3. Zarządzenie o zwrocie pisma kierowane do strony nie reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego powinno zawierać wskazanie braków, jakimi pismo było dotknięte, oraz skutków jego zwrotu i ponownego wniesienia.

§ 4. W terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pozwu powód może wnieść go ponownie. Jeżeli pozew nie jest dotknięty brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie kolejnego zwrotu pozwu.

Rozdział 2. Doręczenia

Art. 131. § 1. (69) Sąd dokonywa doręczeń przez pocztę, komornika, woźnych, a także przez sądową służbę doręczeniową.

§ 2. Szczegółowy tryb doręczania pism sądowych przez pocztę określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane w porozumieniu z Ministrem Łączności.

§ 3. (70) Minister Sprawiedliwości może, w drodze rozporządzenia, utworzyć sądową służbę doręczeniową, powołaną do dokonywania doręczeń, o których mowa w § 1, i określić organizację służby doręczeniowej oraz szczegółowy tryb doręczania przez tę służbę pism sądowych, mając na względzie zapewnienie skuteczności doręczeń, zachowania wymogów postępowania sądowego, ochronę praw osób, którym pisma są doręczane, oraz zasady ochrony ich danych osobowych.

Art. 132. § 1. (71) W toku sprawy adwokaci i radcy prawni mogą doręczać sobie nawzajem pisma bezpośrednio za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty.

§ 2. Doręczenie adresatowi może nastąpić także przez wręczenie mu pisma bezpośrednio w sekretariacie sądu.

Art. 133. § 1. Jeżeli stroną jest osoba fizyczna, doręczenia dokonuje się jej osobiście, a gdy nie ma ona zdolności procesowej - jej przedstawicielowi ustawowemu.

§ 2. Pisma procesowe lub orzeczenia dla osoby prawnej, jak również dla organizacji, która nie ma osobowości prawnej, doręcza się organowi uprawnionemu do reprezentowania ich przed sądem lub do rąk pracownika upoważnionego do odbioru pism.

§ 2a. (72) Pisma procesowe dla przedsiębiorców i wspólników spółek handlowych, wpisanych do rejestru sądowego na podstawie odrębnych przepisów, doręcza się na adres podany w rejestrze, chyba że strona wskazała inny adres dla doręczeń. Jeżeli ostatni wpisany adres został wykreślony jako niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i nie zgłoszono wniosku o wpis nowego adresu, adres wykreślony jest uważany za adres podany w rejestrze.

§ 2b. (73) W razie niemożności doręczenia w sposób określony w paragrafie poprzedzającym stosuje się odpowiednio art. 136 § 2.

§ 3. (74) Jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, doręczenia należy dokonać tym osobom. Jednakże Skarbowi Państwa doręczenia dokonywa się zawsze w sposób określony w § 2.

Art. 134. § 1. W dni ustawowo uznane za wolne od pracy, jako też w porze nocnej doręczać można tylko w wyjątkowych wypadkach za uprzednim zarządzeniem prezesa sądu.

§ 2. Za porę nocną uważa się czas od godziny dwudziestej pierwszej do godziny siódmej.

Art. 135. Doręczenia dokonywa się w mieszkaniu, w miejscu pracy lub tam, gdzie się adresata zastanie.

Art. 136. § 1. Strony i ich przedstawiciele mają obowiązek zawiadamiać sąd o każdej zmianie swego zamieszkania.

§ 2. W razie zaniedbania tego obowiązku pismo sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany. O powyższym obowiązku i skutkach jego niedopełnienia sąd powinien pouczyć stronę przy pierwszym doręczeniu.

§ 3. [75] Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się do doręczenia skargi o wznowienie postępowania.

Art. 137. § 1. Doręczenia żołnierzom zasadniczej służby wojskowej, funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej dokonywa się przez ich organy bezpośrednio przełożone.
§ 2. Doręczenia osobom pozbawionym wolności dokonywa się przez zarząd odpowiedniego zakładu.

Art. 138. § 1. [76] Jeżeli doręczający nie zastanie adresata w mieszkaniu, może doręczyć pismo sądowe dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było - administracji domu, dozorcy domu lub sołtysowi, jeżeli osoby te nie są przeciwnikami adresata w sprawie i podjęły się oddania mu pisma.
§ 2. Dla adresata, którego doręczający nie zastanie w miejscu pracy, można doręczyć pismo osobie upoważnionej do odbioru pism.

Art. 139. § 1. [77] W razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających, pismo przesłane pocztą należy złożyć w placówce pocztowej operatora publicznego, a doręczane w inny sposób - w urzędzie właściwej gminy, umieszczając zawiadomienie o tym w drzwiach mieszkania adresata lub w oddawczej skrzynce pocztowej.
§ 2. [78] Jeżeli adresat lub jego domownik odmawia przyjęcia pisma, pozostawia się je w miejscu doręczenia, a gdyby to było niemożliwe, pismo przesłane pocztą składa się - uprzedzając o tym - w placówce pocztowej operatora publicznego lub, w przypadku pism doręczanych w inny sposób, w urzędzie właściwej gminy.
§ 3. [79] Pisma dla osób prawnych i organizacji podlegających wpisowi do rejestru na podstawie odrębnych przepisów - w razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na nieujawnienie w rejestrze zmiany adresu - pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany.
§ 4. [80] Sąd rejestrowy przy ogłoszeniu lub doręczeniu postanowienia o pierwszym wpisie poucza wnioskodawcę o skutkach zaniedbania ujawnienia w rejestrze zmian określonych w § 3.

Art. 140. Pisma procesowe i orzeczenia doręcza się w odpisach.

Art. 141. § 1. Pełnomocnikowi procesowemu kilku osób doręcza się jeden egzemplarz pisma i załączników.
§ 2. Uprawnionemu przez kilku współuczestników sporu do odbioru pism sądowych doręcza się po jednym egzemplarzu dla każdego współuczestnika.
§ 3. Jeżeli jest kilku pełnomocników jednej strony, sąd doręcza pismo tylko jednemu z nich.

Art. 142. § 1. Odbierający pismo potwierdza odbiór i jego datę własnoręcznym podpisem. Jeżeli tego nie może lub nie chce uczynić, doręczający sam oznacza datę doręczenia oraz przyczyny braku podpisu.
§ 2. Doręczający stwierdza na potwierdzeniu odbioru sposób doręczenia, a na doręczonym piśmie zaznacza dzień doręczenia i opatruje to stwierdzenie swoim podpisem.

Art. 143. Jeżeli stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, ma być doręczony pozew lub inne pismo procesowe wywołujące potrzebę podjęcia obrony jej praw, doręczenie może do chwili zgłoszenia się strony albo jej przedstawiciela lub pełnomocnika nastąpić tylko do rąk kuratora ustanowionego na wniosek osoby zainteresowanej przez sąd orzekający.

Art. 144. § 1. Przewodniczący ustanowi kuratora, jeżeli wnioskodawca uprawdopodobni, że miejsce pobytu strony nie jest znane. W sprawach o roszczenia alimentacyjne, jak również w sprawach o ustalenie ojcostwa i o związane z tym roszczenia, przewodniczący przed ustanowieniem kuratora przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania lub pobytu pozwanego.
§ 2. O ustanowieniu kuratora przewodniczący ogłosi publicznie w budynku sądowym i lokalu *prezydium właściwej rady narodowej*[81], w sprawach zaś większej wagi, gdy uzna to za potrzebne, także w prasie.
§ 3. Z chwilą doręczenia pisma kuratorowi doręczenie staje się skuteczne. Sąd może jednak uzależnić skuteczność doręczenia od upływu oznaczonego terminu od chwili wywieszenia obwieszczenia w budynku sądowym.

Art. 145. W wypadkach, w których ustanowienie kuratora według przepisów poprzedzających nie jest wymagane, pismo doręcza się stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, przez wywieszenie w budynku sądowym. Doręczenie takie staje się skuteczne z upływem miesiąca od dnia wywieszenia.

Art. 146. Przepisy o doręczeniu stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, i ustanowieniu dla niej kuratora stosuje się również do organizacji, które nie mają organów albo których organy są nie znane z miejsca pobytu.

Art. 147. Gdy okaże się, że żądanie ustanowienia kuratora lub wywieszenia pisma nie było uzasadnione, sąd zarządzi doręczenie pisma w sposób właściwy, a w miarę potrzeby zniesie na wniosek strony zainteresowanej postępowanie przeprowadzone z udziałem kuratora lub po wywieszeniu pisma w budynku sądowym.

Rozdział 3. Posiedzenia sądowe

Art. 148. § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, posiedzenia sądowe są jawne, a sąd orzekający rozpoznaje sprawy na rozprawie.

§ 2. Sąd może skierować sprawę na posiedzenie jawne i wyznaczyć rozprawę także wówczas, gdy sprawa podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym.

Art. 149. § 1. Posiedzenia sądowe wyznacza przewodniczący z urzędu, ilekroć wymaga tego stan sprawy.

§ 2. O posiedzeniach jawnych zawiadamia się strony i osoby zainteresowane przez wezwanie lub ogłoszenie podczas posiedzenia. Stronie nieobecnej na posiedzeniu jawnym należy zawsze doręczyć wezwanie na następne posiedzenie. Wezwanie powinno być doręczone co najmniej na tydzień przed posiedzeniem. W wypadkach pilnych termin ten może być skrócony do trzech dni.

Art. 150. W wezwaniu na posiedzenie oznacza się:
1) imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wezwanego;
2) sąd oraz miejsce i czas posiedzenia;
3) strony i przedmiot sprawy;
4) cel posiedzenia;
5) skutki niestawiennictwa.

Art. 151. Posiedzenia sądowe odbywają się w budynku sądowym, a poza tym budynkiem tylko wówczas, gdy czynności sądowe muszą być wykonane w innym miejscu albo gdy odbycie posiedzenia poza budynkiem sądowym ułatwia przeprowadzenie sprawy lub przyczynia się znacznie do zaoszczędzenia kosztów.

Art. 152. Na posiedzenia jawne wstęp na salę sądową mają - poza stronami i osobami wezwanymi - tylko osoby pełnoletnie. Na posiedzenia niejawne mają wstęp tylko osoby wezwane.

Art. 153. § 1. Sąd z urzędu zarządza odbycie całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych, jeżeli publiczne rozpoznanie sprawy zagraża porządkowi publicznemu lub moralności albo gdy mogą być ujawnione okoliczności objęte tajemnicą państwową lub służbową.

§ 2. Sąd może zarządzić odbycie posiedzenia przy drzwiach zamkniętych również na wniosek strony, jeżeli podane przez nią przyczyny uzna za uzasadnione lub jeżeli roztrząsane być mają szczegóły życia rodzinnego. Postępowanie dotyczące tego wniosku odbywa się przy drzwiach zamkniętych. Postanowienie w tym przedmiocie sąd ogłasza publicznie.

Art. 154. § 1. Podczas posiedzenia odbywającego się przy drzwiach zamkniętych mogą być obecni na sali: strony, interwenienci uboczni, ich przedstawiciele ustawowi i pełnomocnicy, prokurator oraz osoby zaufania po dwie z każdej strony.

§ 2. Ogłoszenie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie odbywa się publicznie.

Art. 155. § 1. Przewodniczący otwiera, prowadzi i zamyka posiedzenia, udziela głosu, zadaje pytania, upoważnia do zadawania pytań i ogłasza orzeczenia.

§ 2. Przewodniczący może odebrać głos, gdy przemawiający go nadużywa, jak również uchylić pytanie, jeżeli uzna je za niewłaściwe lub zbyteczne.

Art. 156. Sąd nawet na zgodny wniosek stron może odroczyć posiedzenie tylko z ważnej przyczyny.

Art. 157. § 1. Z przebiegu posiedzenia jawnego protokolant pod kierunkiem przewodniczącego spisuje protokół.

§ 2. Przy wydawaniu wyroków zaocznych wystarcza zaznaczenie w aktach, że pozwany nie stawił się na posiedzenie, nie żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności i nie złożył żadnych wyjaśnień, oraz wzmianka co do ogłoszenia wyroku.

§ 3. Z posiedzenia niejawnego sporządza się notatkę urzędową, jeżeli nie wydano orzeczenia.

Art. 158. § 1. Protokół powinien zawierać:
1) oznaczenie sądu, miejsca i daty posiedzenia, nazwiska sędziów, protokolanta, prokuratora, stron, interwenientów, jak również obecnych na posiedzeniu przedstawicieli ustawowych i pełnomocników oraz oznaczenie sprawy tudzież wzmiankę co do jawności;
2) przebieg posiedzenia, w szczególności wnioski i twierdzenia stron, wyniki postępowania dowodowego, wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na posiedzeniu oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone; jeżeli sporządzenie odrębnej sentencji orzeczenia nie jest wymagane, wystarcza zamieszczenie w protokole treści samego rozstrzygnięcia; zamiast podania wniosków i twierdzeń można w protokole powołać się na pisma przygotowawcze;

3) czynności stron wpływające na rozstrzygnięcie sądu (ugoda, zrzeczenie się roszczenia, uznanie powództwa, cofnięcie, zmiana, rozszerzenie lub ograniczenie żądania pozwu).

§ 2. Protokół podpisują przewodniczący i protokolant.

Art. 159. § 1. Przebieg czynności protokołowanych może być utrwalony za pomocą aparatury dźwiękowej, o czym należy przed uruchomieniem aparatury uprzedzić wszystkie osoby uczestniczące w czynności.

§ 2. [82] (skreślony).

§ 3. Protokół może również być spisany pismem stenograficznym. W tym wypadku protokolant niezwłocznie po zakończeniu posiedzenia przełoży stenogram na zwykłe pismo, czyniąc adnotację, jakim posługiwał się systemem stenograficznym.

Art. 160. Strony mogą żądać sprostowania lub uzupełnienia protokołu, nie później jednak jak na następnym posiedzeniu, a jeśli idzie o protokół rozprawy, po której zamknięciu nastąpiło wydanie wyroku - dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie. Od zarządzenia przewodniczącego strony mogą odwołać się do sądu w terminie tygodniowym od doręczenia im zarządzenia.

Art. 161. W toku posiedzenia wnioski, oświadczenia, uzupełnienia i sprostowania wniosków i oświadczeń można zamieścić w załączniku do protokołu. Gdy stronę zastępuje adwokat lub radca prawny, przewodniczący może zażądać złożenia takiego załącznika w wyznaczonym terminie.

Art. 162. Strony mogą w toku posiedzenia, a jeżeli nie były obecne, na najbliższym posiedzeniu zwrócić uwagę sądu na uchybienia przepisom postępowania, wnosząc o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Stronie, która zastrzeżenia nie zgłosiła, nie przysługuje prawo powoływania się na takie uchybienia w dalszym toku postępowania, chyba że chodzi o przepisy postępowania, których naruszenie sąd powinien wziąć pod rozwagę z urzędu, albo że strona uprawdopodobni, iż nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy.

Art. 163. § 1. [83] Jeżeli kodeks przewiduje grzywnę bez określenia jej wysokości, grzywnę wymierza się w kwocie do jednego tysiąca złotych. Grzywny ściąga się w drodze egzekucji sądowej na rzecz Skarbu Państwa.

§ 2. Ilekroć kodeks dopuszcza zarządzenie przymusowego sprowadzenia lub aresztowania, stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego.

§ 3. [84] O przymusowe sprowadzenie żołnierza w czynnej służbie wojskowej sąd zwraca się do dowódcy jednostki wojskowej, w której pełni on służbę, lub do Żandarmerii Wojskowej, a o przymusowe sprowadzenie funkcjonariusza Policji, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu lub Straży Granicznej - do jego przełożonego.

§ 4. [85] O ukaranie żołnierza w czynnej służbie wojskowej sąd występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której pełni on służbę, a o ukaranie funkcjonariusza Policji, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu lub Straży Granicznej - do jego przełożonego.

Rozdział 4. Terminy

Art. 164. Bieg terminu wyznaczonego przez sąd lub przewodniczącego (termin sądowy) rozpoczyna się od ogłoszenia w tym przedmiocie postanowienia lub zarządzenia, a gdy kodeks przewiduje doręczenie z urzędu - od jego doręczenia.

Art. 165. § 1. Terminy oblicza się według przepisów prawa cywilnego.

§ 2. [86] Oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu.

§ 3. To samo dotyczy złożenia pisma przez żołnierza w dowództwie jednostki wojskowej albo przez osobę pozbawioną wolności w administracji zakładu karnego oraz przez członka załogi polskiego statku morskiego u kapitana statku.

Art. 166. Przewodniczący może z ważnej przyczyny przedłużyć lub skrócić termin sądowy na wniosek zgłoszony przed upływem terminu, nawet bez wysłuchania strony przeciwnej.

Rozdział 5. Uchybienie i przywrócenie terminu

Art. 167. Czynność procesowa podjęta przez stronę po upływie terminu jest bezskuteczna.

Art. 168. § 1. [87] Jeżeli strona nie dokonała w terminie czynności procesowej bez swojej winy, sąd na jej wniosek postanowi przywrócenie terminu. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Przywrócenie nie jest dopuszczalne, jeżeli uchybienie terminu nie pociąga za sobą ujemnych dla strony skutków procesowych.

Art. 169. § 1. Pismo z wnioskiem o przywrócenie terminu wnosi się do sądu, w którym czynność miała być dokonana, w ciągu tygodnia od czasu ustania przyczyny uchybienia terminu.

§ 2. W piśmie tym należy uprawdopodobnić okoliczności uzasadniające wniosek.

§ 3. Równocześnie z wnioskiem strona powinna dokonać czynności procesowej.

§ 4. Po upływie roku od uchybionego terminu, jego przywrócenie jest dopuszczalne tylko w wypadkach wyjątkowych.

Art. 170. Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do złożenia środka odwoławczego od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo ustalającego nieistnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron zawarła po uprawomocnieniu się wyroku nowy związek małżeński.

Art. 171. Spóźniony lub z mocy ustawy niedopuszczalny wniosek o przywrócenie terminu sąd odrzuci na posiedzeniu niejawnym.

Art. 172. Zgłoszenie wniosku o przywrócenie terminu nie wstrzymuje postępowania w sprawie ani wykonania orzeczenia. Sąd może jednak, stosownie do okoliczności, wstrzymać postępowanie lub wykonanie orzeczenia. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym. W razie uwzględnienia wniosku sąd może natychmiast przystąpić do rozpoznania sprawy.

Rozdział 6. Zawieszenie postępowania

Art. 173. Postępowanie ulega zawieszeniu z mocy prawa w razie zaprzestania czynności przez sąd wskutek siły wyższej.

Art. 174. § 1. Sąd zawiesza postępowanie z urzędu:

1) w razie śmierci strony lub jej przedstawiciela ustawowego, utraty przez nich zdolności procesowej, utraty przez stronę zdolności sądowej lub utraty przez przedstawiciela ustawowego charakteru takiego przedstawiciela;
2) jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie;
3) jeżeli strona lub jej przedstawiciel ustawowy znajduje się w miejscowości pozbawionej wskutek nadzwyczajnych wydarzeń komunikacji z siedzibą sądu;
4) [88] jeżeli ogłoszono upadłość strony, a spór dotyczy przedmiotu wchodzącego w skład masy upadłości.

§ 2. W wypadkach wymienionych w pkt 1 i 4 paragrafu poprzedzającego zawieszenie ma skutek od chwili zdarzeń, które je spowodowały. Zdarzenia te nie wstrzymują jednak wydania orzeczenia, jeżeli nastąpiły po zamknięciu rozprawy.

Art. 175. W razie śmierci pełnomocnika procesowego postępowanie może toczyć się dalej dopiero po wezwaniu strony nie stawającej. Wezwanie doręcza się stronie w miejscu jej rzeczywistego zamieszkania, zawiadamiając ją równocześnie o śmierci pełnomocnika procesowego. W wypadku tym nie stosuje się art. 136 § 2.

Art. 176. Sąd zawiesi postępowanie na wniosek spadkobiercy, jeżeli powód dochodzi przeciwko niemu wykonania obowiązku, należącego do długów spadkowych, a spadkobierca nie złożył jeszcze oświadczenia o przyjęciu spadku i termin do złożenia takiego oświadczenia jeszcze nie upłynął.

Art. 177. § 1. Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu:

1) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego;
2) jeżeli osoba trzecia wystąpiła przeciwko obu stronom z interwencją główną;
3) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji państwowej;
4) jeżeli ujawni się czyn, którego ustalenie w drodze karnej lub dyscyplinarnej mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej;
5) w razie niestawiennictwa obu stron na rozprawie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, oraz w razie niestawiennictwa powoda, gdy powód nie żądał rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy;
6) jeżeli na skutek braku lub wskazania złego adresu powoda albo niewskazania przez powoda w wyznaczonym terminie adresu pozwanego lub niewykonania przez powoda innych zarządzeń nie można nadać sprawie dalszego biegu.

§ 2. Jeżeli postępowanie karne, dyscyplinarne lub administracyjne nie jest jeszcze rozpoczęte, a jego rozpoczęcie zależy od wniosku strony, sąd wyznaczy termin do wszczęcia postępowania, w innych wypadkach może zwrócić się do właściwego organu.

Art. 178. Sąd może również zawiesić postępowanie na zgodny wniosek stron.

Art. 179. § 1. W wypadku zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron albo wskutek ich niestawiennictwa lub niemożności nadania sprawie dalszego biegu, zawieszenie wstrzymuje tylko bieg terminów sądowych, które biegną dalej dopiero z chwilą podjęcia postępowania.

§ 2. We wszystkich innych wypadkach zawieszenia żadne terminy nie biegną i zaczynają biec dopiero od początku z chwilą podjęcia postępowania. Terminy sądowe należy w miarę potrzeby wyznaczać na nowo.

§ 3. Podczas zawieszenia sąd nie podejmuje żadnych czynności z wyjątkiem tych, które mają na celu podjęcie postępowania albo zabezpieczenie powództwa lub dowodu. Czynności podejmowane przez strony, a dotyczące tych przedmiotów, wywołują skutki dopiero z chwilą podjęcia postępowania.

Art. 180. § 1. [(89)] Sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, w szczególności:

1) w razie śmierci strony - z chwilą zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego albo z chwilą ustanowienia we właściwej drodze kuratora spadku;
2) w razie utraty zdolności sądowej - z chwilą ustalenia ogólnego następcy prawnego;
3) w razie braku przedstawiciela ustawowego - z chwilą jego ustanowienia;
4) gdy rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego postępowania - z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego to postępowanie; sąd może jednak i przedtem, stosownie do okoliczności, podjąć dalsze postępowanie.

§ 2. [(90)] Jeżeli w ciągu roku od dnia postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani następcy prawni zmarłej strony, sąd może z urzędu zwrócić się do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku, chyba że kurator taki już wcześniej został ustanowiony.

Art. 181. Sąd postanowi podjąć postępowanie na wniosek którejkolwiek ze stron:

1) gdy postępowanie zostało zawieszone na wniosek spadkobiercy - po złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo po upływie terminu do złożenia takiego oświadczenia;
2) w wypadku zawieszenia na wniosek obu stron albo wskutek niestawiennictwa - nie wcześniej niż po upływie trzech miesięcy od zawieszenia, jeżeli strony we wniosku o zawieszenie nie oznaczyły dłuższego terminu.

Art. 182. § 1. [(91)] Sąd umarza postępowanie zawieszone na zgodny wniosek stron lub na wniosek spadkobiercy, jak również z przyczyn wskazanych w pkt 5 i 6 § 1 art. 177, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu lat trzech od daty postanowienia o zawieszeniu. Ponadto sąd umorzy postępowanie w razie stwierdzenia braku następcy prawnego strony, która utraciła zdolność sądową, a w każdym razie po upływie lat trzech od daty postanowienia o zawieszeniu z tej przyczyny.

§ 2. Umorzenie postępowania zawieszonego w pierwszej instancji nie pozbawia powoda prawa ponownego wytoczenia powództwa, jednakże poprzedni pozew nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

§ 3. Umorzenie zawieszonego postępowania w drugiej instancji powoduje uprawomocnienie się orzeczenia pierwszej instancji, z wyjątkiem spraw o unieważnienie małżeństwa lub o rozwód oraz o ustalenie nieistnienia małżeństwa, w których postępowanie umarza się wówczas w całości.

§ 4. Z umorzeniem postępowania umarzają się nawzajem także koszty stron w danej instancji.

Art. 183. Postanowienie w przedmiocie zawieszenia, podjęcia i umorzenia postępowania może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

DZIAŁ II. POSTĘPOWANIE PRZED SĄDAMI PIERWSZEJ INSTANCJI

Rozdział 1. Postępowanie pojednawcze

Art. 184. Sprawy cywilne, których charakter na to zezwala, mogą być uregulowane drogą ugody sądowej zawartej przed wniesieniem pozwu. Sąd uzna ugodę za niedopuszczalną, jeżeli jej treść jest niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo rażąco narusza usprawiedliwiony interes jednej ze stron.

Art. 185. § 1. O zawezwanie do próby ugodowej - bez względu na właściwość rzeczową - można zwrócić się do sądu powiatowego ogólnie właściwego dla przeciwnika. W wezwaniu należy oznaczyć zwięźle sprawę.

§ 2. Postępowanie pojednawcze przeprowadza sąd w składzie jednoosobowym.

§ 3. Z posiedzenia spisuje się protokół, a jeżeli doszło do ugody, osnowę jej wciąga się do protokołu. Strony podpisują ugodę; niemożność podpisania ugody sąd stwierdza w protokole.

Art. 186. § 1. Jeżeli wzywający nie stawi się na posiedzenie, sąd na żądanie przeciwnika włoży na niego obowiązek zwrotu kosztów wywołanych próbą ugodową.

§ 2. Jeżeli przeciwnik bez usprawiedliwienia nie stawi się na posiedzenie, sąd na żądanie wzywającego, który wniósł następnie w tej sprawie pozew, uwzględni koszty wywołane próbą ugodową w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Rozdział 2. Pozew

Art. 187. § 1. Pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać:
1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna;
2) przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu.

§ 2. Pozew może zawierać wnioski o zabezpieczenie powództwa, nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności i przeprowadzenie rozprawy w nieobecności powoda oraz wnioski służące do przygotowania rozprawy, a w szczególności wnioski o:
1) wezwanie na rozprawę wskazanych przez powoda świadków i biegłych;
2) dokonanie oględzin;
3) polecenie pozwanemu dostarczenia na rozprawę dokumentu będącego w jego posiadaniu, a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu, lub przedmiotu oględzin;
4) zażądanie na rozprawę dowodów znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich.

Art. 187[1]. (92) Jeżeli powód będący usługodawcą lub sprzedawcą dochodzi roszczeń wynikających z umów o:
1) świadczenie usług pocztowych i telekomunikacyjnych,
2) przewóz osób i bagażu w komunikacji masowej,
3) dostarczanie energii elektrycznej, gazu i oleju opałowego,
4) dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków,
5) wywóz nieczystości,
6) dostarczanie energii cieplnej

- jest obowiązany wnieść pozew na urzędowym formularzu.

Art. 187[2]. (93) W sprawach, o których mowa w artykule poprzedzającym, pozew wnosi się na elektronicznych nośnikach informatycznych, jeżeli przepis szczególny tak stanowi.

Art. 188. (94) (skreślony).

Art. 189. Powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Art. 190. Można dochodzić przyszłych powtarzających się świadczeń, jeżeli nie sprzeciwia się temu treść łączącego strony stosunku prawnego.

Art. 191. Powód może dochodzić jednym pozwem kilku roszczeń przeciwko temu samemu pozwanemu, jeżeli nadają się one do tego samego trybu postępowania oraz jeżeli sąd jest właściwy ze względu na ogólną wartość roszczeń, a ponadto - gdy roszczenia są różnego rodzaju - o tyle tylko, o ile dla któregokolwiek z tych roszczeń nie jest przewidziane postępowanie odrębne ani też nie zachodzi niewłaściwość sądu według przepisów o właściwości bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 192. Z chwilą doręczenia pozwu:
1) nie można w toku sprawy wszcząć pomiędzy tymi samymi stronami nowego postępowania o to samo roszczenie;
2) pozwany może wytoczyć przeciw powodowi powództwo wzajemne;
3) (95) zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej.

Art. 193. § 1. Zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli nie wpływa na właściwość sądu.

§ 2. Jeżeli w myśl przepisu poprzedzającego zmiana nie jest dopuszczalna, a powód zmienia powództwo w ten sposób, że występuje z nowym roszczeniem obok pierwotnego, sąd rozpoznaje nowe roszczenie jako sprawę oddzielną, jeżeli jest dla niej rzeczowo i miejscowo właściwy, w przeciwnym zaś razie przekazuje sprawę sądowi właściwemu. Gdy jednak zmiana taka następuje w sądzie powiatowym, należy przekazać całe zmienione powództwo sądowi wojewódzkiemu, który dla zmienionego powództwa jest rzeczowo i miejscowo właściwy.

§ 3. Jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, skutki przewidziane w artykule poprzedzającym rozpoczynają się z chwilą, w której roszczenie to powód zgłosił na rozprawie w obecności pozwanego, w innych zaś wypadkach - z chwilą doręczenia pozwanemu pisma zawierającego zmianę i odpowiadającego wymaganiom pozwu.

Art. 194. § 1. (96) Jeżeli okaże się, że powództwo nie zostało wniesione przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, sąd na wniosek powoda lub pozwanego wezwie tę osobę do wzięcia udziału w sprawie. Osoba wezwana do udziału w sprawie na wniosek pozwanego może domagać się zwrotu kosztów wyłącznie od pozwanego, jeżeli okaże się, że wniosek był bezzasadny.

§ 2. Osoba wezwana do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego może za zgodą obu stron wstąpić w miejsce pozwanego, który wówczas będzie zwolniony od udziału w sprawie. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony pozwanej, pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów od strony powodowej, niezależnie od późniejszego wyniku sprawy.

§ 3. Jeżeli okaże się, że powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, które nie występują w sprawie w charakterze pozwanych, sąd na wniosek powoda może wezwać te osoby do wzięcia udziału w sprawie.

§ 4. (97) (skreślony).

Art. 195. § 1. Jeżeli okaże się, że nie występują w charakterze powodów lub pozwanych wszystkie osoby, których łączny udział w sprawie jest konieczny, sąd wezwie stronę powodową, aby oznaczyła w wyznaczonym terminie osoby nie biorące udziału w taki sposób, by ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe, a w razie potrzeby, aby wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie kuratora.

§ 2. Sąd wezwie osoby nie zapozwane do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanych. Osoby, których udział w sprawie w charakterze powodów jest konieczny, sąd zawiadomi o toczącym się procesie. Osoby te mogą w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia przystąpić do sprawy w charakterze powodów.

Art. 196. § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo zostało wniesione nie przez osobę, która powinna występować w sprawie w charakterze powoda, sąd na wniosek powoda zawiadomi o toczącym się procesie osobę przez niego wskazaną. Osoba ta może w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia wstąpić do sprawy w charakterze powoda.

§ 2. Osoba zawiadomiona, która zgłosiła przystąpienie do sprawy w charakterze powoda, może za zgodą obu stron wstąpić na miejsce strony powodowej, która wówczas będzie od udziału w sprawie zwolniona. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony powodowej pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie dotychczasowych kosztów od osoby, która poprzednio występowała jako powód.

Art. 197. (98) (skreślony).

Art. 198. § 1. Wezwanie do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego, dokonane przez sąd zgodnie z artykułami poprzedzającymi, zastępuje pozwanie. Osobom wezwanym sąd doręczy odpisy pism procesowych i załączników.

§ 2. Skutki prawne, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, w stosunku do osób zawiadomionych w myśl artykułów poprzedzających następują z chwilą przystąpienia tych osób do sprawy w charakterze powodów.

§ 3. Osoby wezwane do wzięcia udziału w sprawie, a także osoby zawiadomione w myśl artykułów poprzedzających o toczącym się procesie, które w terminie zgłosiły swe przystąpienie do sprawy w charakterze powodów, mogą przy pierwszej czynności procesowej żądać powtórzenia dotychczasowego postępowania w całości lub w części, stosownie do okoliczności sprawy.

§ 4. W stosunku do osób wezwanych do wzięcia udziału w sprawie i osób zawiadomionych, które zgłosiły przystąpienie do sprawy, stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie.

Art. 199. § 1. Sąd odrzuci pozew:

1) jeżeli droga sądowa jest niedopuszczalna;
2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona;
3) jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie;
4) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy należy do sądu polubownego.

§ 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu.

§ 3. Odrzucenie pozwu może nastąpić na posiedzeniu niejawnym.

Art. 199[1]. (99) Sąd nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny uznały się w tej sprawie za niewłaściwe.

Art. 200. § 1. Sąd, który stwierdzi swą niewłaściwość, przekaże sprawę sądowi właściwemu. Postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest związany postanowieniem o przekazaniu sprawy. Nie dotyczy to wypadku przekazania sprawy sądowi wyższego rzędu. Sąd ten w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekaże sprawę innemu sądowi, który uzna za właściwy, nie wyłączając sądu przekazującego.

§ 3. Czynności dokonane w sądzie niewłaściwym pozostają w mocy.

Art. 201. [100] § 1. Przewodniczący bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odrębnym, i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w ustawie przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawne w celu wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym.

§ 2. Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym, sąd rozpozna ją w trybie właściwym lub przekaże właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać powtórzenia czynności sądu dokonanych bez jej udziału.

Art. 202. Zapis na sąd polubowny oraz niewłaściwość sądu dającą się usunąć za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozwagę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Inne okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu, jak również niewłaściwy tryb postępowania, brak zdolności procesowej pozwanego, brak w składzie jego organów lub niedziałanie jego przedstawiciela ustawowego sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy.

Art. 203. § 1. Pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia - aż do wydania wyroku.

§ 2. Pozew cofnięty nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Na żądanie pozwanego powód zwraca mu koszty, jeżeli sąd już przedtem nie orzekł prawomocnie o obowiązku ich uiszczenia przez pozwanego.

§ 3. W razie cofnięcia pozwu poza rozprawą przewodniczący odwołuje wyznaczoną rozprawę i o cofnięciu zawiadamia pozwanego, który może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów. Gdy skuteczność cofnięcia pozwu zależy od zgody pozwanego, niezłożenie przez niego oświadczenia w tym przedmiocie w powyższym terminie uważa się za wyrażenie zgody.

§ 4. [101] Sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa.

Art. 204. § 1. Powództwo wzajemne jest dopuszczalne, jeżeli roszczenie wzajemne jest w związku z roszczeniem powoda lub nadaje się do potrącenia. Powództwo wzajemne można wytoczyć bądź w odpowiedzi na pozew, bądź oddzielnie, nie później jednak niż na pierwszej rozprawie, albo w sprzeciwie od wyroku zaocznego.

§ 2. Pozew wzajemny wnosi się do sądu pozwu głównego. Jeżeli jednak pozew wzajemny podlega rozpoznaniu przez sąd wojewódzki, a sprawa wszczęta była w sądzie powiatowym, sąd ten przekazuje całą sprawę sądowi właściwemu do rozpoznania powództwa wzajemnego.

§ 3. Przepisy dotyczące pozwu stosuje się odpowiednio do pozwu wzajemnego.

Art. 205. Sąd powiatowy może na wniosek pozwanego, złożony aż do zamknięcia rozprawy, przekazać sprawę sądowi wojewódzkiemu, jeżeli pozwany wytoczył przeciwko powodowi przed tym sądem powództwo wpływające na roszczenie powoda bądź dlatego, że ma z nim związek, bądź dlatego, że roszczenia stron nadają się do potrącenia.

Rozdział 3. Rozprawa

Art. 206. Termin rozprawy wyznacza przewodniczący. Jednocześnie z wyznaczeniem pierwszej rozprawy zarządza doręczenie pozwu i stosownie do potrzeby wyznacza sędziego sprawozdawcę.

Art. 207. § 1. [102] Pozwany może przed pierwszą rozprawą wnieść odpowiedź na pozew.

§ 2. W sprawach zawiłych lub rozrachunkowych przewodniczący może zarządzić przed pierwszą rozprawą wniesienie odpowiedzi na pozew lub także w miarę potrzeby wymianę przez strony dalszych pism przygotowawczych, przy czym oznaczy porządek składania pism, termin, w którym pisma należy złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione. W toku sprawy wymianę pism może zarządzić sąd.

§ 3. [103] Stronę reprezentowaną przez adwokata lub radcę prawnego przewodniczący może zobowiązać do złożenia w wyznaczonym terminie pisma przygotowawczego, w którym strona jest obowiązana do powołania wszystkich twierdzeń, zarzutów i dowodów pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku dalszego postępowania.

Art. 208. § 1. Przewodniczący, stosownie do okoliczności, wyda przed rozprawą na podstawie pozwu i innych pism procesowych zarządzenia mające na celu przygotowanie rozprawy. Przewodniczący może w szczególności:

1) wezwać strony do stawienia się na rozprawę osobiście lub przez pełnomocnika;
2) [104] zażądać na rozprawę od państwowej jednostki organizacyjnej lub jednostki organizacyjnej samorządu terytorialnego znajdujących się u nich dowodów, jeżeli strona sama dowodów tych otrzymać nie może;
3) wezwać na rozprawę wskazanych przez stronę świadków;
4) wezwać na rozprawę osoby powołane zgodnie przez strony na biegłych;

5) zarządzić przedstawienie dokumentów, przedmiotów oględzin, ksiąg, planów itd.

§ 2. Przewodniczący może ponadto, w razie koniecznej potrzeby, zarządzić oględziny jeszcze przed rozprawą.

Art. 209. Każda ze stron może w piśmie procesowym żądać przeprowadzenia rozprawy w jej nieobecności.

Art. 210. § 1. Rozprawa odbywa się w ten sposób, że po wywołaniu sprawy strony - najpierw powód, a potem pozwany - zgłaszają ustnie swe żądania i wnioski oraz przedstawiają twierdzenia i dowody na ich poparcie. Strony mogą ponadto wskazywać podstawy prawne swych żądań i wniosków. Na żądanie prokuratora sąd udziela mu głosu w każdym stanie rozprawy; art. 62 nie stosuje się.

§ 2. Każda ze stron obowiązana jest do złożenia oświadczenia co do twierdzeń strony przeciwnej, dotyczących okoliczności faktycznych.

§ 3. Ponadto rozprawa obejmuje, stosownie do okoliczności, postępowanie dowodowe i roztrząsanie jego wyników.

Art. 211. W razie nieobecności strony na rozprawie przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia sprawozdawca przedstawia jej wnioski, twierdzenia i dowody znajdujące się w aktach sprawy.

Art. 212. Przewodniczący, jeżeli to możliwe, jeszcze przed wszczęciem postępowania dowodowego powinien przez zadawanie pytań stronom ustalić, jakie z istotnych okoliczności sprawy są między nimi sporne, i dążyć do ich wyjaśnienia. W razie potrzeby udziela stronom odpowiednich pouczeń i wskazówek, a stosownie do okoliczności zwraca im uwagę na celowość ustanowienia pełnomocnika procesowego.

Art. 213. [105] § 1. Fakty powszechnie znane sąd bierze pod uwagę nawet bez powołania się na nie przez strony.

§ 2. Sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Art. 214. Rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd stwierdzi nieprawidłowość w doręczeniu wezwania albo jeżeli nieobecność strony jest wywołana nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przezwyciężyć.

Art. 215. Rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd postanowi wezwać do wzięcia udziału w sprawie lub zawiadomić o toczącym się procesie osoby, które dotychczas w postępowaniu nie występowały w charakterze powodów lub pozwanych.

Art. 216. Sąd może w celu dokładniejszego wyjaśnienia stanu sprawy zarządzić stawienie się stron lub jednej z nich osobiście albo przez pełnomocnika.

Art. 217. § 1. Strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swych wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej, z zastrzeżeniem niekorzystnych skutków, jakie według przepisów niniejszego kodeksu mogą dla niej wyniknąć z działania na zwłokę lub niezastosowania się do zarządzeń przewodniczącego i postanowień sądu.

§ 2. Sąd pominie środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki.

Art. 218. Sąd może zarządzić oddzielną rozprawę co do pozwu głównego i wzajemnego, jako też co do jednego z kilku roszczeń połączonych w jednym pozwie, bądź to głównym, bądź wzajemnym, albo w stosunku do poszczególnych współuczestników.

Art. 219. Sąd może zarządzić połączenie kilku oddzielnych spraw toczących się przed nim w celu ich łącznego rozpoznania lub także rozstrzygnięcia, jeżeli są one ze sobą w związku lub mogły być objęte jednym pozwem.

Art. 220. Sąd może ograniczyć rozprawę do poszczególnych zarzutów lub zagadnień wstępnych.

Art. 221. Pozwany nie może odmówić wdania się w spór co do istoty sprawy, chociaż wniósł zarzuty formalne.

Art. 222. Oddalając zarzuty, których uwzględnienie uzasadniałoby odrzucenie pozwu, sąd wyda oddzielne postanowienie i może wstrzymać dalsze rozpoznanie sprawy, aż do uprawomocnienia się tego postanowienia. Oddalenie innych zarzutów formalnych sąd stwierdza w uzasadnieniu orzeczenia kończącego postępowanie, przytaczając powody rozstrzygnięcia.

Art. 223. § 1. Przewodniczący powinien we właściwej chwili skłaniać strony do pojednania, zwłaszcza na pierwszym posiedzeniu, po wstępnym wyjaśnieniu stanowiska stron. Osnowa ugody zawartej przed sądem powinna być wciągnięta do protokołu rozprawy i stwierdzona podpisami stron. Niemożność podpisania sąd stwierdzi w protokole.

§ 2. Przepis art. 203 § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 224. § 1. Przewodniczący zamyka rozprawę, gdy sąd uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną. Przed zamknięciem rozprawy przewodniczący udziela głosu stronom.

§ 2. Można zamknąć rozprawę również w wypadku, gdy ma być przeprowadzony jeszcze dowód przez sędziego wyznaczonego lub przez sąd wezwany albo gdy ma być przeprowadzony dowód z akt lub wyjaśnień organów państwowych, a rozprawę co do tych dowodów sąd uzna za zbyteczną.

Art. 225. Sąd może zamkniętą rozprawę otworzyć na nowo.

Art. 226. Od zarządzeń przewodniczącego wydanych w toku rozprawy strony mogą odwołać się do sądu.

DZIAŁ III. DOWODY

Rozdział 1. Przedmiot i ocena dowodów

Art. 227. Przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Art. 228. § 1. Fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu.

§ 2. To samo dotyczy faktów znanych sądowi urzędowo, jednakże sąd powinien na rozprawie zwrócić na nie uwagę stron.

Art. 229. Nie wymagają również dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości co do swej zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy.

Art. 230. Gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane.

Art. 231. Sąd może uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych faktów (domniemanie faktyczne).

Art. 232. [106] Strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę.

Art. 233. § 1. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

§ 2. Sąd oceni na tej samej podstawie, jakie znaczenie nadać odmowie przedstawienia przez stronę dowodu lub przeszkodom stawianym przez nią w jego przeprowadzeniu wbrew postanowieniu sądu.

Art. 234. Domniemania ustanowione przez prawo (domniemania prawne) wiążą sąd; mogą być jednak obalone, ilekroć ustawa tego nie wyłącza.

Rozdział 2. Postępowanie dowodowe

Oddział 1. Przepisy ogólne

Art. 235. Postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym, chyba że sprzeciwia się temu charakter dowodu albo wzgląd na poważne niedogodności lub niewspółmierność kosztów w stosunku do przedmiotu sporu. W takich wypadkach sąd orzekający zleci przeprowadzenie dowodu jednemu ze swych członków (sędzia wyznaczony) albo innemu sądowi (sąd wezwany).

Art. 236. W postanowieniu o przeprowadzeniu dowodu sąd oznaczy fakty podlegające stwierdzeniu, środek dowodowy i - stosownie do okoliczności - sędziego lub sąd, który ma dowód przeprowadzić, a ponadto, jeżeli to jest możliwe, termin i miejsce przeprowadzenia dowodu. Wyznaczając sędziego, sąd może pozostawić mu oznaczenie terminu przeprowadzenia dowodu.

Art. 237. Niestawiennictwo stron na termin nie wstrzymuje przeprowadzenia dowodu, chyba że obecność stron lub jednej z nich okaże się konieczna.

Art. 238. § 1. Protokół zawierający przebieg postępowania dowodowego przed sędzią wyznaczonym lub przed sądem wezwanym podpisują, oprócz sędziego i protokolanta, także osoby przesłuchane oraz strony, jeżeli są obecne.

§ 2. Odmowę lub niemożność podpisania stwierdza się w protokole.

Art. 239. Sędzia wyznaczony i sąd wezwany mają w zakresie zleconego im postępowania dowodowego prawa przewodniczącego i prawa sądu orzekającego. Na ich uchybienia strony mogą zwrócić uwagę sądu nie później niż na najbliższej rozprawie.

Art. 240. § 1. Sąd nie jest związany swym postanowieniem dowodowym i może je stosownie do okoliczności uchylić lub zmienić nawet na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Sędzia wyznaczony i sąd wezwany mogą uzupełnić na wniosek strony postanowienie sądu orzekającego przez przesłuchanie nowych świadków na fakty wskazane w tym postanowieniu.

Art. 241. Sąd orzekający może zarządzić powtórzenie lub uzupełnienie postępowania dowodowego.

Art. 242. Jeżeli postępowanie dowodowe napotyka przeszkody o nieokreślonym czasie trwania, sąd może oznaczyć termin, po którego upływie dowód może być przeprowadzony tylko wówczas, gdy nie spowoduje to zwłoki w postępowaniu.

Art. 243. Zachowanie szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym nie jest konieczne, ilekroć ustawa przewiduje uprawdopodobnienie zamiast dowodu.

Oddział 2. Dokumenty

Art. 244. § 1. Dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy państwowe w ich zakresie działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone.

§ 2. [(107)] Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do dokumentów urzędowych sporządzonych przez organizacje zawodowe, samorządowe, spółdzielcze i inne organizacje społeczne w zakresie poruczonych im przez ustawę spraw z dziedziny administracji państwowej.

Art. 245. Dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie.

Art. 246. Jeżeli ustawa lub umowa stron wymaga dla czynności prawnej zachowania formy pisemnej, dowód ze świadków lub z przesłuchania stron w sprawie między uczestnikami tej czynności na fakt jej dokonania jest dopuszczalny w wypadku, gdy dokument obejmujący czynność został zagubiony, zniszczony lub zabrany przez osobę trzecią, a jeżeli forma pisemna była zastrzeżona tylko dla celów dowodowych, także w wypadkach określonych w kodeksie cywilnym.

Art. 247. Dowód ze świadków lub z przesłuchania stron przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu obejmującego czynność prawną może być dopuszczony między uczestnikami tej czynności tylko w wypadkach, gdy nie doprowadzi to do obejścia przepisów o formie zastrzeżonej pod rygorem nieważności i gdy ze względu na szczególne okoliczności sprawy sąd uzna to za konieczne.

Art. 248. § 1. Każdy obowiązany jest przedstawić na zarządzenie sądu w oznaczonym terminie i miejscu dokument znajdujący się w jego posiadaniu i stanowiący dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że dokument zawiera tajemnicę państwową.

§ 2. Od powyższego obowiązku może uchylić się ten, kto co do okoliczności objętych treścią dokumentu mógłby jako świadek odmówić zeznania albo kto posiada dokument w imieniu osoby trzeciej, która mogłaby z takich samych przyczyn sprzeciwić się przedstawieniu dokumentu. Jednakże i wówczas nie można odmówić przedstawienia dokumentu, gdy jego posiadacz lub osoba trzecia obowiązani są do tego względem chociażby jednej ze stron albo gdy dokument wystawiony jest w interesie strony, która żąda przeprowadzenia dowodu. Strona nie może ponadto odmówić przedstawienia dokumentu, jeżeli szkoda, na którą byłaby przez to narażona, polega na przegraniu procesu.

Art. 249. § 1. W sprawach dotyczących przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego, w razie powołania się jednej ze stron na księgi i dokumenty przedsiębiorstwa, należy je przedstawić sądowi, jeżeli sąd uzna wyciąg za niewystarczający.

§ 2. Gdy zachodzi istotna trudność w dostarczeniu ksiąg do sądu, sąd może przejrzeć je na miejscu lub zlecić sędziemu wyznaczonemu ich przejrzenie i sporządzenie niezbędnych wyciągów.

Art. 250. § 1. Jeżeli dokument znajduje się w aktach organu państwowego, wystarczy przedstawić urzędowo poświadczony przez ten organ odpis lub wyciąg z dokumentu. Udzielenia odpisu lub wyciągu zażąda sąd, jeżeli strona sama uzyskać go nie może.

§ 2. Gdy sąd uzna za konieczne przejrzenie oryginału dokumentu, może zarządzić, by go dostarczono na rozprawę, albo przejrzeć go na miejscu przez sędziego wyznaczonego lub przez cały skład sądu.

Art. 251. Za nieuzasadnioną odmowę przedstawienia dokumentu przez osobę trzecią sąd, po wysłuchaniu jej oraz stron co do zasadności odmowy, skaże osobę trzecią na grzywnę. Osoba trzecia ma prawo żądać zwrotu wydatków połączonych z przedstawieniem dokumentu.

Art. 252. Strona, która zaprzecza prawdziwości dokumentu urzędowego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenia organu, od którego dokument ten pochodzi, są niezgodne z prawdą, powinna okoliczności te udowodnić.

Art. 253. Jeżeli strona zaprzecza prawdziwości dokumentu prywatnego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenie osoby, która je podpisała, od niej nie pochodzi, obowiązana jest okoliczności te udowodnić. Jeżeli jednak spór dotyczy dokumentu prywatnego pochodzącego od innej osoby niż strona zaprzeczająca, prawdziwość dokumentu powinna udowodnić strona, która chce z niego skorzystać.

Art. 254. § 1. Badania prawdziwości pisma dokonuje się z udziałem lub bez udziału biegłych, zwłaszcza przez porównanie pisma na zakwestionowanym dokumencie z pismem tej samej osoby na innych dokumentach niewątpliwie prawdziwych. Sąd w razie potrzeby może wezwać osobę, od której pismo pochodzi, na termin wyznaczony, w celu napisania podyktowanych jej wyrazów.

§ 2. Od obowiązku złożenia próby pisma zwolniony jest ten, kto na zapytanie, czy pismo na dokumencie jest prawdziwe, mógłby jako świadek odmówić zeznania.

§ 3. Sąd może zastosować do osoby trzeciej, która nie wykonała zarządzeń sądu wydanych w myśl paragrafów poprzedzających, takie same środki przymusowe, jak wobec świadków.

§ 4. Osoba trzecia może na równi ze świadkiem żądać zwrotu wydatków koniecznych związanych ze stawiennictwem do sądu, a ponadto wynagrodzenia za utratę zarobku.

Art. 255. Strona, która w złej wierze lub lekkomyślnie zgłosiła zarzuty przewidziane w art. 252 i 253, podlega karze grzywny.

Art. 256. Sąd może zażądać, aby dokument w języku obcym był przełożony przez tłumacza przysięgłego.

Art. 257. Sąd oceni na podstawie okoliczności poszczególnego wypadku, czy i o ile dokument zachowuje moc dowodową pomimo przekreśleń, podskrobań lub innych uszkodzeń.

Oddział 3. Zeznania świadków

Art. 258. Strona powołująca się na dowód ze świadków obowiązana jest dokładnie oznaczyć fakty, które mają być zeznaniami poszczególnych świadków stwierdzone, i wskazać świadków, tak by wezwanie ich do sądu było możliwe.

Art. 259. Świadkami nie mogą być:

1) osoby niezdolne do spostrzegania lub komunikowania swych spostrzeżeń;
2) wojskowi i urzędnicy nie zwolnieni od zachowania tajemnicy służbowej, jeżeli ich zeznanie miałoby być połączone z jej naruszeniem;
3) przedstawiciele ustawowi stron oraz osoby, które mogą być przesłuchane w charakterze strony jako organy osoby prawnej lub innej organizacji mającej zdolność sądową;
4) współuczestnicy jednolici.

Art. 260. Współuczestnik sporu, nie będący współuczestnikiem jednolitym, może być świadkiem co do faktów dotyczących wyłącznie innego współuczestnika.

Art. 261. § 1. Nikt nie ma prawa odmówić zeznań w charakterze świadka, z wyjątkiem małżonków stron, ich wstępnych, zstępnych i rodzeństwa oraz powinowatych w tej samej linii lub stopniu, jak również osób pozostających ze stronami w stosunku przysposobienia. Prawo odmowy zeznań trwa po ustaniu małżeństwa lub rozwiązaniu stosunku przysposobienia. Jednakże odmowa zeznań nie jest dopuszczalna w sprawach o prawa stanu, z wyjątkiem spraw o rozwód.

§ 2. Świadek może odmówić odpowiedzi na zadane mu pytanie, jeżeli zeznanie mogłoby narazić jego lub jego bliskich, wymienionych w paragrafie poprzedzającym, na odpowiedzialność karną, hańbę lub dotkliwą i bezpo-

średnią szkodę majątkową albo jeżeli zeznanie miałoby być połączone z pogwałceniem istotnej tajemnicy zawodowej. Duchowny może odmówić zeznań co do faktów powierzonych mu na spowiedzi.

Art. 262. Sąd, wzywając świadka, wymieni w wezwaniu imię, nazwisko i zamieszkanie wezwanego, miejsce i czas przesłuchania, nazwiska stron i przedmiot sprawy oraz zwięzłą osnowę przepisów o karach za pogwałcenie obowiązków świadka, a ponadto o zwrocie wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, oraz o wynagrodzeniu za utratę zarobku.

Art. 263. Przesłuchanie osób dotkniętych chorobą lub kalectwem odbywa się w miejscu, gdzie przebywają, jeżeli nie mogą go opuścić.

Art. 264. Kolejność przesłuchania świadków oznacza przewodniczący. Świadkowie, którzy nie złożyli jeszcze zeznań, nie mogą być obecni przy przesłuchaniu innych świadków.

Art. 265. § 1. Do przesłuchania świadka nie władającego dostatecznie językiem polskim sąd może przybrać tłumacza.

§ 2. Do tłumaczy stosuje się odpowiednio przepisy o biegłych. Pracownik organów wymiaru sprawiedliwości może pełnić obowiązki tłumacza bez składania przyrzeczenia, lecz z powołaniem się na ślubowanie służbowe.

Art. 266. § 1. Przed przesłuchaniem świadka uprzedza się go o prawie odmowy zeznań i odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań.

§ 2. Przesłuchanie rozpoczyna się od zadania świadkowi pytań dotyczących jego osoby oraz stosunku do stron.

§ 3. Jeżeli świadek ma składać zeznania, przewodniczący odbiera od niego przyrzeczenie, po pouczeniu go o znaczeniu tego aktu.

Art. 267. Nie składają przyrzeczenia świadkowie małoletni, którzy nie ukończyli lat siedemnastu, oraz osoby skazane wyrokiem prawomocnym za fałszywe zeznania. Inni świadkowie mogą być za zgodą stron zwolnieni przez sąd od złożenia przyrzeczenia.

Art. 268. Brzmienie przyrzeczenia jest następujące: "Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome".

Art. 269. § 1. Świadek składa przyrzeczenie, powtarzając za sędzią lub odczytując na głos tekst przyrzeczenia, przy czym wszyscy - nie wyłączając sędziów - stoją.

§ 2. Niemi i głusi składają przyrzeczenie przez podpisanie jego tekstu lub przy pomocy biegłego.

Art. 270. W razie powtórnego przesłuchania świadka przypomina mu się poprzednio złożone przyrzeczenie.

Art. 271. § 1. Świadek składa zeznanie ustnie, zaczynając od odpowiedzi na pytania przewodniczącego, co i z jakiego źródła wiadomo mu w sprawie, po czym sędziowie i strony mogą w tymże przedmiocie zadawać mu pytania.

§ 2. Niemi i głusi składają zeznania na piśmie lub przy pomocy biegłego.

Art. 272. Świadkowie, których zeznania przeczą sobie wzajemnie, mogą być konfrontowani.

Art. 273. § 1. Zeznanie świadka, po zapisaniu do protokołu, będzie mu odczytane i stosownie do okoliczności na podstawie jego uwag uzupełnione lub sprostowane.

§ 2. Świadek może oddalić się z sądu nie wcześniej niż po uzyskaniu na to zezwolenia przewodniczącego.

Art. 274. § 1. Za nie usprawiedliwione niestawiennictwo sąd skaże świadka na grzywnę, po czym wezwie go powtórnie, a w razie ponownego niestawiennictwa skaże go na ponowną grzywnę i może zarządzić jego przymusowe sprowadzenie.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do świadka, który oddalił się bez zezwolenia przewodniczącego.

Art. 275. Świadek w ciągu tygodnia od daty doręczenia mu postanowienia skazującego go na grzywnę lub na pierwszym posiedzeniu, na które zostanie wezwany, może usprawiedliwić swe niestawiennictwo. W razie usprawiedliwienia niestawiennictwa sąd zwolni świadka od grzywny i od przymusowego sprowadzenia. Postanowienia sądu mogą zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 276. § 1. Za nieuzasadnioną odmowę zeznań lub przyrzeczenia sąd, po wysłuchaniu obecnych stron co do zasadności odmowy, skaże świadka na grzywnę.

§ 2. Niezależnie od powyższej grzywny sąd może nakazać aresztowanie świadka na czas nie przekraczający tygodnia. Sąd uchyli areszt, jeżeli świadek złoży zeznanie lub przyrzeczenie albo jeżeli sprawę ukończono w instancji, w której dowód z tego świadka został dopuszczony.

Art. 276[1]. (108) W razie uchybienia przez żołnierza w czynnej służbie wojskowej obowiązkom, o których mowa w art. 274 i 276, sąd, zamiast skazać żołnierza na grzywnę, występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz ten pełni służbę, z wnioskiem o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Art. 277. Świadek ma prawo żądać zwrotu wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, a ponadto wynagrodzenia za utratę zarobku. Przewodniczący może przyznać świadkowi zaliczkę na koszty podróży i na utrzymanie w miejscu przesłuchania.

Oddział 4. Opinia biegłych

Art. 278. § 1. W wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii.
§ 2. Sąd orzekający może pozostawić prawo wyboru biegłego sędziemu wyznaczonemu lub sądowi wezwanemu.
§ 3. Sąd oznaczy, czy opinia ma być przedstawiona ustnie, czy na piśmie.

Art. 279. Dopuszczenie dowodu z biegłych może nastąpić na posiedzeniu niejawnym po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru.

Art. 280. Osoba wyznaczona na biegłego może nie przyjąć włożonego na nią obowiązku z przyczyn, jakie uprawniają świadka do odmowy zeznań, a ponadto z powodu przeszkody, która uniemożliwia jej wydanie opinii.

Art. 281. Aż do ukończenia czynności biegłego strona może żądać jego wyłączenia z przyczyn, z jakich można żądać wyłączenia sędziego. Gdy strona zgłasza wniosek o wyłączenie biegłego po rozpoczęciu przez niego czynności, obowiązana jest uprawdopodobnić, że przyczyna wyłączenia powstała później lub że przedtem nie była jej znana.

Art. 282. § 1. Biegły składa przed rozpoczęciem czynności przyrzeczenie w następującym brzmieniu: "Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki biegłego wykonam z całą sumiennością i bezstronnością".
§ 2. Poza tym do przyrzeczenia biegłych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące przyrzeczenia świadków.

Art. 283. § 1. Biegły nie składa przyrzeczenia, gdy obie strony wyrażą na to zgodę.
§ 2. Biegły sądowy stały składa przyrzeczenie tylko przy objęciu stanowiska, w poszczególnych zaś sprawach powołuje się na nie.

Art. 284. Sąd może zarządzić okazanie biegłemu akt sprawy i przedmiotu oględzin oraz zarządzić, aby brał udział w postępowaniu dowodowym.

Art. 285. § 1. Opinia biegłego powinna zawierać uzasadnienie.
§ 2. Biegli mogą złożyć opinię łączną.
§ 3. Jeżeli biegły nie może na razie udzielić wyczerpującej opinii, sąd wyznaczy termin dodatkowy do jej przedstawienia.

Art. 286. Sąd może zażądać ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, może też w razie potrzeby zażądać dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych.

Art. 287. Za nie usprawiedliwione niestawiennictwo, za nieuzasadnioną odmowę złożenia przyrzeczenia lub opinii albo za nie usprawiedliwione opóźnienie złożenia opinii sąd skaże biegłego na grzywnę.

Art. 288. Biegły ma prawo żądać wynagrodzenia za stawiennictwo do sądu i wykonaną pracę. Przewodniczący może przyznać biegłemu zaliczkę na poczet wydatków.

Art. 289. Do wezwania i przesłuchania biegłych stosuje się ponadto odpowiednio przepisy o świadkach, z wyjątkiem przepisów o przymusowym sprowadzeniu.

Art. 290. § 1. Sąd może zażądać opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego. Sąd może zażądać od instytutu dodatkowych wyjaśnień bądź pisemnych, bądź ustnych przez wyznaczoną do tego osobę, może też zarządzić złożenie dodatkowej opinii przez ten sam lub inny instytut.

§ 2. W opinii instytutu należy wskazać osoby, które przeprowadziły badanie i wydały opinię.

Art. 291. Instytut naukowy lub naukowo-badawczy może żądać wynagrodzenia za wykonaną pracę i za stawiennictwo swoich przedstawicieli.

Oddział 5. Oględziny

Art. 292. Sąd może zarządzić oględziny bez udziału lub z udziałem biegłych, a stosownie do okoliczności - również w połączeniu z przesłuchaniem świadków.

Art. 293. Przepisy o obowiązku przedstawienia dokumentu stosuje się odpowiednio do przedstawienia przedmiotu oględzin. Jeżeli rodzaj przedmiotu na to pozwala i nie jest to połączone ze znacznymi kosztami, należy przedmiot oględzin dostarczyć do sądu.

Art. 294. Jeżeli przedmiot oględzin jest w posiadaniu osoby trzeciej, a oględziny mają być dokonane w miejscu, gdzie przedmiot znajduje się, osoba ta powinna być wezwana na termin oględzin i obowiązana jest ułatwić dostęp do przedmiotu.

Art. 295. § 1. Osoba trzecia w ciągu dni trzech od doręczenia jej wezwania może z ważnych przyczyn żądać od sądu wzywającego zaniechania oględzin.
§ 2. Przed rozpoznaniem żądania osoby trzeciej sąd nie przystąpi do oględzin.

Art. 296. Osobę trzecią, która bez uzasadnionych przyczyn nie zastosowała się do zarządzeń w przedmiocie oględzin, sąd skaże na grzywnę.

Art. 297. Osoba trzecia wezwana na termin oględzin ma prawo żądać zwrotu wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, oraz wynagrodzenia za utratę zarobku na równi ze świadkiem, a ponadto zwrotu wydatków połączonych z dostarczeniem przedmiotu oględzin.

Art. 298. Oględziny osoby mogą odbyć się tylko za jej zgodą.

Oddział 6. Przesłuchanie stron

Art. 299. Jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały nie wyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, sąd dla wyjaśnienia tych faktów zarządzi dowód z przesłuchania stron.

Art. 300. § 1. Za osobę prawną sąd przesłuchuje osoby wchodzące w skład organu uprawnionego do jej reprezentowania, przy czym sąd decyduje, czy przesłuchać wszystkie te osoby, czy też tylko niektóre z nich.
§ 2. Za Skarb Państwa sąd może przesłuchać w charakterze strony osoby powołane do reprezentowania państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub osoby przez nie wskazane.

Art. 301. [(109)] Jeżeli powództwo jest wytoczone przez prokuratora lub organizację społeczną na rzecz oznaczonej osoby, przesłuchuje się w charakterze strony powodowej tę osobę, chociażby nie przystąpiła ona do sprawy.

Art. 302. § 1. Gdy z przyczyn natury faktycznej lub prawnej przesłuchać można co do okoliczności spornych jedną tylko stronę, sąd oceni, czy mimo to należy przesłuchać tę stronę, czy też dowód ten pominąć w zupełności. Sąd postąpi tak samo, gdy druga strona lub niektórzy ze współuczestników nie stawili się na przesłuchanie stron lub odmówili zeznań.
§ 2. W sprawach osób znajdujących się pod władzą rodzicielską, opieką lub kuratelą od uznania sądu zależy przesłuchanie bądź samej strony, bądź jej przedstawiciela ustawowego, bądź też obojga.

Art. 303. Sąd przesłucha najpierw strony bez odbierania przyrzeczenia. Jeżeli przesłuchanie to nie wyświetli dostatecznie faktów, sąd może przesłuchać według swego wyboru jedną ze stron ponownie, po uprzednim odebraniu od niej przyrzeczenia. Przesłuchanie jednej ze stron co do pewnego faktu z odebraniem od niej przyrzeczenia nie wyłącza takiego przesłuchania drugiej strony co do innego faktu.

Art. 304. Przed przystąpieniem do przesłuchania sąd uprzedza strony, że obowiązane są zeznawać prawdę i że stosownie do okoliczności mogą być przesłuchane ponownie po odebraniu od nich przyrzeczenia. Przed odebraniem przyrzeczenia sąd uprzedza stronę o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań. Poza tym do przesłuchania stron i składania przyrzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadków, z wyjątkiem przepisów o środkach przymusowych.

Oddział 7. Inne środki dowodowe

Art. 305. Sąd może dopuścić dowód z grupowego badania krwi.

Art. 306. Pobranie krwi w celu jej badania może nastąpić tylko za zgodą osoby, której krew ma być pobrana, a jeżeli osoba ta nie ukończyła trzynastu lat lub jest ubezwłasnowolniona całkowicie - za zgodą jej przedstawiciela ustawowego.

Art. 307. § 1. W celu przeprowadzenia dowodu z grupowego badania krwi sąd zwraca się do biegłego o pobranie krwi, zbadanie jej i złożenie sprawozdania o wynikach badania łącznie z końcową opinią.

§ 2. Sprawozdanie z grupowego badania krwi powinno zawierać stwierdzenie, czy sprawdzono należycie tożsamość osób, których krew pobrano, oraz wskazanie sposobu przeprowadzenia badania. Sprawozdanie powinno być podpisane przez osobę, która przeprowadziła badanie, a jeżeli krew została pobrana przez inną osobę, pobranie krwi powinno być stwierdzone jej podpisem.

§ 3. Pobranie krwi i przesłanie jej do instytutu, o jakim mowa w art. 290, można zlecić biegłemu miejsca zamieszkania stron lub siedziby sądu.

Art. 308. § 1. Sąd może dopuścić dowód z filmu, telewizji, fotokopii, fotografii, planów, rysunków oraz płyt lub taśm dźwiękowych i innych przyrządów utrwalających albo przenoszących obrazy lub dźwięki.

§ 2. Dowody, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, sąd przeprowadza, stosując odpowiednio przepisy o dowodzie z oględzin oraz o dowodzie z dokumentów.

Art. 309. Sposób przeprowadzenia dowodu innymi środkami dowodowymi niż wymienione w artykułach poprzedzających określi sąd zgodnie z ich charakterem, stosując odpowiednio przepisy o dowodach.

Rozdział 3. Zabezpieczenie dowodów

Art. 310. Przed wszczęciem postępowania na wniosek, a w toku postępowania również z urzędu, można zabezpieczyć dowód, gdy zachodzi obawa, że jego przeprowadzenie stanie się niewykonalne lub zbyt utrudnione, albo gdy z innych przyczyn zachodzi potrzeba stwierdzenia istniejącego stanu rzeczy.

Art. 311. Wniosek o zabezpieczenie dowodu składa się w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy, a w wypadkach nie cierpiących zwłoki lub gdy postępowanie nie zostało jeszcze wszczęte, w sądzie powiatowym, w którego okręgu dowód ma być przeprowadzony.

Art. 312. Wniosek powinien zawierać:
1) oznaczenie wnioskodawcy i przeciwnika oraz innych osób zainteresowanych, jeżeli są znane;
2) wskazanie faktów oraz dowodów;
3) przyczyny uzasadniające potrzebę zabezpieczenia dowodu.

Art. 313. Zabezpieczenie dowodu może być dopuszczone bez wezwania przeciwnika tylko w wypadkach nie cierpiących zwłoki albo gdy przeciwnik nie może być wskazany lub gdy miejsce jego pobytu nie jest znane.

Art. 314. Sąd wzywa zainteresowanych na termin wyznaczony do przeprowadzenia dowodu; jednakże w wypadkach nie cierpiących zwłoki przeprowadzenie dowodu może być rozpoczęte nawet przed doręczeniem wezwania przeciwnikowi.

Art. 315. § 1. Strony mają prawo wskazywać przed sądem orzekającym uchybienia popełnione przy zabezpieczeniu dowodu.

§ 2. Sąd orzekający może również z urzędu nakazać uzupełnienie lub powtórzenie postępowania.

DZIAŁ IV. ORZECZENIA

Rozdział 1. Wyroki

Oddział 1. Wydanie wyroku

Art. 316. § 1. [(110)] Po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy.

§ 2. Rozprawa powinna być otwarta na nowo, jeżeli istotne okoliczności ujawniły się dopiero po jej zamknięciu.

Art. 317. § 1. Sąd może wydać wyrok częściowy, jeżeli dostatecznie wyjaśniona do rozstrzygnięcia jest tylko część żądania lub niektóre z żądań pozwu; to samo dotyczy powództwa wzajemnego.

§ 2. Na tej samej podstawie sąd może wydać wyrok częściowy, rozstrzygając o całości żądania powództwa głównego lub wzajemnego.

Art. 318. § 1. Sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie, może wydać wyrok wstępny tylko co do samej zasady, co do spornej zaś wysokości żądania - zarządzić bądź dalszą rozprawę, bądź jej odroczenie.

§ 2. W razie zarządzenia dalszej rozprawy, wyrok co do wysokości żądania, jak również rozstrzygnięcie co do kosztów może zapaść dopiero po uprawomocnieniu się wyroku wstępnego.

Art. 319. Jeżeli pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych przedmiotów majątkowych albo do wysokości ich wartości, sąd może, nie wymieniając tych przedmiotów ani ich wartości, uwzględnić powództwo zastrzegając pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności.

Art. 320. W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia - wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia.

Art. 321. § 1. Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie.

§ 2. (111) Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się w sprawach o roszczenia alimentacyjne i o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym. W takich sprawach sąd orzeka o roszczeniach, jakie wynikają z faktów przytoczonych przez powoda także wówczas, gdy roszczenie nie było objęte żądaniem lub gdy było w nim zgłoszone w rozmiarze mniejszym niż usprawiedliwiony wynikiem postępowania.

Art. 322. Jeżeli w sprawie o naprawienie szkody, o dochody, zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ścisłe udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Art. 323. Wyrok może być wydany jedynie przez sędziów, przed którymi odbyła się rozprawa poprzedzająca bezpośrednio wydanie wyroku.

Art. 324. § 1. Sąd wydaje wyrok po niejawnej naradzie sędziów. Narada obejmuje dyskusję, głosowanie nad mającym zapaść orzeczeniem i zasadniczymi powodami rozstrzygnięcia oraz spisanie sentencji wyroku.

§ 2. Przewodniczący zbiera głosy sędziów według ich starszeństwa służbowego, a ławników według ich wieku, poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni. Sprawozdawca, jeżeli jest wyznaczony, głosuje pierwszy. Wyrok zapada większością głosów. Sędzia, który przy głosowaniu nie zgodził się z większością, może przy podpisywaniu sentencji zgłosić zdanie odrębne i obowiązany jest uzasadnić je na piśmie przed podpisaniem uzasadnienia.

§ 3. Sentencję wyroku podpisuje cały skład sądu.

Art. 325. Sentencja wyroku powinna zawierać wymienienie sądu, sędziów, protokolanta oraz prokuratora, jeżeli brał udział w sprawie, datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku, wymienienie stron i oznaczenie przedmiotu sprawy oraz rozstrzygnięcie sądu o żądaniach stron.

Art. 326. § 1. Ogłoszenie wyroku powinno nastąpić na posiedzeniu, na którym zamknięto rozprawę. Jednakże w sprawie zawiłej sąd może odroczyć ogłoszenie wyroku na czas do dwóch tygodni. W postanowieniu o odroczeniu sąd powinien wyznaczyć termin ogłoszenia wyroku i ogłosić go niezwłocznie po zamknięciu rozprawy.

§ 2. Ogłoszenie wyroku następuje na posiedzeniu jawnym. Nieobecność stron nie wstrzymuje ogłoszenia. Jeżeli ogłoszenie było odroczone, może go dokonać sam przewodniczący.

§ 3. Ogłoszenia wyroku dokonuje się przez odczytanie sentencji. Po ogłoszeniu sentencji przewodniczący podaje ustnie zasadnicze powody rozstrzygnięcia, może jednak tego zaniechać, jeżeli sprawa była rozpoznawana przy drzwiach zamkniętych.

Art. 327. (112) § 1. (113) Stronie działającej bez adwokata lub radcy prawnego, obecnej przy ogłoszeniu wyroku, przewodniczący udzieli wskazówek co do sposobu i terminów wniesienia środka zaskarżenia.

§ 2. (114) Stronie działającej bez adwokata lub radcy prawnego, która na skutek pozbawienia wolności była nieobecna przy ogłoszeniu wyroku, sąd z urzędu w ciągu tygodnia od dnia ogłoszenia wyroku doręcza odpis jego sentencji z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia.

Art. 328. § 1. (115) Uzasadnienie wyroku sporządza się na żądanie strony, zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji wyroku, a w wypadku o którym mowa w art. 327 § 2 - od dnia doręczenia sentencji

wyroku. Żądanie spóźnione sąd odrzuci na posiedzeniu niejawnym. Sąd sporządza uzasadnienie wyroku również wówczas, gdy wyrok został zaskarżony w ustawowym terminie.

§ 2. Uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Art. 329. (116) Uzasadnienie wyroku sporządza się w terminie tygodniowym od dnia złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, a gdy wniosek taki nie był zgłoszony - od dnia zaskarżenia wyroku.

Art. 330. § 1. W sprawach rozstrzyganych w składzie trzech sędziów zawodowych uzasadnienie wyroku podpisują sędziowie, którzy brali udział w jego wydaniu. Jeżeli którykolwiek z sędziów nie może podpisać uzasadnienia, przewodniczący lub najstarszy służbą sędzia zaznacza na wyroku przyczynę braku podpisu.

§ 2. Uzasadnienie wyroku w sprawie rozpoznawanej z udziałem ławników podpisuje tylko przewodniczący. W razie złożenia zdania odrębnego uzasadnienie wyroku podpisuje przewodniczący wraz z ławnikami.

Art. 331. (117) Wyrok z uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia.

Art. 332. § 1. Sąd jest związany wydanym wyrokiem od chwili jego ogłoszenia.

§ 2. Jednakże w razie cofnięcia pozwu przed uprawomocnieniem się wyroku i przed jego zaskarżeniem z jednoczesnym zrzeczeniem się dochodzonego roszczenia, a za zgodą pozwanego również bez takiego zrzeczenia się, sąd pierwszej instancji uchyli swój wyrok i postępowanie w sprawie umorzy, jeżeli uzna cofnięcie takie za dopuszczalne. Postanowienie sądu w tym przedmiocie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Oddział 2. Natychmiastowa wykonalność wyroków

Art. 333. § 1. Sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli:

1) zasądza alimenty - co do rat płatnych po dniu wniesienia powództwa, a co do rat płatnych przed wniesieniem powództwa za okres nie dłuższy niż za trzy miesiące;
2) zasądza roszczenie uznane przez pozwanego;
3) wyrok uwzględniający powództwo jest zaoczny.

§ 2. (118) Sąd może nadać wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli zasądza należność z wekslu, czeku, warrantu, rewersu, dokumentu urzędowego lub dokumentu prywatnego, którego prawdziwość nie została zaprzeczona, oraz jeżeli uwzględnia powództwo o naruszenie posiadania.

§ 3. Sąd może również na wniosek nadać wyrokowi nadającemu się do wykonania w drodze egzekucji rygor natychmiastowej wykonalności, gdyby opóźnienie uniemożliwiało lub znacznie utrudniało wykonanie wyroku albo narażało powoda na szkodę.

Art. 334. § 1. Sąd może uzależnić natychmiastową wykonalność wyroku od złożenia przez powoda stosownego zabezpieczenia.

§ 2. Zabezpieczenie może polegać również na wstrzymaniu wydania powodowi rzeczy odebranych pozwanemu lub sum pieniężnych po ich wyegzekwowaniu albo na wstrzymaniu sprzedaży zajętego majątku ruchomego.

§ 3. Sprzedaż lub przejęcie na własność zajętej nieruchomości wstrzymuje się z urzędu do czasu uprawomocnienia się wyroku.

§ 4. Zabezpieczenie nie może być zarządzone co do należności alimentacyjnych w granicach, w jakich sąd nadaje wyrokowi zasądzającemu te należności rygor natychmiastowej wykonalności z urzędu.

Art. 335. § 1. Natychmiastowa wykonalność nie będzie orzeczona nawet za zabezpieczeniem, jeżeli wskutek wykonania wyroku mogłaby wyniknąć dla pozwanego niepowetowana szkoda. Przepisu tego nie stosuje się do wyroków zasądzających alimenty w granicach, w jakich sąd nadaje wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności z urzędu.

§ 2. (119) Natychmiastowa wykonalność nie będzie również orzeczona nawet za zabezpieczeniem w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa.

Art. 336. Rygor natychmiastowej wykonalności obowiązuje od chwili ogłoszenia wyroku lub postanowienia, którym go nadano, a gdy ogłoszenia nie było - od chwili podpisania sentencji orzeczenia.

Art. 337. Natychmiastowa wykonalność wyroku wygasa z chwilą ogłoszenia, a jeżeli nie było ogłoszenia, z chwilą podpisania sentencji orzeczenia zmieniającego albo uchylającego wyrok lub postanowienie o natychmiastowej wykonalności wyroku - w takim zakresie, w jakim nastąpiła zmiana lub uchylenie.

Art. 338. § 1. Uchylając lub zmieniając wyrok, któremu nadany został rygor natychmiastowej wykonalności, sąd na wniosek pozwanego orzeka w orzeczeniu kończącym postępowanie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu poprzedniego stanu.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego nie wyłącza możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku.

Oddział 3. Wyroki zaoczne

Art. 339. § 1. Jeżeli pozwany nie stawił się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie, sąd wyda wyrok zaoczny.

§ 2. W tym wypadku przyjmuje się za prawdziwe twierdzenie powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych w pozwie lub pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą, jeżeli nie budzą one uzasadnionych wątpliwości co do zgodności z prawdziwym stanem rzeczy.

§ 3. [(120)] (skreślony).

Art. 340. Wyrok wydany w nieobecności pozwanego nie będzie zaoczny, jeżeli pozwany żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności albo składał już w sprawie wyjaśnienia ustnie lub na piśmie.

Art. 341. W razie nienadejścia dowodu doręczenia na dzień rozprawy sąd może w ciągu następnych dwóch tygodni wydać na posiedzeniu niejawnym wyrok zaoczny, jeżeli w tym czasie otrzyma dowód doręczenia. Wyrok taki wiąże sąd od chwili podpisania sentencji.

Art. 342. [(121)] Wyrok zaoczny sąd uzasadnia, gdy powództwo zostało oddalone w całości lub w części, a powód zażądał uzasadnienia w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku, albo gdy powód, który żądania takiego nie zgłosił, wniósł apelację w przepisanym terminie.

Art. 343. [(122)] Wyroki zaoczne doręcza się z urzędu obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.

Art. 344. § 1. Pozwany, przeciwko któremu zapadł wyrok zaoczny, może złożyć sprzeciw w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku.

§ 2. W piśmie zawierającym sprzeciw pozwany powinien przytoczyć zarzuty przeciwko żądaniu pozwu oraz fakty i dowody na ich uzasadnienie.

§ 3. Sprzeciw złożony po terminie oraz sprzeciw, którego braków strona w wyznaczonym terminie nie uzupełniła, sąd odrzuca na posiedzeniu niejawnym.

Art. 345. Jeżeli sprzeciw został złożony prawidłowo, przewodniczący wyznacza termin rozprawy i zarządza doręczenie sprzeciwu powodowi.

Art. 346. § 1. Na wniosek pozwanego sąd zawiesi rygor natychmiastowej wykonalności nadany wyrokowi zaocznemu, jeżeli wyrok ten został wydany z naruszeniem przepisów o dopuszczalności jego wydania albo jeżeli pozwany uprawdopodobni, że jego niestawiennictwo było nie zawinione, a przedstawione w sprzeciwie okoliczności wywołują wątpliwości co do zasadności wyroku zaocznego. Zawieszając wykonalność wyroku, sąd może zarządzić środki zabezpieczenia w myśl oddziału poprzedzającego.

§ 2. Wniosek o zawieszenie natychmiastowej wykonalności sąd może rozstrzygnąć na posiedzeniu niejawnym.

Art. 347. [(123)] Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd wydaje wyrok, którym wyrok zaoczny w całości lub części utrzymuje w mocy albo uchyla go i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też pozew odrzuca lub postępowanie umarza. Przepis art. 332 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 348. Koszty rozprawy zaocznej i sprzeciwu ponosi pozwany, choćby następnie wyrok zaoczny został uchylony, chyba że niestawiennictwo pozwanego było nie zawinione lub że nie dołączono do akt nadesłanych do sądu przed rozprawą wyjaśnień pozwanego.

Art. 349. § 1. W razie cofnięcia sprzeciwu sąd, jeżeli uzna, że cofnięcie jest dopuszczalne, umarza postępowanie wywołane wniesieniem sprzeciwu i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Wyrok zaoczny staje się wówczas prawomocny.

§ 2. Przepis art. 203 § 4 stosuje się odpowiednio.

Oddział 4. Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroków

Art. 350. § 1. Sąd może z urzędu sprostować w wyroku niedokładności, błędy pisarskie albo rachunkowe lub inne oczywiste omyłki.

§ 2. Sprostowanie sąd może postanowić na posiedzeniu niejawnym; o sprostowaniu umieszcza się wzmiankę na oryginale wyroku, a na żądanie stron także na udzielonych im wypisach. Dalsze odpisy i wypisy powinny być zredagowane w brzmieniu uwzględniającym postanowienie o sprostowaniu.

§ 3. (124) Jeżeli sprawa toczy się przed sądem drugiej instancji, sąd ten może z urzędu sprostować wyrok pierwszej instancji.

Art. 351. § 1. Strona może w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku, a gdy doręczenie wyroku następuje z urzędu - od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku, jeżeli sąd nie orzekł o całości żądania, o natychmiastowej wykonalności albo nie zamieścił w wyroku dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinien był zamieścić z urzędu. Dotyczy to także wypadku, gdy w sprawie, której zakres nie zależy od treści żądania pozwu, sąd - wbrew wynikom postępowania - nie orzekł o roszczeniu nie zgłoszonym w żądaniu lub przyznał je w rozmiarze mniejszym niż należało.

§ 2. Wniosek o uzupełnienie wyroku co do zwrotu kosztów lub natychmiastowej wykonalności sąd może rozpoznać na posiedzeniu niejawnym.

§ 3. Orzeczenie uzupełniające wyrok zapada w postaci wyroku, chyba że uzupełnienie dotyczy wyłącznie kosztów lub natychmiastowej wykonalności.

Art. 352. Sąd, który wydał wyrok, rozstrzyga postanowieniem wątpliwości co do jego treści. Postanowienie w tym przedmiocie sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym.

Art. 353. Wniosek o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku nie ma wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

Rozdział 1a. Nakazy zapłaty(125)

Art. 353[1]. Jeżeli przepis szczególny tak stanowi, sąd rozstrzyga sprawę, wydając nakaz zapłaty.

Art. 353[2]. Do nakazów zapłaty stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej.

Rozdział 2. Postanowienia sądu

Art. 354. (126) Jeżeli kodeks nie przewiduje wydania wyroku lub nakazu zapłaty, sąd wydaje postanowienie.

Art. 355. § 1. Sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne.

§ 2. Postanowienie o umorzeniu postępowania może zapaść na posiedzeniu niejawnym, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew w piśmie procesowym.

Art. 356. Rozstrzygnięcia zawarte w postanowieniach nie kończących postępowania w sprawie, wydanych na posiedzeniach jawnych, wpisuje się do protokołu bez spisywania odrębnej sentencji, jeżeli nie przysługuje na nie zażalenie.

Art. 357. § 1. (127) Postanowienia ogłoszone na posiedzeniu jawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlegają one zaskarżeniu, i tylko na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia postanowienia. Postanowienia te doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem.

§ 2. (128) Postanowienia wydane na posiedzeniu niejawnym sąd doręcza z urzędu obu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia, postanowienie należy doręczyć z uzasadnieniem; doręczając postanowienie należy pouczyć stronę występującą w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia.

§ 3. (129) Uzasadnienie, o którym mowa w paragrafach poprzedzających, należy sporządzić w ciągu tygodnia od dnia wydania postanowienia na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli postanowienie wydano na posiedzeniu jawnym, termin tygodniowy liczy się od dnia, w którym zażądano jego doręczenia, a gdy żądania takiego nie było - od dnia wniesienia zażalenia.

§ 4. Postanowień, które odnoszą się wyłącznie do innych osób (świadka, biegłego, osoby trzeciej), nie doręcza się stronom; osobom, których te postanowienia dotyczą, doręcza się je tylko wówczas, gdy nie były one obecne na posiedzeniu, na którym postanowienia te zostały wydane.

Art. 358. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym wiąże sąd od chwili, w której zostało podpisane wraz z uzasadnieniem, jeżeli zaś sąd postanowienia nie uzasadnia, od chwili podpisania sentencji.

Art. 359. Postanowienia nie kończące postępowania w sprawie mogą być uchylane i zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy, chociażby były zaskarżone, a nawet prawomocne.

Art. 360. Postanowienia stają się skuteczne w takim zakresie i w taki sposób, jaki wynika z ich treści, z chwilą ogłoszenia, a jeżeli ogłoszenia nie było - z chwilą podpisania sentencji.

Art. 361. Do postanowień stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej.

Art. 362. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do zarządzeń przewodniczącego.

Rozdział 3. Prawomocność orzeczeń

Art. 363. § 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia.

§ 2. [130] Mimo niedopuszczalności odrębnego zaskarżenia nie stają się prawomocne postanowienia podlegające rozpoznaniu przez sąd drugiej instancji, gdy sąd ten rozpoznaje sprawę, w której je wydano.

§ 3. [131] Jeżeli zaskarżono tylko część orzeczenia, staje się ono prawomocne w części pozostałej z upływem terminu do zaskarżenia, chyba że sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części.

Art. 364. [132] Prawomocność orzeczenia stwierdza na wniosek strony sąd pierwszej instancji na posiedzeniu niejawnym, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji - ten sąd. Stwierdzenia dokonuje sąd jednoosobowo.

Art. 365. § 1. Orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i inne organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

§ 2. Kodeks postępowania karnego określa, w jakim zakresie orzeczenia sądu cywilnego nie wiążą sądu w postępowaniu karnym.

Art. 366. Wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

DZIAŁ V. ŚRODKI ODWOŁAWCZE

Rozdział 1. Apelacja[133]

Art. 367. § 1. Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji.

§ 2. Apelację od wyroku sądu rejonowego rozpoznaje sąd wojewódzki, a od wyroku sądu wojewódzkiego jako pierwszej instancji - sąd apelacyjny.

§ 3. Rozpoznanie sprawy następuje w składzie trzech sędziów zawodowych. Postanowienia dotyczące postępowania dowodowego na posiedzeniu niejawnym wydaje sąd w składzie jednego sędziego.

Art. 368. [134] § 1. Apelacja powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a ponadto zawierać:

1) oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w całości czy w części,
2) zwięzłe przedstawienie zarzutów,
3) uzasadnienie zarzutów,
4) powołanie, w razie potrzeby, nowych faktów i dowodów oraz wykazanie, że ich powołanie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe albo że potrzeba powołania się na nie wynikła później,
5) wniosek o zmianę lub o uchylenie wyroku z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia.

§ 2. W sprawach o prawa majątkowe należy oznaczyć wartość przedmiotu zaskarżenia. Wartość ta może być oznaczona na kwotę wyższą od wartości przedmiotu sporu wskazanej w pozwie jedynie wtedy, gdy powód rozszerzył powództwo lub sąd orzekł ponad żądanie. Przepisy art. 19-24 i 25 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 369. § 1. Apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem.

§ 2. Jeżeli strona nie zażądała uzasadnienia wyroku w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do żądania uzasadnienia.

Art. 370. Sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym apelację wniesioną po upływie przepisanego terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie.

Art. 371. Po doręczeniu apelacji stronie przeciwnej sąd pierwszej instancji przedstawia niezwłocznie akta sprawy sądowi drugiej instancji.

Art. 372. Strona przeciwna może w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia apelacji wnieść odpowiedź na apelację wprost do sądu drugiej instancji.

Art. 373. Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli dostrzeże braki, do których usunięcia strona nie była wezwana, zażąda ich usunięcia. W razie nieusunięcia braków w wyznaczonym terminie, apelacja ulega odrzuceniu.

Art. 374. Sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, jeżeli zachodzi nieważność postępowania.

Art. 375. Poza wypadkami wymienionymi w dwóch artykułach poprzedzających sąd drugiej instancji wyznacza rozprawę.

Art. 376. Rozprawa przed sądem drugiej instancji odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron. Wydany wyrok nie jest zaoczny.

Art. 377. Po wywołaniu sprawy rozprawa rozpoczyna się od sprawozdania sędziego, który zwięźle przedstawia stan sprawy ze szczególnym uwzględnieniem zarzutów i wniosków apelacyjnych.

Art. 378. [(135)] § 1. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania.

§ 2. W granicach zaskarżenia sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także na rzecz współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa lub obowiązki są dla nich wspólne. Współuczestników tych należy zawiadomić o rozprawie; mogą oni składać pisma przygotowawcze.

Art. 379. Nieważność postępowania zachodzi:

1) jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna,
2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany,
3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona,
4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy,
5) jeżeli strona została pozbawiona możności obrony swych praw,
6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd wojewódzki jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 380. Sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegają zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Art. 381. Sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później.

Art. 382. Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym.

Art. 383. W postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

Art. 384. Sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację.

Art. 385. Sąd drugiej instancji oddala apelację, jeżeli jest ona bezzasadna.

Art. 386. § 1. W razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy.

§ 2. W razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

§ 3. Jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie.

§ 4. [136] Poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

§ 5. W wypadku uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie.

§ 6. Ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego.

Art. 387. § 1. Sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu wyrok oraz postanowienie kończące postępowanie w sprawie.

§ 2. Sporządzenie uzasadnienia powinno nastąpić w terminie dwóch tygodni od dnia ogłoszenia sentencji orzeczenia. Jeżeli ogłoszenia nie było, termin ten liczy się od dnia wydania orzeczenia.

§ 3. Orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się tej stronie, która w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji zażądała doręczenia. Przepis art. 327 § 2 stosuje się odpowiednio. Jeżeli ogłoszenia nie było, orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się stronom z urzędu w terminie tygodniowym od sporządzenia uzasadnienia.

Art. 388. § 1. Wyrok sądu drugiej instancji jest natychmiast wykonalny, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej. Sąd drugiej instancji może jednak uzależnić jego wykonanie, a w razie oddalenia apelacji - wykonanie wyroku sądu pierwszej instancji od złożenia przez powoda stosownego zabezpieczenia, a nawet - gdyby wskutek wykonania wyroku mogła wyniknąć dla pozwanego niepowetowana szkoda - wstrzymać wykonanie wyroku aż do uprawomocnienia się.

§ 2. Zabezpieczenie może również polegać na wstrzymaniu wydania powodowi sum pieniężnych po ich wyegzekwowaniu od pozwanego lub na wstrzymaniu sprzedaży zajętego majątku ruchomego.

§ 3. Do czasu uprawomocnienia się wyroku wstrzymuje się z urzędu sprzedaż nieruchomości.

Art. 389. Po bezskutecznym upływie terminu do zaskarżenia wydanego wyroku sąd drugiej instancji zwraca akta sądowi pierwszej instancji.

Art. 390. § 1. [137] Jeżeli przy rozpatrywaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy. Sąd Najwyższy władny jest przejąć sprawę do rozpoznania.

§ 2. Uchwała Sądu Najwyższego rozstrzygająca zagadnienie prawne wiąże w danej sprawie.

Art. 391. [138] § 1. Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed sądem drugiej instancji, do postępowania tego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Przepisy art. 194-196 i 198 nie mają zastosowania.

§ 2. W razie cofnięcia apelacji sąd drugiej instancji umarza postępowanie apelacyjne i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu.

Rozdział 1[1]. Kasacja[139]

Art. 392. [140] Od wydanego przez sąd drugiej instancji wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 392[1]. [141] § 1. Kasacja nie przysługuje w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych, a w sprawach gospodarczych - niższa niż dwadzieścia tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych kasacja przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego.

§ 2. Kasacja nie przysługuje także w sprawach:
1) o alimenty, o czynsz najmu lub dzierżawy oraz o naruszenie posiadania,
2) dotyczących kar porządkowych, świadectwa pracy i roszczeń z tym związanych oraz o deputaty lub ich ekwiwalent,
3) rozpoznanych w postępowaniu uproszczonym.

Art. 393. [142] § 1. Sąd Najwyższy może odmówić przyjęcia kasacji do rozpoznania, jeżeli:
1) w sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne,
2) nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów,
3) kasacja jest oczywiście bezzasadna.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo albo gdy zachodzi nieważność postępowania.

Art. 393[1]. Kasację można oprzeć na następujących podstawach:
1) naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
2) naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Art. 393[2]. (143) § 1. Kasacja powinna być sporządzona przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy stroną, jej przedstawicielem lub pełnomocnikiem jest sędzia, prokurator, notariusz albo profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych, a także gdy stroną lub jej przedstawicielem jest adwokat lub radca prawny.

§ 3. (144) W sprawach własności przemysłowej pełnomocnikiem, o którym mowa w § 1, może być także rzecznik patentowy.

Art. 393[3]. (145) § 1. Kasacja powinna zawierać:
1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części,
2) przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie,
3) przedstawienie okoliczności uzasadniających jej rozpoznanie,
4) wniosek o uchylenie lub zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia lub zmiany.

§ 2. Ponadto kasacja powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a w sprawach o prawa majątkowe powinna zawierać oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia.

Art. 393[4]. (146) § 1. Kasację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok lub postanowienie, w terminie miesięcznym od dnia doręczenia orzeczenia stronie skarżącej.

§ 2. (147) (utracił moc).

Art. 393[5]. Sąd drugiej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym kasację wniesioną po upływie terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również kasację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie.

Art. 393[6]. Strona przeciwna może wnieść do sądu drugiej instancji odpowiedź na kasację w terminie dwutygodniowym od doręczenia jej kasacji. Po upływie terminu na wniesienie odpowiedzi lub po zarządzeniu doręczenia odpowiedzi skarżącej, sąd drugiej instancji niezwłocznie przedstawi kasację i odpowiedź wraz z aktami sprawy Sądowi Najwyższemu.

Art. 393[7]. (148) § 1. O odmowie przyjęcia kasacji do rozpoznania orzeka na posiedzeniu niejawnym Sąd Najwyższy w składzie jednego sędziego.

§ 2. W tym samym składzie Sąd Najwyższy może także odrzucić kasację, gdy ulegała ona odrzuceniu przez sąd drugiej instancji, albo zwrócić ją temu sądowi w celu usunięcia dostrzeżonych braków.

Art. 393[8]. (149) § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w składzie trzech sędziów.

§ 2. Sąd Najwyższy rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym kasację od postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania albo jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub gdy kasacja jest oczywiście bezzasadna. Może także rozpoznać na posiedzeniu niejawnym kasację opartą tylko na podstawie art. 393[1] pkt 2, jeżeli żadna ze stron w kasacji lub w odpowiedzi na kasację nie zażądała przeprowadzenia rozprawy.

Art. 393[9]. (150) § 1. Poza wypadkami wymienionymi w artykule poprzedzającym wyznacza się rozprawę.

§ 1[1]. Na rozprawie lub na posiedzeniu wyznaczonym dla rozpoznania zagadnienia prawnego strona może działać tylko przez adwokata lub radcę prawnego. Przepis art. 393[2] § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie zwięźle stan sprawy ze szczególnym uwzględnieniem podstaw i wniosków kasacyjnych.

Art. 393[10]. Z wyjątkiem wypadków określonych w art. 173-175, postępowanie przed Sądem Najwyższym ulega zawieszeniu jedynie na zgodny wniosek stron.

Art. 393[11]. (151) § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia kasacją oraz jej podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.

§ 2. W postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.

§ 3. Skarżący może przytoczyć nowe uzasadnienie podstaw kasacyjnych.

Art. 393[12]. (152) Sąd Najwyższy oddala kasację, jeżeli nie ma usprawiedliwionych podstaw albo jeżeli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu.

Art. 393[13]. § 1. [(153)] Sąd Najwyższy w razie uwzględnienia kasacji uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał orzeczenie, lub innemu sądowi równorzędnemu; Sąd Najwyższy może uchylić także w całości lub w części orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi temu samemu lub równorzędnemu.

§ 2. W razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie.

Art. 393[14]. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu kasacji wyłoni się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, Sąd Najwyższy może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać to zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego sądu.

§ 2. Uchwała powiększonego składu Sądu Najwyższego jest w danej sprawie wiążąca.

§ 3. [(154)] (skreślony).

§ 4. Sąd Najwyższy w powiększonym składzie może przejąć sprawę do swego rozpoznania.

Art. 393[15]. [(155)] Jeżeli podstawa naruszenia prawa materialnego jest uzasadniona, a kasacji nie oparto także na podstawie naruszenia przepisów postępowania lub podstawa ta okazała się nieuzasadniona, Sąd Najwyższy może zmienić zaskarżony wyrok i orzec co do istoty sprawy.

Art. 393[16]. [(156)] Jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo istnieje podstawa do umorzenia postępowania, Sąd Najwyższy uchyla wydane w sprawie wyroki oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie.

Art. 393[17]. [(157)] Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Nie można oprzeć kasacji od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa ustaloną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

Art. 393[18]. [(158)] § 1. Zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające kasację.

§ 2. W sprawach, w których przysługuje kasacja, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 392, a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

§ 3. Przepisy art. 393^2, art. 394 § 2 i 3, art. 395 oraz art. 397 stosuje się odpowiednio.

Art. 393[19]. Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed Sądem Najwyższym, do postępowania tego stosuje się odpowiednio przepisy o apelacji, z tym że termin na sporządzenie uzasadnienia orzeczenia przez Sąd Najwyższy wynosi cztery tygodnie.

Art. 393[20]. [(159)] (skreślony).

Rozdział 2. Zażalenie

Art. 394. § 1. [(160)] Zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest:

1) [(161)] zwrot pozwu, z wyjątkiem zwrotu pozwu dokonanego na podstawie art. 130^1, odmowa odrzucenia pozwu, przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie;
2) odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie;
3) oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji;
4) rygor natychmiastowej wykonalności;
4^1) wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania;
5) skazanie świadka, biegłego, strony i osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia;
6) zawieszenie postępowania i odmowa podjęcia zawieszonego postępowania;
7) odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia;
8) sprostowanie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa;
9) zwrot kosztów, jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy, koszty przyznane w nakazie zapłaty oraz wynagrodzenie biegłego;
10) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego;
11) odrzucenie zażalenia.

§ 2. Termin do wniesienia zażalenia jest tygodniowy i liczy się od doręczenia postanowienia, a gdy strona nie zażądała w terminie przepisanym doręczenia postanowienia zapadłego na rozprawie - od ogłoszenia postanowienia.

§ 3. Zażalenie powinno czynić zadość wymaganiom przepisanym dla pisma procesowego oraz zawierać wskazanie zaskarżonego postanowienia i wniosek o jego zmianę lub uchylenie, jak również zwięzłe uzasadnienie zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów.

Art. 395. (162) § 1. Akta sprawy wraz z zażaleniem sąd pierwszej instancji przedstawia sądowi drugiej instancji po doręczeniu zażalenia stronie przeciwnej, a w wypadkach wskazanych w pkt 2 i 5 § 1 artykułu poprzedzającego - niezwłocznie po złożeniu zażalenia bez doręczenia go stronie przeciwnej. Odpowiedź na zażalenie może być wniesiona wprost do sądu drugiej instancji w terminie tygodniowym od doręczenia zażalenia.

§ 2. Jeżeli zażalenie zarzuca nieważność postępowania lub jest oczywiście uzasadnione, sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu niejawnym, nie przesyłając akt sądowi drugiej instancji, uchylić zaskarżone postanowienie i w miarę potrzeby sprawę rozpoznać na nowo. Od ponownie wydanego postanowienia przysługują środki odwoławcze na zasadach ogólnych.

Art. 396. Sąd pierwszej instancji może wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia zażalenia. Postanowienie takie może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 397. (163) § 1. Sąd drugiej instancji rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnym.

§ 1^1. (164) W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu postanowienie kończące to postępowanie.

§ 2. Do postępowania toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu apelacyjnym.

Art. 398. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do zażaleń na zarządzenia przewodniczącego.

DZIAŁ VI. WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA

Art. 399. W wypadkach przewidzianych w dziale niniejszym można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem.

Art. 400. Niedopuszczalna jest skarga o wznowienie od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo ustalającego nieistnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron zawarła po jego uprawomocnieniu się nowy związek małżeński.

Art. 401. (165) Można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności:

1) jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona albo jeżeli orzekał sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła domagać się wyłączenia;
2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była należycie reprezentowana bądź jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możności działania; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała lub brak reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe.

Art. 401^1. (166) § 1. (167) Można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego został wydany wyrok.

§ 2. W sytuacji określonej w § 1 skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Art. 402. (168) (skreślony).

Art. 403. § 1. Można żądać wznowienia na tej podstawie, że:

1) wyrok został oparty na dokumencie podrobionym lub przerobionym albo na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym;
2) wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa.

§ 2. (169) Można żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

§ 3. (170) Można żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku dotyczącego tego samego stosunku prawnego; w tym wypadku przedmiotem rozpoznania przez sąd jest nie tylko zaskarżony wyrok, lecz są również z urzędu inne prawomocne wyroki dotyczące tego samego stosunku prawnego.

Art. 404. Z powodu przestępstwa można żądać wznowienia jedynie wówczas, gdy czyn został ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być wszczęte lub że zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów.

Art. 405. (171) Do wznowienia postępowania z przyczyn nieważności właściwy jest sąd, który wydał zaskarżony wyrok, a jeżeli zaskarżono wyroki sądów różnych instancji, właściwy jest sąd instancji wyższej. Do wznowienia postępowania na innej podstawie właściwy jest sąd, który ostatnio orzekał co do istoty sprawy.

Art. 406. Do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 407. (172) Skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym; termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możności działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy.

Art. 408. Po upływie lat pięciu od uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem wypadku, gdy strona była pozbawiona możności działania lub nie była należycie reprezentowana.

Art. 409. Skarga o wznowienie powinna czynić zadość warunkom pozwu oraz zawierać oznaczenie zaskarżonego wyroku, podstawę wznowienia i jej uzasadnienie, okoliczności stwierdzające zachowanie terminu do wniesienia skargi oraz wniosek o uchylenie lub zmianę zaskarżonego wyroku.

Art. 410. § 1. Sąd bada na posiedzeniu niejawnym, czy skarga jest wniesiona w terminie i czy opiera się na ustawowej podstawie wznowienia. W braku jednego z tych wymagań sąd skargę odrzuci, w przeciwnym razie wyznaczy rozprawę.

§ 2. Na żądanie sądu skarżący uprawdopodobni okoliczności stwierdzające zachowanie terminu lub dopuszczalność wznowienia.

Art. 411. Na rozprawie sąd rozstrzyga przede wszystkim o dopuszczalności wznowienia i odrzuca skargę, jeżeli brak ustawowej podstawy wznowienia albo termin do wniesienia skargi nie został zachowany. Sąd może jednak po rozważeniu stanu sprawy połączyć badanie dopuszczalności wznowienia z rozpoznaniem sprawy.

Art. 412. § 1. Sąd rozpoznaje sprawę na nowo w granicach, jakie zakreśla podstawa wznowienia.

§ 2. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź oddala skargę o wznowienie, bądź uwzględniając ją zmienia zaskarżony wyrok albo go uchyla i pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

§ 3. (173) W wypadku, o którym mowa w art. 403 § 3, sąd bądź uchyla jeden z wyroków dotyczących tego samego stosunku prawnego, utrzymując w mocy inny prawomocny wyrok, bądź uchyla wszystkie prawomocne wyroki dotyczące tego samego stosunku prawnego i orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę właściwemu sądowi pierwszej instancji do rozpoznania i rozstrzygnięcia o tym stosunku prawnym.

§ 4. (174) Jeżeli do rozstrzygnięcia o wznowieniu postępowania właściwy jest Sąd Najwyższy, sąd ten orzeka tylko o dopuszczalności wznowienia, a rozpoznanie sprawy przekazuje sądowi drugiej instancji.

Art. 413. Sędzia, którego udziału lub zachowania się w procesie poprzednim dotyczy skarga, wyłączony jest od orzekania w postępowaniu ze skargi o wznowienie.

Art. 414. Wniesienie skargi o wznowienie nie tamuje wykonania zaskarżonego wyroku. W razie uprawdopodobnienia, że skarżącemu grozi niepowetowana szkoda, sąd może na wniosek strony wstrzymać wykonanie wyroku, chyba że strona przeciwna złoży odpowiednie zabezpieczenie. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 415. Uchylając lub zmieniając wyrok, sąd na wniosek skarżącego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie orzeka o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu stanu poprzedniego. Nie wyłącza to możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku.

Art. 416. Niedopuszczalne jest dalsze wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem wydanym na skutek skargi o wznowienie.

DZIAŁ VII. (175) (skreślony).

Art. 417-424. (176) (skreślone).

TYTUŁ VII. POSTĘPOWANIA ODRĘBNE

DZIAŁ I. POSTĘPOWANIE W SPRAWACH MAŁŻEŃSKICH

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 425. (177) Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o unieważnienie małżeństwa, o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa i o rozwód oraz o separację na żądanie jednego z małżonków.

Art. 426. Do reprezentowania strony konieczne jest pełnomocnictwo udzielone do prowadzenia danej sprawy.

Art. 427. Posiedzenia odbywają się przy drzwiach zamkniętych, chyba że obie strony żądają publicznego rozpoznania sprawy, a sąd uzna, że jawność nie zagraża moralności.

Art. 428. § 1. Rozprawa odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej ze stron. Jednakże w razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa powoda na pierwsze posiedzenie sądowe wyznaczone w celu przeprowadzenia rozprawy, postępowanie ulega zawieszeniu, chyba że prokurator popiera żądanie unieważnienia albo ustalenia istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

§ 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek powoda, nie wcześniej jednak niż po upływie trzech miesięcy od dnia zawieszenia postępowania. W razie niezgłoszenia takiego wniosku w ciągu roku po zawieszeniu, sąd umorzy postępowanie. Umorzenie wywołuje takie same skutki, jak umorzenie postępowania zawieszonego na zgodny wniosek stron lub z powodu ich niestawiennictwa.

Art. 429. Jeżeli strona wezwana do osobistego stawiennictwa nie stawi się bez usprawiedliwionych powodów na posiedzenie, sąd może skazać ją na grzywnę według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka, nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu.

Art. 430. Małoletni, którzy nie ukończyli lat trzynastu, a zstępni stron, którzy nie ukończyli lat siedemnastu, nie mogą być przesłuchiwani w charakterze świadków.

Art. 431. W sprawach przewidzianych w rozdziale niniejszym nie można oprzeć rozstrzygnięcia wyłącznie na uznaniu powództwa lub przyznaniu okoliczności faktycznych. W sprawach tych nie stosuje się art. 339 § 2.

Art. 432. (178) W każdej sprawie o rozwód lub o separację sąd zarządza przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron. W innych sprawach sąd nie może odmówić dopuszczenia takiego dowodu, jeżeli strona go powołała. Art. 302 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 433. Protokół rozprawy powinien zawierać oświadczenie małżonków co do liczby, wieku i płci dzieci żyjących, stosunków majątkowych i zarobkowych obu małżonków, szczególnych obowiązków utrzymania osób nie będących ich wspólnymi dziećmi oraz co do treści umowy majątkowej, jeżeli małżonkowie umowę taką zawarli.

Art. 434. Sąd może zarządzić przeprowadzenie przez wyznaczoną osobę wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w których żyją i wychowują się dzieci stron.

Art. 434[1]. (179) Wyrok sądu drugiej instancji nie jest natychmiast wykonalny.

Art. 435. § 1. Wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich.

§ 2. Nie dotyczy to części orzekającej o prawach i roszczeniach majątkowych poszukiwanych łącznie z prawami niemajątkowymi.

Rozdział 2. Sprawy o rozwód i o separację(180)

Art. 436. § 1. Przed wyznaczeniem terminu pierwszej rozprawy przewodniczący wzywa strony do osobistego stawienia się do sądu na posiedzenie pojednawcze, którego przeprowadzenie porucza równocześnie wyznaczonemu przez siebie sędziemu. Sędzia wyznaczony nakłania strony do pojednania, mając w szczególności na uwadze dobro dzieci i społeczne znaczenie trwałości małżeństwa.

§ 2. Jeżeli pojednanie nie nastąpi, a odroczenie posiedzenia pojednawczego byłoby niecelowe, sędzia wyznaczony stwierdza, że próby pojednania nie dały wyniku.

§ 3. Sędzia wyznaczony ma w zakresie postępowania pojednawczego prawa przewodniczącego i prawa sądu orzekającego.

Art. 437. Jeżeli stawiennictwo jednej ze stron napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody, na wniosek strony sąd może zaniechać przeprowadzenia posiedzenia pojednawczego. Postanowienie w tym przedmiocie zapada na posiedzeniu niejawnym.

Art. 438. Jeżeli posiedzenia pojednawczego nie wyznaczono albo do pojednania nie doszło, przewodniczący wyznacza rozprawę.

Art. 439. [181] § 1. Powództwo wzajemne o rozwód lub o separację jest niedopuszczalne.

§ 2. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację.

§ 3. Strona pozwana w sprawie o rozwód może jednak również żądać rozwodu albo separacji. Strona pozwana w sprawie o separację może również żądać separacji albo rozwodu.

Art. 440. § 1. Jeżeli sąd nabierze przekonania, że istnieją widoki na utrzymanie pożycia małżeńskiego, zawiesza postępowanie. Zawieszenie takie może nastąpić tylko raz w toku postępowania.

§ 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek jednej ze stron; poza tym stosuje się odpowiednio art. 428 § 2.

Art. 441. Postępowanie dowodowe ma przede wszystkim na celu ustalenie okoliczności dotyczących rozkładu pożycia, jak również okoliczności dotyczących dzieci stron i ich sytuacji, a w razie uznania powództwa - także przyczyn, które skłoniły do tego stronę pozwaną.

Art. 442. [182] Jeżeli pozwany uznaje żądanie pozwu a małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może ograniczyć postępowanie dowodowe do przesłuchania stron.

Art. 443. § 1. Sąd na żądanie jednego z małżonków lub z urzędu orzeka postanowieniem o obowiązku małżonków przyczyniania się do zaspokojenia potrzeb rodziny przez czas trwania procesu oraz o sposobie roztoczenia w tym czasie pieczy nad wspólnymi małoletnimi dziećmi, a na żądanie jednego z małżonków - także o zakresie i sposobie korzystania przez małżonków ze wspólnego mieszkania w czasie trwania procesu oraz o wydaniu małżonkowi, opuszczającemu wspólne mieszkanie, potrzebnych mu przedmiotów.

§ 2. [183] Postanowienia, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, z wyjątkiem postanowień dotyczących obowiązku małżonków przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny przez czas trwania procesu, sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy. Przepisy o postępowaniu zabezpieczającym stosuje się odpowiednio.

§ 3. [184] Jeżeli w przedmiocie zaspokojenia potrzeb rodziny lub alimentów pomiędzy małżonkami i pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi zapadło prawomocne orzeczenie przed wszczęciem sprawy o rozwód lub o separację, a zachodzi potrzeba zmiany wysokości świadczeń ze względu na zmianę okoliczności, sąd wydaje w tym zakresie postanowienia, przewidziane w paragrafie pierwszym. Obniżenie wysokości świadczeń może nastąpić tylko na wniosek strony.

Art. 444. [185] Małżonek może dochodzić roszczeń alimentacyjnych od drugiego małżonka na wypadek orzeczenia rozwodu, jak również na wypadek orzeczenia separacji. Dochodzenie następuje przez zgłoszenie wniosku na rozprawie w obecności drugiego małżonka albo w piśmie, które należy doręczyć drugiemu małżonkowi.

Art. 445. § 1. W czasie trwania procesu o rozwód nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie powództwa w takiej sprawie sąd przekaże sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód, w celu rozstrzygnięcia o nich w myśl przepisu art. 443.

§ 2. Postępowanie w sprawie o zaspokojenie potrzeb rodziny lub alimenty, wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód, ulega z urzędu zawieszeniu z chwilą wytoczenia takiego powództwa co do świadczeń za okres od jego wytoczenia. Z chwilą wydania w sprawie o rozwód orzeczenia o obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny wstrzymuje się także z mocy prawa wykonanie nieprawomocnych orzeczeń o obowiązku świadczeń, wydanych w poprzednio wszczętej sprawie, za okres od wytoczenia powództwa o rozwód.

§ 3. Po prawomocnym zakończeniu sprawy o rozwód zawieszone postępowanie podejmuje się z mocy prawa, orzeczenia zaś, których wykonanie było wstrzymane, podlegają wykonaniu, jednak tylko co do okresu, za który w sprawie o rozwód nie orzeczono o roszczeniach objętych zawieszonym postępowaniem. W pozostałym zakresie postępowanie ulega z mocy prawa umorzeniu.

§ 4. [186] W sprawach o separację przepisy paragrafów poprzedzających stosuje się odpowiednio.

Art. 446. W razie śmierci jednego z małżonków postępowanie umarza się.

Rozdział 3. Inne sprawy

Art. 447. § 1. Na wniosek osoby, która po śmierci jednego z małżonków zamierza wytoczyć powództwo o unieważnienie małżeństwa, sąd powiatowy miejsca zamieszkania zmarłego ustanawia kuratora. Jeżeli zmarli obydwoje małżonkowie, ustanawia się dwóch kuratorów.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 448. § 1. Jeżeli powództwo o unieważnienie małżeństwa wytacza prokurator, pozywa on oboje małżonków, a w wypadku śmierci jednego z nich - kuratora ustanowionego na miejsce zmarłego małżonka.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa prokuratora o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 449. § 1. W sprawach o unieważnienie albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa odpis pozwu doręcza się prokuratorowi i zawiadamia się go o terminach rozprawy.

§ 2. Jeżeli sprawa taka została wytoczona lub jest popierana przez prokuratora, nie stosuje się przepisów o zawieszeniu postępowania na zgodny wniosek stron lub z powodu niestawiennictwa obu stron.

Art. 450. § 1. Postępowanie o unieważnienie małżeństwa w razie śmierci jednego z małżonków zawiesza się.

§ 2. Postępowanie umarza się, jeżeli zstępni małżonka, który wytoczył powództwo, nie zgłoszą w ciągu sześciu miesięcy po wydaniu postanowienia o zawieszeniu wniosku o podjęcie postępowania.

§ 3. W razie śmierci pozwanego małżonka, a jeżeli pozwanymi byli oboje małżonkowie, w razie śmierci jednego z nich, postępowanie podejmuje się po ustanowieniu przez sąd orzekający na posiedzeniu niejawnym kuratora, który wstępuje na miejsce zmarłego małżonka.

Art. 451. Przepisy art. 443, 444 i 445 stosuje się odpowiednio w sprawach o unieważnienie małżeństwa.

Art. 452. W sprawach o zniesienie wspólności majątkowej między małżonkami stosuje się odpowiednio przepisy art. 426, 431, 432, 435 § 1, 441 i 446.

DZIAŁ II. POSTĘPOWANIE W SPRAWACH ZE STOSUNKÓW MIĘDZY RODZICAMI A DZIEĆMI

Art. 453. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o unieważnienie uznania dziecka oraz o rozwiązanie przysposobienia.

Art. 454. § 1. W sprawach o ustalenie ojcostwa prokurator wytaczając powództwo wskazuje w pozwie dziecko, na którego rzecz wytacza powództwo, oraz pozywa domniemanego ojca dziecka, a jeżeli ten nie żyje - kuratora ustanowionego na jego miejsce.

§ 2. W sprawach o zaprzeczenie ojcostwa prokurator wytaczając powództwo pozywa męża matki dziecka, a jeżeli ten nie żyje - kuratora ustanowionego na jego miejsce oraz dziecko, jak również matkę dziecka, jeżeli ta żyje.

§ 3. W sprawach o unieważnienie uznania dziecka prokurator wytaczając powództwo pozywa dziecko oraz mężczyznę, który dziecko uznał, a jeżeli ten nie żyje - kuratora ustanowionego na jego miejsce, a także matkę dziecka, jeżeli ta żyje.

§ 4. W sprawach o rozwiązanie przysposobienia prokurator wytaczając powództwo pozywa przysposabiającego oraz przysposobionego.

Art. 455. Rozprawa odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej ze stron.

Art. 456. § 1. Postępowanie umarza się w razie śmierci jednej ze stron, a jeżeli w charakterze tej samej strony występuje kilka osób, w razie śmierci wszystkich tych osób, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w paragrafach następujących.

§ 2. W sprawie o ustalenie ojcostwa mężczyzny, który nie jest mężem matki, jak również w sprawie wytoczonej przez dziecko bądź przeciwko mężowi jego matki o zaprzeczenie ojcostwa, bądź przeciwko mężczyźnie, który je uznał, o unieważnienie uznania, postępowanie zawiesza się w razie śmierci tych pozwanych do czasu ustanowienia przez sąd orzekający kuratora, który wstępuje do sprawy na miejsce zmarłego. To samo stosuje się w sprawie o rozwiązanie przysposobienia w razie śmierci przysposabiającego.

§ 3. W sprawie o zaprzeczenie ojcostwa lub o unieważnienie uznania dziecka postępowanie umarza się w razie śmierci dziecka.

Art. 457. W sprawach o zaprzeczenie ojcostwa lub o unieważnienie uznania dziecka odpis pozwu doręcza się prokuratorowi i zawiadamia się go o terminach rozprawy.

Art. 458. § 1. W sprawach objętych przepisami działu niniejszego stosuje się odpowiednio przepisy art. 426, 429, 431, 434 i 435.

§ 2. Jeżeli jednocześnie z ustaleniem ojcostwa dochodzi się związanych z tym roszczeń majątkowych, do części postępowania dotyczących tych roszczeń nie stosuje się przepisów art. 429 i 456. W razie śmierci pozwanego postępowanie w części dotyczącej roszczeń majątkowych zawiesza się do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy o ustalenie ojcostwa, po czym może ono być podjęte z udziałem następców prawnych zmarłego lub kuratora spadku.

DZIAŁ III .[187] POSTĘPOWANIE W SPRAWACH Z ZAKRESU PRAWA PRACY I UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 459. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach z zakresu prawa pracy, a także w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Art. 460. § 1. Zdolność sądową i procesową ma także zakład pracy, chociażby nie posiadał osobowości prawnej, a w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zdolność tę ma organ rentowy.

§ 2. W razie potrzeby ustanowienia dla strony kuratora, postanowienie, o którym mowa w art. 69, może zapaść również z urzędu.

Art. 461. § 1. Powództwo w sprawach z zakresu prawa pracy może być wytoczone bądź przed sąd właściwości ogólnej pozwanego, bądź przez sąd, w którego okręgu praca jest, była lub miała być wykonywana, bądź też przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład pracy.

§ 1^1. [188] Do właściwości sądów rejonowych, bez względu na wartość przedmiotu sporu, należą sprawy z zakresu prawa pracy o ustalenie istnienia stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, a także sprawy dotyczące kar porządkowych i świadectwa pracy oraz roszczenia z tym związane.

§ 2. [189] W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych właściwy do rozpoznania sprawy jest sąd, w którego okręgu ma miejsce zamieszkania strona odwołująca się od decyzji wydanej przez organ rentowy, chyba że przepis odrębny stanowi inaczej.

§ 2^1. [190] W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których wniesiono odwołanie od decyzji Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, wojskowego organu emerytalnego albo organu emerytalnego właściwego w stosunku do funkcjonariuszy Służby Więziennej, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma siedzibę ten organ.

§ 2^2. [191] W sprawach, w których nie można określić właściwości sądu według przepisów paragrafów poprzedzających, jak również w sprawach, w których ubezpieczony zamieszkały na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej otrzymuje świadczenie wypłacane przez wyznaczoną przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jednostkę organizacyjną tego Zakładu, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma siedzibę organ rentowy.

§ 3. Sąd właściwy może na zgodny wniosek stron przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, rozpoznającemu sprawy z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, jeżeli przemawiają za tym względy celowości. Postanowienie w tym przedmiocie może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest związany postanowieniem sądu przekazującego.

Art. 462. [192] W sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych organizacje społeczne, o których mowa w art. 61, a także inspektorzy pracy w zakresie określonym w art. 63^1, mogą powodować wszczęcie postępowania na rzecz pracowników oraz ubezpieczonych. Przepisy art. 61-63 stosuje się odpowiednio.

Art. 463. § 1. Pracownik dochodzący roszczeń z zakresu prawa pracy oraz ubezpieczony nie mają obowiązku uiszczania opłat sądowych.

§ 1^1. [193] Przepis § 1 stosuje się także w sprawie o ustalenie istnienia stosunku pracy wytoczonej z powództwa inspektora pracy.

§ 2. Wydatki związane z czynnościami podejmowanymi w toku postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy - o roszczenia pracownika - ponosi tymczasowo Skarb Państwa. Sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie w instancji rozstrzyga o tych wydatkach, stosując odpowiednio przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, z tym że obciążenie pracownika tymi wydatkami może nastąpić w wypadkach szczególnie uzasadnionych.

§ 3. Wydatki związane z czynnościami podejmowanymi w toku postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ponosi Skarb Państwa.

Art. 464. § 1. Odrzucenie pozwu nie może nastąpić z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest inny organ. W tym wypadku sąd przekaże mu sprawę. Postanowienie sądu o przekazaniu sprawy może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli jednak organ ten uprzednio uznał się za niewłaściwy, sąd rozpozna sprawę.

§ 2. Wniesienie do sądu pozwu, przekazanego następnie stosownie do paragrafu poprzedzającego, wywołuje skutki, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

Art. 465. § 1. [194] Pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym mocodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego - także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów. Przepisu art. 393^9 § 1^1 nie stosuje się.

§ 2. Do odbioru należności zasądzonych na rzecz pracownika lub ubezpieczonego jest wymagane pełnomocnictwo szczególne, udzielone po powstaniu tytułu egzekucyjnego.

Art. 466. [195] Pracownik lub ubezpieczony działający bez adwokata lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym ustnie do protokołu powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych, a także poprawki i uzupełnienia tych pism.

Art. 467. § 1. Niezwłocznie po wniesieniu sprawy przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia dokonuje jej wstępnego badania.

§ 2. Wstępne badanie sprawy polega na ustaleniu, czy pismo wszczynające postępowanie sądowe spełnia niezbędne wymagania, pozwalające nadać mu dalszy bieg, oraz na podjęciu czynności umożliwiających rozstrzygnięcie sprawy na pierwszym posiedzeniu.

§ 3. Po wstępnym badaniu sprawy przewodniczący wzywa do usunięcia braków formalnych pisma tylko wówczas, gdy braki te nie dadzą się usunąć w toku czynności wyjaśniających.

§ 4. [196] Jeżeli w toku wstępnego badania sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych okaże się, że występują istotne braki w materiale, a przeprowadzenie jego uzupełnienia w postępowaniu sądowym byłoby połączone ze znacznymi trudnościami, przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia może zwrócić organowi rentowemu akta sprawy w celu uzupełnienia materiału sprawy. To samo dotyczy wypadku, w którym decyzja organu rentowego nie zawiera:

1) podstawy prawnej i faktycznej,
2) wskazania sposobu wyliczenia świadczenia,
3) stosownego pouczenia o skutkach prawnych decyzji i trybie jej zaskarżenia.

Art. 468. § 1. Sąd podejmie czynności wyjaśniające, jeżeli przemawiają za tym wyniki wstępnego badania sprawy, a także gdy sprawa nie była przedmiotem postępowania przed komisją pojednawczą, chyba że czynności te nie przyspieszą postępowania lub są oczywiście niecelowe z innych przyczyn.

§ 2. Czynności wyjaśniające mają na celu:

1) usunięcie braków formalnych pism procesowych, w tym w szczególności dokładniejsze określenie zgłoszonych żądań,
2) w sprawach z zakresu prawa pracy - wyjaśnienie stanowisk stron oraz skłonienie ich do pojednania i zawarcia ugody,
3) ustalenie, jakie z istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności są sporne między stronami oraz czy i jakie dowody należy przeprowadzić w celu ich wyjaśnienia,
4) wyjaśnienie innych okoliczności, mających znaczenie dla prawidłowego i szybkiego rozstrzygnięcia sprawy.

§ 3. Czynności wyjaśniające przeprowadza się bez udziału ławników.

§ 4. Postanowienie określające środki dowodowe i fakty podlegające stwierdzeniu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 469. Sąd uzna zawarcie ugody, cofnięcie pozwu, sprzeciwu lub środka odwoławczego oraz zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia za niedopuszczalne także wówczas, gdyby czynność ta naruszała słuszny interes pracownika lub ubezpieczonego.

Art. 470. W razie podjęcia czynności wyjaśniających lub zarządzenia osobistego stawiennictwa na rozprawę, strona pozwana powinna być reprezentowana przez osobę obeznaną ze stanem faktycznym sprawy i uprawnioną do zawarcia ugody.

Art. 471. Termin rozprawy powinien być wyznaczony tak, aby od daty zakończenia czynności wyjaśniających, a jeżeli nie podjęto tych czynności - od daty wniesienia pozwu lub odwołania, do rozprawy nie upłynęło więcej niż dwa tygodnie, chyba że zachodzą nie dające się usunąć przeszkody.

Art. 472. § 1. Sąd może wzywać strony, świadków, biegłych lub inne osoby w sposób, który uzna za najbardziej celowy, nawet z pominięciem sposobów przewidzianych przez przepisy ogólne, jeżeli uzna to za niezbędne do przyspieszenia rozpoznania sprawy. Dotyczy to również doręczeń oraz zarządzeń mających na celu przygotowanie rozprawy, zwłaszcza zaś żądania przedstawienia niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy akt osobowych i innych dokumentów.

§ 2. Wezwanie i doręczenie dokonane w powyższy sposób wywołuje skutki przewidziane w Kodeksie, jeżeli jest niewątpliwe, że doszło ono do wiadomości adresata.

Art. 473. W sprawach przewidzianych w niniejszym dziale nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron.

Art. 474. W razie stwierdzenia w toku rozpoznania sprawy poważnego uchybienia przepisom prawa przez zakład pracy lub organ rentowy, sąd zwraca na nie uwagę właściwemu organowi, a w razie potrzeby zawiadamia o tym prokuratora.

Art. 475. [197] Jeżeli strona bez usprawiedliwionych powodów nie wykona w toku postępowania postanowień lub zarządzeń, sąd może skazać ją na grzywnę według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka i odmówić przyznania kosztów lub zastosować jeden z tych środków; nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu. Gdy stroną tą jest jednostka organizacyjna, grzywnie podlega pracownik odpowiedzialny za wykonanie postanowień lub zarządzeń, a w razie niewyznaczenia takiego pracownika lub niemożności jego ustalenia - kierownik tej jednostki.

Art. 475[1]. [198] Przepisów art. 466, 467, 468, 470 i 471 nie stosuje się do kasacji i do postępowania przed Sądem Najwyższym, wywołanego jej wniesieniem.

Art. 476. § 1. Przez sprawy z zakresu prawa pracy rozumie się sprawy:
1) o roszczenia ze stosunku pracy lub z nim związane,
1[1]) [199] o ustalenie istnienia stosunku pracy, jeżeli łączący strony stosunek prawny, wbrew zawartej między nimi umowie, ma cechy stosunku pracy,
2) o roszczenia z innych stosunków prawnych, do których z mocy odrębnych przepisów stosuje się przepisy prawa pracy,
3) o odszkodowania dochodzone od zakładu pracy na podstawie przepisów o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

§ 2. Przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych, dotyczących:
1) ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia rodzinnego,
2) emerytur i rent,
3) [200] (uchylony),
4) innych świadczeń w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
5) odszkodowań przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową albo służbą w Milicji Obywatelskiej lub Służbie Więziennej.

§ 3. [201] Przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się także sprawy wszczęte na skutek niewydania przez organ rentowy decyzji we właściwym terminie, a także sprawy, w których wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności oraz sprawy o roszczenia ze stosunków prawnych między członkami otwartych funduszy emerytalnych a tymi funduszami lub ich organami.

§ 4. [202] Przez organy rentowe rozumie się:
1) [203] jednostki organizacyjne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, właściwe do wydawania decyzji w sprawach świadczeń,
2) kolejowe jednostki organizacyjne,
3) wojskowe organy emerytalne oraz organy emerytalne resortów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości, a także inne organy wojskowe i organy resortów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości,

- właściwe do wydawania decyzji w sprawach, o których mowa w § 2, a także Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

§ 5. Przez użyte w niniejszym dziale określenie
1) pracownik - rozumie się również:
   a) członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, osobę świadczącą pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą oraz członków rodziny i spadkobierców pracownika, członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej i osoby świadczącej pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą, a także inne osoby, którym z mocy odrębnych przepisów przysługują roszczenia z zakresu prawa pracy,
   b) osobę dochodzącą od zakładu pracy odszkodowania lub ustalenia uprawnień do świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
2) ubezpieczony - rozumie się osobę ubiegającą się o:
   a) świadczenie z ubezpieczeń społecznych lub z ubezpieczenia rodzinnego albo o emeryturę lub rentę,
   b) ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, jego zakresu lub wymiaru składki z tego tytułu,
   c) [204] świadczenia w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
   d) odszkodowanie przysługujące w razie wypadku i choroby pozostającej w związku ze służbą wojskową albo służbą w Milicji Obywatelskiej lub w Służbie Więziennej.

Rozdział 2. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy

Art. 477. W postępowaniu wszczętym z powództwa pracownika wezwania do udziału w sprawie, o którym mowa w art. 194 § 1 i 3, sąd może dokonać również z urzędu.

Art. 477[1]. § 1. Sąd wydając wyrok orzeka o roszczeniach, które wynikają z faktów przytoczonych przez pracownika także wówczas, gdy roszczenie nie było objęte żądaniem pracownika lub gdy było zgłoszone w rozmiarze mniejszym niż usprawiedliwiony wynikiem postępowania. Przepisy o uzupełnieniu wyroku stosuje się odpowiednio.

§ 1^1. (205) Sąd wydając wyrok w sprawie o ustalenie istnienia stosunku pracy nie może oddalić powództwa tylko na tej podstawie, że powód nie udowodnił wszystkich faktów niezbędnych do takiego ustalenia; w takim wypadku sąd prowadzi postępowanie dowodowe z urzędu.

§ 2. Jeżeli pracownik dokonał wyboru jednego z przysługujących mu alternatywnie roszczeń, a zgłoszone roszczenie okaże się nieuzasadnione, sąd może także z urzędu uwzględnić inne roszczenie alternatywne.

Art. 477^2. § 1. Zasądzając należność pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności w części nie przekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia pracownika. Przepis art. 334 § 4 i art. 335 § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio; nie stosuje się przepisu art. 335 § 2.

§ 2. Uznając wypowiedzenie umowy o pracę za bezskuteczne, sąd na wniosek pracownika może w wyroku nałożyć na zakład pracy obowiązek dalszego zatrudnienia pracownika do czasu prawomocnego rozpoznania sprawy.

Art. 477^3-477^5. (206) (skreślone).

Art. 477^6. (207) § 1. Wyrok sądu pierwszej instancji zasądzający świadczenia na rzecz pracownika lub członków jego rodziny, w stosunku do którego sąd drugiej instancji oddalił apelację zakładu pracy, podlega natychmiastowemu wykonaniu także w części, w której sąd nie nadał mu rygoru natychmiastowej wykonalności na podstawie art. 477^2.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się również do wyroków sądu drugiej instancji zasądzających świadczenia na rzecz pracownika lub członków jego rodziny.

§ 3. Sąd drugiej instancji nadaje z urzędu wyrokowi, o którym mowa w § 1 i 2, klauzulę wykonalności w dniu ogłoszenia wyroku i wyrok zaopatrzony klauzulą wydaje uprawnionemu.

Art. 477^7. (208) Przepisów art. 464, 467, 468, 470-473 nie stosuje się w sprawach, w których pracownik jest stroną pozwaną.

Rozdział 3. Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

Art. 477^8. (209) § 1. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów rejonowych.

§ 2. Do właściwości sądów rejonowych należą sprawy:

1) (210) o zasiłek chorobowy, wyrównawczy, opiekuńczy, macierzyński, porodowy, pogrzebowy, rodzinny oraz o dodatki do zasiłku rodzinnego,
2) o świadczenie rehabilitacyjne,
3) (211) o odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, wypadku lub choroby zawodowej pozostającej w związku z czynną służbą wojskową albo służbą w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Służbie Więziennej, Państwowej Straży Pożarnej i Służbie Celnej,
4) (212) o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności,
5) o prawo do świadczeń zdrowotnych z powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego,
6) o świadczenie z tytułu funduszu alimentacyjnego.

Art. 477^9. § 1. Odwołania od decyzji organów rentowych wnosi się na piśmie do organu, który wydał decyzję, lub do protokołu sporządzonego przez ten organ, w terminie miesiąca od doręczenia odpisu decyzji.

§ 2. Organ rentowy, o którym mowa w § 1, przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu z zachowaniem przepisów odrębnych. Organ ten, jeżeli uzna odwołanie w całości za słuszne, może zmienić lub uchylić zaskarżoną decyzję. W tym wypadku odwołaniu nie nadaje się dalszego biegu.

§ 3. Sąd odrzuci odwołanie wniesione po upływie terminu, chyba że przekroczenie terminu nie jest nadmierne i nastąpiło z przyczyn niezależnych od odwołującego się.

§ 4. Jeżeli organ rentowy nie wydał decyzji w terminie dwóch miesięcy, licząc od dnia zgłoszenia roszczenia w sposób przepisany, odwołanie można wnieść w każdym czasie po upływie tego terminu.

§ 5. Ubezpieczony może również wnieść odwołanie - z wyłączeniem odwołania, o którym mowa w § 4 - do protokołu w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy albo w sądzie właściwym dla jego miejsca zamieszkania.

§ 6. Sąd, do którego wniesiono odwołanie, niezwłocznie przekazuje protokół organowi, od którego pochodzi zaskarżona decyzja, chyba że sąd ten jest właściwy do jego rozpoznania. W takim wypadku przewodniczący niezwłocznie zażąda akt sprawy i nada bieg odwołaniu, przesyłając odpis protokołu organowi, od którego pochodzi zaskarżona decyzja.

Art. 477^{10}. § 1. Odwołanie powinno zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji, określenie i zwięzłe uzasadnienie zarzutów i wniosków oraz podpis ubezpieczonego albo jego przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika.

§ 2. Jeżeli ubezpieczony zgłosił nowe żądanie, dotychczas nie rozpoznane przez organ rentowy, sąd przyjmuje to żądanie do protokołu i przekazuje go do rozpoznania organowi rentowemu.

Art. 477[11]. § 1. Stronami są ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy i zainteresowany.

§ 2. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli osoba taka nie została wezwana do udziału w sprawie przed organem rentowym, sąd wezwie ją do udziału w postępowaniu bądź z urzędu, bądź na jej wniosek lub na wniosek jednej ze stron.

Art. 477[12]. Nie jest dopuszczalne zawarcie ugody.

Art. 477[13]. Zmiana przez organ rentowy zaskarżonej decyzji przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd - przez wydanie decyzji uwzględniającej w całości lub w części żądanie strony - powoduje umorzenie postępowania w całości lub w części. Poza tym zmiana lub wykonanie decyzji nie ma wpływu na bieg sprawy.

Art. 477[14]. § 1. Sąd oddala odwołanie, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.

§ 2. W razie uwzględnienia odwołania sąd zmienia zaskarżoną decyzję w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.

§ 3. Jeżeli odwołanie wniesiono w związku z niewydaniem decyzji przez organ rentowy, sąd w razie uwzględnienia odwołania zobowiązuje organ rentowy do wydania decyzji w określonym terminie, zawiadamiając o tym organ nadrzędny, lub orzeka co do istoty sprawy.

Art. 477[14a]. (213) Sąd drugiej instancji uchylając wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego może sprawę przekazać do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu.

Art. 477[15]. (214) (skreślony).

DZIAŁ IV. POSTĘPOWANIE W SPRAWACH O NARUSZENIE POSIADANIA

Art. 478. W sprawach o naruszenie posiadania sąd bada jedynie ostatni stan posiadania i fakt jego naruszenia, nie rozpoznając samego prawa ani dobrej wiary pozwanego.

Art. 479. W sprawach o naruszenie posiadania powództwo wzajemne nie jest dopuszczalne.

DZIAŁ IVA. (215) POSTĘPOWANIE W SPRAWACH GOSPODARCZYCH

Rozdział 1. (216) Przepisy ogólne

Art. 479[1]. § 1. (217) Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami, w zakresie prowadzonej przez nie działalności gospodarczej (sprawy gospodarcze).

§ 2. Sprawami gospodarczymi, w rozumieniu niniejszego działu, są także sprawy:

1) ze stosunku spółki,
2) (218) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub naprawienie szkody z tym związanej oraz zakazanie lub ograniczenie działalności zagrażającej środowisku,
3) (219) należące do właściwości sądów na podstawie przepisów o ochronie konkurencji, Prawa energetycznego, Prawa telekomunikacyjnego, Prawa pocztowego oraz przepisów o transporcie kolejowym,
4) (220) przeciwko przedsiębiorcom o uznanie postanowień umownych za niedozwolone.

Art. 479[2]. § 1. (221) Przedsiębiorcami są w szczególności podmioty określone w przepisach o działalności gospodarczej, w przepisach o działalności gospodarczej z udziałem podmiotów zagranicznych oraz o zasadach prowadzenia na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne, a także banki.

§ 2. Przepisów niniejszego działu nie stosuje się w sprawach, w których przynajmniej jedną ze stron jest:

1) (222) osoba fizyczna prowadząca osobiście, nie wymagającą zgłoszenia do Krajowego Rejestru Sądowego, działalność gospodarczą, z której zarobek stanowi dodatkowe źródło dochodu,
2) indywidualny rolnik w zakresie prowadzonej przez niego działalności wytwórczej, dotyczącej produkcji roślinnej, zwierzęcej, ogrodnictwa i sadownictwa.

Art. 479[3]. § 1. (223) Sprawy gospodarcze, w tym rozpoznawane w postępowaniu nakazowym i upominawczym, należą do właściwości sądów okręgowych, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów rejonowych lub sądu antymonopolowego.

§ 2. Do właściwości sądów rejonowych należą sprawy:

1) (224) w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza trzydziestu tysięcy złotych, w tym sprawy rozpoznawane w postępowaniu nakazowym i upominawczym,
2) (225) (skreślony),

3) inne, przekazane tym sądom przez odrębne przepisy.

Art. 479[4]. Przepis art. 34 ma zastosowanie również w sprawach o zawarcie umowy, ustalenie jej treści oraz o zmianę umowy.

Art. 479[5]. (226) (skreślony).

Art. 479[6]. (227) Organizacje przedsiębiorców, za zgodą zrzeszonego w nich przedsiębiorcy, mogą wziąć udział w toczącym się postępowaniu, w którym przedsiębiorca ten występuje w charakterze strony. Art. 62 i 63 stosuje się odpowiednio.

Art. 479[6a]. (228) § 1. Jeżeli przepisy odrębne przyznają określonym podmiotom, które nie uczestniczą w sprawie, uprawnienie do przedstawiania sądowi istotnego dla sprawy poglądu, do podmiotów tych stosuje się odpowiednio art. 63. Jednak na wniosek podmiotu uprawnionego sąd może zezwolić, aby pogląd został przedstawiony także ustnie na rozprawie.

§ 2. Na wniosek podmiotu uprawnionego sąd udostępnia akta sprawy w zakresie niezbędnym do przedstawienia poglądu.

Art. 479[7]. (229) W postępowaniu przed sądem gospodarczym zdolność sądową mają także przedsiębiorcy będący jednostkami organizacyjnymi, nie mającymi osobowości prawnej, utworzonymi zgodnie z przepisami prawa, jeżeli ich przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

Art. 479[8]. (230) Pełnomocnikiem zagranicznego przedsiębiorcy może być również pełnomocnik ustanowiony do reprezentowania tego przedsiębiorcy wobec polskich organów administracji państwowej, na podstawie przepisów o zasadach prowadzenia na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne, a także banki.

Art. 479[9]. § 1. W toku sprawy strona reprezentowana przez adwokata lub radcę prawnego jest obowiązana doręczać odpisy pism procesowych z załącznikami bezpośrednio stronie przeciwnej. Do pisma procesowego wniesionego do sądu strona dołącza dowód doręczenia drugiej stronie odpisu pisma albo dowód wysłania go listem poleconym.

§ 2. (231) Przepis § 1 nie dotyczy wniesienia pozwu wzajemnego, apelacji, kasacji, zażalenia, sprzeciwu od wyroku zaocznego, sprzeciwu od nakazu zapłaty, zarzutów od nakazu zapłaty, wniosku o zabezpieczenie powództwa i skargi o wznowienie postępowania, które strona jest obowiązana złożyć w sądzie z odpisami dla strony przeciwnej.

Art. 479[10]. Sąd, z urzędu lub na wniosek, zarządza odbycie posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych także wtedy, gdy mogą być ujawnione okoliczności stanowiące tajemnicę produkcyjną lub handlową strony.

Art. 479[11]. Sąd umarza postępowanie zawieszone na zgodny wniosek stron oraz z przyczyn wskazanych w art. 177 § 1 pkt 5 i 6, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu roku od daty postanowienia o zawieszeniu.

Art. 479[12]. (232) § 1. W pozwie powód jest obowiązany podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, iż ich powołanie w pozwie nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikła później.

§ 2. Powód powinien dołączyć do pozwu odpis reklamacji lub wezwania do dobrowolnego spełnienia żądania i oświadczenia co do stanowiska pozwanego w tym przedmiocie oraz informację lub odpisy pism świadczących o próbie wyjaśnienia spornych kwestii w drodze rokowań.

§ 3. W razie niezłożenia odpisu wezwania do dobrowolnego spełnienia żądania lub reklamacji, stosuje się art. 130.

§ 4. Niezależnie od wyniku sprawy sąd może obciążyć kosztami procesu w całości lub w części tę stronę, która przez zaniechanie czynności wymienionych w § 1 przyczyniła się do zbędnego wytoczenia sprawy lub wadliwego określenia jej zakresu.

Art. 479[13]. § 1. (233) Sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są wynikiem niedozwolonych praktyk monopolistycznych lub ograniczających samodzielność przedsiębiorców, albo gdy wymaga tego ochrona produkcji należytej jakości.

§ 2. (234) Sąd uzna ugodę zawartą przez strony za niedopuszczalną tylko wtedy, gdy jej treść jest niezgodna z prawem lub sprzeczna z zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa, a także wtedy, gdy wymaga tego ochrona środowiska lub ochrona produkcji należytej jakości.

Art. 479[14]. § 1. [(235)] W sprawach, w których sąd nie wydał nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym lub upominawczym, pozwany jest obowiązany do wniesienia odpowiedzi na pozew w terminie dwutygodniowym od otrzymania pozwu.

§ 2. [(236)] W odpowiedzi na pozew pozwany jest obowiązany podać wszystkie twierdzenia, zarzuty oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, iż ich powołanie w odpowiedzi na pozew nie było możliwe, albo że potrzeba powołania wynikła później. Art. 479[12] § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 479[15]. [(237)] (skreślony).

Art. 479[16]. Sąd powinien dążyć do wydania wyroku w sprawie w terminie trzech miesięcy od daty złożenia pozwu. Sprawy o zawarcie, zmianę i rozwiązanie umowy oraz o ustalenie jej treści powinny być rozpoznawane w pierwszej kolejności.

Art. 479[17]. Sąd może wydać wyrok na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo oraz gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów sąd uzna, że sprawa jest dostatecznie wyjaśniona do stanowczego rozstrzygnięcia.

Art. 479[18]. § 1. [(238)] (skreślony).

§ 2. Sąd może wydać wyrok zaoczny na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany nie złożył odpowiedzi na pozew.

§ 3. [(239)] Do sprzeciwu od wyroku zaocznego przepis art. 479[14] § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 479[19]. § 1. Wyroki, o których mowa w art. 479[17] i art. 479[18], wiążą sąd od chwili podpisania sentencji.

§ 2. Wyroki wymienione w § 1 sąd z urzędu doręcza obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.

Art. 479[20]. [(240)] (skreślony).

Art. 479[21]. [(241)] (skreślony).

Art. 479[22]. Po upływie dwóch lat od uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia postępowania, chyba że strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana.

Art. 479[23]-479[25]. [(242)] (skreślone).

Art. 479[26]. [(243)] (skreślony).

Art. 479[27]. [(244)] (skreślony).

Rozdział 2. [(245)] Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji

Art. 479[28]. § 1. [(246)] Sąd Okręgowy w Warszawie - sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach:

1) odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału "Prezesem Urzędu",
2) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 122, poz. 1319) lub przepisów odrębnych,
3) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniu zabezpieczającym prowadzonym na podstawie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
4) zażaleń na postanowienia wydawane w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym w celu wykonania obowiązków wynikających z decyzji i postanowień wydawanych przez Prezesa Urzędu.

§ 2. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosi się za jego pośrednictwem do sądu antymonopolowego w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.

§ 3. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisanym dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479[29]. § 1. [(247)] Stroną postępowania przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów jest Prezes Urzędu oraz podmiot będący stroną w postępowaniu przed Prezesem Urzędu, a także wnoszący zażalenie.

§ 2. [(248)] W postępowaniu przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów mogą brać udział jako uczestnicy podmioty dopuszczone do udziału w postępowaniu przed Prezesem Urzędu jako podmioty zainteresowane.

§ 3. Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Art. 479[30]. [(249)] W razie wniesienia odwołania od decyzji Prezesa Urzędu, sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, na wniosek strony, która wniosła odwołanie, wstrzymać wykonanie decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 479[31]. [(250)] (utracił moc).

Art. 479[32]. § 1. [(251)] Zażalenie na postanowienie Prezesa Urzędu wnosi się do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie tygodnia od dnia doręczenia tego postanowienia.

§ 2. Przepisy art. 479[28] § 2 i 3 oraz art. 479[30] i 479[31] stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia Prezesa Urzędu.

Art. 479[33]. § 1. [(252)] W postępowaniu przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów chroni się tajemnicę przedsiębiorstwa oraz inne tajemnice podlegające ochronie na podstawie odrębnych przepisów.

§ 2. [(253)] Sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, w drodze postanowienia, ujawnić stronie postępowania sądowego informacje chronione w postępowaniu przed Prezesem Urzędu jako tajemnica przedsiębiorstwa drugiej strony tylko wtedy, gdy:

1) zmieniły się istotnie okoliczności będące podstawą wydania przez Prezesa Urzędu postanowienia ograniczającego prawo wglądu do materiału dowodowego załączonego przez strony do akt sprawy,
2) strona, której tajemnica przedsiębiorstwa jest chroniona, wyraziła zgodę.

§ 3. Sąd na wniosek strony lub z urzędu może, w drodze postanowienia, w niezbędnym zakresie ograniczyć pozostałym stronom prawo wglądu do materiału dowodowego załączonego przez strony do akt sprawy w toku postępowania sądowego, jeżeli udostępnienie tego materiału groziłoby ujawnieniem tajemnicy przedsiębiorstwa lub innych tajemnic podlegających ochronie na podstawie odrębnych przepisów.

§ 4. Ograniczenie prawa wglądu do materiału dowodowego, o którym mowa w § 3, nie dotyczy Prezesa Urzędu.

§ 5. Na postanowienie, o którym mowa w § 2 i 3, nie przysługuje zażalenie.

Art. 479[34]. [(254)] (utracił moc).

Art. 479[35]. [(255)] § 1. Do wyroku sądu ochrony konkurencji i konsumentów przepisy art. 387 i 388 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Od wyroku sądu ochrony konkurencji i konsumentów przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Rozdział 3.[(256)] Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

Art. 479[36]. [(257)] Sprawy o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone należą do właściwości Sądu Okręgowego w Warszawie - sądu ochrony konkurencji i konsumentów.

Art. 479[37]. W sprawach rozpoznawanych według przepisów niniejszego rozdziału art. 479[12] i art. 479[13] nie stosuje się.

Art. 479[38]. [(258)] § 1. Powództwo w sprawach rozpoznawanych według przepisów niniejszego rozdziału może wytoczyć każdy, kto według oferty pozwanego mógłby zawrzeć z nim umowę zawierającą postanowienie, którego uznania za niedozwolone żąda się pozwem. Powództwo może wytoczyć także organizacja społeczna, do której zadań statutowych należy ochrona interesów konsumentów, powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów oraz Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

§ 2. Powództwo może ponadto wytoczyć zagraniczna organizacja wpisana na listę organizacji uprawnionych w państwach Unii Europejskiej do wszczęcia postępowania o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich, jeżeli cel jej działania uzasadnia wystąpienie przez nią z takim żądaniem dotyczącym wzorców umów stosowanych w Polsce, zagrażających interesom konsumentów w państwie członkowskim, w którym organizacja ta ma swoją siedzibę.

Art. 479[39]. Z żądaniem uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone można wystąpić również wtedy, gdy pozwany zaniechał jego stosowania, jeżeli od tego zaniechania nie minęło sześć miesięcy.

Art. 479[40]. Zaniechanie przez pozwanego, po wytoczeniu powództwa, stosowania zaskarżonego postanowienia wzorca umownego nie ma wpływu na bieg postępowania.

Art. 479[41]. W sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone sąd nie może wydać wyroku tylko na podstawie uznania powództwa. Niedopuszczalne jest też zawarcie ugody.

Art. 479[42]. § 1. W razie uwzględnienia powództwa sąd w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazuje ich wykorzystywania.

§ 2. Od wyroku sądu drugiej instancji przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego.

Art. 479[43]. Wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479[45] § 2.

Art. 479[44]. § 1. Sąd zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

§ 2. Koszty opublikowania wyroku, o którym mowa w § 1, są zaliczane do kosztów procesu.

Art. 479[45]. § 1. Odpis prawomocnego wyroku uwzględniającego powództwo sąd przesyła Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

§ 2. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów prowadzi, na podstawie wyroków, o których mowa w § 1, rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

§ 3. Rejestr, o którym mowa w § 2, jest jawny.

§ 4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wzór rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Rozdział 4.(259) Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki

Art. 479[46]. (260) Sąd Okręgowy w Warszawie - sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach:

1) odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału "Prezesem Urzędu",
2) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz. U. Nr 54, poz. 348 i Nr 158, poz. 1042, z 1998 r. Nr 94, poz. 594, Nr 106, poz. 668 i Nr 162, poz. 1126, z 1999 r. Nr 88, poz. 980, Nr 91, poz. 1042 i Nr 110, poz. 1255 oraz z 2000 r. Nr 43, poz. 489, Nr 48, poz. 555 i Nr 103, poz. 1099) lub przepisów odrębnych.

Art. 479[47]. (261) § 1. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosi się za jego pośrednictwem do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.

§ 2. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów odrzuci odwołanie wniesione po upływie terminu do jego wniesienia lub gdy jest niedopuszczalne z innych przyczyn.

Art. 479[48]. § 1. Prezes Urzędu przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu.

§ 2. Jeżeli Prezes Urzędu uzna odwołanie za słuszne, może - nie przekazując akt sądowi - uchylić albo zmienić swoją decyzję w całości lub w części, o czym bezzwłocznie powiadamia stronę, przesyłając jej nową decyzję, od której stronie służy odwołanie.

Art. 479[49]. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisanym dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji i wartości przedmiotu sporu, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o uchylenie albo zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479[50]. § 1. W sprawach z zakresu regulacji energetyki stronami są także Prezes Urzędu i zainteresowany.

§ 2. (262) Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia procesu. Jeżeli zainteresowany nie został wezwany do udziału w sprawie, sąd ochrony konkurencji i konsumentów wezwie go na wniosek strony albo z urzędu.

Art. 479[51]. Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Regulacji Energetyki.

Art. 479[52]. (263) W razie wniesienia odwołania od decyzji Prezesa Urzędu, sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, na wniosek strony, która wniosła odwołanie, wstrzymać wykonanie decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 479[53]. (264) § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów oddala odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.

§ 2. W razie uwzględnienia odwołania, sąd ochrony konkurencji i konsumentów zaskarżoną decyzję albo uchyla, albo zmienia w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.

Art. 479[54]. (265) W postępowaniu przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu nie ma obowiązku wnoszenia opłaty sądowej *i zwrotu kosztów postępowania*.

Art. 479[55]. Przepisy art. 479[32] § 1 i art. 479[47]-479[54] stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia Prezesa Urzędu.

Art. 479[56]. (266) § 1. Do wyroku sądu ochrony konkurencji i konsumentów przepisy art. 387 i 388 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Od wyroku sądu ochrony konkurencji i konsumentów przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Rozdział 5.(267) Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty(268)

Art. 479[57]. (269) Sąd Okręgowy w Warszawie - sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach:

1) (270) odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału "Prezesem Urzędu",
2) (271) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 lipca 2000 r. - Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. Nr 73, poz. 852, z 2001 r. Nr 122, poz. 1321 i Nr 154, poz. 1800 i 1802, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 74, poz. 676 i Nr 166, poz. 1360 oraz z 2003 r. Nr 50, poz. 424 i Nr 113, poz. 1070), ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (Dz. U. Nr 130, poz. 1188) lub przepisów odrębnych.

Art. 479[58]. (272) § 1. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosi się za jego pośrednictwem do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.

§ 2. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów odrzuci odwołanie wniesione po upływie terminu do jego wniesienia lub gdy jest niedopuszczalne z innych przyczyn.

Art. 479[59]. § 1. Prezes Urzędu przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu.

§ 2. Jeżeli Prezes Urzędu uzna odwołanie za słuszne, może - nie przekazując akt sądowi - uchylić albo zmienić swoją decyzję w całości lub w części, o czym bezzwłocznie powiadamia stronę, przesyłając jej nową decyzję, od której stronie służy odwołanie.

Art. 479[60]. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisanym dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji i wartości przedmiotu sporu, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o uchylenie albo zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479[61]. § 1. (273) W sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty stronami są także Prezes Urzędu i zainteresowany.

§ 2. (274) Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia procesu. Jeżeli zainteresowany nie został wezwany do udziału w sprawie, sąd ochrony konkurencji i konsumentów wezwie go na wniosek strony albo z urzędu.

Art. 479[62]. (275) Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty.

Art. 479[63]. (276) W razie wniesienia odwołania od decyzji Prezesa Urzędu, sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, na wniosek strony, która wniosła odwołanie, wstrzymać wykonanie decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 479[64]. (277) § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów oddala odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.

§ 2. W razie uwzględnienia odwołania, sąd ochrony konkurencji i konsumentów zaskarżoną decyzję albo uchyla, albo zmienia w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.

Art. 479[65]. (278) W postępowaniu przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu nie ma obowiązku wnoszenia opłaty sądowej *i zwrotu kosztów postępowania*.

Art. 479[66]. Przepisy art. 479[32] § 1 i art. 479[58]-479[65] stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia Prezesa Urzędu.

Art. 479[67]. (279) § 1. Do wyroku sądu ochrony konkurencji i konsumentów przepisy art. 387 i 388 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Od wyroku sądu ochrony konkurencji i konsumentów przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Rozdział 6.[280] Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego

Art. 479[68]. [281] Sąd Okręgowy w Warszawie - sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach:

1) odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału "Prezesem Urzędu",
2) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. Nr 96, poz. 591, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 84, poz. 934 oraz z 2000 r. Nr 84, poz. 948, Nr 120, poz. 1268 i Nr 122, poz. 1314) lub przepisów odrębnych.

Art. 479[69]. [282] § 1. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosi się za jego pośrednictwem do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.

§ 2. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów odrzuci odwołanie wniesione po upływie terminu do jego wniesienia lub gdy jest niedopuszczalne z innych przyczyn.

Art. 479[70]. § 1. Prezes Urzędu przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu.

§ 2. Jeżeli Prezes Urzędu uzna odwołanie za słuszne, może - nie przekazując akt sądowi - uchylić albo zmienić swoją decyzję w całości lub w części, o czym bezzwłocznie powiadamia stronę, przesyłając jej nową decyzję, od której stronie służy odwołanie.

Art. 479[71]. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisanym dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji i wartości przedmiotu sporu, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o uchylenie albo zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479[72]. § 1. W sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego stronami są także Prezes Urzędu i zainteresowany.

§ 2. [283] Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia procesu. Jeżeli zainteresowany nie został wezwany do udziału w sprawie, sąd ochrony konkurencji i konsumentów wezwie go na wniosek strony albo z urzędu.

Art. 479[73]. Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Transportu Kolejowego.

Art. 479[74]. [284] W razie wniesienia odwołania od decyzji Prezesa Urzędu, sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, na wniosek strony, która wniosła odwołanie, wstrzymać wykonanie decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 479[75]. [285] § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów oddala odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.

§ 2. W razie uwzględnienia odwołania, sąd ochrony konkurencji i konsumentów zaskarżoną decyzję albo uchyla, albo zmienia w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.

Art. 479[76]. [286] W postępowaniu przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu nie ma obowiązku wnoszenia opłaty sądowej *i zwrotu kosztów postępowania*.

Art. 479[77]. Przepisy art. 479^{32} § 1 i art. 479^{69}-479^{75} stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia Prezesa Urzędu.

Art. 479[78]. [287] § 1. Do wyroku sądu ochrony konkurencji i konsumentów przepisy art. 387 i 388 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Od wyroku sądu ochrony konkurencji i konsumentów przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

DZIAŁ V. POSTĘPOWANIE NAKAZOWE I UPOMINAWCZE

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 480. [288] (skreślony).

Art. 481. [289] (skreślony).

Art. 482. [290] (skreślony).

Art. 483. (291) (skreślony).

Art. 484. (292) (skreślony).

Rozdział 2. Postępowanie nakazowe

Art. 484[1]. (293) § 1. Postępowanie nakazowe należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych.
§ 2. Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nakazowym na pisemny wniosek powoda zgłoszony w pozwie.
§ 3. Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym.

Art. 485. (294) § 1. Sąd wydaje nakaz zapłaty, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego albo świadczenia innych rzeczy zamiennych, a okoliczności uzasadniające dochodzone żądanie są udowodnione dołączonym do pozwu:
1) dokumentem urzędowym,
2) zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem,
3) wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu,
4) zaakceptowanym przez dłużnika żądaniem zapłaty, zwróconym przez bank i nie zapłaconym z powodu braku środków na rachunku bankowym.

§ 2. (295) Sąd wydaje również nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla, czeku, warrantu lub rewersu należycie wypełnionego, których prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W razie przejścia na powoda praw z weksla, z czeku, z warrantu lub z rewersu, do wydania nakazu niezbędne jest przedstawienie dokumentów do uzasadnienia roszczenia, o ile przejście tych praw na powoda nie wynika bezpośrednio z weksla, z czeku, z warrantu lub z rewersu.

§ 2a. (296) Sąd wydaje nakaz zapłaty na podstawie dołączonej do pozwu umowy, dowodu spełnienia wzajemnego świadczenia niepieniężnego oraz dowodu doręczenia dłużnikowi faktury lub rachunku, jeżeli powód dochodzi należności zapłaty świadczenia pieniężnego lub odsetek w transakcjach handlowych określonych w ustawie z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz. U. Nr 139, poz. 1323).

§ 3. Sąd może wydać nakaz zapłaty, jeżeli bank dochodzi roszczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty.

§ 4. (297) Dopuszczalne jest dołączenie odpisów dokumentów, o których mowa w § 1 i 2a, jeżeli ich zgodność z oryginałem jest poświadczona przez notariusza albo występujących w tej sprawie adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego. Jeżeli nie dołączono oryginału weksla lub czeku albo dokumentów określonych w § 3, przewodniczący wzywa powoda do ich złożenia pod rygorem zwrotu pozwu na podstawie art. 130.

Art. 486. (298) § 1. W razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty, przewodniczący wyznacza rozprawę, chyba że sprawa może być rozpoznana na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. W sprawach, o których mowa w art. 485 § 2a, sąd wydaje nakaz zapłaty, a w razie braku podstaw do jego wydania przewodniczący wyznacza rozprawę albo posiedzenie niejawne nie później niż przed upływem 2 miesięcy od dnia wniesienia pozwu albo od dnia uzupełnienia braków pozwu.

Art. 487. (299) (skreślony).

Art. 488. (300) § 1. Pozew może być wniesiony do sądu właściwości ogólnej albo sądu miejsca wykonania zobowiązania.

§ 2. Jeżeli pozwano łącznie kilku zobowiązanych z weksla lub z czeku, nakaz może być wydany przez sąd miejsca płatności lub właściwości ogólnej dla akceptanta albo wystawcy weksla własnego lub czeku.

Art. 489. (301) (skreślony).

Art. 490. (302) (skreślony).

Art. 491. (303) § 1. Wydając nakaz zapłaty sąd orzeka, że pozwany ma w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zaspokoić roszczenie w całości wraz z kosztami albo wnieść w tym terminie zarzuty.

§ 2. (304) Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla, warrantu, rewersu lub czeku może być w formie skróconej umieszczony na ich odpisie.

§ 3. Nakaz zapłaty doręcza się stronom; pozwanemu wraz z pozwem i załącznikami.

Art. 492. (305) § 1. Nakaz zapłaty z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności. Kwota zasądzona nakazem wraz z wymagalnymi odsetkami stanowi sumę, której złożenie przez dłużnika do depozytu sądowego wystarczy do zabezpieczenia. Jeżeli nakaz zobowiązuje do wydania rzeczy zamiennych, do zabezpieczenia wystarczy złożenie sumy równej wartości przedmiotu sporu.

§ 2. Powód wnosząc o dokonanie zabezpieczenia jest obowiązany wskazać sposób zabezpieczenia. Sąd na wniosek pozwanego może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania. Przepis art. 742 oraz przepisy o ograniczeniu zabezpieczenia przeciwko Skarbowi Państwa stosuje się odpowiednio.

§ 3. (306) Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla, warrantu, rewersu lub czeku staje się natychmiast wykonalny po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. W razie wniesienia zarzutów sąd może na wniosek pozwanego wstrzymać wykonanie nakazu. Przepisy o ograniczeniu wykonalności w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa stosuje się odpowiednio.

Art. 493. (307) § 1. Pismo zawierające zarzuty wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty. W piśmie pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości czy w części, przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór, oraz pozostałe zarzuty przeciwko żądaniu pozwu, a także wszystkie okoliczności faktyczne i dowody na ich potwierdzenie.

§ 2. Jeżeli pozew wniesiono na urzędowym formularzu, wniesienie zarzutów wymaga również zachowania tej formy.

§ 3. Do potrącenia mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami, o których mowa w art. 485.

§ 4. Powództwo wzajemne jest niedopuszczalne.

Art. 494. (308) § 1. Sąd odrzuca zarzuty wniesione po upływie terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalne, jak również zarzuty, których braków pozwany nie usunął w terminie.

§ 2. Nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie zarzutów, ma skutki prawomocnego wyroku.

Art. 495. (309) § 1. W razie prawidłowego wniesienia zarzutów przewodniczący wyznacza rozprawę i zarządza doręczenie ich powodowi.

§ 2. W toku postępowania nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. Jednakże w razie zmiany okoliczności powód może żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

§ 3. Okoliczności faktyczne, zarzuty i wnioski dowodowe niezgłoszone w pozwie albo w piśmie zawierającym zarzuty od nakazu zapłaty mogą być rozpoznawane jedynie wtedy, gdy strona wykaże, że nie mogła z nich skorzystać wcześniej lub gdy potrzeba ich powołania wynikła później. Powód może powołać nowe fakty i dowody w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu pisma pozwanego zawierającego zarzuty.

§ 4. Przepisów art. 194-196 i art. 198 nie stosuje się.

Art. 496. (310) Po przeprowadzeniu rozprawy sąd wydaje wyrok, w którym nakaz zapłaty w całości lub w części utrzymuje w mocy albo go uchyla i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też postanowieniem pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

Art. 497. § 1. W razie cofnięcia zarzutów sąd, jeżeli nie uznaje cofnięcia za niedopuszczalne, orzeka postanowieniem, że nakaz pozostaje w mocy.

§ 2. Przepisy o kosztach w razie cofnięcia pozwu oraz art. 203 § 3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3. Postępowanie upominawcze

Art. 497[1]. (311) § 1. Postępowanie upominawcze należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych.

§ 2. Sąd rozpoznaje sprawy na posiedzeniu niejawnym.

Art. 498. (312) § 1. Sąd wydaje nakaz zapłaty, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego, a w innych sprawach, jeżeli przepis szczególny tak stanowi.

§ 2. W razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty przewodniczący wyznacza rozprawę, chyba że sprawa może być rozpoznana na posiedzeniu niejawnym.

Art. 499. (313) Nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli według treści pozwu:

1) roszczenie jest oczywiście bezzasadne;
2) przytoczone okoliczności budzą wątpliwość co do zgodności z prawdziwym stanem rzeczy;
3) zaspokojenie roszczenia zależy od świadczenia wzajemnego;
4) miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju.

Art. 500. (314) (skreślony).

Art. 501. (315) (skreślony).

Art. 502. § 1. (316) Wydając nakaz zapłaty, sąd orzeka, że pozwany w ciągu dwóch tygodni od doręczenia tego nakazu powinien zaspokoić roszczenie w całości wraz z kosztami albo wnieść w tym terminie sprzeciw do sądu.

§ 2. Pozwanemu doręcza się nakaz zapłaty wraz z pozwem i pouczeniem o sposobie wniesienia sprzeciwu oraz o skutkach niezaskarżenia nakazu.

§ 3. (317) (skreślony).

Art. 502[1]. (318) § 1. Jeżeli doręczenie nakazu zapłaty nie może nastąpić z przyczyn wskazanych w art. 499 pkt 4, sąd z urzędu uchyla nakaz zapłaty, a przewodniczący wyznacza rozprawę.

§ 2. Jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że pozwany w chwili wniesienia pozwu nie miał zdolności sądowej, zdolności procesowej albo organu powołanego do jego reprezentowania, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, sąd z urzędu uchyla nakaz zapłaty i wydaje odpowiednie postanowienie.

Art. 503. (319) § 1. Pismo zawierające sprzeciw wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty. W piśmie pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości czy w części, przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór, a także pozostałe zarzuty przeciwko żądaniu pozwu oraz wszystkie okoliczności faktyczne i dowody na ich potwierdzenie.

§ 2. Jeżeli pozew wniesiono na urzędowym formularzu, wniesienie sprzeciwu wymaga również zachowania tej formy.

Art. 504. (320) § 1. Sąd odrzuca sprzeciw wniesiony po upływie terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalny albo którego braków pozwany nie usunął w terminie.

§ 2. Nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie sprzeciwu, ma skutki prawomocnego wyroku.

Art. 505. (321) § 1. W razie prawidłowego wniesienia sprzeciwu nakaz zapłaty traci moc, a przewodniczący wyznacza rozprawę i zarządza doręczenie powodowi sprzeciwu razem z wezwaniem na rozprawę.

§ 2. Nakaz zapłaty traci moc w części zaskarżonej sprzeciwem. Sprzeciw jednego tylko ze współpozwanych o to samo roszczenie oraz co do jednego lub niektórych uwzględnionych roszczeń powoduje utratę mocy nakazu jedynie co do nich.

DZIAŁ VI. POSTĘPOWANIE UPROSZCZONE(322)

Art. 505[1]. Przepisy niniejszego działu stosuje się w następujących sprawach należących do właściwości sądów rejonowych:

1) o roszczenia wynikające z umów, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza pięciu tysięcy złotych, a w sprawach o roszczenia wynikające z rękojmi lub gwarancji jakości, jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przekracza tej kwoty,
2) o zapłatę czynszu najmu lokali mieszkalnych i opłat obciążających najemcę oraz opłat z tytułu korzystania z lokalu mieszkalnego w spółdzielni mieszkaniowej bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 505[2]. Pozew, odpowiedź na pozew, sprzeciw od wyroku zaocznego i pismo zawierające wnioski dowodowe wnoszone w postępowaniu uproszczonym powinny być sporządzone na urzędowych formularzach.

Art. 505[3]. § 1. Jednym pozwem można dochodzić tylko jednego roszczenia. W wypadku połączenia w jednym pozwie kilku roszczeń przewodniczący zarządzi zwrot pozwu stosując art. 130[1].

§ 2. Jeżeli powód dochodzi części roszczenia, sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu przewidzianym w niniejszym rozdziale tylko wtedy, gdy postępowanie to byłoby właściwe dla całego roszczenia wynikającego z faktów przytoczonych przez powoda. W przeciwnym wypadku sprawa rozpoznawana jest z pominięciem przepisów niniejszego rozdziału.

Art. 505[4]. § 1. Zmiana powództwa jest niedopuszczalna. Przepisów art. 75-85 oraz art. 194-196 i art. 198 nie stosuje się.

§ 2. Powództwo wzajemne oraz zarzut potrącenia są dopuszczalne, jeżeli roszczenia nadają się do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym.

Art. 505[5]. § 1. Okoliczności faktyczne, zarzuty i wnioski dowodowe nie zgłoszone w pozwie, odpowiedzi na pozew, na pierwszym posiedzeniu przeznaczonym na rozprawę lub w sprzeciwie od wyroku zaocznego mogą być rozpoznawane tylko wtedy, gdy strona wykaże, że nie mogła ich powołać wcześniej lub gdy potrzeba ich powołania wynikła później.

§ 2. Powód może przytoczyć nowe okoliczności faktyczne i wnioski dowodowe nie później niż w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu pism pozwanego wymienionych w paragrafie poprzedzającym.

Art. 505[6]. § 1. Sąd może dokonywać wezwań stosując odpowiednio przepis art. 472.

§ 2. Przepisów art. 278-291 nie stosuje się.

§ 3. Jeżeli sąd uzna, że ścisłe udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Art. 505[7]. Jeżeli sąd uzna, że sprawa jest szczególnie zawiła lub jej rozstrzygnięcie wymaga wiadomości specjalnych, w dalszym ciągu rozpoznaje ją z pominięciem przepisów niniejszego działu.

Art. 505[8]. § 1. Wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku strona może zgłosić również do protokołu bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku.

§ 2. Dla strony, która zrzekła się doręczenia uzasadnienia wyroku, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia ogłoszenia wyroku.

§ 3. Strona obecna na posiedzeniu, na którym ogłoszono wyrok, może po jego ogłoszeniu w oświadczeniu złożonym do protokołu zrzec się prawa do wniesienia apelacji. W razie zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji przez wszystkich uprawnionych wyrok staje się prawomocny.

Art. 505[9]. § 1. Apelację można oprzeć wyłącznie na zarzutach:

1) nieważności postępowania,
2) rażącego naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
3) rażącego naruszenia istotnych przepisów postępowania, jeżeli uchybienia te mogły mieć wpływ na wynik sprawy.

§ 2. Po upływie terminu do wniesienia apelacji przytaczanie dalszych zarzutów jest niedopuszczalne.

Art. 505[10]. § 1. Sąd rozpoznaje apelację w składzie jednego sędziego.

§ 2. Sąd może rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym, chyba że strona w apelacji lub w odpowiedzi na apelację zażądała przeprowadzenia rozprawy.

§ 3. Sąd może rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym także wtedy, gdy podniesione w apelacji zarzuty są oczywiście bezzasadne.

Art. 505[11]. § 1. Sąd drugiej instancji nie przeprowadza postępowania dowodowego z wyjątkiem dowodu z dokumentu.

§ 2. Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się, jeżeli apelację oparto na późniejszym wykryciu okoliczności faktycznych lub środkach dowodowych, z których strona nie mogła skorzystać przed sądem pierwszej instancji.

Art. 505[12]. § 1. Jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, że zachodzi rażące naruszenie prawa materialnego, a zgromadzone dowody nie dają wystarczających podstaw do zmiany wyroku, uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania.

§ 2. Uchylając zaskarżony wyrok sąd drugiej instancji może przekazać sprawę do rozpoznania z wyłączeniem przepisów o postępowaniu uproszczonym także wówczas, gdy sprawa stosownie do art. 505[1] podlega rozpoznaniu w tym postępowaniu.

Art. 505[13]. § 1. Sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu jedynie wyrok uchylający zaskarżony wyrok i przekazujący sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Uzasadnienie wyroku sporządza się także na wniosek strony zgłoszony w terminie tygodniowym od dnia jego ogłoszenia lub doręczenia wyroku stronie, jeżeli nie był ogłoszony.

§ 2. Jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Księga druga POSTĘPOWANIE NIEPROCESOWE

TYTUŁ I. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 506. Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszcząć postępowanie także z urzędu.

Art. 507. Sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy powiatowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów wojewódzkich.

Art. 508. § 1. Jeżeli właściwość miejscowa nie jest oznaczona w przepisie szczególnym, wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania - sąd miejsca jego pobytu. Do postępowania z urzędu właściwy jest sąd miejsca, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie będące podstawą wszczęcia postępowania. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwy będzie sąd dla m. st. Warszawy.

§ 2. W wypadku gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności albo gdy wymagają tego względy celowości, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd do rozpoznania sprawy w całości lub w części.

§ 3. Wyznaczenie następuje z urzędu albo na przedstawienie sądu właściwego, albo też na wniosek właściwego organu lub osoby zainteresowanej, po wysłuchaniu w razie potrzeby innych osób zainteresowanych.

Art. 509. (323) W sprawach podlegających rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu nieprocesowym orzeka jeden sędzia bez udziału ławników, z wyjątkiem spraw o:

1) pozbawienie lub ograniczenie władzy rodzicielskiej,
2) udzielenie zezwolenia rodzicom i opiekunom na rozporządzenie majątkiem dziecka,
3) przysposobienie,
4) rozstrzygnięcie sporu między radą pracowniczą przedsiębiorstwa a dyrektorem przedsiębiorstwa albo między tymi organami a organem założycielskim lub sprawującym nadzór nad przedsiębiorstwem.

Art. 509[1]. (324) § 1. (325) Czynności w sprawach o wpis w księdze wieczystej może wykonywać referendarz sądowy.

§ 2. Czynności w postępowaniu rejestrowym może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy. Referendarz sądowy nie może jednak wydać postanowienia zarządzającego pierwszy wpis spółek akcyjnych ani dokonać wpisu zmian w statutach tych spółek.

Art. 510. § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.

§ 2. Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd wezwie go do udziału w sprawie. Przez wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany staje się uczestnikiem. W razie potrzeby wyznaczenia kuratora do zastępowania zainteresowanego, którego miejsce pobytu jest nieznane, jego wyznaczenie następuje z urzędu.

Art. 511. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania powinien czynić zadość przepisom o pozwie, z tą zmianą, że zamiast pozwanego należy wymienić zainteresowanych w sprawie.

§ 2. Do wniosków prokuratora o wszczęcie postępowania nie stosuje się przepisów art. 55 i 56.

Art. 512. § 1. Po rozpoczęciu posiedzenia albo po złożeniu przez któregokolwiek z uczestników oświadczenia na piśmie cofnięcie wniosku jest skuteczne tylko wtedy, gdy inni uczestnicy nie sprzeciwili się temu w terminie wyznaczonym.

§ 2. Cofnięcie wniosku o wszczęcie postępowania jest bezskuteczne w sprawie, której wszczęcie mogło nastąpić z urzędu.

Art. 513. Niestawiennictwo uczestników nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów o wyroku zaocznym nie stosuje się.

Art. 514. § 1. Rozprawa odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może wysłuchać uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na piśmie.

§ 2. Jednakże nawet w wypadkach, gdy ustawa wymaga przeprowadzenia rozprawy, sąd może, bez wzywania zainteresowanych do udziału w sprawie, oddalić wniosek na posiedzeniu niejawnym, jeżeli z treści wniosku wynika oczywisty brak uprawnienia wnioskodawcy.

Art. 515. Sąd może, stosownie do okoliczności, przesłuchać świadków i biegłych bez przyrzeczenia oraz w nieobecności uczestników, może również zażądać od osób, które nie są uczestnikami, złożenia wyjaśnień na piśmie.

Art. 516. (326) Orzeczenia sądu w postępowaniu nieprocesowym zapadają w formie postanowień, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 517. Sąd uzasadnia i doręcza postanowienia stosownie do art. 357, jednakże nie doręcza się postanowienia uczestnikowi, który będąc obecny na posiedzeniu, po ogłoszeniu postanowienia zrzekł się jego doręczenia.

Art. 518. (327) Od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje apelacja. Na inne postanowienia sądu pierwszej instancji, w wypadkach wskazanych w ustawie, przysługuje zażalenie.

Art. 518[1]. (328) § 1. Na orzeczenie referendarza sądowego przysługuje skarga do sądu rejonowego.

§ 2. (329) W razie wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego traci moc.

§ 3. (330) W razie wniesienia skargi na wpis w księdze wieczystej wpis nie traci mocy. Rozpoznając sprawę, sąd zmienia zaskarżony wpis przez jego wykreślenie i dokonanie nowego wpisu lub wydaje postanowienie, którym

zaskarżony wpis utrzymuje w mocy albo uchyla go w całości lub w części i w tym zakresie wniosek oddala bądź odrzuca, względnie postępowanie umarza.

§ 3a. (331) W postępowaniu rejestrowym o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz rejestru zastawów w razie wniesienia skargi na orzeczenie referendarza zarządzające wpis, pozostaje ono w mocy do chwili rozpatrzenia skargi przez sąd rejonowy rozpoznający sprawę jako sąd pierwszej instancji. Rozpoznając sprawę, sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone orzeczenie i dokonany na jego podstawie wpis utrzymuje w mocy albo uchyla w całości lub w części i w tym zakresie wniosek oddala bądź odrzuca, względnie postępowanie umarza.

§ 4. Skargę wnosi się do sądu w terminie tygodniowym:

1) od dnia czynności, gdy uczestnik był przy niej obecny lub był o jej terminie zawiadomiony,
2) w innych wypadkach niż wymienione w pkt 1 - od dnia doręczenia zawiadomienia uczestnika o dokonaniu czynności,
3) (332) w przypadku braku zawiadomienia - od dnia dowiedzenia się o dokonaniu czynności, z tym że w postępowaniu o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego dla uczestników postępowania, którym postanowienia co do istoty sprawy nie doręcza się, termin do wniesienia skargi biegnie od daty wpisu w Rejestrze.

§ 5. (333) Skargę wniesioną po upływie terminu sąd odrzuca.

§ 6. (334) Sąd rejonowy rozpoznaje sprawę jako sąd pierwszej instancji.

Art. 519. Dla uczestnika, który zrzekł się doręczenia, termin do wniesienia środka odwoławczego biegnie od ogłoszenia postanowienia.

Art. 519[1]. (335) § 1. Od wydanego przez sąd drugiej instancji postanowienia co do istoty sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie odrzucenia wniosku i umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie - w sprawach z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego - przysługuje kasacja do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. W sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli kasacja przysługuje tylko w sprawach o przysposobienie oraz o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych.

§ 3. W postępowaniu rejestrowym kasacja przysługuje jedynie od postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie wpisu lub wykreślenia z rejestru podmiotu podlegającego rejestracji.

§ 4. Kasacja nie przysługuje w sprawach dotyczących:

1) przepadku rzeczy,
2) zarządu związanego ze współwłasnością lub użytkowaniem,
3) zabezpieczenia spadku i spisu inwentarza, wyjawienia przedmiotów spadkowych, zarządu spadku nieobjętego oraz zwolnienia wykonawcy testamentu,
4) zniesienia współwłasności i działu spadku, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych.

Art. 520. § 1. Każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

§ 2. Jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników.

§ 3. Jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumiennie lub oczywiście niewłaściwie.

Art. 521. § 1. Jeżeli przepis szczególny inaczej nie stanowi, postanowienie orzekające co do istoty sprawy staje się skuteczne, a jeżeli wymaga wykonania - także wykonalne, po uprawomocnieniu się.

§ 2. Jeżeli postanowienie takie ulega z mocy ustawy wykonaniu przed uprawomocnieniem się, sąd, który wydał postanowienie, może stosownie do okoliczności wstrzymać jego wykonanie.

Art. 522. Postanowienia wydane w sprawie, która może być wszczęta z urzędu, podlegają wykonaniu z urzędu.

Art. 523. Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy nie może być zmienione ani uchylone, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jednakże prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd może zmienić w razie zmiany okoliczności sprawy.

Art. 524. § 1. Uczestnik postępowania może żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, jednakże wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli postanowienie kończące postępowanie może być zmienione lub uchylone.

§ 2. Zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to narusza jego prawa. W takim wypadku stosuje się przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możności działania.

Art. 525. Akta sprawy dostępne są dla uczestników postępowania oraz za zezwoleniem przewodniczącego dla każdego, kto potrzebę przejrzenia dostatecznie usprawiedliwi. Na tych samych zasadach dopuszczalne jest sporządzanie i otrzymywanie odpisów i wyciągów z akt.

TYTUŁ II. PRZEPISY DLA POSZCZEGÓLNYCH RODZAJÓW SPRAW

DZIAŁ I. SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA OSOBOWEGO

Rozdział 1. Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu

Oddział 1. Postępowanie o uznanie za zmarłego

Art. 526. § 1. W sprawach o uznanie za zmarłego właściwy jest sąd ostatniego miejsca zamieszkania zaginionego, a w braku tej podstawy - sąd wskazany w art. 508 § 1.

§ 2. Jeżeli wskutek tego samego zdarzenia zaginęła większa liczba osób, Minister Sprawiedliwości może w drodze zarządzenia wyznaczyć jeden sąd jako wyłącznie właściwy do rozpoznania spraw będących w związku z tym zdarzeniem.

Art. 527. Do zgłoszenia wniosku o uznanie za zmarłego uprawniony jest każdy zainteresowany.

Art. 528. Wniosek o uznanie za zmarłego można zgłosić nie wcześniej niż na rok przed końcem terminu, po upływie którego zaginiony może być uznany za zmarłego. Gdy jednak uznanie za zmarłego może nastąpić po upływie roku lub krótszego niż rok terminu od zdarzenia, które uzasadnia prawdopodobieństwo śmierci zaginionego, wniosek o uznanie za zmarłego zgłosić można dopiero po upływie tego terminu.

Art. 529. § 1. Wniosek o uznanie za zmarłego, oprócz danych koniecznych dla wniosku o wszczęcie postępowania, powinien zawierać:
1) imię, nazwisko i wiek zaginionego, imiona jego rodziców oraz nazwisko rodowe matki;
2) ostatnie znane miejsce zamieszkania i pobytu zaginionego.

§ 2. Okoliczności uzasadniające wniosek należy uprawdopodobnić.

Art. 530. § 1. Jeżeli według treści wniosku istnieją przesłanki do uznania zaginionego za zmarłego, sąd zarządzi ogłoszenie o wszczęciu postępowania.

§ 2. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania powinno zawierać:
1) imię i nazwisko oraz adres wnioskodawcy;
2) dane dotyczące osoby zaginionego oraz istotne okoliczności znane z akt sprawy, które mogą przyczynić się do wykrycia zaginionego;
3) wezwanie skierowane do zaginionego, aby w oznaczonym terminie, nie krótszym niż trzy, a nie dłuższym niż sześć miesięcy, zgłosił się, gdyż w przeciwnym razie może być uznany za zmarłego;
4) wezwanie skierowane do wszystkich osób, które mogą udzielić wiadomości o zaginionym, aby w powyższym terminie przekazały je sądowi.

Art. 531. § 1. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania umieszcza się w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podaje publicznie do wiadomości w miejscu ostatniego zamieszkania zaginionego w sposób na tym obszarze przyjęty.

§ 2. Sąd może zarządzić zamieszczenie ogłoszenia w innych jeszcze pismach oraz podać je do publicznej wiadomości również w inny sposób, jaki uzna za odpowiedni.

Art. 532. Dalsze postępowanie może toczyć się przed upływem terminu podanego w ogłoszeniu, nie może jednak być zakończone wcześniej niż po upływie:
1) terminów przewidzianych w kodeksie cywilnym;
2) trzech miesięcy od ukazania się ogłoszenia;
3) miesiąca od końca terminu wyznaczonego w ogłoszeniu.

Art. 533. Przed wydaniem postanowienia uznającego zaginionego za zmarłego sąd powinien wysłuchać w miarę możności osoby bliskie zaginionego.

Art. 534. Jeżeli w toku postępowania o uznanie za zmarłego okaże się, że śmierć zaginionego jest niewątpliwa, sąd przeprowadzi dalsze postępowanie z urzędu według przepisów oddziału następnego.

Oddział 2. Postępowanie o stwierdzenie zgonu

Art. 535. Do postępowania o stwierdzenie zgonu osoby, której śmierć mimo niesporządzenia aktu zgonu jest niewątpliwa, stosuje się odpowiednio przepisy oddziału poprzedzającego ze zmianami przewidzianymi w oddziale niniejszym.

Art. 536. Wniosek o stwierdzenie zgonu może być zgłoszony w każdym czasie.

Art. 537. § 1. Zarządzenie ogłoszenia o wszczęciu postępowania nie jest obowiązkowe.

§ 2. Sąd może jednak, jeżeli uzna to za celowe, zarządzić dokonanie ogłoszenia w określony przez siebie sposób. Do ogłoszenia stosuje się wówczas odpowiednio przepis art. 530 § 2; termin wyznaczony w ogłoszeniu nie może być krótszy niż miesiąc ani dłuższy niż trzy miesiące.

§ 3. W wypadku przewidzianym w paragrafie poprzedzającym postępowanie nie może być zakończone wcześniej niż po upływie miesiąca od ukazania się ogłoszenia i dwóch tygodni od końca terminu wyznaczonego w ogłoszeniu.

Art. 538. § 1. W postanowieniu stwierdzającym zgon należy chwilę śmierci ściśle oznaczyć, stosownie do wyników postępowania.

§ 2. Jeżeli dokładne ustalenie chwili śmierci nie jest możliwe, przyjmuje się chwilę najbardziej prawdopodobną.

Oddział 3. Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu

Art. 539. Dowód, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony pozostaje przy życiu lub że śmierć jej nastąpiła w innej chwili niż chwila oznaczona w orzeczeniu, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu unormowanym w niniejszym oddziale.

Art. 540. Właściwy jest sąd, który w pierwszej instancji orzekł uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu.

Art. 541. § 1. Wniosek o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić każdy zainteresowany. Sąd może także uchylić je z urzędu.

§ 2. Sąd wzywa do udziału w sprawie uczestników postępowania, w którym zapadło postanowienie o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu.

Art. 542. W razie przeprowadzenia dowodu, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony pozostaje przy życiu, sąd postanowienie uchyli. W wypadku udowodnienia innej chwili śmierci niż oznaczona w postanowieniu o uznaniu za zmarłego, sąd uchyla postanowienie o uznaniu za zmarłego tylko wówczas, gdy równocześnie stwierdza zgon.

Art. 543. Jeżeli osoba, którą uznano za zmarłą lub której zgon stwierdzono, zjawi się osobiście w sądzie i wykaże swoją tożsamość, sąd niezwłocznie i bez dalszego postępowania uchyli postanowienie orzekające uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu.

Rozdział 2. Ubezwłasnowolnienie

Oddział 1. Przepisy ogólne

Art. 544. § 1. Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów wojewódzkich, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych.

§ 2. W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca zamieszkania osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, a w braku miejsca zamieszkania - sąd miejsca jej pobytu.

Art. 545. § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania o ubezwłasnowolnienie może zgłosić:

1) małżonek osoby, która ma być ubezwłasnowolniona;
2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo;
3) jej przedstawiciel ustawowy.

§ 2. Krewni osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, nie mogą zgłaszać wniosku o wszczęcie postępowania, jeżeli osoba ta ma przedstawiciela ustawowego.

§ 3. Wniosek o ubezwłasnowolnienie częściowe można zgłosić już na rok przed dojściem do pełnoletności osoby, która ma być ubezwłasnowolniona.

§ 4. [(336)] Kto zgłosił wniosek o ubezwłasnowolnienie w złej wierze lub lekkomyślnie, podlega karze grzywny do jednego tysiąca złotych.

Art. 546. § 1. Uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie są z mocy samego prawa prócz wnioskodawcy:

1) osoba, która ma być ubezwłasnowolniona;

2) jej przedstawiciel ustawowy;
3) małżonek osoby, która ma być ubezwłasnowolniona.

§ 2. Postępowanie toczy się z udziałem prokuratora.

Art. 547. § 1. Ilekroć według przepisów niniejszego rozdziału należy wezwać lub wysłuchać osobę, która ma być ubezwłasnowolniona, albo doręczyć jej pismo sądowe, sąd może czynności tych zaniechać, jeżeli ze względu na stan zdrowia tej osoby, stwierdzony orzeczeniem biegłego, uzna je za niecelowe.

§ 2. W tym wypadku sąd orzekający, w celu ochrony w toku postępowania praw osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, ustanowi kuratora, chyba że ma ona przedstawiciela ustawowego, który nie jest wnioskodawcą.

Oddział 2. Doradca tymczasowy

Art. 548. § 1. Jeżeli ubezwłasnowolniona ma być osoba pełnoletnia, sąd może na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu, przy wszczęciu lub w toku postępowania, ustanowić dla niej doradcę tymczasowego, gdy uzna to za konieczne dla ochrony jej osoby lub mienia.

§ 2. Przed ustanowieniem doradcy tymczasowego należy wysłuchać osobę, która ma być ubezwłasnowolniona.

§ 3. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego staje się skuteczne z chwilą doręczenia go osobie, która ma być ubezwłasnowolniona.

Art. 549. § 1. Osoba, dla której ustanowiono doradcę tymczasowego, ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych na równi z osobą ubezwłasnowolnioną częściowo.

§ 2. Do doradcy tymczasowego stosuje się przepisy o kuratorze osoby częściowo ubezwłasnowolnionej.

Art. 550. § 1. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego traci moc z chwilą, gdy:
1) wniosek o ubezwłasnowolnienie został prawomocnie oddalony lub odrzucony albo postępowanie umorzono;
2) na skutek orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu ustanowiony został opiekun lub kurator.

§ 2. Postanowienie to należy uchylić, jeżeli ustała potrzeba dalszej ochrony osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, lub jej mienia.

Art. 551. § 1. O ustanowieniu lub odwołaniu doradcy tymczasowego należy z urzędu zawiadomić sąd opiekuńczy.

§ 2. Na postanowienie w przedmiocie ustanowienia lub odwołania doradcy tymczasowego przysługuje zażalenie.

Oddział 3. Postępowanie

Art. 552. § 1. Jeżeli według wniosku ubezwłasnowolnienie ma być orzeczone z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego, sąd może przed wszczęciem postępowania o ubezwłasnowolnienie zażądać przedstawienia świadectwa lekarskiego o stanie psychicznym osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, a jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu pijaństwa - zaświadczenia poradni przeciwalkoholowej.

§ 2. W razie niezłożenia żądanego świadectwa lub złożenia świadectwa, którego treść nie uprawdopodabnia istnienia choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego, sąd wniosek odrzuci.

Art. 553. Osoba, która ma być ubezwłasnowolniona, musi być zbadana przez jednego lub więcej biegłych lekarzy psychiatrów.

Art. 554. § 1. Sąd może, jeżeli na podstawie opinii dwóch biegłych lekarzy uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie osoby, która ma być ubezwłasnowolniona, pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż sześć tygodni. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do trzech miesięcy.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha uczestników postępowania.

§ 3. Na postanowienie zarządzające oddanie do zakładu przysługuje zażalenie.

Art. 555. Orzeczenie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 556. § 1. Osobę, która ma być ubezwłasnowolniona, należy wysłuchać; wysłuchanie powinno się odbywać w miarę potrzeby w obecności lekarza.

§ 2. W tym celu sąd może zarządzić przymusowe sprowadzenie tej osoby na rozprawę albo, gdyby to było niewskazane, wysłuchać ją przez sędziego wyznaczonego lub przez sąd wezwany.

Art. 557. W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone.

Art. 558. Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, zarządza z urzędu przesłanie sądowi opiekuńczemu odpisu prawomocnego postanowienia, którym orzekł ubezwłasnowolnienie.

Art. 559. § 1. Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

§ 2. Sąd może w razie poprawy stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego zmienić ubezwłasnowolnienie całkowite na częściowe, a w razie pogorszenia się tego stanu - zmienić ubezwłasnowolnienie częściowe na całkowite.

Art. 560. Do zaskarżania postanowień uprawniony jest sam ubezwłasnowolniony nawet wówczas, gdy ustanowiony został doradca tymczasowy.

DZIAŁ II. SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA RODZINNEGO, OPIEKUŃCZEGO I KURATELI

Rozdział 1. Sprawy małżeńskie

Art. 561. § 1. (337) Zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie nie mającej ukończonych lat osiemnastu udziela sąd opiekuńczy na jej wniosek. Postanowienie o udzieleniu zezwolenia staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone.

§ 2. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobie dotkniętej chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym oraz osobom powinowatym w linii prostej udziela sąd na wniosek tych osób.

§ 3. W postanowieniu o udzieleniu zezwolenia wymienia się osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte. Przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego taki wniosek sąd wysłucha wnioskodawcę, osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte, oraz w razie potrzeby osoby bliskie przyszłych małżonków. Gdy chodzi o udzielenie zezwolenia osobie dotkniętej chorobą psychiczną lub niedorozwojem umysłowym, sąd zasięgnie opinii biegłego lekarza, w miarę możności psychiatry.

Art. 561[1]. (338) W sprawach, o których mowa w art. 561, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją osoby ubiegające się o udzielenie zezwolenia.

Art. 562. Zwolnienia od obowiązku złożenia urzędowi stanu cywilnego dokumentu potrzebnego do zawarcia małżeństwa udziela sąd na wniosek osoby obowiązanej do złożenia dokumentu.

Art. 563. (339) Do zgłoszenia wniosku o zezwolenie na złożenie przez pełnomocnika oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński uprawniona jest osoba, która zamierza udzielić pełnomocnictwa.

Art. 564. (340) Postanowienie rozstrzygające o tym, czy okoliczność przedstawiona przez kierownika urzędu stanu cywilnego wyłącza zawarcie małżeństwa, a także o tym, czy okoliczności przedstawione przez kierownika urzędu stanu cywilnego uzasadniają odmowę:

1) przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński,
2) wydania zaświadczenia o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, o których mowa w art. 4^1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,
3) wydania zezwolenia na zawarcie małżeństwa przed upływem terminu, o którym mowa w art. 4 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,
4) sporządzenia aktu małżeństwa zawartego zgodnie z art. 1 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,
5) wydania zaświadczenia, że obywatel polski lub zamieszkały w Polsce cudzoziemiec nie mający żadnego obywatelstwa zgodnie z prawem polskim może zawrzeć małżeństwo za granicą,

sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 565. § 1. Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach rodziny w braku porozumienia małżonków, jak również udzielenie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem, może nastąpić dopiero po umożliwieniu złożenia wyjaśnień małżonkowi wnioskodawcy, chyba że jego wysłuchanie nie jest możliwe lub celowe.

§ 2. To samo dotyczy nakazu sądu, aby wynagrodzenie za pracę albo inne należności przypadające jednemu małżonkowi były w całości lub w części wypłacane do rąk drugiego małżonka.

§ 3. (341) Przepis § 1 stosuje się także do rozstrzygnięcia o wyłączeniu odpowiedzialności małżonka za zobowiązania zaciągnięte przez drugiego z małżonków w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny, jak również do uchylenia postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 565[1]. (342) W sprawach, o których mowa w art. 565, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją małżonkowie.

Art. 566. W sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami właściwy jest sąd miejsca położenia majątku, a jeżeli wspólność ustała przez śmierć jednego z małżonków - sąd spadku.

Art. 567. § 1. W postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku odrębnego lub odwrotnie podlegają zwrotowi.

§ 2. W razie sporu co do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym sąd może w tym przedmiocie orzec postanowieniem wstępnym.

§ 3. Do postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, a zwłaszcza do odrębnego postępowania w sprawach wymienionych w paragrafie pierwszym stosuje się odpowiednio przepisy o dziale spadku.

Art. 567[1]. (343) W sprawach o separację na zgodny wniosek małżonków, a także w sprawach o zniesienie separacji właściwe rzeczowo są sądy okręgowe. W sprawach tych miejscowo właściwym jest sąd, w którego okręgu małżonkowie mają wspólne zamieszkanie, a w braku takiej podstawy - sąd miejsca ich wspólnego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zamieszkania ani pobytu, wniosek należy zgłosić w sądzie właściwym dla jednego z małżonków, zgodnie z art. 508.

Art. 567[2]. (344) § 1. W sprawie o separację na zgodny wniosek małżonków oraz w sprawie o zniesienie separacji w razie cofnięcia wniosku albo wyrażenia w inny sposób braku zgody na orzeczenie separacji lub na zniesienie separacji przez któregokolwiek z małżonków postępowanie umarza się. Przepisu art. 512 § 1 nie stosuje się.

§ 2. W razie śmierci jednego z małżonków postępowanie umarza się.

Art. 567[3]. (345) § 1. Postanowienie o separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 2. W toku postępowania sąd nakłania małżonków do pojednania. Jeżeli pojednanie nie nastąpi, a odroczenie rozprawy nie byłoby celowe, sąd przystępuje do rozpoznania sprawy.

Art. 567[4]. (346) Postanowienie o zniesieniu separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 567[5]. (347) Z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie separacji zawiesza się z urzędu postępowanie w sprawie o eksmisję jednego z małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania, jak również postępowanie w sprawie o korzystanie przez małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania. Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o zniesieniu separacji postępowanie umarza się z urzędu.

Rozdział 2. Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze

Oddział 1. Przepisy ogólne

Art. 568. § 1. (348) Sądem opiekuńczym jest sąd powiatowy.

§ 2. (349) W sprawach małoletnich sądem opiekuńczym jest sąd dla nieletnich. Sąd ten rozpoznaje sprawy opiekuńcze małoletnich z ustalonego dla niego obszaru właściwości.

Art. 569. § 1. Właściwy wyłącznie jest sąd opiekuńczy miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, a w braku miejsca zamieszkania - sąd opiekuńczy miejsca jej pobytu. Jeżeli brak i tej podstawy - właściwy jest sąd powiatowy dla m. st. Warszawy.

§ 2. W wypadkach nagłych sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.

Art. 570. Sąd opiekuńczy może wszcząć postępowanie z urzędu.

Art. 570[1]. (350) Sąd opiekuńczy może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w celu ustalenia danych dotyczących małoletniego i jego środowiska, a w szczególności dotyczących zachowania się i warunków wychowawczych małoletniego, sytuacji bytowej rodziny, przebiegu nauki małoletniego i sposobu spędzania czasu wolnego, jego kontaktów środowiskowych, stosunku do niego rodziców lub opiekunów, podejmowanych oddziaływań wychowawczych, stanu zdrowia i znanych w środowisku uzależnień małoletniego.

Art. 571. (351) (skreślony).

Art. 572. § 1. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy.

§ 2. (352) Obowiązek wymieniony w paragrafie poprzedzającym ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuraturach, notariuszach, *prezydiach rad narodowych*(353), organach Milicji Obywatelskiej, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

Art. 573. § 1. (354) Osoba pozostająca pod władzą rodzicielską, opieką albo kuratelą ma zdolność do podejmowania czynności w postępowaniu dotyczącym jej osoby, chyba że nie ma zdolności do czynności prawnych.
§ 2. (355) Sąd może ograniczyć lub wyłączyć osobisty udział małoletniego w postępowaniu, jeżeli przemawiają za tym względy wychowawcze.

Art. 574. § 1. Sąd opiekuńczy może nakazać osobiste stawiennictwo osoby pozostającej pod władzą rodzicielską lub opieką, jak również zarządzić przymusowe sprowadzenie takiej osoby.
§ 2. Jeżeli osoba pozostająca pod władzą rodzicielską lub opieką nie ma zdolności do podejmowania czynności w postępowaniu, sąd opiekuńczy może nakazać jej sprowadzenie do sądu pod rygorem grzywny każdemu, u kogo osoba taka przebywa.

Art. 575. Do osobistego stawiennictwa innych uczestników postępowania stosuje się w sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, przepisy o skutkach niestawiennictwa świadków, a w innych sprawach - przepis art. 429.

Art. 575[1]. (356) W sprawach opiekuńczych osób małoletnich sąd z urzędu zarządza odbycie całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych, jeżeli przeciwko publicznemu rozpoznaniu sprawy przemawia dobro małoletniego.

Art. 576. § 1. (357) Przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy sąd opiekuńczy wysłucha przedstawiciela ustawowego osoby, której postępowanie dotyczy. W wypadkach ważniejszych powinien ponadto w miarę możności wysłuchać osoby bliskie tej osoby.
§ 2. (358) Wysłuchanie małoletniego w toku postępowania następuje poza salą posiedzeń sądowych, jeżeli przemawiają za tym względy wychowawcze.

Art. 577. Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 578. Postanowienia sądu opiekuńczego są skuteczne i wykonalne z chwilą ich ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą ich wydania.

Oddział 2. Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi

Art. 579. (359) Postanowienia w sprawach o przyznanie, powierzenie wykonywania, ograniczenie, zawieszenie, pozbawienie i przywrócenie władzy rodzicielskiej, zakazanie osobistej styczności z dzieckiem mogą być wydane tylko po przeprowadzeniu rozprawy. Dotyczy to także zmiany rozstrzygnięć w tym przedmiocie, zawartych w wyroku orzekającym rozwód lub unieważnienie małżeństwa. Postanowienia takie stają się skuteczne i wykonalne po uprawomocnieniu się.

Art. 579[1]. (360) Sąd opiekuńczy okresowo, nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy, dokonuje oceny sytuacji dziecka umieszczonego w placówce opiekuńczo-wychowawczej; jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd wszczyna postępowanie o pozbawienie władzy rodzicielskiej jego rodziców.

Art. 580. (361) (skreślony).

Art. 581. Uznanie dziecka może nastąpić także przed sądem opiekuńczym niewłaściwym według przepisów ogólnych. W takim wypadku o uznaniu zawiadamia się właściwy sąd opiekuńczy.

Art. 582. Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, co do których brak porozumienia pomiędzy rodzicami, może nastąpić dopiero po umożliwieniu rodzicom złożenia oświadczeń, chyba że wysłuchanie ich byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami.

Art. 583. Zezwolenia na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub na wyrażenie przez rodziców zgody na dokonanie takiej czynności przez dziecko sąd opiekuńczy udziela na wniosek jednego z rodziców po wysłuchaniu drugiego. Postanowienie sądu opiekuńczego w tym przedmiocie staje się skuteczne dopiero z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone, jeżeli na podstawie zezwolenia powstały skutki prawne względem osób trzecich.

Art. 584. Postanowienie o nadaniu dziecku nazwiska staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy nie może zmienić ani uchylić.

Oddział 3. Sprawy o przysposobienie

Art. 585. § 1. Sąd opiekuńczy wszczyna postępowanie na wniosek przysposabiającego.
§ 2. Wniosek ten należy zgłosić w sądzie opiekuńczym właściwym dla osoby przysposabiającego lub osoby mającej być przysposobioną.
§ 3. Art. 87 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 586. § 1. Sąd opiekuńczy orzeka o przysposobieniu po przeprowadzeniu rozprawy.
§ 2. (362) Na rozprawę wzywa się przysposabiającego oraz osoby, których zgoda na przysposobienie jest potrzebna.
§ 3. Nie wzywa się na rozprawę rodziców, którzy wyrazili zgodę na przysposobienie ich dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego. W wypadku takim rodzice nie mogą brać udziału w postępowaniu.
§ 4. (363) Przed wydaniem orzeczenia sąd opiekuńczy zasięga opinii ośrodka adopcyjno-opiekuńczego lub innej specjalistycznej placówki.

Art. 586[1]. (364) Na postanowienie w przedmiocie określenia sposobu i okresu osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym przysługuje zażalenie.

Art. 587. § 1. (365) W razie śmierci przysposabiającego lub osoby mającej być przysposobioną, sąd opiekuńczy postępowanie umarza.
§ 2. (366) Jednakże postępowanie zawiesza się w razie śmierci przysposabiającego, który złożył wniosek o przysposobienie wspólnie z małżonkiem, do czasu ustanowienia przez sąd opiekuńczy kuratora.

Art. 588. Postanowienie orzekające przysposobienie staje się skuteczne po uprawomocnieniu się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy nie może zmienić ani uchylić.

Art. 589. § 1. Zgodę na przysposobienie dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego rodzice mogą wyrazić także w sądzie opiekuńczym swego miejsca zamieszkania lub pobytu. Dotyczy to również oświadczenia o odwołaniu takiej zgody.
§ 2. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, powinny zawierać:
1) imię i nazwisko dziecka oraz miejsce jego zamieszkania lub pobytu;
2) treść wyrażonej zgody lub jej odwołanie.
§ 3. Z przyjęcia oświadczenia o wyrażeniu zgody na przysposobienie dziecka w przyszłości lub o odwołaniu takiej zgody sąd opiekuńczy sporządza protokół. O odwołaniu zgody należy nadto uczynić wzmiankę w protokole, w którym wyrażono zgodę na przysposobienie.

Oddział 4. Sprawy z zakresu opieki

Art. 590. Obejmując opiekę opiekun składa następujące przyrzeczenie: "Przyrzekam, że powierzone mi obowiązki opiekuna wykonam z całą sumiennością i zgodnie z interesem społecznym, mając zawsze na względzie dobro osoby podlegającej mojej pieczy".

Art. 591. § 1. Po złożeniu przyrzeczenia przez opiekuna sąd opiekuńczy wydaje mu zaświadczenie.
§ 2. Po zwolnieniu opiekuna lub ustaniu opieki opiekun obowiązany jest zwrócić sądowi opiekuńczemu otrzymane zaświadczenie.

Art. 592. O zwolnieniu od obowiązku objęcia opieki sąd opiekuńczy rozstrzyga na wniosek osoby ustanowionej opiekunem, zgłoszony w ciągu tygodnia od doręczenia jej postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 593. Zezwolenia we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku osoby pozostającej pod opieką, udziela sąd opiekuńczy na wniosek opiekuna. Postanowienie staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone, jeżeli na podstawie zezwolenia powstały skutki prawne względem osób trzecich.

Art. 594. (367) Minister właściwy do spraw finansów publicznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb składania przez opiekunów gotówki w instytucji bankowej, uwzględniając zabezpieczenie interesów osób pozostających pod opieką oraz kompetencje sądu opiekuńczego określone w art. 593.

Art. 595. Opiekun składa sądowi opiekuńczemu ustnie lub na piśmie sprawozdanie dotyczące osoby pozostającej pod opieką. Sprawozdanie z zarządu majątkiem tej osoby składa na piśmie, chyba że sąd zezwoli mu na złożenie sprawozdania do protokołu.

Art. 596. Do wzięcia udziału w badaniu rachunku końcowego z opieki sąd opiekuńczy wezwie osobę, która pozostawała pod opieką, jeżeli ma ona pełną zdolność do czynności prawnych, w innych zaś wypadkach - przedstawiciela ustawowego tej osoby lub jej spadkobierców, jeżeli są sądowi opiekuńczemu znani.

Art. 597. Postanowienie o przyznaniu opiekunowi wynagrodzenia staje się wykonalne dopiero po jego uprawomocnieniu się.

Art. 598. § 1. Sąd opiekuńczy może wymierzyć grzywnę osobie, która uchyla się od objęcia opieki.
§ 2. Sąd opiekuńczy może wymierzyć grzywnę opiekunowi, który nie wykonuje zarządzeń sądu opiekuńczego. Jeżeli zarządzenie zostanie wykonane, grzywna jeszcze nie uiszczona może być umorzona.

Oddział 5.(368) **Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką**

Art. 598[1]. § 1. W sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prokuratorowi doręcza się odpis wniosku i zawiadamia się go o terminach rozprawy.
§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, art. 472 stosuje się odpowiednio.
§ 3. W sprawach, o których mowa w § 1, art. 570 nie stosuje się.

Art. 598[2]. § 1. W czasie trwania postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, toczącego się w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (Dz. U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528 i z 1999 r. Nr 93, poz. 1085), nie można rozstrzygać w przedmiocie władzy rodzicielskiej lub opieki nad tą osobą. Postępowanie w tych sprawach sąd zawiesza z urzędu z chwilą wszczęcia postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.
§ 2. Po zakończeniu postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką sąd podejmie zawieszone postępowanie.
§ 3. W przypadku innym niż określony w § 1, jeżeli do rozstrzygnięcia wniosku o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką niezbędne jest jego łączne rozpoznanie ze sprawą dotyczącą władzy rodzicielskiej, postępowanie toczy się z zachowaniem przepisu art. 579.

Art. 598[3]. Jeżeli miejsce pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką nie jest znane, sąd przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia jej miejsca pobytu. W szczególności sąd może zażądać ustalenia miejsca jej pobytu przez Policję.

Art. 598[4]. Orzeczenie co do istoty sprawy może być wydane tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 598[5]. W postanowieniu o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką sąd określa termin, w jakim zobowiązany powinien oddać uprawnionemu osobę podlegającą władzy rodzicielskiej lub pozostającą pod opieką.

Art. 598[6]. Jeżeli zobowiązany do oddania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką nie zastosuje się do postanowienia, o którym mowa w art. 598[5], sąd, na wniosek uprawnionego, zleci kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie tej osoby.

Art. 598[7]. W razie potrzeby sąd zwraca się o przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką przez kuratora sądowego działającego w sądzie, w którego okręgu osoba ta faktycznie przebywa.

Art. 598[8]. Kurator sądowy jest uprawniony do odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką od każdej osoby, u której ona się znajduje.

Art. 598[9]. Przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką i oddanie jej uprawnionemu może nastąpić tylko w obecności uprawnionego albo osoby lub przedstawiciela instytucji przez niego upoważnionej. Jeżeli żadna z tych osób nie stawi się w terminie wyznaczonym przez kuratora sądowego, czynność nie będzie dokonana.

Art. 598[10]. Na żądanie kuratora sądowego Policja jest zobowiązana do udzielenia mu pomocy przy czynnościach związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Art. 598[11]. § 1. Jeżeli przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką napotyka przeszkody na skutek ukrycia tej osoby lub na skutek innej czynności przedsięwziętej w celu udaremnienia wykonania orzeczenia, kurator sądowy zawiadomi prokuratora.
§ 2. Jeżeli zobowiązany nie ujawnia miejsca pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, która ma być odebrana, sąd na wniosek kuratora sądowego zarządzi jego przymusowe sprowadzenie

celem złożenia oświadczenia o miejscu pobytu tej osoby. Pod względem skutków karnych oświadczenie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego oświadczenie.

§ 3. Jeżeli zobowiązany lub inne osoby przeszkadzają w wykonaniu orzeczenia w miejscu pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na żądanie kuratora sądowego Policja usunie te osoby z miejsca wykonywania orzeczenia.

Art. 598^{12}. § 1. Przy odbieraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką kurator sądowy powinien zachować szczególną ostrożność i uczynić wszystko, aby dobro tej osoby nie zostało naruszone, a zwłaszcza aby nie doznała ona krzywdy fizycznej lub moralnej. W razie potrzeby kurator sądowy może zażądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji.

§ 2. Jeżeli wskutek wykonania orzeczenia miałoby doznać poważnego uszczerbku dobro osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, kurator sądowy wstrzyma się z wykonaniem orzeczenia do czasu ustania zagrożenia, chyba że wstrzymanie wykonania orzeczenia stwarza poważniejsze zagrożenie dla tej osoby.

Art. 598^{13}. Przepisy art. 598^{6}-598^{12} stosuje się odpowiednio do wykonania orzeczeń wydanych na zasadzie art. 569 § 2, dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, a także orzeczeń o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w rodzinie zastępczej.

Rozdział 3. Sprawy z zakresu kurateli

Art. 599. Sądem opiekuńczym właściwym do ustanowienia kuratora dla dziecka poczętego, lecz jeszcze nie urodzonego, jest sąd właściwy według miejsca zamieszkania lub pobytu matki.

Art. 600. Kuratora dla osoby ułomnej sąd opiekuńczy ustanawia na wniosek tej osoby.

Art. 601. Dla osoby, która z powodu nieobecności nie może prowadzić swoich spraw, a nie ma pełnomocnika, ustanawia kuratora na wniosek osoby zainteresowanej sąd opiekuńczy miejsca ostatniego zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej.

Art. 602. Właściwość miejscową sądu opiekuńczego do ustanowienia kuratora dla dochodzenia ojcostwa w razie śmierci domniemanego ojca określa się według miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka, chociażby dziecko nie podlegało już ani władzy rodzicielskiej, ani opiece.

Art. 603. Kuratora dla osoby prawnej ustanawia sąd opiekuńczy, w którego okręgu osoba ta ma lub miała ostatnią siedzibę.

Art. 604. W zaświadczeniu dla kuratora sąd określa zakres jego uprawnień.

Art. 605. W przedmiotach nie unormowanych w rozdziale niniejszym stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu w sprawach z zakresu opieki.

DZIAŁ III. SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA RZECZOWEGO

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 606. W sprawach z zakresu prawa rzeczowego właściwy jest sąd położenia rzeczy.

Art. 607. Do wniosków, dotyczących nieruchomości ujawnionych w księdze wieczystej lub dla których prowadzony jest zbiór dokumentów, należy dołączyć odpis z księgi wieczystej albo zaświadczenie o stanie prawnym, jaki wynika ze zbioru dokumentów.

Art. 608. (369) Sprawy z zakresu prawa rzeczowego rozpoznawane są na rozprawie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Rozdział 2. Stwierdzenie zasiedzenia

Art. 609. § 1. Do zgłoszenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia własności uprawniony jest każdy zainteresowany.

§ 2. Jeżeli wnioskodawca nie wskazuje innych zainteresowanych, orzeczenie może zapaść dopiero po wezwaniu innych zainteresowanych przez ogłoszenie. Sąd może zarządzić ogłoszenie również w innych wypadkach, jeżeli uzna to za wskazane.

§ 3. Ogłoszenie powinno zawierać dokładne określenie rzeczy, imię i nazwisko posiadacza rzeczy, a jeżeli chodzi o rzeczy ruchome - również jego miejsce zamieszkania.

Art. 610. § 1. Poza tym do ogłoszenia i orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy o stwierdzeniu nabycia spadku. Termin wskazany w ogłoszeniu wynosi jednak trzy miesiące.

§ 2. Jeżeli w terminie tym nikt się nie zgłosi albo zgłosiwszy się własności nie wykaże, sąd stwierdzi zasiedzenie, jeżeli zostało ono udowodnione.

Rozdział 2a. (370) Przepadek rzeczy

Art. 610[1]. § 1. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o przepadek rzeczy będących towarami, które na podstawie przepisów prawa celnego podlegają przepadkowi.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, właściwy jest sąd miejsca zajęcia lub zatrzymania rzeczy będących towarami przez organ celny.

Art. 610[2]. § 1. Postępowanie wszczyna się na wniosek organu celnego. Do wniosku dołącza się protokół z pouczenia o obowiązku wskazania w Polsce pełnomocnika do doręczeń oraz o skutkach niedopełnienia tego obowiązku, jeżeli protokół taki został sporządzony.

§ 2. Organ celny może domagać się w jednym wniosku orzeczenia przepadku rzeczy będących towarami zajętymi lub zatrzymanymi w tych samych okolicznościach faktycznych, jeżeli ponadto sąd jest właściwy dla każdej sprawy.

Art. 610[3]. Uczestnikowi zamieszkałemu za granicą, który w postępowaniu w sprawach celnych nie ustanowił pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Polsce, ani nie wskazał w Polsce pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla niego pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. W razie ustanowienia pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Polsce, który nie może być pełnomocnikiem procesowym, jego ustanowienie uważa się za wskazanie pełnomocnika do doręczeń.

Art. 610[4]. Wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Art. 610[5]. (371) Do wykonania orzeczenia o przepadku towaru jest obowiązany właściwy organ celny. Wykonanie orzeczenia następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, z uwzględnieniem przepisów prawa celnego.

Rozdział 3. Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem

Art. 611. Zarządca nieruchomości ustanowiony na podstawie art. 203 i 269 § 1 Kodeksu cywilnego obowiązany jest niezwłocznie zgłosić wniosek o ujawnienie zarządu w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów.

Art. 612. § 1. Od chwili ustanowienia zarządcy współwłaściciele lub użytkownik mogą używać rzeczy tylko o tyle, o ile nie przeszkadza to wykonywaniu zarządu. Na wniosek innego współwłaściciela lub zarządcy współwłaściciel lub użytkownik może być pozbawiony używania rzeczy, jeżeli przeszkadza zarządcy w wykonywaniu czynności.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 613. § 1. Nadwyżkę dochodów po pokryciu wydatków wypłaca się współwłaścicielom lub użytkownikom w terminach przez sąd określonych.

§ 2. Sąd może postanowić, aby zarządca wydawał współwłaścicielom nadwyżkę dochodów w naturze.

Art. 614. Sąd uchyli zarząd, gdy odpadnie podstawa dalszego jego trwania.

Art. 615. Jeżeli powyższe przepisy nie stanowią inaczej, do wyznaczenia zarządcy i sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 616. Z wyjątkiem spraw przewidzianych w art. 199, 201 i 202 Kodeksu cywilnego, jak również spraw dotyczących powołania i odwołania zarządcy, wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Rozdział 4. Zniesienie współwłasności

Art. 617. We wniosku o zniesienie współwłasności należy dokładnie określić rzecz mającą ulec podziałowi oraz przedstawić dowody prawa własności.

Art. 618. § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy. Rozstrzygając spór o prawo żądania zniesienia współwłasności lub o prawo własności, sąd może wydać w tym przedmiocie postanowienie wstępne.

§ 2. [372] Z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie współwłasności odrębne postępowanie w sprawach wymienionych w paragrafie poprzedzającym jest niedopuszczalne. Sprawy będące w toku przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności. Jeżeli jednak postępowanie o zniesienie współwłasności zostało wszczęte po wydaniu wyroku, przekazanie następuje tylko wówczas, gdy sąd drugiej instancji uchyli wyrok i sprawę przekaże do ponownego rozpoznania. Postępowanie w sprawach, które nie zostały przekazane, sąd umarza z chwilą zakończenia postępowania o zniesienie współwłasności.

§ 3. Po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o zniesieniu współwłasności uczestnik nie może dochodzić roszczeń przewidzianych w paragrafie pierwszym, chociażby nie były one zgłoszone w postępowaniu o zniesienie współwłasności.

Art. 619. § 1. [373] W postępowaniu o zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego sąd ustala jego skład i wartość, w szczególności obszar i rodzaj nieruchomości wchodzących w skład tego gospodarstwa oraz obszar i rodzaj nieruchomości stanowiących już własność współwłaścicieli i ich małżonków, a w miarę potrzeby także okoliczności przewidziane w art. 216 Kodeksu cywilnego.

§ 2. Podział w naturze nastąpi po zasięgnięciu opinii biegłych co do sposobu podziału.

Art. 620. [374] (skreślony).

Art. 621. Projektowany sposób podziału nieruchomości na części powinien być zaznaczony na planie sporządzonym według zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych.

Art. 622. § 1. W toku postępowania o zniesienie współwłasności sąd powinien nakłaniać współwłaścicieli do zgodnego przeprowadzenia podziału, wskazując im sposoby mogące do tego doprowadzić.

§ 2. Gdy wszyscy współwłaściciele złożą zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, sąd wyda postanowienie odpowiadające treści wniosku, jeżeli spełnione zostaną wymagania, o których mowa w dwóch artykułach poprzedzających, a projekt podziału nie sprzeciwia się prawu ani zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych.

Art. 623. Jeżeli brak podstaw do wydania postanowienia w myśl artykułu poprzedzającego, a zachodzą warunki do dokonania podziału w naturze, sąd dokonuje tego podziału na części odpowiadające wartością udziałom współwłaścicieli z uwzględnieniem wszelkich okoliczności zgodnie z interesem społeczno-gospodarczym. Różnice wartości wyrównuje się przez dopłaty pieniężne.

Art. 624. [375] Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia przyznającego dotychczasowym współwłaścicielom części lub jednemu z nich całość rzeczy, własność przechodzi na uczestników wskazanych w postanowieniu. Jeżeli w wyniku podziału całość rzeczy albo jej część przypadnie współwłaścicielowi, który nie włada tą rzeczą lub jej częścią, sąd w postanowieniu o zniesieniu współwłasności orzeknie również co do wydania jej przez pozostałych współwłaścicieli, określając stosownie do okoliczności termin wydania. Określenie terminu wydania nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego lub jej części powinno nastąpić z uwzględnieniem interesu społeczno-gospodarczego.

Art. 625. W postanowieniu zarządzającym sprzedaż rzeczy należących do współwłaścicieli sąd bądź rozstrzygnie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli, bądź też tylko zarządzi sprzedaż, odkładając rozstrzygnięcie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli oraz o podziale sumy uzyskanej ze sprzedaży do czasu jej przeprowadzenia.

Rozdział 5. Ustanowienie drogi koniecznej

Art. 626. § 1. We wniosku o ustanowienie drogi koniecznej należy wskazać właścicieli wszystkich nieruchomości, przez które mogłaby prowadzić droga, aby nieruchomość wnioskodawcy miała odpowiedni dostęp do drogi publicznej.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia o ustanowieniu drogi koniecznej sąd powinien przeprowadzić dowód z oględzin nieruchomości, chyba że okoliczności istotne dla wytyczenia drogi koniecznej są niesporne i niewątpliwe albo że przeprowadzenie dowodu z innych przyczyn nie jest potrzebne.

Rozdział 6. Postępowanie wieczystoksięgowe[376]

Art. 626[1]. § 1. Sprawy w postępowaniu wieczystoksięgowym rozpoznawane są na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Uczestnikami postępowania oprócz wnioskodawcy są tylko te osoby, których prawa zostały wykreślone lub obciążone bądź na rzecz których wpis ma nastąpić.

§ 3. Nie stanowi przeszkody do wpisu okoliczność, że po złożeniu wniosku wnioskodawca bądź inny uczestnik postępowania zmarł lub został pozbawiony albo ograniczony w możliwości rozporządzania prawem albo w zdolności do czynności prawnych.

§ 4. Przepisów art. 113 nie stosuje się w postępowaniu wieczystoksięgowym, z wyjątkiem zwolnienia z opłat sądowych od wnoszonych środków zaskarżenia. Jednak wnioskodawca nie ma obowiązku uiszczania opłat sądowych od wniosku o wpis do księgi wieczystej zamieszczonego w akcie notarialnym, jeżeli został w całości zwolniony od ponoszenia wynagrodzenia notariusza.

§ 5. Jeżeli wpis do księgi wieczystej ma nastąpić na wniosek zawarty w akcie notarialnym, za wartość prawa podlegającego ujawnieniu przyjmuje się, zawartą w akcie notarialnym, wartość przedmiotu podaną przez strony. W takim przypadku przepisu art. 25 nie stosuje się.

Art. 626^2. § 1. (377) Wniosek o dokonanie wpisu składa się na urzędowym formularzu.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy wniosku zawartego w akcie notarialnym, o którym mowa w art. 626^4.

§ 3. Do wniosku o dokonanie wpisu należy dołączyć dokumenty, stanowiące podstawę wpisu w księdze wieczystej.

§ 4. Jeżeli z dokumentów załączonych do wniosku wynika, że nastąpiła zmiana w prawie własności, sąd, zwracając wniosek, stosuje art. 626^{13} § 1.

§ 5. Wniosek o dokonanie wpisu może złożyć właściciel nieruchomości, użytkownik wieczysty, osoba, na rzecz której wpis ma nastąpić, albo wierzyciel, jeżeli przysługuje mu prawo, które może być wpisane w księdze wieczystej. W sprawach dotyczących obciążeń powstałych z mocy ustawy wniosek może złożyć uprawniony organ.

Art. 626^3. W postępowaniu wieczystoksięgowym nie stosuje się przepisów o wznowieniu postępowania.

Art. 626^4. Przekazanie przez notariusza sądowi wypisu aktu notarialnego zawierającego wniosek o dokonanie wpisu do księgi wieczystej, na podstawie odrębnych przepisów, uważa się za złożenie wniosku przez uprawnionego.

Art. 626^5. Jeżeli z treści wniosku i dołączonych dokumentów wynika, że nastąpiła zmiana prawa własności, cofnięcie wniosku o wpis tego prawa jest niedopuszczalne.

Art. 626^6. § 1. O kolejności wniosku o wpis rozstrzyga chwila wpływu wniosku do właściwego sądu. Za chwilę wpływu wniosku uważa się godzinę i minutę, w której w danym dniu wniosek wpłynął do sądu.

§ 2. Wnioski, które wpłynęły w tej samej chwili, będą uważane za złożone równocześnie.

Art. 626^7. § 1. Wniosek o wpis powinien być w dniu wpływu do sądu zarejestrowany niezwłocznie w dzienniku ksiąg wieczystych i opatrzony kolejnym numerem.

§ 2. Niezwłocznie po zarejestrowaniu wniosku w dzienniku ksiąg wieczystych zaznacza się w odpowiednim dziale księgi wieczystej numer wniosku (wzmianka o wniosku).

§ 3. Wzmiankę o wniosku wykreśla się z urzędu, niezwłocznie po dokonaniu wpisu, po uprawomocnieniu się postanowienia o odmowie dokonania wpisu lub o odrzuceniu wniosku albo o umorzeniu postępowania albo po uprawomocnieniu się zarządzenia o zwrocie wniosku.

§ 4. W razie wniesienia skargi na wpis w księdze wieczystej dokonany przez referendarza stosuje się odpowiednio przepisy § 1 i § 2. Wzmiankę o skardze wykreśla się z urzędu po rozpoznaniu skargi.

Art. 626^8. (378) § 1. Wpis dokonywany jest jedynie na wniosek i w jego granicach, chyba że przepis szczególny przewiduje dokonanie wpisu z urzędu.

§ 2. Rozpoznając wniosek o wpis, sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej.

§ 3. Rozpoznając wniosek o wpis w księdze wieczystej prowadzonej w systemie informatycznym, sąd z urzędu bada zgodność danych wskazanych we wniosku z danymi wynikającymi z systemów prowadzących ewidencje powszechnych numerów identyfikacyjnych, chyba że istnieją przeszkody faktyczne uniemożliwiające dokonanie takiego sprawdzenia.

§ 4. Rozpoznając wniosek o zmianę oznaczenia nieruchomości w księdze wieczystej prowadzonej w systemie informatycznym, sąd ponadto dokonuje z urzędu sprawdzenia danych wskazanych we wniosku i ujawnionego w księdze wieczystej oznaczenia nieruchomości z danymi katastru nieruchomości, chyba że istnieją przeszkody faktyczne uniemożliwiające dokonanie takiego sprawdzenia.

§ 5. Niezgodność danych, o których mowa w § 3 i § 4, stanowi przeszkodę do dokonania wpisu.

§ 6. W postępowaniu wieczystoksięgowym wpis w księdze wieczystej jest orzeczeniem. Uzasadnienia wpisu nie sporządza się.

§ 7. Wpisem w księdze wieczystej jest również wykreślenie.

§ 8. W księdze wieczystej prowadzonej w systemie informatycznym podpisany przez sędziego lub referendarza sądowego wpis uważa się za dokonany dopiero z chwilą jego zapisania w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych.

§ 9. Przez podpis, o którym mowa w § 8, rozumie się dane w postaci elektronicznej, które wraz z innymi danymi, do których zostały dołączone, służą do identyfikacji sędziego lub referendarza sądowego dokonującego czynności w systemie informatycznym.

§ 10. Założenie księgi wieczystej następuje z chwilą dokonania pierwszego wpisu.

Art. 626^{9}. Sąd oddala wniosek o wpis, jeżeli brak jest podstaw albo istnieją przeszkody do jego dokonania.

Art. 626^{10}. § 1. O dokonanym wpisie sąd zawiadamia uczestników postępowania. Nie zawiadamia się uczestnika, który na piśmie zrzekł się zawiadomienia.
§ 2. Zawiadomienie zawiera istotną treść wpisu.
§ 3. Apelację od wpisu wnosi się w terminie dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia o wpisie. Dla uczestnika, który zrzekł się zawiadomienia, termin ten biegnie od dnia dokonania wpisu.

Art. 626^{11}. § 1. Niezwłocznie po wniesieniu apelacji sąd z urzędu wpisuje wzmiankę o apelacji.
§ 2. W razie wniesienia kasacji, wpisu wzmianki o kasacji dokonuje się z urzędu niezwłocznie po przedstawieniu przez zainteresowanego zawiadomienia o wniesieniu kasacji.
§ 3. Do wzmianki o apelacji i o kasacji odpowiednio stosuje się art. 626^{7}.

Art. 626^{12}. § 1. Osoba, na rzecz której wpisane jest prawo lub roszczenie w księdze wieczystej, jej przedstawiciel albo pełnomocnik do doręczeń mają obowiązek niezwłocznego zawiadomienia sądu prowadzącego księgę wieczystą o każdej zmianie adresu względnie wskazania adresu do doręczeń. Osoba zamieszkała lub mająca siedzibę za granicą jest obowiązana wskazać pełnomocnika do doręczeń w Rzeczypospolitej Polskiej.
§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do spadkobierców lub innych następców prawnych osoby, na rzecz której jest wpisane prawo w księdze wieczystej.
§ 3. W razie zaniedbania obowiązku, o którym mowa w § 1 i 2, pismo sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany.

Art. 626^{13}. § 1. Sąd z urzędu dokona wpisu ostrzeżenia, jeżeli dostrzeże niezgodność stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. W razie stwierdzenia, że dla tej samej nieruchomości albo dla tego samego ograniczonego prawa rzeczowego prowadzi się dwie lub więcej ksiąg wieczystych, ujawniających odmienny stan prawny, wpisu ostrzeżenia dokonuje się we wszystkich księgach wieczystych założonych dla tej nieruchomości.
§ 2. Sprostowania usterek wpisu, które nie mogą wywołać niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, dokonuje się z urzędu.

DZIAŁ IV. SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA SPADKOWEGO

Przepisy wstępne

Art. 627. (379) Postępowanie spadkowe należy do zakresu działalności sądów, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 628. Do czynności w postępowaniu spadkowym, które należą do zakresu działania sądów, wyłącznie właściwy jest sąd ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, a jeżeli jego miejsca zamieszkania w Polsce nie da się ustalić, sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część (sąd spadku). W braku powyższych podstaw sądem spadku jest sąd powiatowy dla m. st. Warszawy.

Art. 629. (380) (skreślony).

Art. 630-632. (381) (skreślone).

Rozdział 1. (382) Zabezpieczenie spadku i spis inwentarza

Art. 633. (383) Do zabezpieczenia spadku właściwy jest sąd, w którego okręgu znajdują się rzeczy będące w chwili otwarcia spadku we władaniu spadkodawcy. Sąd, który nie jest sądem spadku, zawiadomi o dokonanym zabezpieczeniu sąd spadku.

Art. 634. Spadek zabezpiecza się, gdy z jakiejkolwiek przyczyny grozi naruszenie rzeczy lub praw pozostałych po spadkodawcy, zwłaszcza przez usunięcie, uszkodzenie, zniszczenie albo nie usprawiedliwione rozporządzenie.

Art. 635. (384) § 1. Sąd dokonuje zabezpieczenia spadku na wniosek lub z urzędu.
§ 2. Wniosek może zgłosić każdy, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, a ponadto wykonawca testamentu, współwłaściciel rzeczy, współuprawniony co do praw pozostałych po spadkodawcy, wierzyciel mający pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy oraz właściwy urząd skarbowy.
§ 3. Zabezpieczenia spadku dokonuje się z urzędu, jeżeli sąd poweźmie wiadomość, że spadkobierca jest nieznany, nieobecny lub nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych i nie ma ustawowego przedstawiciela.

§ 4. Wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu spadku i o spisie inwentarza sąd zleca komornikowi lub innemu organowi.

§ 5. Postanowienie ulega wykonaniu z chwilą jego wydania. Sąd może wstrzymać wykonalność zaskarżonego postanowienia.

§ 6. Na postanowienie sądu w sprawie zabezpieczenia spadku przysługuje zażalenie.

Art. 636. Środkami zabezpieczenia są: spisanie majątku ruchomego i oddanie go pod dozór, złożenie do depozytu, ustanowienie zarządu tymczasowego, ustanowienie dozoru nad nieruchomością. Zastosowanie jednego z tych środków nie wyłącza zastosowania innych, równocześnie lub kolejno.

Art. 637. § 1. (385) Na wniosek tego, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, albo wykonawcy testamentu, wierzyciela mającego pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy lub właściwego urzędu skarbowego sąd postanowi sporządzenie spisu inwentarza.

§ 2. W wypadkach przewidzianych w ustawie postanowienie o spisaniu inwentarza wydaje się z urzędu.

Art. 638. Wierzyciel, który zażądał sporządzenia spisu inwentarza, nie może odmówić przyjęcia należnego mu świadczenia, chociażby dług nie był jeszcze wymagalny.

Art. 639. (386) Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi szczegółowy tryb postępowania w sprawach unormowanych w niniejszym rozdziale.

Rozdział 2. (387) Przyjęcie lub odrzucenie spadku

Art. 640. § 1. (388) Oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku.

§ 2. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie pierwszym, mogą być również składane w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku.

Art. 641. § 1. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku powinno zawierać:

1) imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego ostatniego zamieszkania;
2) tytuł powołania do spadku;
3) treść złożonego oświadczenia.

§ 2. (389) Oświadczenie powinno również zawierać wymienienie wszelkich wiadomych składającemu oświadczenie osób należących do kręgu spadkobierców ustawowych, jak również wszelkich testamentów, chociażby składający oświadczenie uważał je za nieważne, oraz danych dotyczących treści i miejsca przechowania testamentów.

§ 3. (390) Przy oświadczeniu należy złożyć wypis aktu zgonu spadkodawcy albo prawomocne orzeczenie sądowe o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu, jeżeli dowody te nie zostały już poprzednio złożone.

§ 4. Jeżeli oświadczenie złożono ustnie, z oświadczenia sporządza się protokół.

Art. 642. (391) (skreślony).

Art. 643. (392) O przyjęciu lub odrzuceniu spadku zawiadamia się wszystkie osoby, które według oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia, choćby w dalszej kolejności.

Art. 644. (393) Jeżeli złożono oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, a inwentarz nie był przedtem sporządzony, sąd wyda postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza.

Art. 645. (394) (skreślony).

Rozdział 3. (395) Ogłoszenie testamentu

Art. 646. (396) § 1. Osoba, u której znajduje się testament, obowiązana jest złożyć go w sądzie spadku, gdy dowie się o śmierci spadkodawcy.

§ 2. Kto bezzasadnie uchyla się od wykonania powyższego obowiązku, ponosi odpowiedzialność za wynikłą stąd szkodę. Ponadto sąd spadku może nałożyć na uchylającego się grzywnę.

Art. 647. (397) W celu stwierdzenia, czy istnieje testament i gdzie się znajduje, sąd spadku może nakazać złożenie oświadczenia w tym przedmiocie, stosując odpowiednio tryb przewidziany do wyjawienia przedmiotów spadkowych.

Art. 648. (398) § 1. Sąd po wysłuchaniu osoby, u której według uzyskanych wiadomości testament się znajduje, wyda z urzędu postanowienie nakazujące jej złożenie testamentu w wyznaczonym terminie.

§ 2. Na postanowienie sądu w przedmiocie złożenia testamentu przysługuje zażalenie.

Art. 649. § 1. (399) Sąd otwiera i ogłasza testament, gdy ma dowód śmierci spadkodawcy.

§ 2. O terminie otwarcia i ogłoszenia nie zawiadamia się osób zainteresowanych, jednakże mogą one być obecne przy tej czynności.

Art. 650. Gdy złożono kilka testamentów jednego spadkodawcy, otwiera się i ogłasza wszystkie, a na każdym z nich czyni się wzmiankę o innych.

Art. 651. W protokole otwarcia i ogłoszenia testamentu opisuje się jego stan zewnętrzny oraz wymienia się jego datę, datę złożenia i osobę, która testament złożyła. Na testamencie zamieszcza się datę otwarcia i ogłoszenia.

Art. 652. (400) O dokonanym otwarciu i ogłoszeniu testamentu sąd spadku zawiadamia w miarę możności osoby, których rozrządzenia testamentowe dotyczą, oraz wykonawcę testamentu i kuratora spadku.

Art. 653. (401) Testament wraz z protokołem otwarcia i ogłoszenia przechowuje się w sądzie spadku.

Art. 654. (402) Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do pisma stwierdzającego treść testamentu ustnego.

Rozdział 4. (403) Wyjawienie przedmiotów spadkowych

Art. 655. § 1. (404) Jeżeli po sporządzeniu spisu inwentarza zachodzi wątpliwość, czy zostały w nim zamieszczone wszystkie przedmioty należące do spadku lub czy zamieszczone w spisie inwentarza długi istnieją, sąd spadku z urzędu lub na wniosek spadkobiercy, wykonawcy testamentu, wierzyciela spadku albo właściwego urzędu skarbowego może nakazać spadkobiercy złożenie:

1) oświadczenia, że żadnego przedmiotu spadkowego nie zataił ani nie usunął oraz że nie podał do spisu inwentarza nie istniejących długów;
2) wykazu przedmiotów spadkowych nie ujawnionych w spisie inwentarza, jeżeli mu są wiadome, z podaniem miejsca przechowania ruchomości i dokumentów dotyczących praw majątkowych, jak również z wyjaśnieniem podstawy prawnej tych praw;
3) zapewnienia, że złożone oświadczenie lub wykaz są prawidłowe i zupełne.

§ 2. Wierzyciel spadku może zgłosić powyższe wnioski tylko wówczas, gdy uprawdopodobni, że ujawniony w spisie inwentarza stan czynny spadku nie wystarcza na zaspokojenie długów spadkowych.

Art. 656. Sprawy o wyjawienie przedmiotów spadkowych sąd rozpoznaje na rozprawie, wzywając oprócz wnioskodawcy tych, którzy są uprawnieni do wystąpienia z wnioskiem o wyjawienie przedmiotów spadkowych, jeżeli są mu znani.

Art. 657. Jeżeli wniosek o wyjawienie skierowany jest przeciwko innemu współspadkobiercy, ten ostatni może nie później niż na rozprawie żądać włożenia na wnioskodawcę obowiązków wymienionych w art. 655.

Art. 658. Po uprawomocnieniu się postanowienia uwzględniającego w całości lub części wniosek o wyjawienie przedmiotów spadkowych, sąd na wniosek każdego, kto był uprawniony do wystąpienia z tym wnioskiem, wezwie spadkobiercę do wykonania w wyznaczonym terminie włożonego na niego obowiązku, z pouczeniem, że oświadczenie swe może spadkobierca złożyć do protokołu sądowego. Równocześnie sąd wyznaczy na dzień przypadający co najmniej na dwa tygodnie po upływie wyznaczonego terminu posiedzenie, na które wezwie wszystkich uczestników sprawy. Jeżeli przed tym posiedzeniem spadkobierca złoży oświadczenie lub wykaz, sąd zawiadomi o tym uczestników.

Art. 659. Spadkobierca, który swym obowiązkom nie uczynił zadość, może spełnić je jeszcze na posiedzeniu. W związku z materiałem przedstawionym przez spadkobiercę sąd oraz uczestnicy mogą zadawać spadkobiercy pytania.

Art. 660. § 1. W razie niedopełnienia przez spadkobiercę jego obowiązków lub odmowy odpowiedzi na stawiane mu pytania, sąd stosuje środki przymusu według przepisów o egzekucji świadczeń niepieniężnych.

§ 2. O skutkach tych należy spadkobiercę uprzedzić w wezwaniu do spełnienia obowiązków objętych postanowieniem o wyjawieniu przedmiotów spadkowych.

Rozdział 5. (405) Przesłuchanie świadków testamentu ustnego

Art. 661. § 1. Kto dowie się o śmierci spadkodawcy oraz o tym, że treść testamentu ustnego nie została spisana, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tym sąd spadku oraz podać imiona, nazwiska i adresy świadków testamentu, jeżeli okoliczności te są mu znane.

§ 2. Kto nie dopełnia obowiązku przewidzianego w paragrafie poprzedzającym, odpowiada za wynikłą stąd szkodę, nadto sąd spadku może wymierzyć mu grzywnę.

Art. 662. Świadków, którzy treści testamentu ustnego nie stwierdzili na piśmie, sąd wzywa do złożenia na wyznaczonym posiedzeniu sądowym zeznań stwierdzających treść testamentu. Do postępowania w sprawie przesłuchania świadków testamentu ustnego stosuje się odpowiednio przepisy o dowodzie ze świadków w procesie, z tą zmianą, że świadkowie testamentu nie mogą odmówić zeznań ani odpowiedzi na pytanie, ani też nie mogą być zwolnieni od złożenia przyrzeczenia.

Art. 663. (406) (skreślony).

Rozdział 6. (407) Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu

Art. 664. Osoba powołana na wykonawcę testamentu, która odmawia przyjęcia tego obowiązku, powinna oświadczyć o tym w sądzie spadku ustnie do protokołu albo w piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym. Pełnomocnictwo do złożenia takiego oświadczenia powinno być udzielone w piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym.

Art. 665. Sąd spadku wyda osobie powołanej na wykonawcę testamentu na jej wniosek zaświadczenie, w którym wymieni imię, nazwisko, zawód, miejsce ostatniego zamieszkania oraz datę i miejsce śmierci spadkodawcy, imię, nazwisko, zawód i miejsce zamieszkania wykonawcy testamentu, jak również zamieści stwierdzenie, że dana osoba została powołana na wykonawcę testamentu.

Rozdział 7. (408) Zarząd spadku nie objętego

Art. 666. § 1. Do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku.

§ 2. (409) Jeżeli inwentarz nie był przedtem spisany, sąd wyda postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza.

Art. 667. § 1. Kurator spadku powinien starać się o wyjaśnienie, kto jest spadkobiercą, i zawiadomić spadkobierców o otwarciu spadku.

§ 2. Kurator spadku zarządza majątkiem spadkowym pod nadzorem sądu spadku. Do sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 668. Sąd spadku może nakazać sprzedaż należących do spadku rzeczy ruchomych, które są narażone na zepsucie albo których przechowanie pociąga za sobą nadmierne koszty. Sprzedaż nastąpi w sposób przewidziany dla sprzedaży ruchomości w toku egzekucji, chyba że sąd określi inny sposób sprzedaży.

Rozdział 8. (410) Stwierdzenie nabycia spadku

Art. 669. Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

Art. 670. § 1. Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. W szczególności bada, czy spadkodawca pozostawił testament, oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

§ 2. (411) Sąd bada także z urzędu, czy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne oraz którzy spośród spadkobierców powołanych z ustawy do spadku odpowiadają warunkom przewidzianym do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Art. 671. § 1. Za dowód, że nie ma innych spadkobierców, może być przyjęte zapewnienie złożone przez zgłaszającego się spadkobiercę.

§ 2. W zapewnieniu zgłaszający się powinien złożyć oświadczenie co do wszystkiego, co mu jest wiadome:

1) o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi;
2) o testamentach spadkodawcy.

§ 3. Pod względem skutków karnych zapewnienie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego zapewnienie.

Art. 672. Jeżeli zapewnienie nie było złożone albo jeżeli zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające, postanowienie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie.

Art. 673. Ogłoszenie powinno zawierać:
1) imię, nazwisko, zawód oraz ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy;
2) datę śmierci spadkodawcy;
3) wskazanie majątku pozostałego po spadkodawcy;
4) wezwanie, aby spadkobiercy w ciągu sześciu miesięcy od dnia wskazanego w ogłoszeniu zgłosili i udowodnili nabycie spadku, gdyż w przeciwnym razie mogą być pominięci w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku.

Art. 674. § 1. Ogłoszenie powinno być umieszczone w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podane publicznie do wiadomości w miejscu ostatniego zamieszkania spadkodawcy na tym obszarze, w sposób w miejscu tym przyjęty.

§ 2. Jeżeli wartość spadku jest nieznaczna, sąd może zaniechać umieszczenia ogłoszenia w piśmie.

Art. 675. Po upływie sześciu miesięcy od daty ogłoszenia sąd wyznaczy w celu rozpoznania zgłoszonych żądań rozprawę, na której wezwie także osoby, którą zgłosiły żądanie i podały miejsce zamieszkania.

Art. 676. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia o wezwaniu spadkobierców nikt nie zgłosił nabycia spadku albo, zgłosiwszy je, nie udowodnił go na rozprawie, sąd wyda postanowienie stwierdzające nabycie spadku przez spadkobierców, których prawa zostały wykazane, a w ich braku - przez Skarb Państwa jako spadkobiercę ustawowego.

Art. 677. § 1. Sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł, jak również wysokość ich udziałów.

§ 2. (412) W wypadku, gdy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne podlegające dziedziczeniu z ustawy, sąd wymieni w treści tego postanowienia ponadto spadkobierców dziedziczących to gospodarstwo oraz ich udziały w nim.

§ 3. (413) Jeżeli w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku nie orzeczono o dziedziczeniu gospodarstwa rolnego, sąd wyda w tym przedmiocie postanowienie uzupełniające, stosując odpowiednio przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 678. (414) Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu tej osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku.

Art. 679. § 1. (415) Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możność.

§ 2. Wniosek o wszczęcie takiego postępowania może zgłosić każdy zainteresowany.

§ 3. W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Rozdział 9. (416) Dział spadku

Art. 680. § 1. We wniosku o dział spadku należy powołać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku oraz spis inwentarza, jak również podać, jakie spadkodawca sporządził testamenty, gdzie zostały złożone i gdzie się znajdują. Jeżeli spis inwentarza nie został sporządzony, należy we wniosku wskazać majątek, który ma być przedmiotem działu.

§ 2. W wypadku gdy w skład spadku wchodzi nieruchomość, należy przedstawić dowody stwierdzające, że nieruchomość stanowiła własność spadkodawcy.

Art. 681. (417) Jeżeli stwierdzenie nabycia spadku jeszcze nie nastąpiło, dokonuje go sąd w toku postępowania działowego, stosując przepisy rozdziału poprzedzającego.

Art. 682. (418) Współspadkobiercy powinni podać sądowi swój wiek, zawód, stan rodzinny oraz dane co do swych zarobków i majątku, a także zarobków i majątku małżonka, wyjaśnić, w jaki sposób korzystali ze spadku

dotychczas, jak również podać inne okoliczności, które mogą mieć wpływ na rozstrzygnięcie, co każdy ze współspadkobierców ma otrzymać ze spadku. Jeżeli przedmiotem działu jest gospodarstwo rolne, współspadkobiercy powinni w szczególności podać dane dotyczące okoliczności przewidzianych w art. 214 kodeksu cywilnego.

Art. 683. Na żądanie uczestnika działu, zgłoszone nie później niż na pierwszej rozprawie, sąd spadku może przekazać sprawę sądowi powiatowemu, w którego okręgu znajduje się spadek lub jego znaczna część, albo sądowi powiatowemu, w którego okręgu mieszkają wszyscy współspadkobiercy.

Art. 684. Skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd.

Art. 685. W razie sporu o istnienie uprawnienia do żądania działu spadku, jak również w razie sporu między współspadkobiercami o to, czy pewien przedmiot należy do spadku, sąd spadku może wydać postanowienie wstępne.

Art. 686. W postępowaniu działowym sąd rozstrzyga także o istnieniu zapisów, których przedmiotem są rzeczy lub prawa należące do spadku, jak również o wzajemnych roszczeniach pomiędzy współspadkobiercami z tytułu posiadania poszczególnych przedmiotów spadkowych, pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na spadek nakładów i spłaconych długów spadkowych.

Art. 687. W braku podstaw do wydania postanowienia działowego na podstawie zgodnego wniosku uczestników, dział spadku będzie rozpoznany według przepisów poniższych.

Art. 688. Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności art. 618 § 2 i 3.

Art. 689. Jeżeli cały majątek spadkowy lub poszczególne rzeczy wchodzące w jego skład stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie, dział spadku i zniesienie współwłasności mogą być połączone w jednym postępowaniu.

Rozdział 10. (419) Inne sprawy spadkowe

Art. 690. § 1. W razie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku sąd przeprowadza rozprawę.

§ 2. Jeżeli wskutek prawomocnego zatwierdzenia przez sąd uchylenia się, o którym mowa w paragrafie poprzedzającym, ulega zmianie krąg osób, co do których nabycie spadku zostało już stwierdzone, sąd po przeprowadzeniu rozprawy zmienia z urzędu postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku i orzeka w tym przedmiocie.

Art. 691. § 1. Do wniosku o zwolnienie wykonawcy testamentu uprawniona jest osoba zainteresowana. Rozstrzygnięcie wniosku nastąpi po wysłuchaniu wykonawcy testamentu.

§ 2. (420) Wykonawca testamentu zwolniony z obowiązków powinien zwrócić zaświadczenie o swych uprawnieniach.

DZIAŁ IVA. (421) SPRAWY Z ZAKRESU PRZEPISÓW O PRZEDSIĘBIORSTWACH PAŃSTWOWYCH I O SAMORZĄDZIE ZAŁOGI PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWEGO

Art. 691[1]. (422) § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o rozstrzygnięcie sporu między:
1) radą pracowniczą przedsiębiorstwa a dyrektorem przedsiębiorstwa,
2) organami przedsiębiorstwa a organem założycielskim przedsiębiorstwa,
3) organami przedsiębiorstwa a organem sprawującym nadzór nad przedsiębiorstwem.

§ 2. Sprawy wymienione w § 1 rozpoznają sądy wojewódzkie.

Art. 691[2]. Właściwy jest sąd miejsca siedziby przedsiębiorstwa (zrzeszenia), z którego działalnością wiąże się przedmiot sporu.

Art. 691[3]. W sprawach, o których mowa w art. 691[1], zdolność sądową mają ponadto dyrektor przedsiębiorstwa i dyrektor zrzeszenia przedsiębiorstw, działający w tym charakterze, oraz rada pracownicza przedsiębiorstwa i rada zrzeszenia przedsiębiorstw.

Art. 691[4]. W imieniu rady pracowniczej przedsiębiorstwa może występować każdy wyznaczony przez radę jej członek.

Art. 691[5]. § 1. Pełnomocnikiem rady pracowniczej może być również każdy pracownik przedsiębiorstwa, któremu przysługuje bierne prawo wyborcze do organów samorządu załogi przedsiębiorstwa, lub radca prawny nie zatrudniony w tym przedsiębiorstwie.

§ 2. Pełnomocnikiem dyrektora przedsiębiorstwa może być również radca prawny lub inny pracownik przedsiębiorstwa.

§ 3. Pełnomocnikiem dyrektora przedsiębiorstwa i rady pracowniczej w sprawach między nimi a organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór nad przedsiębiorstwem może być również radca prawny przedsiębiorstwa, chyba że między dyrektorem a radą zachodzi sprzeczność interesów.

Art. 691[6]. Przepisy art. 691[4] i 691[5] stosuje się odpowiednio do rady zrzeszenia przedsiębiorstw, a przepis art. 691[5] - także do dyrektora zrzeszenia.

Art. 691[7]. Orzeczenie rozstrzygające spór może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 691[8]. Koszty postępowania obciążające zarówno radę pracowniczą, jak i dyrektora przedsiębiorstwa ponosi przedsiębiorstwo, a obciążające radę zrzeszenia przedsiębiorstw lub dyrektora tego zrzeszenia ponosi zrzeszenie.

Art. 691[9]. Przepisów niniejszego działu nie stosuje się w sprawach o odszkodowanie.

DZIAŁ V. ZŁOŻENIE PRZEDMIOTU ŚWIADCZENIA DO DEPOZYTU SĄDOWEGO

Art. 692. W sprawach o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego właściwy jest sąd miejsca wykonania zobowiązania. Jeżeli miejsca tego nie da się ustalić, właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wierzyciela, a gdy wierzyciel jest nie znany lub gdy nie jest znane miejsce jego zamieszkania - sąd miejsca zamieszkania dłużnika. Jeżeli zobowiązanie jest zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, właściwy jest sąd miejsca położenia nieruchomości.

Art. 693. We wniosku o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego należy:
1) określić zobowiązanie, w którego wykonaniu składa się przedmiot;
2) przytoczyć okoliczności uzasadniające złożenie;
3) dokładnie oznaczyć przedmiot, który ma być złożony;
4) wskazać osobę, której przedmiot ma być wydany, oraz warunki, pod którymi wydanie ma nastąpić.

Art. 694. Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia określi zasady i tryb postępowania w sprawach unormowanych w dziale niniejszym.

DZIAŁ VI. POSTĘPOWANIE REJESTROWE[(423)]

Art. 694[1]. § 1. Przepisy zawarte w dziale niniejszym stosuje się do postępowania w sprawach o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym (sprawach rejestrowych).

§ 2. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do innych postępowań rejestrowych prowadzonych przez sądy, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Art. 694[2]. W sprawach rejestrowych wyłącznie właściwy jest sąd rejonowy (sąd gospodarczy) właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę podmiotu, którego wpis dotyczy (sąd rejestrowy).

Art. 694[3]. § 1. Wniosek o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego składa podmiot podlegający wpisowi do tego rejestru, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 2. Podmiot podlegający wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego jest uczestnikiem postępowania, chociażby nie był wnioskodawcą. Przepisu art. 510 § 2 nie stosuje się.

Art. 694[4]. Dokumenty, na których podstawie dokonuje się wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, składa się w oryginałach albo poświadczonych urzędowo odpisach lub wyciągach.

Art. 694[5]. § 1. Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego następuje na podstawie postanowienia.

§ 2. Postanowienia co do istoty sprawy są skuteczne i wykonalne z chwilą ich wydania, z wyjątkiem postanowień dotyczących wykreślenia podmiotu z Krajowego Rejestru Sądowego.

§ 3. Postanowieniom dotyczącym stosowania środków przymusu sąd rejestrowy może nadać rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli wymaga tego interes wierzyciela lub innych osób.

Art. 694[6]. § 1. Postanowienie co do istoty sprawy wydane zgodnie z wnioskiem nie wymaga uzasadnienia.

§ 2. Sąd rejestrowy z urzędu sporządza uzasadnienie postanowienia co do istoty sprawy, które zostało wydane z urzędu.

Art. 694[7]. W razie uwzględnienia środka odwoławczego od orzeczenia wydanego w postępowaniu rejestrowym, dotyczącego wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżone orzeczenie i

przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi rejestrowemu. Rozpoznając ponownie sprawę, sąd rejestrowy uwzględnia wskazania sądu drugiej instancji oraz aktualny stan rejestru.

Art. 694[8]. § 1. Koszty postępowania rejestrowego ponosi podmiot podlegający obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.

§ 2. Koszty postępowania wszczętego przez osobę, która nie jest upoważniona do działania w imieniu podmiotu podlegającego obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, ponosi wnioskodawca, chyba że wniosek jego został uwzględniony w całości lub w istotnej części.

§ 3. Wpisy z urzędu dokonywane przez sąd na podstawie art. 12 ust. 2, art. 20 ust. 3, art. 41 pkt 4 i 5, art. 44 ust. 1 pkt 5, art. 46 ust. 2, art. 55 i art. 60 ust. 1 oraz wpisy dokonywane przez sąd na podstawie art. 41 pkt 1 i 2 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym są wolne od opłat sądowych.

Księga trzecia. SĄD POLUBOWNY

Przepisy wstępne

Art. 695. Przepisy księgi niniejszej stosuje się zarówno do sądu polubownego powołanego do rozstrzygnięcia poszczególnego sporu, jak i do stałego sądu polubownego.

Art. 696. § 1. (424) Ilekroć w księdze niniejszej mówi się o sądzie, rozumie się przez to sąd, który byłby właściwy do rozpoznawania sporu, gdyby strony nie dokonały zapisu na sąd polubowny; ilekroć zaś mowa o sądzie powiatowym, rozumie się przez to sąd powiatowy właściwości ogólnej.

§ 2. (425) W sprawach należących do właściwości sądów gospodarczych sądem określonym w § 1 jest odpowiedni sąd gospodarczy.

TYTUŁ I. ZAPIS NA SĄD POLUBOWNY

Art. 697. § 1. Strony w granicach zdolności do samodzielnego zobowiązywania się mogą poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego spory o prawa majątkowe, z wyjątkiem sporów o alimenty i ze stosunku pracy.

§ 2. Dopóki strony obowiązuje taka umowa, nie można żądać rozpoznania sporu przez sąd.

§ 3. (426) (skreślony).

§ 4. (427) (skreślony).

Art. 698. § 1. Umowa o poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (zapis na sąd polubowny) powinna być sporządzona na piśmie i podpisana przez obie strony.

§ 2. W zapisie na sąd polubowny należy dokładnie oznaczyć przedmiot sporu albo stosunek prawny, z którego spór wynikł lub może wyniknąć. Zapis może również zawierać wskazanie arbitrów i przewodniczącego (superarbitra) lub liczbę arbitrów i sposób powołania ich oraz superarbitra.

TYTUŁ II. ARBITRZY

Art. 699. § 1. Arbitrem może być każda osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych i obywatelskich praw honorowych.

§ 2. Arbitrem nie może być sędzia państwowy.

Art. 700. § 1. Jeżeli arbitrzy nie zostali wyznaczeni w zapisie lub w umowie dodatkowej, a wyznaczenie ich należy do stron, strona, która wyznaczyła swego arbitra (arbitrów), zawiadomi o tym przeciwnika, wzywając go, aby w ciągu tygodnia od otrzymania wezwania wyznaczył swego arbitra (arbitrów) i zawiadomił ją o swym wyborze. Zawiadomienia dokonywa się notarialnie lub listem poleconym.

§ 2. Jeżeli wyznaczenie arbitrów należy według zapisu do osoby trzeciej, każda strona może ją do tego wezwać. W tym wypadku wyznaczenie arbitrów przez osobę trzecią powinno nastąpić w terminie tygodniowym od otrzymania wezwania strony. Wezwania osoby trzeciej dokonuje się w sposób przewidziany w paragrafie poprzedzającym.

§ 3. Wyznaczeni arbitrzy wybiorą superarbitra, jeżeli zapis nie stanowi inaczej.

Art. 701. § 1. Jeżeli strona przeciwna na wezwanie nie wyznaczy w terminie swego arbitra lub jeżeli arbitrzy nie zgodzili się na wybór superarbitra, sąd powiatowy na wniosek strony wyznaczy arbitra lub superarbitra, chyba że zapis stanowi inaczej.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy arbitra lub superarbitra miała wyznaczyć osoba trzecia albo gdy wyznaczenie ich okazało się niemożliwe z innych przyczyn.

§ 3. Postanowienie sądu w sprawie wyznaczenia arbitra lub superarbitra może być wydane na posiedzeniu niejawnym. Na postanowienie przysługuje zażalenie.

Art. 702. § 1. W braku odmiennej umowy zapis na sąd polubowny traci moc, gdy arbiter lub superarbiter wyznaczony wspólnie przez strony w zapisie albo w umowie dodatkowej uchyli się od wykonania swego obowiązku lub gdy wykonanie tego obowiązku z innych przyczyn stanie się niemożliwe, a nie nastąpi wyznaczenie arbitra lub superarbitra w sposób określony w artykułach poprzedzających.

§ 2. Jeżeli obowiązku swego nie wykona arbiter lub superarbiter, który nie został wyznaczony w sposób określony w paragrafie poprzedzającym, a strona zainteresowana na wniosek drugiej strony nie wyznaczy nowego arbitra albo arbitrzy nie dokonają wyboru nowego superarbitra, sąd powiatowy na wniosek strony wyznaczy arbitra lub superarbitra. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 703. § 1. Strona może żądać wyłączenia arbitra lub superarbitra z tych samych przyczyn, które uzasadniają wyłączenie sędziego. Żądanie takie zgłosić należy w terminie tygodniowym od powzięcia wiadomości o wyznaczeniu arbitra, nie później jednak niż przed rozpoczęciem rozpoznania sprawy przez sąd polubowny, chyba że strona uprawdopodobni, iż przyczyna wyłączenia dopiero później powstała lub doszła do jej wiadomości.

§ 2. Sąd może rozstrzygnąć o wyłączeniu arbitra lub superarbitra na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli jednak wyznaczy rozprawę, wzywa osoby, co do których zgłoszono żądanie wyłączenia.

Art. 704. § 1. Arbitrzy mają prawo do wynagrodzenia za swoje czynności oraz do zwrotu wydatków poniesionych w związku z wykonaniem tych czynności. Jeżeli co do wynagrodzenia nie nastąpiło porozumienie ze stronami, sąd powiatowy oznaczy na posiedzeniu niejawnym wynagrodzenie arbitrów stosownie do nakładu ich pracy oraz wysokość wydatków podlegających zwrotowi. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 2. Za zapłatę wynagrodzenia i zwrot wydatków arbitrów strony odpowiadają solidarnie.

TYTUŁ III. POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM POLUBOWNYM

Art. 705. § 1. Strony mogą określić same aż do chwili rozpoczęcia postępowania tryb postępowania, który powinien być stosowany w toku rozpoznawania sprawy.

§ 2. Jeżeli strony tego nie uczyniły, sąd polubowny stosuje taki tryb postępowania, jaki uzna za właściwy. Sąd polubowny nie jest związany przepisami postępowania cywilnego. Nie może jednak zaniechać wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 706. § 1. Sąd polubowny może przesłuchiwać strony, świadków i biegłych i odbierać od nich przyrzeczenia, nie może jednak stosować środków przymusu.

§ 2. O wykonanie czynności, której sam nie może przedsięwziąć, sąd polubowny zwraca się do sądu powiatowego, w którego okręgu czynność ma być wykonana.

Art. 707. § 1. Wyrok sądu polubownego zapada bezwzględną większością głosów, chyba że zapis wymaga jednomyślności. W braku większości głosów przeważa głos superarbitra.

§ 2. Jeżeli przy wydaniu wyroku nie można osiągnąć wymaganej jednomyślności lub większości głosów co do rozstrzygnięcia o całości lub o części przedmiotu sporu, zapis na sąd polubowny w tym zakresie traci moc.

Art. 708. § 1. Wyrok sądu polubownego powinien zawierać:
1) oznaczenie zapisu na sąd polubowny;
2) miejsce i datę wydania wyroku;
3) oznaczenie stron i arbitrów;
4) rozstrzygnięcie o żądaniach stron;
5) przytoczenie motywów, którymi kierował się sąd polubowny przy wydaniu wyroku;
6) podpisy wszystkich arbitrów.

§ 2. Jeżeli którykolwiek z arbitrów odmówi podpisu lub nie może podpisać wyroku, zaznacza się to na samym wyroku. Wyrok podpisany przez większość arbitrów ma moc prawną.

Art. 709. Sąd polubowny doręcza obu stronom za pokwitowaniem lub dowodem doręczenia odpis wyroku podpisany tak jak oryginał.

Art. 710. § 1. Po doręczeniu stronom odpisu wyroku sąd polubowny złoży w sądzie akta sprawy wraz z oryginałem wyroku, dowodami doręczenia jego odpisów i innymi dokumentami.

§ 2. Stałe sądy polubowne mogą przechowywać akta we własnym archiwum i wówczas powinny ich udzielać sądowi na jego żądanie.

Art. 711. § 1. Od wyroku sądu polubownego nie przysługuje odwołanie.

§ 2. Wyrok sądu polubownego oraz ugoda przed nim zawarta mają moc prawną na równi z wyrokiem sądu państwowego lub ugodą przed takim sądem zawartą, po stwierdzeniu przez sąd państwowy ich wykonalności.

§ 3. Postanowienie co do wykonalności wyroku sądu polubownego oraz ugody wydaje się na posiedzeniu niejawnym. Sąd odmówi wydania takiego postanowienia, jeżeli ze złożonych akt sądu polubownego wynika, że

wyrok lub ugoda treścią swą uchybia praworządności lub zasadom współżycia społecznego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 4. Na postanowienie co do wykonalności przysługuje zażalenie.

TYTUŁ IV. SKARGA O UCHYLENIE WYROKU SĄDU POLUBOWNEGO

Art. 712. § 1. Strona może żądać uchylenia wyroku sądu polubownego, jeżeli:

1) nie było zapisu na sąd polubowny albo gdy zapis był nieważny lub utracił moc;
2) stronę pozbawiono możności obrony jej praw przed sądem polubownym;
3) nie zachowano trybu postępowania przed sądem polubownym ustalonego przez strony lub przepisów ustawy, w szczególności przepisów o składzie sądu, głosowaniu, wyłączeniu sędziego i o wyroku;
4) rozstrzygnięcie o żądaniach stron jest niezrozumiałe, zawiera sprzeczności albo uchybia praworządności lub zasadom współżycia społecznego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;
5) zachodzą przyczyny, które stanowią podstawę skargi o wznowienie postępowania w myśl przepisów kodeksu.

§ 2. Jeżeli rozstrzygnięcie przekracza granice zapisu, strona może żądać uchylenia wyroku w części przekraczającej zapis. Jednakże przekroczenie granic zapisu nie może stanowić podstawy żądania uchylenia wyroku, jeżeli strona, która brała udział w postępowaniu, nie zgłaszała zarzutów co do rozpoznania roszczeń wykraczających poza granice zapisu.

Art. 713. § 1. Skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego wnosi się do sądu w ciągu miesiąca od doręczenia wyroku.

§ 2. Gdy skarga oparta jest na przyczynach, które stanowią podstawę skargi o wznowienie postępowania, termin liczy się według przepisów o wznowieniu.

§ 3. Sąd na posiedzeniu niejawnym może wstrzymać wykonanie wyroku sądu polubownego, może jednak uzależnić wstrzymanie od złożenia zabezpieczenia. Na postanowienie przysługuje zażalenie.

Art. 714. Sąd jest związany podstawami skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, bierze jednak z urzędu pod rozwagę, czy wyrok nie uchybia praworządności lub zasadom współżycia społecznego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 715. Postępowanie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego odbywa się według przepisów o postępowaniu w pierwszej instancji.

Księga czwarta. POSTĘPOWANIE W RAZIE ZAGINIĘCIA LUB ZNISZCZENIA AKT

Art. 716. Odtworzeniu ulegają akta zaginione lub zniszczone w całości lub części. W sprawie prawomocnie zakończonej odtworzeniu podlega orzeczenie kończące postępowanie w sprawie oraz ta część akt, która jest niezbędna do ustalenia jego treści i do wznowienia postępowania.

Art. 717. § 1. Sąd wszczyna postępowanie z urzędu lub na wniosek.

§ 2. Sąd wszczyna postępowanie tylko na wniosek, jeżeli zaginięcie lub zniszczenie akt nastąpiło wskutek siły wyższej. Również w tym wypadku sąd może jednak wszcząć postępowanie z urzędu, jeżeli sprawa, której akta zaginęły lub uległy zniszczeniu, była lub mogła być wszczęta z urzędu.

Art. 718. § 1. Do zgłoszenia wniosku o odtworzenie akt uprawniona jest strona, uczestnik postępowania lub interwenient.

§ 2. Wniosek o odtworzenie akt sprawy będącej w toku zgłosić można w ciągu lat trzech od zaginięcia lub zniszczenia akt, a wniosek o odtworzenie akt sprawy prawomocnie zakończonej - w ciągu lat dziesięciu od tej chwili.

§ 3. Ograniczenia powyższe nie dotyczą wniosku o odtworzenie akt sprawy o prawa stanu.

Art. 719. § 1. Do odtworzenia akt sprawy będącej w toku właściwy jest sąd, w którym sprawa ostatnio się toczyła.

§ 2. [(428)] Jeżeli właściwy byłby sąd drugiej instancji lub Sąd Najwyższy, sąd ten przekaże sprawę sądowi pierwszej instancji, chyba że chodzi o odtworzenie tylko akt sądu drugiej instancji lub akt Sądu Najwyższego.

§ 3. Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt w sprawie prawomocnie zakończonej przeprowadza sąd, w którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji.

Art. 720. Do odtworzenia akt sprawy zakończonej lub będącej w toku w państwowym biurze notarialnym właściwy jest sąd powiatowy, w którego okręgu to biuro się znajduje.

Art. 721. We wniosku o odtworzenie akt należy określić dokładnie sprawę, dołączyć wszelkie urzędowo poświadczone odpisy znajdujące się w posiadaniu zgłaszającego wniosek oraz wskazać znane mu miejsca, w których dokumenty lub ich odpisy się znajdują.

Art. 722. § 1. Przewodniczący wzywa osoby, *organy administracji państwowej*[429] lub instytucje wskazane we wniosku oraz znane sądowi urzędowo do złożenia w określonym terminie poświadczonych urzędowo odpisów dokumentów będących w ich posiadaniu albo do oświadczenia, że ich nie posiadają.

§ 2. Jeżeli osoba wezwana nie posiada dokumentu lub odpisu, a przed wezwaniem była w jego posiadaniu, powinna wyjaśnić, gdzie dokument lub odpis się znajduje.

Art. 723. § 1. Sąd może skazać na grzywnę każdego, kto nie uczyni zadość wezwaniu dokonanemu w myśl artykułu poprzedzającego.

§ 2. Jeżeli wezwana była osoba prawna lub inna organizacja, ukaraniu podlega jej kierownik lub pracownik, którego obowiązkiem było uczynić zadość wezwaniu.

Art. 724. Jeżeli poświadczone urzędowo odpisy zostaną złożone, przewodniczący zarządza dołączenie ich do akt. Odpis zarządzenia doręcza się stronom.

Art. 725. Jeżeli odtworzenia akt nie można przeprowadzić w trybie przewidzianym w artykułach poprzedzających, przewodniczący wzywa strony do złożenia dokładnych oświadczeń co do treści zaginionych lub zniszczonych pism oraz dowodów na zawarte w nich twierdzenia, nie wyłączając prywatnych odpisów oraz innych pism i notatek, które mogą być pomocne przy odtworzeniu akt.

Art. 726. Niezależnie od oświadczeń i wniosków stron sąd przeprowadza z urzędu dochodzenia, nie pomijając żadnej okoliczności, która może mieć znaczenie dla ustalenia treści zaginionych lub zniszczonych akt. Sąd bierze zwłaszcza pod uwagę wpisy do repertoriów i innych ksiąg biurowych. Sąd może też przesłuchać w charakterze świadków sędziów, prokuratorów, protokolantów, pełnomocników stron i inne osoby, które uczestniczyły w postępowaniu lub które mogą wypowiedzieć się co do treści akt, jak również może zarządzić przesłuchanie stron.

Art. 727. Po przeprowadzeniu postępowania w myśl dwóch artykułów poprzedzających sąd orzeka postanowieniem, w jaki sposób i w jakim zakresie zaginione akta mają być odtworzone lub że odtworzenie akt jest niemożliwe. Na postanowienie przysługuje zażalenie.

Art. 728. Jeżeli akta nie mogą być odtworzone lub odtworzone zostały w części niewystarczającej do podjęcia dalszego postępowania, sprawa może być wszczęta ponownie. We wszystkich innych wypadkach sąd podejmuje postępowanie w takim stanie, w jakim okaże się to możliwe przy uwzględnieniu akt pozostałych i odtworzonych. Na postanowienie co do podjęcia dalszego postępowania przysługuje zażalenie.

Art. 729. Bieg przedawnienia przerwany przez pierwotne wszczęcie sprawy rozpoczyna się na nowo od daty uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego niemożliwość odtworzenia akt lub odmawiającego podjęcia dalszego postępowania.

CZĘŚĆ DRUGA

POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE I EGZEKUCYJNE

Księga pierwsza. POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE

TYTUŁ I. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 730. § 1. W celu zabezpieczenia roszczenia, którego dochodzić można w sądzie powszechnym lub przed sądem polubownym, sąd może wydać zarządzenie tymczasowe, jeżeli roszczenie jest wiarogodne, a brak zabezpieczenia mógłby wierzyciela pozbawić zaspokojenia. Wydanie zarządzenia tymczasowego jest dopuszczalne także w innych wypadkach, gdy jest to konieczne do zabezpieczenia wykonalności orzeczenia w sprawie.

§ 2. Dopuszczalne jest także zabezpieczenie roszczenia o przyszłe powtarzające się świadczenia, jednakże za okres nie dłuższy niż za jeden rok, jeżeli roszczenia tego można dochodzić, zanim stanie się wymagalne.

§ 3. Także po uzyskaniu przez wierzyciela orzeczenia podlegającego wykonaniu dopuszczalne jest zarządzenie tymczasowe, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenia, których termin spełnienia jeszcze nie nastąpił.

Art. 731. [430] Zarządzenie tymczasowe nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 732. [431] § 1. Sąd wydaje zarządzenie tymczasowe na wniosek, a w wypadkach, w których postępowanie może być wszczęte bez wniosku - także z urzędu.

§ 2. Wniosek o zabezpieczenie sąd rozpoznaje bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie tygodnia od jego złożenia. Jeżeli ustawa przewiduje rozpoznanie wniosku na rozprawie, należy go rozpoznać nie później niż w ciągu miesiąca.

Art. 733. § 1. Zarządzenie tymczasowe wydaje się przy wszczęciu sprawy lub w toku postępowania.
§ 2. Jeżeli zarządzenie tymczasowe może być wydane tylko na wniosek, sąd, stosownie do okoliczności, może je wydać także przed wszczęciem postępowania w sprawie.

Art. 734. Wydając zarządzenie tymczasowe przed wszczęciem postępowania w sprawie, sąd wyznaczy termin, w którym sprawa powinna być wytoczona pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni.

Art. 735. Właściwy do wydania zarządzenia tymczasowego jest sąd, do którego właściwości należy rozpoznanie sprawy w pierwszej instancji. Wnioski o zabezpieczenie zgłoszone w toku sprawy rozpoznaje sąd tej instancji, w której sprawa się toczy, z wyjątkiem wypadku, gdy sądem tym jest Sąd Najwyższy.

Art. 736. W sprawach, które rozpoznaje sąd w składzie trzyosobowym, przewodniczący może w wypadku nie cierpiącym zwłoki sam wydać zarządzenie tymczasowe.

Art. 737. § 1. We wniosku o wydanie zarządzenia tymczasowego należy podać i uprawdopodobnić okoliczności, które uzasadniają żądanie zabezpieczenia.
§ 2. We wniosku można wskazać sumę, której złożenie przez dłużnika wystarcza do zabezpieczenia.
§ 3. [(432)] We wniosku dotyczącym roszczenia o zapis nie jest wymagane uprawdopodobnienie, że brak zabezpieczenia pozbawiłby wierzyciela zaspokojenia, jeżeli testament przewiduje zabezpieczenie roszczenia.

Art. 738. Postanowienie w sprawie zarządzenia tymczasowego może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 739. § 1. Sąd, wydając zarządzenie tymczasowe, oznaczy w postanowieniu przedmiot sprawy oraz sposób i zakres zabezpieczenia.
§ 2. W razie potrzeby można stosować równocześnie kilka sposobów zabezpieczenia.
§ 3. Wykonanie zarządzenia tymczasowego sąd może uzależnić od złożenia przez wierzyciela kaucji na zabezpieczenie roszczeń dłużnika z powodu wykonania zarządzenia. Z kaucji tej będzie przysługiwało dłużnikowi pierwszeństwo zaspokojenia.
§ 4. [(433)] Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się do Skarbu Państwa oraz w wypadku zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych, a także należności za pracę za okres nie przekraczający jednego miesiąca.

Art. 740. § 1. Postanowienie w sprawie zarządzenia tymczasowego, wydane na posiedzeniu niejawnym, a podlegające wykonaniu przez organ egzekucyjny, sąd doręcza tylko wierzycielowi, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Doręczenia dłużnikowi dokonuje organ egzekucyjny równocześnie z przystąpieniem do wykonania postanowienia.
§ 2. W wypadkach objętych paragrafem poprzedzającym dłużnikowi nie doręcza się również zażalenia wierzyciela.

Art. 741. Na postanowienie w sprawie zarządzenia tymczasowego przysługuje zażalenie.

Art. 742. § 1. Dłużnik może w każdym czasie żądać uchylenia lub zmiany prawomocnego zarządzenia tymczasowego, gdy odpadnie lub zmieni się przyczyna zabezpieczenia albo gdy złoży do depozytu sądowego sumę wystarczającą do zabezpieczenia.
§ 2. Postanowienie co do uchylenia lub ograniczenia zarządzenia tymczasowego może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.
§ 3. Zażalenie na postanowienie uchylające lub ograniczające zabezpieczenie wstrzymuje wykonanie tego postanowienia.

Art. 743. Do wykonania zarządzeń tymczasowych stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym. Jednakże w razie zbiegu zabezpieczenia dokonanego przez organ sądowy i administracyjny organ egzekucyjny nie stosuje się art. 773 i 774, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 751.

Art. 744. W razie prawomocnego odrzucenia pozwu lub wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie, oddalenie żądania albo umorzenia postępowania w sprawie, zabezpieczenie upada.

Art. 745. § 1. O kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.
§ 2. Jeżeli postanowienie zawierające zarządzenie tymczasowe zostało wydane przed wszczęciem sprawy, a wierzyciel nie zachował wyznaczonego mu terminu do jej wytoczenia, dłużnik może w ciągu dwóch tygodni od

upływu tego terminu złożyć wniosek o przyznanie mu kosztów. W tymże terminie wniosek taki może zgłosić wierzyciel, jeżeli nie wytoczył sprawy dlatego, że dłużnik zaspokoił jego roszczenie.

Art. 746. § 1. Jeżeli wierzyciel nie wytoczył sprawy w terminie przepisanym albo cofnął pozew lub wniosek o wszczęcie postępowania, jak również gdy żądanie jego zostało oddalone, dłużnikowi przysługuje przeciwko wierzycielowi roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia. Roszczenie to wygasa, jeżeli dłużnik nie dochodził go sądownie w ciągu roku od chwili jego powstania.

§ 2. Wierzyciele, którzy łącznie wykonali zabezpieczenie, ponoszą solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę.

§ 3. Jeżeli w ciągu miesiąca od chwili powstania roszczenia o odszkodowanie z powodu wykonania zarządzenia tymczasowego dłużnik nie wytoczy powództwa, sąd zwróci wierzycielowi na jego wniosek kaucję złożoną na zabezpieczenie tego roszczenia.

TYTUŁ II. ZABEZPIECZENIE ROSZCZEŃ PIENIĘŻNYCH

Art. 747. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje przez zarządzenie:

1) zajęcia ruchomości, wynagrodzenia za pracę albo wierzytelności lub innego prawa;
2) obciążenia nieruchomości dłużnika hipoteką przymusową lub zastawem wpisanym do rejestru okrętowego;
3) zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, która nie ma urządzonej księgi wieczystej albo której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu.

Art. 748. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym, zawierające zarządzenie wymienione w pkt 2 lub w pkt 3 artykułu poprzedzającego, doręcza dłużnikowi sąd, który je wydał.

Art. 749. (434) Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych przeciwko Skarbowi Państwa nie jest dopuszczalne.

Art. 750. Zabezpieczenie nie może obejmować rzeczy i praw, z których egzekucja jest wyłączona.

Art. 751. § 1. Rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu mogą stanowić przedmiot zabezpieczenia, gdy dłużnik nie ma innego mienia, które mogłoby zabezpieczyć roszczenie wierzyciela, istnieje zaś możność sprzedaży tych rzeczy na miejscu.

§ 2. Sprzedaż rzeczy wymienionych w paragrafie poprzedzającym powinna nastąpić niezwłocznie, według przepisów o sprzedaży w trybie egzekucji z ruchomości. Cenę uzyskaną ze sprzedaży składa się do depozytu sądowego na zabezpieczenie roszczeń wierzyciela.

§ 3. Na wniosek dłużnika sąd może po wysłuchaniu wierzyciela zarządzić sprzedaż każdej zajętej ruchomości.

Art. 752. (435) Zajęte ruchomości nie mogą być oddane pod dozór wierzycielowi. Zajęte pieniądze i papiery wartościowe składa się do depozytu sądowego.

Art. 753. § 1. W sprawach o alimenty zabezpieczenie może nastąpić także z urzędu i może polegać na zobowiązaniu dłużnika do uiszczenia wierzycielowi w powtarzających się terminach pewnej sumy pieniężnej. W sprawach tych nie wymaga się uprawdopodobnienia, że brak zabezpieczenia pozbawiłby wierzyciela zaspokojenia.

§ 2. (436) Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się także do roszczeń o rentę należną z tytułu odpowiedzialności za uszkodzenie ciała lub za utratę żywiciela i do roszczeń o wynagrodzenie, wynikających ze stosunku pracy oraz do roszczeń o zamianę uprawnień objętych treścią dożywocia na dożywotnią rentę. W sprawach tych wymagane jest jednak uprawdopodobnienie, że bez zabezpieczenia wierzyciel byłby pozbawiony środków koniecznego utrzymania. Postanowienie sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy. Przepisu art. 749 nie stosuje się.

§ 3. W wypadkach wskazanych w paragrafach poprzedzających nie stosuje się ograniczenia czasowego przewidzianego w art. 730 § 2.

Art. 754. Sąd może jeszcze przed urodzeniem się dziecka zabezpieczyć przyszłe roszczenia alimentacyjne związane z ustaleniem ojcostwa przez zobowiązanie domniemanego ojca do wyłożenia odpowiedniej sumy na koszty utrzymania matki przez trzy miesiące w okresie porodu oraz utrzymania dziecka przez pierwsze trzy miesiące po urodzeniu. W tym wypadku termin do wytoczenia powództwa wynosi trzy miesiące od dnia urodzenia dziecka. Postanowienie sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

TYTUŁ III. INNE WYPADKI ZABEZPIECZENIA

Art. 755. § 1. Gdy przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd wydaje zarządzenia, jakie stosownie do okoliczności uważa za odpowiednie, nie wyłączając zarządzeń przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. Gdy w związku z przedmiotem sprawy okaże się to konieczne, zarządzenie takie może również polegać na unormowaniu stosunków na czas trwania postępowania.

§ 2. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni interesy stron w takiej mierze, aby wierzycielowi zapewnić zaspokojenie lub należytą ochronę jego praw, a dłużnika nie obciążać ponad potrzebę.

Art. 756. § 1. Sąd doręcza dłużnikowi postanowienia wydane na posiedzeniu niejawnym, którymi zobowiązuje go do wykonania lub zaniechania pewnych czynności albo do nieprzeszkadzania czynnościom wierzyciela.

§ 2. Przepisu powyższego nie stosuje się do czynności polegających na świadczeniu rzeczy będących we władaniu dłużnika.

Art. 757. Jeżeli jako zabezpieczenie ustanowiono zarząd, będzie on wykonywany według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, z tym zastrzeżeniem, że dłużnik nie może być ustanowiony zarządcą.

Księga druga. POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE

TYTUŁ I. PRZEPISY OGÓLNE

DZIAŁ I. ORGANY EGZEKUCYJNE, ICH WŁAŚCIWOŚĆ I POSTĘPOWANIE W OGÓLNOŚCI

Art. 758. Sprawy egzekucyjne należą do właściwości sądów powiatowych i działających przy tych sądach komorników.

Art. 759. § 1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów.

§ 2. Sąd może z urzędu wydawać komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwać spostrzeżone uchybienia.

Art. 759[1]. (437) Przepisy niniejszego Kodeksu dotyczące właściwości miejscowej komorników nie uchybiają prawu wyboru komornika określonemu w odrębnych przepisach.

Art. 760. § 1. Wnioski i oświadczenia w postępowaniu egzekucyjnym składa się bądź na piśmie, bądź ustnie do protokołu.

§ 2. W wypadku gdy według przepisów kodeksu niniejszego zachodzi potrzeba wysłuchania strony, wysłuchanie odbywa się, stosownie do okoliczności, bądź przez spisanie protokołu w obecności lub nieobecności drugiej strony, bądź przez oświadczenie strony na piśmie.

Art. 761. § 1. Organ egzekucyjny może żądać od uczestników postępowania złożenia wyjaśnień oraz zasięgać od *organów administracji państwowej*(438), instytucji i osób nie uczestniczących w postępowaniu informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji.

§ 2. Od wykonania takiego żądania można uchylić się w takim zakresie, w jakim według przepisów części pierwszej Kodeksu można odmówić przedstawienia dokumentu lub złożenia zeznań w charakterze świadka albo odpowiedzi na zadane pytanie.

§ 3. (439) Dłużnik, który został zawiadomiony o wszczęciu egzekucji, obowiązany jest do powiadomienia w terminie 7 dni organu egzekucyjnego o każdej zmianie miejsca swego pobytu, trwającej dłużej niż jeden miesiąc. O obowiązku tym oraz o skutkach jego zaniedbania poucza się dłużnika przy zawiadomieniu go o wszczęciu egzekucji.

Art. 762. § 1. (440) Za nieuzasadnioną odmowę udzielenia komornikowi wyjaśnień lub informacji przewidzianych w artykule poprzedzającym albo za udzielanie informacji lub wyjaśnień świadomie fałszywych osoba odpowiedzialna może być na wniosek wierzyciela lub z urzędu ukarana przez komornika grzywną do pięciuset złotych. Grzywną taką może być również ukarany dłużnik, który zaniedba obowiązku powiadomienia o zmianie miejsca swego pobytu.

§ 2. Jeżeli żądanie udzielenia wyjaśnień lub informacji skierowane było do osoby prawnej lub innej organizacji, ukaraniu grzywną podlega jej pracownik odpowiedzialny za udzielenie wyjaśnień lub informacji, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione, ukaraniu podlega jej kierownik. Przed wydaniem postanowienia komornik wysłucha kierownika.

§ 3. Wypis postanowienia o ukaraniu grzywną doręcza komornik osobie ukaranej, stronom oraz prokuratorowi.

§ 4. Prawomocne postanowienie komornika o ukaraniu grzywną podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania go klauzulą wykonalności.

§ 5. Ukaranie przez komornika grzywną nie zwalnia osób ukaranych od odpowiedzialności karnej za niedopełnienie lub przekroczenie obowiązków służbowych.

Art. 762[1]. (441) W razie uchybienia przez żołnierza w czynnej służbie wojskowej obowiązkom, o których mowa w art. 762 § 1 i § 2, komornik, zamiast ukarać żołnierza grzywną, występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz ten pełni służbę, z wnioskiem o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Art. 763. Komornik zawiadamia stronę o każdej dokonanej czynności, o której terminie nie była zawiadomiona i przy której nie była obecna, i na jej żądanie udziela wyjaśnień o stanie sprawy.

Art. 764. (442) Komornik może upomnieć, a po bezskutecznym upomnieniu wydalić osobę, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza jego czynnościom. W wypadku niezastosowania się do tego drugiego wezwania, komornik może ukarać taką osobę grzywną w wysokości do dwustu złotych.

Art. 765. § 1. W razie oporu komornik może wezwać pomocy organów Milicji Obywatelskiej. Jeżeli opór stawia osoba wojskowa, należy wezwać pomocy właściwego organu wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremnieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu wojskowego.

§ 2. (443) Sposób udzielania pomocy komornikowi przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, przypadki, w których należy udzielić komornikowi pomocy, sposób postępowania, tryb występowania o udzielenie pomocy, sposób jej realizacji, a także sposób dokumentowania wykonywanych czynności i rozliczania ich kosztów, określa, w drodze rozporządzenia:

1) minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości - w przypadku udzielania pomocy przez Policję lub Straż Graniczną,
2) Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości - w przypadku udzielania pomocy przez Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe,
3) (444) Prezes Rady Ministrów w przypadku udzielania pomocy przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Agencję Wywiadu,

§ 3. (445) W rozporządzeniu, o którym mowa w § 2, należy uwzględnić gwarancję bezpieczeństwa komornika i uczestników postępowania, poszanowania godności osób biorących udział w czynnościach egzekucyjnych, odpowiednie terminy wyznaczania czynności i występowania o udzielenie pomocy, objęcie dokumentacją przebiegu czynności i udziału w nich funkcjonariuszy udzielających pomocy oraz wskazanie organów, na których rachunek przekazywane są należności zaliczane do kosztów egzekucji.

Art. 766. Sąd rozpoznaje sprawy egzekucyjne na posiedzeniu niejawnym, chyba że zachodzi potrzeba wyznaczenia rozprawy albo wysłuchania na posiedzeniu stron lub innych osób. W sprawach tych sąd wydaje orzeczenia w formie postanowień.

Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu powiatowego. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności.

§ 2. Skargę wnosi się do sądu w terminie tygodniowym od daty czynności, gdy strona była przy niej obecna lub była o jej terminie zawiadomiona, w innych wypadkach - od daty zawiadomienia strony o dokonaniu czynności, w braku zawiadomienia - od daty dowiedzenia się o niej, a w wypadku zaniechania - od daty, w której czynność powinna być dokonana.

§ 3. Zażalenie na postanowienie sądu przysługuje w wypadkach w ustawie wskazanych.

Art. 767[1]. (446) § 1. Jeżeli komornik na podstawie tytułu wykonawczego wydanego jedynie przeciwko dłużnikowi dokonał zajęcia przedmiotów stanowiących majątek wspólny dłużnika i jego małżonka, sąd w razie złożenia na tę czynność skargi przez małżonka dłużnika oraz podniesienia zarzutu z art. 41 § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego orzeka również po przeprowadzeniu rozprawy o ograniczeniu lub wyłączeniu możliwości zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku wspólnego.

§ 2. Na postanowienie sądu wydane w sprawie, o której mowa w § 1, przysługuje zażalenie.

Art. 768. Skargę na postanowienie komornika o ukaraniu grzywną rozstrzyga sąd po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wezwie strony oraz osobę ukaraną. Sąd o rozprawie zawiadamia prokuratora. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 769. (447) (utracił moc).

Art. 770. (448) Dłużnik powinien zwrócić wierzycielowi koszty niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Koszty ściąga się wraz z egzekwowanym roszczeniem. Koszt egzekucji ustala postanowieniem komornik, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi.

Art. 771. Zwolnienie od kosztów sądowych, przyznane stronie przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym lub z którego strona korzysta z mocy ustawy, rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne.

Art. 772. (449) Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia wyda szczegółowe przepisy o czynnościach komorników.

Art. 773. (450) § 1. W przypadku zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej co do tej samej rzeczy lub prawa majątkowego, administracyjny organ egzekucyjny i komornik wstrzymują czynności egzekucyjne na wniosek wierzyciela, dłużnika lub z urzędu i przekazują akta egzekucji administracyjnej i egzekucji sądowej sądowi rejonowemu, w którego okręgu wszczęto egzekucję, w celu rozstrzygnięcia, który organ egzekucyjny - sądowy czy administracyjny - ma dalej prowadzić łącznie egzekucje w trybie właściwym dla danego organu. Sąd wydaje postanowienie w terminie 14 dni, biorąc pod uwagę stan każdego z postępowań egzekucyjnych, a jeżeli są one w równym stopniu zaawansowane, wysokość egzekwowanych należności i kolejność ich zaspokojenia, z zastrzeżeniem § 2. Równocześnie sąd postanawia, jakie już dokonane czynności egzekucyjne pozostają w mocy.

§ 2. Jeżeli egzekucje są prowadzone w celu zrealizowania zastawu rejestrowego lub skarbowego, łączne prowadzenie egzekucji przejmuje organ egzekwujący należność korzystającą z pierwszeństwa zaspokojenia.

§ 3. W przypadku wystąpienia dalszych zbiegów egzekucji do tej samej rzeczy lub prawa majątkowego, łączne prowadzenie egzekucji przejmuje organ egzekucyjny wyznaczony przy pierwszym zbiegu egzekucji.

§ 4. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz administracyjnemu organowi egzekucyjnemu.

Art. 773[1]. (451) § 1. W wypadku zbiegu egzekucji do tych samych rzeczy, wierzytelności lub praw, dalszą egzekucję prowadzi komornik, który pierwszy wszczął egzekucję.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do egzekucji z nieruchomości.

Art. 774. Organ, który przejął dalsze łączne prowadzenie egzekucji administracyjnej i sądowej, postanowi, w trybie dla niego właściwym, również o kosztach czynności egzekucyjnych dokonanych przez drugi organ egzekucyjny przed postanowieniem sądu, chociażby te czynności nie zostały utrzymane w mocy.

Art. 775. Przepisów dwóch artykułów poprzedzających nie stosuje się w razie zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowego zabezpieczenia, jak również zbiegu zabezpieczenia administracyjnego z egzekucją sądową, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 751.

Art. 775[1]. (452) § 1. Na postanowienie sądu drugiej instancji, wydane po rozpoznaniu zażalenia, kasacja nie przysługuje.

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania do postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie przybicia i przysądzenia własności nieruchomości nabytej w drodze licytacji oraz w przedmiocie planu podziału między wierzycieli sumy uzyskanej z egzekucji.

DZIAŁ II. TYTUŁY EGZEKUCYJNE I KLAUZULA WYKONALNOŚCI

Art. 776. Podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy. Tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności.

Art. 777. (453) § 1. Tytułami egzekucyjnymi są:

1) orzeczenie sądu prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem;
2) wyrok sądu polubownego lub ugoda zawarta przed takim sądem;
3) inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej;
4) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub uiszczenia innych rzeczy zamiennych, ilościowo w akcie oznaczonych, albo też obowiązek wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej, gdy termin zapłaty, uiszczenia lub wydania jest w akcie wskazany.
5) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej do wysokości w akcie wprost określonej albo oznaczonej za pomocą klauzuli waloryzacyjnej, gdy akt określa warunki, które upoważniają wierzyciela do prowadzenia przeciwko dłużnikowi egzekucji na podstawie tego aktu o całość lub część roszczenia, jak również termin, do którego wierzyciel może wystąpić o nadanie temu aktowi klauzuli wykonalności.

§ 2. Oświadczenie dłużnika, o którym mowa w § 1 pkt 4 lub 5, może być złożone także w odrębnym akcie notarialnym.

Art. 778. Do egzekucji ze wspólnego majątku wspólników spółki prawa cywilnego konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko wszystkim wspólnikom.

Art. 778[1]. (454) Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce jawnej, spółce partnerskiej, spółce komandytowej lub spółce komandytowo-akcyjnej sąd nadaje klauzulę wykonalności przeciwko wspólnikowi ponoszącemu odpowiedzialność całym majątkiem za zobowiązania spółki, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna.

Art. 779. § 1. Do egzekucji ze spadku konieczny jest - aż do działu spadku - tytuł egzekucyjny przeciwko wszystkim spadkobiercom.

§ 2. Jeżeli tytuł był wydany przeciwko spadkodawcy, przejście obowiązków na spadkobierców następuje stosownie do art. 788.

Art. 780. Jeżeli ustanowiono zarządcę masy majątkowej lub kuratora spadku albo gdy powołano wykonawcę testamentu, do egzekucji z mienia poddanego ich pieczy konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko tym osobom. Przepis § 2 artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio.

Art. 781. § 1. (455) Tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu nadaje klauzulę wykonalności sąd pierwszej instancji, w którym sprawa się toczy. Sąd drugiej instancji nadaje klauzulę, dopóki akta sprawy w sądzie tym się znajdują; nie dotyczy to jednak Sądu Najwyższego.

§ 2. (456) Tytułom egzekucyjnym pochodzącym od sądu administracyjnego oraz innym tytułom klauzulę wykonalności nadaje sąd powiatowy właściwości ogólnej dłużnika. Jeżeli tej właściwości nie można ustalić, klauzulę nadaje sąd powiatowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja, a gdy wierzyciel zamierza wszcząć egzekucję za granicą - sąd powiatowy, w którego okręgu tytuł został sporządzony.

§ 3. (457) Nakazowi zapłaty nadaje klauzulę wykonalności sąd, który go wydał.

§ 4. Wyrokowi sądu polubownego lub ugodzie zawartej przed takim sądem klauzulę wykonalności nadaje sąd, w którym stosownie do art. 710 złożone są akta sprawy rozpoznawanej przez sąd polubowny.

Art. 781[1]. (458) Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności sąd rozpoznaje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia jego złożenia.

Art. 782. Klauzulę wykonalności nadaje sąd jednoosobowo na wniosek wierzyciela. Tytułowi wydanemu w postępowaniu, które zostało lub mogło być wszczęte z urzędu, sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu.

Art. 783. § 1. Klauzula wykonalności powinna zawierać stwierdzenie, że tytuł uprawnia do egzekucji, a w razie potrzeby oznaczać jej zakres. Brzmienie klauzuli wykonalności ustali rozporządzeniem Minister Sprawiedliwości.

§ 2. Jeżeli tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie sądu, klauzulę umieszcza się na wypisie orzeczenia, czyniąc wzmiankę o jej wydaniu na oryginale orzeczenia. W innych wypadkach klauzulę umieszcza się na tytule egzekucyjnym przedstawionym przez strony.

Art. 784. Celem uzyskania klauzuli wykonalności tytułu pochodzącego od organu administracji państwowej lub sądu szczególnego, który sam nie nadaje klauzuli, wierzyciel złoży sądowi w razie potrzeby oprócz tytułu także ich zaświadczenie, że tytuł podlega wykonaniu.

Art. 785. Jeżeli do uzyskania klauzuli wykonalności potrzebne jest zaświadczenie lub dokument, które według ustawy organy państwowe obowiązane są wydać dłużnikowi, wierzyciel może również żądać ich wydania. Gdy wierzyciel nie może uzyskać zaświadczenia lub dokumentu albo gdy chodzi o nadanie klauzuli z urzędu, wydanie ich zarządza sąd.

Art. 786. § 1. (459) Jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które udowodnić powinien wierzyciel, sąd nada klauzulę wykonalności po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym. Nie dotyczy to wypadku, gdy wykonanie jest uzależnione od równoczesnego świadczenia wzajemnego, chyba że świadczenie dłużnika polega na oświadczeniu woli.

§ 2. (460) Jeżeli obowiązek wypłaty wynagrodzenia zasądzonego w orzeczeniu przywracającym do pracy lub ustalonego w ugodzie jest uzależniony od podjęcia przez pracownika pracy, klauzulę wykonalności w części dotyczącej tego wynagrodzenia nadaje się po stwierdzeniu, że pracownik podjął pracę.

Art. 787. § 1. (461) Tytułowi egzekucyjnemu, wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim, sąd nada klauzulę wykonalności także przeciwko jej małżonkowi, z ograniczeniem jednak jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową. Przed nadaniem klauzuli wykonalności sąd wysłucha małżonka dłużnika.

§ 2. (462) W postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności sąd, na wniosek małżonka dłużnika, orzeka również o ograniczeniu lub wyłączeniu możliwości zaspokojenia się przez wierzyciela z majątku wspólnego.

Art. 788. § 1. Jeżeli uprawnienie lub obowiązek po powstaniu tytułu egzekucyjnego lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu przeszły na inną osobę, sąd nada klauzulę wykonalności na rzecz lub przeciwko tej osobie, gdy przejście to będzie wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym.

§ 2. Za przejście uprawnień lub obowiązków, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, uważa się również zmiany w prawie rozporządzania mieniem wywołane ustanowieniem zarządcy masy majątkowej, kuratora spadku lub wykonawcy testamentu, jak również wygaśnięciem funkcji tych osób.

Art. 789. Przepis § 1 artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do nabywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, jeżeli tytuł egzekucyjny stał się prawomocny przed nabyciem.

Art. 790. [463] (skreślony).

Art. 791. Tytułom egzekucyjnym, zobowiązującym do wydania nieruchomości lub statku albo do opróżnienia pomieszczenia, sąd nada klauzulę wykonalności także przeciwko każdemu, kto według przedstawionego zaświadczenia urzędowego uzyskał władanie nieruchomości lub statku albo pomieszczeń po wszczęciu postępowania, w którym wydano tytuł egzekucyjny, chyba że wykaże, że jego władanie oparte jest na podstawie prawnej. Przed nadaniem klauzuli wykonalności sąd wysłucha osobę, przeciwko której klauzula ma być wydana.

Art. 792. Jeżeli następca ponosi odpowiedzialność tylko z określonych przedmiotów albo do wysokości ich wartości, należy w klauzuli wykonalności zastrzec mu prawo powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczoną odpowiedzialność, o ile prawo to nie jest zastrzeżone już w tytule egzekucyjnym.

Art. 793. W razie potrzeby prowadzenia egzekucji na rzecz kilku osób lub przeciwko kilku osobom albo z kilku składowych części majątku tego samego dłużnika, sąd oprócz pierwszego tytułu wykonawczego może wydawać dalsze tytuły, oznaczając cel, do którego mają służyć, i ich liczbę porządkową.

Art. 794. Ponowne wydanie tytułu wykonawczego zamiast utraconego może nastąpić jedynie na mocy postanowienia sądu wydanego po przeprowadzeniu rozprawy. Na ponownie wydanym tytule wykonawczym czyni się wzmiankę o wydaniu go zamiast tytułu pierwotnego. W postępowaniu tym sąd ogranicza badanie do faktu utraty tytułu wykonawczego.

Art. 795. § 1. Na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności przysługuje zażalenie.
§ 2. Termin do wniesienia zażalenia biegnie dla wierzyciela od daty wydania mu tytułu wykonawczego lub postanowienia odmownego, dla dłużnika - od daty doręczenia mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji.

DZIAŁ III. WSZCZĘCIE EGZEKUCJI I DALSZE CZYNNOŚCI EGZEKUCYJNE

Art. 796. § 1. Wniosek o wszczęcie egzekucji składa się stosownie do właściwości sądowi lub komornikowi.
§ 2. W sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, egzekucja może być wszczęta z urzędu na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał, skierowane do właściwego sądu lub komornika.
§ 3. Egzekucja może być również wszczęta na żądanie uprawnionego organu.

Art. 797. We wniosku lub żądaniu przeprowadzenia egzekucji z urzędu należy wskazać świadczenie, które ma być spełnione, oraz sposób egzekucji. Do wniosku lub żądania należy dołączyć tytuł wykonawczy.

Art. 798. Jeżeli dłużnikowi przysługuje wybór między świadczeniami, które ma spełnić, a wyboru jeszcze nie dokonał, komornik, wszczynając egzekucję celem spełnienia tych świadczeń, na wniosek wierzyciela wyznaczy dłużnikowi odpowiedni termin do dokonania wyboru. Po bezskutecznym upływie tego terminu wierzyciel wybierze świadczenie, które ma być spełnione.

Art. 799. § 1. Wierzyciel może w jednym wniosku wskazać kilka sposobów egzekucji przeciwko temu samemu dłużnikowi. Spośród kilku sposobów egzekucji wierzyciel powinien zastosować najmniej uciążliwy dla dłużnika.
§ 2. Jeżeli egzekucja z jednej części majątku dłużnika oczywiście wystarcza na zaspokojenie wierzyciela, dłużnik może żądać zawieszenia egzekucji z pozostałej części majątku.

Art. 800. § 1. Wniosków skierowanych do sądu nie można łączyć z wnioskami skierowanymi do komornika. Nie można również łączyć wniosków, które skierowane są do różnych sądów.
§ 2. W razie niedopuszczalnego połączenia wniosków sąd lub komornik rozpoznaje wniosek w zakresie swej właściwości, w pozostałej zaś części wniosek przekaże właściwemu organowi egzekucyjnemu, jeżeli wierzyciel w wyznaczonym terminie przedstawi odpis wniosku.

Art. 801. Jeśli wierzyciel lub sąd zarządzający z urzędu przeprowadzenie egzekucji albo uprawniony organ żądający przeprowadzenia egzekucji nie może wskazać przedmiotów służących do zaspokojenia wierzyciela, komornik wezwie dłużnika do złożenia wyjaśnień.

Art. 802. Jeżeli miejsce pobytu dłużnika nie jest znane, sąd ustanowi dla niego kuratora z urzędu, gdy egzekucja ma być wszczęta z urzędu, w innych zaś sprawach - na wniosek wierzyciela.

Art. 803. Tytuł wykonawczy stanowi podstawę do prowadzenia egzekucji o całe objęte nim roszczenie i ze wszystkich części majątku dłużnika, chyba że z treści tytułu wynika co innego.

Art. 804. Organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym.

Art. 805. § 1. Przy pierwszej czynności egzekucyjnej doręcza się dłużnikowi zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, z podaniem treści tytułu wykonawczego i wymienieniem sposobu egzekucji.

§ 2. Na żądanie dłużnika komornik powinien okazać mu tytuł wykonawczy w oryginale.

Art. 806. Komornik powinien na żądanie wierzyciela przyjąć od niego pieniądze lub inne rzeczy przypadające dłużnikowi w związku z egzekucją.

Art. 807. Zabezpieczenie w wypadkach w księdze niniejszej przewidzianych powinno być złożone w gotówce lub w książeczkach oszczędnościowych. O wydaniu zabezpieczenia sąd rozstrzyga po wysłuchaniu osób zainteresowanych. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 808. Jeżeli złożona w postępowaniu egzekucyjnym kwota pieniężna nie podlega niezwłocznemu wydaniu, powinna być złożona do depozytu sądowego.

Art. 809. Komornik stwierdza każdą czynność egzekucyjną protokołem, który powinien zawierać:
1) oznaczenie miejsca i czasu czynności;
2) imiona i nazwiska stron oraz innych osób uczestniczących w czynności;
3) sprawozdanie z przebiegu czynności;
4) wnioski i oświadczenia obecnych;
5) wzmiankę o odczytaniu protokołu;
6) podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu;
7) podpis komornika.

Art. 810. W dni ustawowo uznane za wolne od pracy, jako też w porze nocnej, czynności egzekucyjnych można dokonywać tylko w wypadkach szczególnie uzasadnionych za pisemnym zezwoleniem prezesa sądu powiatowego, które komornik na żądanie dłużnika okaże mu przy wykonywaniu czynności.

Art. 811. (464) § 1. (465) W obrębie budynków wojskowych i zajmowanych przez Policję, Straż Graniczną, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Agencję Wywiadu oraz na okrętach wojennych można dokonywać czynności egzekucyjnych tylko po uprzednim zawiadomieniu właściwego komendanta i w asyście wyznaczonego organu wojskowego, organu Policji lub przedstawiciela Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego albo Agencji Wywiadu.

§ 2. Sposób asystowania przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, uwzględniając w szczególności przypadki i miejsca, w których wymagana jest asysta organów, sposób postępowania przy wykonywaniu asysty, tryb powiadamiania właściwych organów, wymagane dokumenty, sposób dokumentowania wykonywanych czynności i rozliczania ich kosztów określa, w drodze rozporządzenia:
1) Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości - w przypadku wykonywania asysty przez Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe,
2) minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości - w przypadku wykonywania asysty przez Policję lub Straż Graniczną,
3) (466) Prezes Rady Ministrów w przypadku wykonywania asysty przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Agencję Wywiadu.

§ 3. Do wydania rozporządzenia, o którym mowa w § 2, stosuje się art. 765 § 3.

Art. 812. § 1. Wierzyciel i dłużnik mogą być obecni przy czynnościach egzekucyjnych. Na żądanie stron albo według uznania komornika mogą być obecni także świadkowie, w liczbie nie większej niż po dwóch z każdej strony.

§ 2. Komornik powinien przywołać jednego lub dwóch świadków, jeżeli dłużnik nie jest obecny lub komornik go wydalił, chyba że zachodzi obawa, iż wskutek straty czasu na przywołanie świadków egzekucja będzie udaremniona.

§ 3. Świadkami mogą być także członkowie rodziny i domownicy dłużnika.

§ 4. Świadkowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Art. 813. § 1. Jeżeli trzeba zasięgnąć opinii biegłego, komornik wzywa jednego lub kilku biegłych. Biegły, który nie jest stałym biegłym sądowym, składa wobec komornika zapewnienie sumiennego i bezstronnego spełnienia obowiązku.

§ 2. O nałożeniu na biegłego grzywny orzeka sąd według przepisów części pierwszej.

Art. 814. § 1. Jeżeli cel egzekucji tego wymaga, komornik zarządzi otworzenie mieszkania oraz innych pomieszczeń i schowków dłużnika, jak również przeszuka jego rzeczy, mieszkanie i schowki. Gdyby to nie wystarczyło, komornik może ponadto przeszukać odzież, którą dłużnik ma na sobie. Komornik może to uczynić także wów-

czas, gdy dłużnik chce się wydalić lub gdy zachodzi podejrzenie, że chce usunąć od egzekucji przedmioty, które ma przy sobie.

§ 2. Jeżeli w czasie dokonywania czynności egzekucyjnych w mieszkaniu dłużnika komornik zauważy, że dłużnik oddał poszukiwane przedmioty swemu domownikowi lub innej osobie do ukrycia, komornik może przeszukać odzież tej osoby oraz przedmioty, jakie ma ona przy sobie.

§ 3. [467] Przeszukanie odzieży na osobie dłużnika oraz przedmiotów, które dłużnik ma przy sobie, poza miejscem zamieszkania, przedsiębiorstwem, zakładem oraz gospodarstwem dłużnika może nastąpić na podstawie pisemnego zezwolenia właściwego prezesa sądu rejonowego. W wypadkach nie cierpiących zwłoki przeszukanie może być dokonane bez zezwolenia, jednakże czynność taka musi być niezwłocznie po dokonaniu przedstawiona do zatwierdzenia prezesowi sądu rejonowego.

§ 4. [468] Przeszukanie odzieży może być dokonane tylko przez osobę tej samej płci, co dłużnik. Przeszukania odzieży na żołnierzu w czynnej służbie wojskowej albo funkcjonariuszu Policji, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu lub Straży Granicznej przeprowadza w obecności komornika odpowiednio żołnierz Żandarmerii Wojskowej lub wojskowego organu porządkowego albo osoba wyznaczona przez przełożonego funkcjonariusza.

Art. 815. Pokwitowanie komornika ma taki sam skutek, jak pokwitowanie wierzyciela sporządzone w formie dokumentu urzędowego.

Art. 816. Po ukończeniu postępowania egzekucyjnego należy na tytule wykonawczym zaznaczyć wynik egzekucji i tytuł zatrzymać w aktach, a jeżeli świadczenie objęte tytułem nie zostało zaspokojone całkowicie, tytuł zwrócić wierzycielowi.

Art. 817. W sprawach o naruszenie posiadania ukończona egzekucja może być podjęta na nowo na podstawie tego samego tytułu wykonawczego, jeżeli dłużnik ponownie dokonał zmiany sprzecznej z treścią tego tytułu, a żądanie w tym przedmiocie zostanie zgłoszone przed upływem trzech miesięcy od ukończenia egzekucji.

DZIAŁ IV. ZAWIESZENIE I UMORZENIE POSTĘPOWANIA

Art. 818. § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu jeżeli się okaże, że wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności procesowej ani przedstawiciela ustawowego. Na wniosek wierzyciela, a w wypadku gdy egzekucja została wszczęta z urzędu bez takiego wniosku, sąd ustanowi dla dłużnika nie mającego zdolności procesowej kuratora na czas do ustanowienia przedstawiciela ustawowego.

§ 2. Przedstawiciel ustawowy wierzyciela lub dłużnika, jako też kurator dłużnika, mogą zaskarżyć postanowienia sądu oraz czynności komornika dokonane w czasie, kiedy strona nie miała należytej reprezentacji. Termin zaskarżenia biegnie od daty, w której przedstawiciel ustawowy lub kurator otrzymał zawiadomienie o toczącym się postępowaniu, a jeżeli wcześniej zgłosił swoje uczestnictwo w postępowaniu - od daty tego zgłoszenia. Powtórzenia czynności już dokonanych można żądać tylko wtedy, gdy przy wykonywaniu czynności nastąpiło naruszenie praw strony, która nie posiadając zdolności procesowej nie miała przedstawiciela ustawowego.

Art. 819. § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu również w razie śmierci wierzyciela lub dłużnika. Postępowanie podejmuje się z udziałem spadkobierców zmarłego.

§ 2. Jeżeli spadkobiercy dłużnika nie objęli spadku albo nie są znani, a nie ma kuratora spadku, sąd na wniosek wierzyciela ustanowi dla nich kuratora.

Art. 820. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie na wniosek wierzyciela. Na wniosek dłużnika postępowanie ulega zawieszeniu, jeżeli sąd uchylił natychmiastową wykonalność tytułu lub wstrzymał jego wykonanie albo dłużnik złożył zabezpieczenie konieczne według orzeczenia sądowego do zwolnienia go od egzekucji.

Art. 821. § 1. Sąd może na wniosek zawiesić w całości lub części postępowanie egzekucyjne, jeżeli złożono skargę na czynności komornika lub zażalenie na postanowienie sądu. Zawieszenie postępowania sąd może uzależnić od złożenia przez dłużnika zabezpieczenia.

§ 2. Jeżeli dłużnik zabezpieczy spełnienie swego obowiązku, sąd może uchylić dokonane czynności egzekucyjne, z wyjątkiem zajęcia.

§ 3. Sąd może odmówić zawieszenia postępowania albo już zawieszone postępowanie podjąć na nowo, jeżeli wierzyciel zabezpieczy naprawienie szkody, jaka wskutek dalszego postępowania może wyniknąć dla dłużnika.

Art. 822. Komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik złoży nie budzący wątpliwości dowód na piśmie, że obowiązku swego dopełnił albo że wierzyciel udzielił mu zwłoki. O wstrzymaniu czynności komornik zawiadomi wierzyciela.

Art. 823. Postępowanie egzekucyjne umarza się z mocy samego prawa, jeżeli wierzyciel w ciągu roku nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania lub nie zażądał podjęcia zawieszonego

postępowania. Termin powyższy biegnie od dnia dokonania ostatniej czynności egzekucyjnej, a w razie zawieszenia postępowania - od ustania przyczyny zawieszenia.

Art. 824. § 1. Postępowanie umarza się w całości lub części z urzędu:
1) jeżeli okaże się, że egzekucja nie należy do organów sądowych;
2) jeżeli wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności sądowej albo gdy egzekucja ze względu na jej przedmiot lub na osobę dłużnika jest niedopuszczalna;
3) jeżeli jest oczywiste, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych.

§ 2. Umorzenie wskutek braku zdolności sądowej nastąpić może dopiero wówczas, gdy w terminie wyznaczonym przez organ egzekucyjny brak ten nie zostanie usunięty. W razie usunięcia braku stosuje się odpowiednio przepis art. 818 § 2.

§ 3. (469) Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o zniesieniu separacji nie jest dopuszczalne wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie tytułu egzekucyjnego wydanego w sprawach, o których mowa w art. 567^5, oraz rozstrzygającego o zaspokojeniu potrzeb rodziny, o świadczeniach alimentacyjnych małżonka pozostającego w separacji względem drugiego małżonka lub względem wspólnego małoletniego dziecka małżonków co do świadczeń za okres po zniesieniu separacji. Wszczęte w tych sprawach postępowanie egzekucyjne umarza się z urzędu.

Art. 825. Organ egzekucyjny umorzy postępowanie w całości lub części na wniosek:
1) jeżeli tego zażąda wierzyciel; jednakże w sprawach, w których egzekucję wszczęto z urzędu lub na żądanie uprawnionego organu, wniosek wierzyciela o umorzenie postępowania wymaga zgody sądu lub uprawnionego organu, który zażądał wszczęcia egzekucji;
2) jeżeli prawomocnym orzeczeniem tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności;
3) jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji, albo jeżeli prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego;
4) jeżeli wierzyciel jest w posiadaniu zastawu zabezpieczającego pełne zaspokojenie egzekwowanego roszczenia, chyba że egzekucja skierowana jest do przedmiotu zastawu.

Art. 826. Umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, lecz nie pozbawia wierzyciela możności wszczęcia ponownej egzekucji, chyba że z innych przyczyn egzekucja jest niedopuszczalna. Umorzenie postępowania egzekucyjnego nie może naruszać praw osób trzecich.

Art. 827. § 1. Przed zawieszeniem lub umorzeniem postępowania należy wysłuchać wierzyciela i dłużnika. Nie dotyczy to wypadku, gdy istnieje wykonalne orzeczenie uzasadniające zawieszenie postępowania lub prawomocne orzeczenie uzasadniające umorzenie postępowania albo gdy zawieszenie lub umorzenie ma nastąpić z mocy samego prawa lub z woli wierzyciela.

§ 2. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika organ egzekucyjny wyda zaświadczenie o umorzeniu postępowania.

Art. 828. Na postanowienie sądu co do zawieszenia lub umorzenia postępowania przysługuje zażalenie.

DZIAŁ V. OGRANICZENIA EGZEKUCJI

Art. 829. Nie podlegają egzekucji:
1) przedmioty urządzenia domowego, pościel, bielizna i ubranie codzienne, niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu;
2) zapasy żywności i opału niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny na okres jednego miesiąca;
3) jedna krowa lub dwie kozy albo trzy owce potrzebne do wyżywienia dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny wraz z zapasem paszy i ściółki do najbliższych zbiorów;
4) narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika oraz surowce niezbędne dla niego do produkcji na okres jednego tygodnia;
5) u dłużnika pobierającego periodyczną stałą płacę - pieniądze w kwocie, która odpowiada nie podlegającej egzekucji części płacy za czas do najbliższego terminu wypłaty, a u dłużnika nie otrzymującego stałej płacy - pieniądze niezbędne dla niego i jego rodziny na utrzymanie przez dwa tygodnie;
6) przedmioty niezbędne do nauki, papiery osobiste, odznaczenia i przedmioty służące do wykonywania praktyk religijnych oraz przedmioty codziennego użytku, które mogą być sprzedane tylko znacznie poniżej ich wartości, a dla dłużnika mają znaczną wartość użytkową.

Art. 830. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa oraz Ministrem Finansów określi rozporządzeniem, jakie przedmioty należące do rolnika prowadzącego gospodarstwo nie podlegają egzekucji.

Art. 831. § 1. Nie podlegają egzekucji:

1) sumy i świadczenia w naturze wyasygnowane na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych;
2) sumy przyznane przez Skarb Państwa lub jednostki gospodarki uspołecznionej na specjalne cele (np. stypendia, wsparcia itp.), chyba że wierzytelność egzekwowana powstała w związku z urzeczywistnieniem tych celów albo z tytułu obowiązku alimentacyjnego;
3) prawa niezbywalne, chyba że możność ich zbycia wyłączono umową, a przedmiot świadczenia nadaje się do egzekucji albo wykonanie prawa może być powierzone komu innemu;
4) [470] wierzytelności przypadające dłużnikowi od państwowych jednostek organizacyjnych z tytułu dostaw, robót lub usług przed ukończeniem dostawy, roboty lub usługi w wysokości nie przekraczającej 75% każdorazowej wypłaty, chyba że chodzi o wierzytelność pracowników dłużnika z tytułu pracy wykonywanej przy tychże dostawach, robotach lub usługach;
5) [471] świadczenia z ubezpieczeń osobowych oraz odszkodowania z ubezpieczeń majątkowych, w granicach określonych w drodze rozporządzenia przez Ministrów Finansów i Sprawiedliwości; nie dotyczy to egzekucji mającej na celu zaspokojenie roszczeń z tytułu alimentów.

§ 2. W wypadkach wymienionych w pkt 1 i 2 paragrafu poprzedzającego nie podlegają egzekucji również sumy i świadczenia w naturze już wypłacone lub wydane.

§ 3. W wypadku wymienionym w pkt 4 paragrafu pierwszego dopuszczalne jest jednak zajęcie kwoty, która dłużnikowi przypadnie po wykonaniu dostawy, roboty lub usługi.

Art. 832. Należności wypłacone w związku ze śmiercią tytułem zapomogi lub jednorazowego zaopatrzenia pod jakąkolwiek nazwą albo z tytułu ubezpieczenia na pokrycie kosztów pogrzebu podlegają egzekucji tylko na zaspokojenie tych kosztów.

Art. 833. [472] § 1. Wynagrodzenie ze stosunku pracy podlega egzekucji w zakresie określonym w przepisach Kodeksu pracy.

§ 2. [473] Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do uposażeń posłów i senatorów, należności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i ich domowników z tytułu pracy w spółdzielni, wynagrodzeń członków spółdzielni pracy oraz wszystkich świadczeń powtarzających się, których celem jest zapewnienie utrzymania.

§ 3. Ograniczeń przewidzianych w § 2 nie stosuje się do wierzytelności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych z tytułu udziału w dochodach spółdzielni przypadających im od wniesionych do spółdzielni wkładów.

§ 4. Świadczenia pieniężne przewidziane w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym podlegają egzekucji w zakresie określonym w tych przepisach.

§ 5. Do egzekucji z rent przysługujących z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej i z rent zasądzonych przez sąd lub ustalonych umową za utratę zdolności do pracy albo za śmierć żywiciela lub wypłacanych z dobrowolnego ubezpieczenia rentowego oraz do egzekucji ze świadczeń pieniężnych przysługujących z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa stosuje się przepisy o egzekucji ze świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

§ 6. [474] Nie podlegają egzekucji świadczenia alimentacyjne, świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe i dla sierot zupełnych.

Art. 834. Dochody wymienione w artykule poprzedzającym oblicza się wraz ze wszystkimi dodatkami i wartością świadczeń w naturze, lecz po potrąceniu podatków i opłat należnych z mocy ustawy.

Art. 835. Jeżeli dłużnik otrzymuje dochody z kilku źródeł, podstawę obliczenia stanowi suma wszystkich dochodów.

Art. 836. Do czasu przyjęcia spadku egzekucja na zaspokojenie długu spadkodawcy dopuszczalna jest tylko ze spadku. Przed przyjęciem spadku nie może być z niego prowadzona egzekucja na zaspokojenie osobistego długu spadkobiercy.

Art. 837. Dłużnik może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności tylko wówczas, gdy ograniczenie to zostało zastrzeżone w tytule wykonawczym. Zastrzeżenie nie jest konieczne, jeżeli świadczenie zostało zasądzone od nabywcy majątku, od zarządcy ustanowionego przez sąd, kuratora spadku lub wykonawcy testamentu z powierzonego im majątku albo od Skarbu Państwa jako spadkobiercy.

Art. 838. Gdy w wypadku zbiegu egzekucji sądowej i egzekucji administracyjnej organ egzekucyjny sądowy prowadzi obie egzekucje, przepisy kodeksu w przedmiocie ograniczenia egzekucji stosuje się również do należności podlegających egzekucji administracyjnej, chyba że określone w przepisach ustawy o egzekucji administracyjnej ograniczenia egzekucyjne są mniejsze.

Art. 839. § 1. Postanowienie sądu w przedmiocie ograniczenia egzekucji powinno zapaść po wysłuchaniu stron.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

DZIAŁ VI. POWÓDZTWA PRZECIWEGZEKUCYJNE

Art. 840. § 1. Dłużnik może w drodze procesu żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia:

1) jeżeli przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności;
2) jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy;
3) jeżeli małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz i te, z którymi mógł wystąpić jego współmałżonek.

§ 2. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od organu administracji państwowej, do stwierdzenia, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołany jest organ, od którego tytuł pochodzi.

Art. 841. § 1. Osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa.

§ 2. Jeżeli dłużnik zaprzecza prawu powoda, należy oprócz wierzyciela pozwać również dłużnika.

Art. 842. § 1. Dopuszczalne jest również powództwo o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji administracyjnej. Do pozwu należy dołączyć postanowienie administracyjnego organu egzekucyjnego odmawiające żądaniu wyłączenia przedmiotu spod egzekucji. Niezależnie od wyniku sprawy sąd nałoży koszty procesu na osobę trzecią, powołującą w powództwie o zwolnienie przedmiotu od egzekucji administracyjnej nowe dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, których nie przedstawiła w postępowaniu administracyjnym, mimo że mogła je powołać w tym postępowaniu.

§ 2. Powództwo można wnieść w ciągu dni czternastu od doręczenia postanowienia administracyjnego organu egzekucyjnego, a jeżeli zainteresowany wniósł zażalenie na to postanowienie - w ciągu dni czternastu od doręczenia postanowienia wydanego na skutek zażalenia.

Art. 843. § 1. Powództwa przewidziane w dziale niniejszym wytacza się przed sąd rzeczowo właściwy, w którego okręgu prowadzi się egzekucję.

§ 2. Jeżeli egzekucji jeszcze nie wszczęto, powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wytacza się według przepisów o właściwości ogólnej.

§ 3. W pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.

§ 4. Sąd może na wniosek powoda zabezpieczyć powództwo przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

TYTUŁ II. EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ PIENIĘŻNYCH

DZIAŁ I. EGZEKUCJA Z RUCHOMOŚCI

Rozdział 1. Zajęcie

Art. 844. § 1. [(475)] Egzekucja z ruchomości należy do komornika tego sądu, w którego okręgu znajdują się ruchomości, chyba że wierzyciel wybierze innego komornika.

§ 2. Komornik, który wszczął egzekucję z niektórych ruchomości dłużnika, jest właściwy do przeprowadzenia egzekucji z pozostałych ruchomości dłużnika, chociażby znajdowały się w okręgu innego sądu.

Art. 845. § 1. Do egzekucji z ruchomości komornik przystępuje przez ich zajęcie.

§ 2. Zająć można ruchomości dłużnika będące bądź w jego władaniu, bądź we władaniu samego wierzyciela, który do nich skierował egzekucję. Ruchomości dłużnika będące we władaniu osoby trzeciej można zająć tylko wówczas, gdy osoba ta zgadza się na ich zajęcie albo przyznaje, że stanowią one własność dłużnika, oraz w wypadkach wskazanych w ustawie. Jednakże w razie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej dopuszczalne jest zajęcie ruchomości na zasadach przewidzianych w przepisach o egzekucji administracyjnej.

§ 3. Nie należy zajmować więcej ruchomości ponad te, które są potrzebne do zaspokojenia należności i kosztów egzekucyjnych.

Art. 846. § 1. Egzekucja z ułamkowej części rzeczy ruchomej będącej wspólną własnością kilku osób odbywa się w sposób przewidziany dla egzekucji z ruchomości, z zastrzeżeniem, że sprzedaży podlega tylko udział dłużnika.

§ 2. Innym współwłaścicielom przysługuje łącznie prawo żądania, aby cała rzecz została sprzedana.

Art. 847. § 1. Komornik dokonuje zajęcia przez wpisanie ruchomości do protokołu zajęcia. Odpis protokołu zajęcia należy doręczyć dłużnikowi i współwłaścicielom zajętej ruchomości, którzy nie są dłużnikami.

§ 2. Dłużnik powinien przy zajęciu, a jeżeli jest nieobecny - niezwłocznie po otrzymaniu odpisu protokołu zajęcia, wymienić komornikowi znajdujące się w jego władaniu ruchomości, do których osobom trzecim przysługuje prawo żądania zwolnienia ich od egzekucji, ze wskazaniem adresów tych osób. Komornik zawiadomi o zajęciu osoby wskazane przez dłużnika.

Art. 848. Zajęcie ma ten skutek, że rozporządzenie ruchomością dokonane po zajęciu nie ma wpływu na dalszy bieg postępowania, a postępowanie egzekucyjne z zajętej ruchomości może być prowadzone również przeciwko nabywcy. Przepis ten nie narusza przepisów o ochronie nabywcy w dobrej wierze.

Art. 849. Jeżeli komornik przerywa zajęcie, powinien stosownie do okoliczności poczynić kroki zapobiegające usunięciu ruchomości jeszcze nie zajętych.

Art. 850. Wierzyciel może żądać, aby zajęcie nastąpiło w jego obecności. W tym wypadku komornik zawiadomi go o terminie, w którym zajęcie ma być dokonane. Jeżeli wierzyciel nie stawi się w wyznaczonym terminie, komornik dokona zajęcia w jego nieobecności. Jeżeli komornik bez zawiadomienia wierzyciela dokonał zajęcia w jego nieobecności, wierzyciel może żądać sprawdzenia zajęcia z jego udziałem.

Art. 851. Jeżeli zajęte już ruchomości mają być zajęte na zaspokojenie innej jeszcze wierzytelności, komornik dokona nowego zajęcia przez zaznaczenie go w protokole pierwszego zajęcia. Wierzyciel może żądać, aby komornik sprawdził ruchomości, zajęte na podstawie protokołu; sprawdzenie to komornik stwierdzi w tym protokole.

Art. 852. § 1. Z zajętych pieniędzy komornik zaspokoi wierzycieli, a jeżeli nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich wierzycieli, złoży je do depozytu sądowego w celu podziału.

§ 2. Złożenie do depozytu nastąpi również wówczas, gdy zgłoszono zarzut, że osobie trzeciej przysługuje do zajętych pieniędzy prawo stanowiące przeszkodę do wydania ich wierzycielowi. Sąd postanowi wydać pieniądze wierzycielowi, jeżeli w ciągu miesiąca od złożenia ich do depozytu sądowego nie będzie złożone orzeczenie właściwego sądu zwalniające od zajęcia lub wstrzymujące wydanie pieniędzy.

§ 3. Na postanowienie sądu co do wydania pieniędzy przysługuje zażalenie. Postanowienie staje się wykonalne dopiero z chwilą uprawomocnienia się.

Art. 853. § 1. Komornik oznacza w protokole zajęcia wartość każdej zajętej ruchomości.

§ 2. Jeżeli komornik uzna, że w celu oszacowania należy przywołać biegłego, albo jeżeli wierzyciel lub dłużnik podnoszą zarzuty, oszacowanie przez biegłego odbędzie się przy samym zajęciu, a gdyby to nie było możliwe - w dniu licytacji.

Art. 854. Na każdej zajętej ruchomości komornik umieści znak ujawniający na zewnątrz jej zajęcie, a jeżeli to nie jest możliwe, ujawni je w inny sposób.

Art. 855. § 1. Zajęte ruchomości komornik pozostawi we władaniu osoby, u której je zajął. Jednakże z ważnych przyczyn komornik może w każdym stanie postępowania oddać zajęte ruchomości pod dozór innej osobie, nie wyłączając wierzyciela, choćby to było połączone z koniecznością ich przeniesienia. Osoby te pełnią obowiązki dozorcy. Komornik doręcza im protokół zajęcia.

§ 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi, kiedy zajęte przedmioty należy złożyć do depozytu sądowego lub na przechowanie określonym instytucjom.

Art. 856. § 1. Dozorca lub dłużnik, któremu powierzono dozór, obowiązani są przechowywać oddane im pod dozór ruchomości z taką starannością, aby nie straciły na wartości, i oddać je na wezwanie komornika lub stosownie do orzeczenia sądu albo na zgodne wezwanie obu stron. Jeżeli dozorca lub dłużnik zobowiązany do wydania ruchomości ich nie oddaje, komornik mu je odbiera.

§ 2. Dozorca obowiązany jest zawiadomić komornika o zamierzonej zmianie miejsca przechowania ruchomości.

Art. 857. § 1. Dozorca nie odpowiada za pogorszenie, uszkodzenie, zniszczenie lub zaginięcie zajętych ruchomości, jeżeli zachował staranność, do jakiej był obowiązany w myśl przepisu artykułu poprzedzającego.

§ 2. Dłużnikowi nie przysługuje roszczenie do wierzyciela z powodu uszkodzenia lub zaginięcia zajętych ruchomości podczas ich przewożenia, przesyłki lub przechowywania u dozorcy.

Art. 858. § 1. Dozorca może żądać zwrotu wydatków związanych z przechowywaniem oraz wynagrodzenia za dozór odpowiednio do poniesionych trudów. Nie dotyczy to dłużnika, członków jego rodziny wspólnie z nim mieszkających oraz osoby trzeciej, u której rzecz zajęto.

§ 2. Sumę wydatków i wysokość wynagrodzenia ustala komornik, o czym zawiadamia strony i dozorcę.

Art. 859. Na postanowienie sądu co do zwrotu wydatków i wynagrodzenia dozorcy przysługuje zażalenie.

Art. 860. Komornik może z ważnych przyczyn zwolnić dozorcę i ustanowić innego. Zmianę dozorcy komornik zarządzi po wysłuchaniu stron, chyba że natychmiastowa zmiana jest konieczna.

Art. 861. Jeżeli zajęte ruchomości pozostawiono w pomieszczeniu należącym do dłużnika i dozór powierzono jemu samemu lub członkowi jego rodziny razem z nim mieszkającemu, mają oni prawo zwykłego używania rzeczy, byleby przez to rzecz nie straciła na wartości. Również osoba trzecia, pod której dozorem komornik pozostawił zajęte u niej ruchomości dłużnika, może ich używać, jeżeli jest do tego uprawniona.

Art. 862. § 1. Jeżeli rzecz oddana pod dozór osobie nie uprawnionej do korzystania z niej przynosi dochód, dozorca obowiązany jest po ustaniu dozoru złożyć komornikowi rachunek z dochodów. Czysty dochód po potrąceniu wydatków zostanie złożony do depozytu sądowego.

§ 2. Z uzyskanego w ten sposób dochodu pokrywa się przede wszystkim wynagrodzenie dozorcy, resztę zaś dołącza się do sumy uzyskanej z egzekucji, a w razie umorzenia egzekucji, wypłaca się dłużnikowi.

Art. 863. Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia zarządzić utrzymywanie osobnych pomieszczeń do przechowywania i dozorowania zajętych ruchomości.

Rozdział 2. Sprzedaż

Art. 864. § 1. Sprzedaż zajętych ruchomości nie może nastąpić wcześniej niż siódmego dnia od daty zajęcia.

§ 2. Sprzedaż zajętych ruchomości może nastąpić bezpośrednio po zajęciu, jeżeli:

1) ruchomości ulegają łatwo zepsuciu albo sprawowanie nad nimi dozoru lub ich przechowywanie powodowałoby nadmierne koszty;
2) zajęto inwentarz żywy, a dłużnik odmówił zgody na przyjęcie go pod dozór.

Art. 865. § 1. [476] Zajęte ruchomości nie używane, stanowiące przedmiot obrotu handlowego, komornik na wniosek strony może sprzedać przedsiębiorcy prowadzącemu obrót takimi ruchomościami po cenach hurtowych, a gdy takie ceny nie zostaną udokumentowane, po cenach o 25% niższych od wartości szacunkowej ruchomości.

§ 2. Zajęte przedmioty o wartości historycznej, naukowej lub artystycznej, zarówno nie używane, jak i używane, komornik zgłosi za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków w celu nabycia na warunkach określonych w § 1 państwowemu muzeum, bibliotece lub archiwum albo przedsiębiorstwu państwowemu zajmującemu się obrotem tymi przedmiotami.

§ 3. [477] Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia wydanego w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami określić inne ruchomości, podlegające sprzedaży instytucjom bankowym, maklerskim i innym oraz zasady sprzedaży tych ruchomości.

Art. 866. [478] (skreślony).

Art. 867. [479] § 1. Zajęte ruchomości nie wymienione w art. 865 lub nie sprzedane w trybie przewidzianym w tym przepisie komornik sprzedaje w drodze licytacji publicznej.

§ 2. Cena wywołania w pierwszym terminie licytacji publicznej wynosi trzy czwarte wartości szacunkowej. Jeżeli licytacja w pierwszym terminie nie dojdzie do skutku, zajęte ruchomości mogą być sprzedane w drugim terminie licytacyjnym. Cena wywołania w drugim terminie licytacyjnym wynosi połowę wartości szacunkowej. Sprzedaż licytacyjna nie może nastąpić za cenę niższą od ceny wywołania.

§ 3. O terminie i miejscu licytacji komornik zawiadamia dłużnika najpóźniej na trzy dni przed dniem licytacji. W wypadkach określonych w art. 864 § 2 zawiadomienie to doręcza się dłużnikowi przed rozpoczęciem licytacji.

§ 4. Zajęte ruchomości nie wymienione w art. 865 lub nie sprzedane w trybie przewidzianym w tym przepisie komornik, na wniosek wierzyciela, przekazuje do sprzedaży komisowej przed sprzedażą w drodze licytacji publicznej.

§ 5. Dla sprzedaży komisowej zajętej ruchomości cenę sprzedażną ustala się w wysokości wartości szacunkowej. Jeżeli ruchomość nie zostanie po tej cenie sprzedana w ciągu miesiąca, komisant może obniżyć cenę sprzedażną o 25%. Z uzyskanej ceny sprzedażnej potrąca się prowizję komisową.

Art. 868. Minister Sprawiedliwości ustali w drodze rozporządzenia przepisy określające zasady i tryb przeprowadzenia publicznej licytacji, w szczególności podstawy do wyłączenia z przetargu.

Art. 869. § 1. Komornik udzieli przybicia osobie ofiarującej najwyższą cenę, jeżeli po trzykrotnym wezwaniu do dalszych postąpień nikt więcej nie zaofiarował.

§ 2. Z chwilą przybicia dochodzi do skutku sprzedaż ruchomości na rzecz nabywcy. Od tego czasu należą do niego pożytki ruchomości.

Art. 870. § 1. Wierzyciel lub dłużnik mogą zaskarżyć udzielenie przybicia w razie naruszenia przepisów o publicznym charakterze licytacji, o najniższej cenie nabycia i o wyłączeniu od udziału w przetargu. Skarga powinna być zgłoszona do protokołu licytacji. Nie ma skargi na udzielenie przybicia ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 3. Jeżeli w ciągu dwóch tygodni skarga nie zostanie rozstrzygnięta, nabywca może w ciągu dalszego tygodnia zrzec się nabycia ruchomości i odebrać zapłaconą sumę.

§ 4. Gdy nabywca skorzysta z uprawnienia przewidzianego w paragrafie poprzedzającym albo gdy sąd odmówi przybicia, licytacja będzie uznana za niedoszłą do skutku.

Art. 871. [480] Nabywca obowiązany jest zapłacić cenę nabycia natychmiast po udzieleniu mu przybicia. Gdy jednak cena przewyższa pięćset złotych, obowiązek nabywcy ogranicza się do złożenia natychmiast jednej piątej ceny, nie mniej jednak niż pięćset złotych, przy czym reszta powinna być uiszczona do godziny dwunastej dnia następnego.

Art. 872. § 1. Nabywca, który w przepisanym terminie nie uiści ceny w całości lub części, traci prawa wynikające z przybicia.

§ 2. Jeżeli nabywca nie uiści w terminie sumy przypadającej do zapłaty natychmiast przy udzieleniu przybicia, komornik wznowi niezwłocznie przetarg tych samych ruchomości, rozpoczynając od ceny wywołania, przy czym opieszały nabywca nie może nadal uczestniczyć w licytacji. W razie niezapłacenia w terminie reszty ceny płatnej dnia następnego po licytacji, będzie wyznaczona ponowna licytacja na warunkach pierwszej.

§ 3. Od nabywcy, który nie dopełnił obowiązku zapłaty ceny lub jej części w terminie przepisanym, komornik ściągnie sumę odpowiadającą jednej dziesiątej części sumy nabycia, na którą będzie zaliczona kwota przez nabywcę wpłacona.

§ 4. Z sumy ściągniętej od nabywcy pokrywa się koszty związane z licytacją. Nadwyżkę należy wpłacić do kasy sądowej na rzecz Skarbu Państwa.

Art. 873. O ściągnięciu od nabywcy należności według artykułu poprzedzającego orzeka sąd. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 874. Nabywca po uprawomocnieniu się przybicia i zapłaceniu całej ceny staje się właścicielem nabytych ruchomości. Gdy sąd odmówi przybicia, wypłacona cena nabycia ulega zwrotowi.

Art. 875. § 1. Jeżeli licytacja nie doszła do skutku, wierzyciel może w ciągu dwóch tygodni od otrzymania zawiadomienia komornika żądać wyznaczenia drugiej licytacji lub przejąć na własność ruchomości wystawione na sprzedaż albo niektóre z nich w cenie nie niższej od ceny wywołania.

§ 2. Jeżeli egzekucję prowadzi kilku wierzycieli, pierwszeństwo przejęcia ruchomości na własność przysługuje temu z nich, który ofiarował najwyższą cenę, przy równej zaś cenie - temu, na którego żądanie wcześniej dokonano zajęcia.

§ 3. Oświadczenie o przejęciu będzie uwzględnione tylko wtedy, gdy wierzyciel jednocześnie z wnioskiem złoży całą cenę. Własność ruchomości przechodzi na wierzyciela z chwilą zawiadomienia go o przyznaniu mu przejętej rzeczy.

§ 4. W razie niezgłoszenia w przepisanym terminie wniosku o wyznaczenie drugiej licytacji lub oświadczenia o przejęciu ruchomości na własność, komornik umorzy postępowanie co do nie sprzedanych ruchomości. Jeżeli spomiędzy kilku wierzycieli jedni żądają licytacji, a inni przejęcia ruchomości na własność, wyznaczona będzie druga licytacja.

Art. 876. Jeżeli nabywca jest jedynym wierzycielem egzekwującym albo jeżeli cena nabycia wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli egzekwujących i kosztów egzekucji, nabywca może zaliczyć swoją egzekwowaną wierzytelność na cenę nabycia.

Art. 877. Jeżeli druga licytacja nie doszła do skutku, wierzycielowi w ciągu dwóch tygodni od otrzymania zawiadomienia komornika przysługuje prawo przejęcia ruchomości na własność za cenę nie niższą od ceny wywołania. W tym wypadku stosuje się odpowiednio przepis art. 875 § 2. Jeżeli wierzyciel nie skorzystał z prawa przejęcia ruchomości na własność, komornik umorzy postępowanie co do rzeczy nie sprzedanej lub nie przejętej na własność.

Art. 878. Jeżeli dłużnik lub dozorca odmawia wydania rzeczy nabywcy, komornik na wniosek nabywcy postąpi jak przy egzekucji roszczeń niepieniężnych.

Art. 879. Kto nabywa rzecz na podstawie przepisów niniejszego rozdziału, staje się jej właścicielem bez żadnych obciążeń i powinien ją natychmiast odebrać. Nabywcy nie przysługują roszczenia z tytułu rękojmi za wady rzeczy; przeciwko nabywcy nie można podnosić zarzutów co do ważności nabycia.

DZIAŁ II. EGZEKUCJA Z WYNAGRODZENIA ZA PRACĘ

Art. 880. Egzekucja z wynagrodzenia za pracę należy do komornika przy sądzie powiatowym ogólnej właściwości dłużnika.

Art. 881. § 1. Do egzekucji z wynagrodzenia za pracę komornik przystępuje przez jego zajęcie.

§ 2. Komornik zawiadamia dłużnika, że do wysokości egzekwowanego świadczenia i aż do pełnego pokrycia długu nie wolno mu odbierać wynagrodzenia poza częścią wolną od zajęcia ani rozporządzać nim w żaden inny sposób. Dotyczy to w szczególności periodycznego wynagrodzenia za pracę i wynagrodzenia za prace zlecone oraz nagród i premii przysługujących dłużnikowi za okres jego zatrudnienia, jak również związanego ze stosunkiem pracy zysku lub udziału w funduszu zakładowym oraz wszelkich innych funduszach, pozostających w związku ze stosunkiem pracy.

§ 3. Komornik wzywa zakład pracy, aby w granicach określonych w paragrafie drugim nie wypłacał dłużnikowi poza częścią wolną od zajęcia żadnego wynagrodzenia, lecz:

1) [481] przekazywał zajęte wynagrodzenie bezpośrednio wierzycielowi egzekwującemu, zawiadamiając komornika o pierwszej wypłacie, albo
2) przekazywał zajęte wynagrodzenie komornikowi w wypadku, gdy do wynagrodzenia jest lub zostanie w dalszym toku postępowania egzekucyjnego skierowana jeszcze inna egzekucja, a wynagrodzenie w części wymagalnej nie wystarcza na pokrycie wszystkich egzekwowanych świadczeń wymagalnych.

Komornik poucza zarazem zakład pracy o skutkach niezastosowania się do wezwania.

§ 4. Stosownie do okoliczności komornik może wezwać zakład pracy do przekazywania mu zajętego wynagrodzenia bezpośrednio.

Art. 882. § 1. [482] Dokonując zajęcia wynagrodzenia za pracę, komornik wzywa ponadto zakład pracy, aby w ciągu tygodnia:

1) przedstawił za okres trzech miesięcy poprzedzających zajęcie, za każdy miesiąc oddzielnie, zestawienie periodycznego wynagrodzenia dłużnika za pracę oraz oddzielnie jego dochodu z wszelkich innych tytułów;
2) podał, w jakiej kwocie i w jakich terminach zajęte wynagrodzenie będzie przekazywane wierzycielowi;
3) w razie istnienia przeszkód do wypłacenia wynagrodzenia za pracę złożył oświadczenie o rodzaju tych przeszkód, a w szczególności podał, czy inne osoby roszczą sobie prawa, czy i w jakim sądzie toczy się sprawa o zajęte wynagrodzenie i czy oraz o jakie roszczenia została skierowana do zajętego wynagrodzenia egzekucja przez innych wierzycieli.

§ 2. [483] Zakład pracy obowiązany jest do niezwłocznego zawiadomienia komornika oraz wierzyciela o każdej zmianie okoliczności wymienionych w § 1.

Art. 883. § 1. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności.

§ 2. Jednakże dłużnik może żądać umorzenia egzekucji co do świadczeń wymagalnych w przyszłości, jeżeli uiści wszystkie świadczenia wymagalne i złoży do depozytu sądowego sumę równającą się sumie świadczeń periodycznych za sześć miesięcy, z równoczesnym umocowaniem komornika do podejmowania tej sumy. Komornik skorzysta z tego umocowania, gdy stwierdzi, że dłużnik popadł w zwłokę z uiszczeniem świadczeń wymagalnych; równocześnie wszczyna z urzędu egzekucję.

Art. 884. § 1. Zajęcie obowiązuje nadal, choćby po zajęciu nawiązano z dłużnikiem nowy stosunek pracy lub zlecenia albo choćby zakład pracy przeszedł na inną osobę, jeżeli osoba ta o zajęciu wiedziała.

§ 2. W razie rozwiązania stosunku pracy z dłużnikiem dotychczasowy zakład pracy czyni wzmiankę o zajęciu należności w wydanym dłużnikowi świadectwie pracy, a jeżeli nowy zakład pracy dłużnika jest mu znany, przesyła temu zakładowi zawiadomienie komornika i dokumenty dotyczące zajęcia wynagrodzenia oraz powiadamia o tym komornika i dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne. Wzmianka w świadectwie pracy powinna zawierać oznaczenie komornika, który zajął należność, oraz numer sprawy egzekucyjnej, jak również wskazywać wysokość potrąconych już kwot. Przesłanie zawiadomienia komornika ma skutki zajęcia należności dłużnika w nowym zakładzie pracy od chwili dojścia zawiadomienia do tego zakładu pracy.

§ 3. Nowy zakład pracy, któremu pracownik przedstawi świadectwo pracy ze wzmianką o zajęciu należności, zawiadamia o zatrudnieniu pracownika zakład pracy, który wydał świadectwo, oraz wskazanego we wzmiance komornika. Jeżeli nowy zakład pracy, któremu pracownik nie okazał świadectwa pracy, dowie się, gdzie pracownik był przedtem zatrudniony, obowiązany jest zawiadomić poprzedni zakład pracy o jego zatrudnieniu, chyba że pracownik przedstawi zaświadczenie tego zakładu stwierdzające, że jego należności nie były zajęte.

§ 4. [484] Obowiązek powiadomienia komornika o zmianie zakładu pracy obciąża również dłużnika. O obowiązku tym oraz o skutkach jego zaniedbania dłużnik powinien być pouczony przy zawiadomieniu go o zajęciu wynagrodzenia za pracę.

Art. 885. Zajęcie ma ten skutek, że w stosunku do wierzyciela egzekwującego nieważne są rozporządzenia wynagrodzeniem przekraczające część wolną od zajęcia, dokonane po jego zajęciu, a także przed zajęciem, jeżeli wymagalność wynagrodzenia następuje po zajęciu.

Art. 886. § 1. [485] Zakładowi pracy, który nie złożył w przepisanym terminie oświadczenia przewidzianego w art. 882 albo zaniedbał przesłania zawiadomienia lub dokumentów zajęcia wynagrodzenia nowemu zakładowi pracy dłużnika stosownie do art. 884 § 2 i § 3, komornik wymierza grzywnę w wysokości do pięciuset złotych. Grzywna może być powtórzona, jeżeli zakład pracy nadal uchyla się od wykonania tych czynności w dodatkowo wyznaczonym terminie.

§ 2. W uspołecznionych zakładach pracy grzywnie przewidzianej w paragrafie poprzedzającym podlega pracownik odpowiedzialny za wykonanie tych czynności, a w razie niewyznaczenia takiego pracownika lub niemożności jego ustalenia - kierownik (dyrektor) danego zakładu.

§ 3. Zakład pracy, który nie zastosował się do wezwania z art. 881 i 882 lub w inny sposób naruszył obowiązki wynikające z zajęcia bądź złożył oświadczenie przewidziane w art. 882 niezgodne z prawdą albo dokonał wypłaty zajętej części wynagrodzenia dłużnikowi, odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę.

§ 4. [486] Grzywnę określoną w § 1 komornik wymierzy również dłużnikowi, który nie powiadomił go o zmianie zakładu pracy.

Art. 887. § 1. Z mocy samego zajęcia wierzyciel może wykonywać wszelkie prawa i roszczenia dłużnika. Na żądanie wierzyciela komornik wydaje mu odpowiednie zaświadczenie.

§ 2. Wierzyciel wnoszący powództwo przeciwko zakładowi pracy powinien przypozwać dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne. Pozwany zakład pracy obowiązany jest podać sądowi wszystkich innych wierzycieli, na rzecz których dochodzona wierzytelność również została zajęta. Sąd zawiadomi tych wierzycieli stosownie do art. 195. Wyrok wydany w sprawie jest skuteczny w stosunku do innych wierzycieli. Jednakże w stosunku do wierzyciela, o którym sąd nie został powiadomiony, zakład pracy nie może powoływać się na wyrok, który zapadł na jego korzyść.

Art. 888. § 1. Na wniosek wierzyciela komornik odbierze dłużnikowi dokumenty stanowiące dowód wierzytelności i złoży je do depozytu sądowego.

§ 2. Jeżeli wierzyciel zgłasza wniosek, aby odebranie odbyło się w jego obecności, komornik zawiadamia go o terminie czynności. W razie niestawienia się wierzyciela czynności nie dokonuje się.

§ 3. Dłużnik obowiązany jest pod rygorem odpowiedzialności za szkodę udzielić wierzycielowi wszystkich wyjaśnień potrzebnych do dochodzenia praw przeciwko dłużnikowi zajętej wierzytelności.

DZIAŁ III. EGZEKUCJA Z RACHUNKÓW BANKOWYCH

Art. 889. [487] § 1. W celu dokonania egzekucji z wierzytelności z rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy komornik ogólnej właściwości dłużnika:

1) przesyła do oddziału lub innej jednostki organizacyjnej banku, w którym dłużnik posiada rachunek, zawiadomienie o zajęciu wierzytelności pieniężnej dłużnika, wynikającej z posiadania rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, do wysokości należności będącej przedmiotem egzekucji wraz z kosztami egzekucyjnymi i wzywa bank, aby nie dokonywał wypłat z rachunku bez zgody komornika do wysokości zajętej wierzytelności, lecz przekazał bezzwłocznie zajętą kwotę na pokrycie należności albo zawiadomił komornika w terminie siedmiu dni o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty; zawiadomienie jest skuteczne także w wypadku niewskazania rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy;
2) zawiadamia dłużnika o zajęciu jego wierzytelności z rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, doręczając mu odpis tytułu wykonawczego i odpis zawiadomienia, skierowanego do banku, o zakazie wypłat z rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy.

§ 2. Równocześnie komornik przesyła wierzycielowi odpis zawiadomienia przesłanego do banku.

Art. 890. [488] § 1. Zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy dłużnika, jest dokonane z chwilą doręczenia bankowi zawiadomienia o zakazie wypłat z tego rachunku i obejmuje również kwoty, które nie były na rachunku bankowym, w tym rachunku bankowym obejmujący wkład oszczędnościowy w chwili jego zajęcia, a zostały wpłacone na ten rachunek po dokonaniu zajęcia.

§ 2. [489] Wynikający z zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, zakaz wypłat z tego rachunku nie dotyczy bieżących wypłat na wynagrodzenie za pracę, w tym także dla członków i ich domowników w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych, rolniczych spółdzielniach specjalistycznych oraz spółdzielniach osób fizycznych prowadzących gospodarstwo rolne, zrzeszonych w Centralnym Związku Kółek i Organizacji Rolniczych oraz na zasądzone alimenty i renty o charakterze alimentacyjnym zasądzone tytułem odszkodowania. Wypłata na wynagrodzenie za pracę może nastąpić po złożeniu bankowi odpisu listy płac lub innego wiarogodnego dowodu, a wypłata na alimenty i renty alimentacyjne - tytułu wykonawczego stwierdzającego obowiązek dłużnika do płacenia alimentów lub renty. Bank dokonuje wypłat na alimenty i renty do rąk uprawnionego do tych świadczeń.

§ 3. [490] (skreślony).

Art. 891. (491) W razie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej do tej samej wierzytelności z rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy dłużnika, w wypadku gdy kwoty znajdujące się na rachunku bankowym, w tym rachunku bankowym obejmującym wkład oszczędnościowy nie wystarczają na pokrycie wszystkich egzekwowanych świadczeń, bank obowiązany jest wstrzymać wypłaty z tego rachunku do wysokości należności, na których rzecz zajęcie nastąpiło, i niezwłocznie zawiadomić o tym właściwe organy egzekucyjne, które postąpią stosownie do art. 773. Przepis art. 890 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 892. (492) § 1. Bank, który naruszył przepisy dotyczące obowiązków banku w zakresie egzekucji z rachunków bankowych, w tym rachunków bankowych obejmujących wkład oszczędnościowy, odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę.

§ 2. Przepisy art. 886 stosuje się odpowiednio do pracowników banku winnych niezgodnego z prawem dokonania wypłaty z zajętego rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy.

Art. 893. Do skutków zajęcia stosuje się odpowiednio art. 885, 887 i 888.

Art. 893^1. (493) § 1. (494) Jeżeli egzekucja z rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono dowód imienny lub na okaziciela, nie może być przeprowadzona w trybie art. 901 z powodu niemożności odebrania tego dokumentu, komornik sporządza o tym protokół i dokonuje zajęcia wkładu oszczędnościowego przez skierowanie do właściwego oddziału banku zawiadomienia o zajęciu. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia tego zawiadomienia. Na skutek zajęcia dokonanego w powyższym trybie bank wstrzymuje wszelkie wypłaty z zajętego wkładu i zawiadamia o tym placówki banku, urzędy pocztowo-telekomunikacyjne i inne placówki wykonujące czynności w powyższym zakresie. Minister właściwy do spraw finansów publicznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw łączności oraz Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb zawiadamiania placówek banków, urzędów pocztowo-telekomunikacyjnych i innych placówek, uwzględniając dane zawarte w zawiadomieniu.

§ 2. Komornik doręcza niezwłocznie zawiadomienie o zajęciu wkładu oszczędnościowego dłużnikowi z pouczeniem o odpowiedzialności przewidzianej w § 3, w razie podjęcia kwoty z zajętego wkładu.

§ 3. Dłużnik, który po dokonaniu zajęcia wkładu oszczędnościowego podejmie wkład lub jego część, podlega odpowiedzialności karnej jak za usunięcie mienia spod egzekucji.

§ 4. Ponadto komornik doręcza niezwłocznie zawiadomienie o zajęciu wkładu oszczędnościowego wierzycielowi z pouczeniem, że w terminie dwóch tygodni od daty zajęcia wkładu powinien wystąpić do sądu o umorzenie książeczki oszczędnościowej i zawiadomić o tym właściwy oddział banku, przez doręczenie bankowi w tym samym terminie odpisu złożonego do sądu wniosku w sprawie wszczęcia postępowania o umorzenie książeczki oszczędnościowej. W razie nieotrzymania zawiadomienia o wszczęciu postępowania o umorzenie książeczki oszczędnościowej, właściwy oddział banku, po upływie trzech tygodni od daty zajęcia wkładu oszczędnościowego, odwoła wstrzymanie wypłat z tego wkładu, o czym zawiadomi właściciela książeczki oszczędnościowej.

Art. 893^2. (495) § 1. Sąd rozpatrzy wniosek o umorzenie zarówno książeczki oszczędnościowej na okaziciela, jak i książeczki imiennej, na zasadach i w trybie przewidzianych w przepisach o umarzaniu utraconych dokumentów. W postępowaniu o umorzenie książeczki oszczędnościowej nie mogą być zgłoszone zarzuty dotyczące zasadności roszczenia wierzyciela. Koszty postępowania obciążają właściciela książeczki. Sąd przesyła właściwemu oddziałowi banku wypis prawomocnego postanowienia w sprawie umorzenia książeczki oszczędnościowej.

§ 2. W razie umorzenia książeczki oszczędnościowej właściwy oddział banku wystawia na jej miejsce nową książeczkę oszczędnościową, którą po odpisaniu części wkładu oszczędnościowego do wysokości należności wskazanej w tytule wykonawczym łącznie z kosztami egzekucyjnymi wydaje właścicielowi. W wypadku nieuwzględnienia wniosku o umorzenie książeczki oszczędnościowej właściwy oddział banku niezwłocznie odwoła wstrzymanie wypłat z wkładu oszczędnościowego i zawiadomi o tym właściciela.

Art. 893^3. (496) § 1. Przepisy art. 893^1 i 893^2 stosuje się odpowiednio w wypadku niemożności odebrania innego dokumentu, z którego posiadaniem jest związana wierzytelność na rachunku bankowym.

Art. 894. (497) (skreślony).

DZIAŁ IV. EGZEKUCJA Z INNYCH WIERZYTELNOŚCI I INNYCH PRAW MAJĄTKOWYCH

Art. 895. § 1. Egzekucja z wierzytelności i innych praw majątkowych należy do komornika sądu właściwości ogólnej dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, a w braku podstaw do jej oznaczenia - do komornika sądu właściwości ogólnej osoby zobowiązanej względem dłużnika. Gdy osoby takiej nie ma, egzekucja należy do komornika tego sądu, w którego okręgu znajduje się przedmiot świadczenia lub prawa.

§ 2. Jeżeli wykonanie prawa związane jest z posiadaniem dokumentu, właściwy jest komornik tego sądu, w którego okręgu dokument się znajduje.

§ 3. Na podstawie wniosku o wszczęcie egzekucji z ruchomości komornik dokona również zajęcia wierzytelności lub innych praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu, jeżeli dokument taki znajduje się w posiadaniu dłużnika.

Art. 896. § 1. Do egzekucji z wierzytelności komornik przystępuje przez jej zajęcie. W celu zajęcia komornik:
1) zawiadomi dłużnika, że nie wolno mu odbierać żadnego świadczenia ani rozporządzać zajętą wierzytelnością i ustanowionym dla niej zabezpieczeniem;
2) wezwie dłużnika wierzytelności, aby należnego od niego świadczenia nie uiszczał dłużnikowi, lecz złożył je komornikowi lub do depozytu sądowego.

§ 2. Jednocześnie z zajęciem wierzytelności komornik wezwie jej dłużnika, aby w ciągu tygodnia złożył oświadczenie:
1) czy i w jakiej wysokości przysługuje dłużnikowi zajęta wierzytelność, czy też odmawia zapłaty i z jakiej przyczyny;
2) czy inne osoby roszczą sobie prawa do wierzytelności, czy i w jakim sądzie lub przed jakim organem toczy się lub toczyła się sprawa o zajętą wierzytelność oraz czy i o jakie roszczenia została skierowana do zajętej wierzytelności egzekucja przez innych wierzycieli.

Art. 897. § 1. W celu zajęcia wierzytelności, której zabezpieczenie jest ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru, komornik jednocześnie z zawiadomieniem i wezwaniem dłużników w myśl artykułu poprzedzającego przesyła sądowi właściwemu do prowadzenia księgi wieczystej wniosek o dokonanie w niej wpisu o zajęciu lub o złożenie tego wniosku do zbioru dokumentów.

§ 2. Jeżeli w księdze wieczystej znajdują się wpisy lub w zbiorze dokumentów dokumenty stanowiące przeszkodę do uwzględnienia wniosku, sąd właściwy do prowadzenia księgi wieczystej zawiadomi o tym wierzyciela i komornika, wyznaczając termin do usunięcia przeszkody. Usunięcie przeszkody należy do wierzyciela. W tym celu wierzyciel może wykonywać prawa przysługujące dłużnikowi. Na wniosek wierzyciela komornik odbierze dłużnikowi potrzebne do tego dokumenty.

§ 3. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu sąd oddali wniosek komornika, a komornik umorzy egzekucję. Jeżeli jednak wierzyciel w terminie wyznaczonym przez sąd wytoczy powództwo w celu usunięcia przeszkody, oddalenie wniosku i umorzenie egzekucji nie może nastąpić przed prawomocnym oddaleniem powództwa.

§ 4. [(498)] Dokonując zajęcia praw z tytułu akcji i udziałów w spółkach handlowych wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego, komornik jest obowiązany niezwłocznie zgłosić ten fakt sądowi rejestrowemu.

Art. 898. Jeżeli do zabezpieczenia zajętej wierzytelności wymagany jest wpis w księdze wieczystej, komornik odbierze dłużnikowi dokumenty potrzebne do dokonania tego wpisu i zgłosi wniosek o wpis na rzecz dłużnika oraz o jednoczesne ujawnienie zajęcia.

Art. 899. Dokonując zajęcia wierzytelności zabezpieczonej poręczeniem lub zastawem, komornik na wniosek wierzyciela zawiadamia także poręczyciela albo właściciela przedmiotu obciążonego prawem zastawu, iż świadczenia z wierzytelności zabezpieczonej nie wolno uiścić dłużnikowi. Poza tym stosuje się odpowiednio art. 882 pkt 2.

Art. 900. § 1. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności. Jeżeli konieczny jest wpis zajęcia w księdze wieczystej, wierzytelność jest zajęta z chwilą dokonania wpisu lub złożenia do zbioru dokumentów wniosku komornika. Jednakże i w tym wypadku zajęcie jest skuteczne już z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności, jeżeli takie doręczenie nastąpiło wcześniej.

§ 2. Zajęcie sum płatnych periodycznie obejmuje także wypłaty przyszłe. Art. 883 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 901. § 1. Zajęcia wierzytelności związanej z posiadaniem dokumentu dokonuje się przez odebranie dokumentu dłużnikowi lub osobie trzeciej. Przepis art. 845 § 2 stosuje się odpowiednio. Następnych zajęć takiej wierzytelności dokonuje się przez zaznaczenie w protokole pierwszego zajęcia.

§ 2. O dokonaniu zajęcia komornik powiadomi wierzyciela dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, i dłużnika zajętej wierzytelności, a przy dalszych zajęciach także poprzednich wierzycieli.

§ 3. Od dłużnika zajętej wierzytelności związanej z posiadaniem dokumentu komornik zażąda zapłaty poszukiwanej sumy, a jeżeli wierzytelność wymagalna jest po wypowiedzeniu, dokona jej wypowiedzenia. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika komornik dokona również czynności zachowawczych, jeżeli zajdzie tego potrzeba.

Art. 902. Do skutków zajęcia stosuje się odpowiednio art. 885, 887 i 888, a do skutków niezastosowania się do wezwań komornika oraz do obowiązków wynikających z zajęcia - art. 886.

Art. 902[1]. [(499)] Zajęcie wierzytelności nie narusza uprawnień wynikających z zamieszczonej w umowie klauzuli kompensacyjnej, o której mowa w ustawie z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (Dz. U. Nr 91, poz. 871).

Art. 903. Jeżeli zajęto wierzytelność, której przedmiotem jest świadczenie z zobowiązania przemiennego z prawem wyboru zastrzeżonym dla dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, prawo to przechodzi na wierzyciela, jeżeli dłużnik, wezwany przez komornika do dokonania wyboru, w ciągu tygodnia z prawa tego nie skorzysta.

Art. 904. Jeżeli obowiązek dłużnika zajętej wierzytelności zależy od wzajemnego świadczenia dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, które polega na wydaniu rzeczy znajdującej się w jego władaniu, a obowiązek wydania tej rzeczy został już orzeczony prawomocnym wyrokiem lub stwierdzony innym tytułem egzekucyjnym, komornik odbierze dłużnikowi zajętej wierzytelności tytuł egzekucyjny i po uzyskaniu na nim klauzuli wykonalności odbierze rzecz dłużnikowi, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, jeżeli to jest konieczne do uzyskania świadczenia od dłużnika zajętej wierzytelności.

Art. 905. § 1. Jeżeli zajęta została wierzytelność, z mocy której mają być wydane dłużnikowi na własność ruchomości, będą one wydane komornikowi w miejscu, w którym miały być wydane dłużnikowi. Zajęcie ruchomości dokonane jest przez samo zajęcie wierzytelności o ich wydanie.

§ 2. Dalsza egzekucja z tych ruchomości będzie prowadzona według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Art. 906. § 1. Jeżeli została zajęta wierzytelność, z mocy której dłużnikowi, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, jako właścicielowi ma być wydana nieruchomość, komornik odda wydaną nieruchomość w zarząd dłużnikowi. Na wniosek wierzyciela komornik ustanowi zarządcą inną osobę.

§ 2. Egzekucja z tej nieruchomości i zarząd prowadzone będą według przepisów o egzekucji z nieruchomości.

Art. 907. Przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy przedmiotem zajętej wierzytelności jest statek morski wpisany do rejestru okrętowego.

Art. 908. § 1. Jeżeli po zajęciu wierzytelności należyte wykonanie praw dłużnika tego wymaga, sąd na wniosek wierzyciela lub dłużnika, stosownie do okoliczności, ustanowi kuratora lub zarządcę albo nakaże sprzedaż prawa. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 2. Do zarządu i sprzedaży stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości i o sprzedaży ruchomości.

Art. 909. Przepisy o egzekucji z wierzytelności stosuje się odpowiednio do egzekucji z innych praw majątkowych.

Art. 910. Jeżeli prawo majątkowe, które ma być zajęte, jest tego rodzaju, że nie ma oznaczonej osoby obciążonej obowiązkiem względem dłużnika, zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia zawiadomienia dłużnikowi.

Art. 911. Na żądanie wierzyciela komornik sporządzi opis zajętego prawa majątkowego.

Art. 912. § 1. Jeżeli zajęte zostało prawo, z mocy którego dłużnik może żądać działu majątku, zajęcie obejmuje wszystko to, co dłużnikowi z działu przypadnie. Gdy dłużnik otrzyma z działu nieruchomość lub ułamkową jej część, sąd przeprowadziwszy dział zawiadomi o zajęciu sąd właściwy do prowadzenia księgi wieczystej w celu ujawnienia zajęcia przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie zawiadomienia do zbioru dokumentów. Jeżeli wierzyciel w ciągu miesiąca po ukończeniu działu nie zażądał przeprowadzenia egzekucji z mienia przypadłego dłużnikowi, przedmioty majątkowe, z których egzekucji nie żądał, będą wolne od zajęcia.

§ 2. O zajęciu prawa, z mocy którego dłużnik może żądać działu, komornik zawiadomi wskazane przez wierzyciela osoby, przeciwko którym dłużnikowi przysługuje prawo żądania działu.

DZIAŁ V. WYJAWIENIE MAJĄTKU

Art. 913. § 1. Wierzyciel, który wykaże, że na skutek prowadzonej egzekucji nie uzyskał w pełni zaspokojenia swej wierzytelności, może żądać zobowiązania dłużnika do złożenia wykazu majątku, z wymienieniem rzeczy i miejsca, gdzie się znajdują, przypadających mu wierzytelności i innych praw majątkowych oraz do złożenia przyrzeczenia według roty: "Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożony przeze mnie wykaz majątku jest prawdziwy i zupełny".

§ 2. Wierzyciel może żądać wyjawienia majątku także przed wszczęciem egzekucji, jeżeli uprawdopodobni, że nie uzyska zaspokojenia w pełni swej należności ze znanego mu majątku albo z przypadających dłużnikowi bieżących świadczeń periodycznych za okres sześciu miesięcy.

Art. 914. § 1. Wniosek o nakazanie dłużnikowi wyjawienia majątku składa się w sądzie właściwości ogólnej dłużnika.

§ 2. Do wniosku należy dołączyć tytuł wykonawczy i inne dokumenty uzasadniające obowiązek dłużnika wyjawienia majątku.

Art. 915. § 1. [500] Sąd rozpoznaje wniosek po wezwaniu i wysłuchaniu stron, jeżeli się stawią.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 3. Wykaz i przyrzeczenie sąd odbierze po uprawomocnieniu się postanowienia nakazującego ich złożenie; sąd może je jednak odebrać niezwłocznie, jeżeli dłużnik wyrazi na to zgodę.

Art. 916. Jeżeli dłużnik bez usprawiedliwionej przyczyny nie stawił się w celu złożenia wykazu i przyrzeczenia albo stawiwszy się wykazu nie złożył lub odmówił odpowiedzi na zadane mu pytania lub złożenia przyrzeczenia, sąd na wniosek wierzyciela zastosuje w stosunku do niego środki przymusu, stosując odpowiednio przepisy o egzekucji roszczeń niepieniężnych. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie w celu złożenia wykazu i przyrzeczenia.

Art. 917. § 1. W razie zastosowania środków przymusu dłużnik może w każdej chwili złożyć wykaz i przyrzeczenie. W wypadku gdy zastosowano wobec niego areszt, dłużnik może domagać się stawienia go przed sąd w celu złożenia wykazu i przyrzeczenia. W wypadku tym sąd nie wzywając wierzyciela niezwłocznie przyjmie wykaz i odbierze przyrzeczenie, po czym zwolni dłużnika.

§ 2. Wierzyciel, który nie był obecny przy tych czynnościach, może żądać ponownego wezwania dłużnika w celu zadania mu pytań zmierzających do wykrycia przedmiotów, do których mogłaby być skierowana egzekucja. Niestawiennictwo dłużnika lub odmowa odpowiedzi albo dodatkowego złożenia przyrzeczenia pociąga za sobą skutki wymienione w artykule poprzedzającym. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie.

Art. 918. [501] (skreślony).

Art. 919. Za osobę, która nie ma zdolności procesowej, wykaz i przyrzeczenie obowiązany jest złożyć jej przedstawiciel ustawowy.

Art. 920. Przepisy działu niniejszego stosuje się odpowiednio do egzekucji prowadzonej z urzędu.

Art. 920[1]. [502] § 1. [503] Przepisy art. 913-917, 919 i 920 stosuje się odpowiednio do wyjawienia przez dłużnika stanu oszczędności na rachunkach bankowych w związku z żądaniem wydania książeczki oszczędnościowej lub innego dowodu posiadania wkładu. W wykazie majątku dłużnik jest obowiązany podać, czy i jakie oszczędności ma na rachunku bankowym, w jakim banku zostały zgromadzone, jeżeli zaś nie posiada dowodu bankowego, jest obowiązany wskazać osobę, u której znajduje się ten dowód.

§ 2. Uchylenie się dłużnika od wydania książeczki oszczędnościowej lub innego odpowiedniego dowodu albo wskazania osoby, u której się one znajdują, powoduje takie skutki, jak odmowa złożenia wykazu albo udzielenia odpowiedzi na pytanie (art. 916).

DZIAŁ VI. EGZEKUCJA Z NIERUCHOMOŚCI

Rozdział 1. Przepisy wstępne

Art. 921. § 1. Egzekucja z nieruchomości należy do komornika sądu, w którego okręgu nieruchomość jest położona.

§ 2. Jeżeli nieruchomość jest położona w okręgu kilku sądów, wybór należy do wierzyciela. Jednakże z postępowaniem wszczętym na wniosek jednego wierzyciela połączone będą postępowania wszczęte na wniosek innych wierzycieli. W tym celu komornik, który rozpoczął egzekucję, o wszczęciu, a następnie o ukończeniu egzekucji zawiadomi komornika, do którego, stosownie do paragrafu poprzedzającego, mogłaby należeć egzekucja.

Art. 922. Uczestnikami postępowania oprócz wierzyciela i dłużnika są również osoby, którym przysługują prawa rzeczowe ograniczone lub roszczenia albo prawa osobiste zabezpieczone na nieruchomości, a gdy przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, także organ, który zawarł umowę o użytkowanie wieczyste.

Rozdział 2. Zajęcie

Art. 923. Wskutek wniosku wierzyciela o wszczęcie egzekucji z nieruchomości wymienionej we wniosku komornik wzywa dłużnika, aby zapłacił dług w ciągu dwóch tygodni pod rygorem przystąpienia do opisu i oszacowania.

Art. 924. Jednocześnie z wysłaniem dłużnikowi wezwania komornik przesyła do sądu właściwego do prowadzenia księgi wieczystej wniosek o dokonanie w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów.

Art. 925. § 1. W stosunku do dłużnika nieruchomość jest zajęta z chwilą doręczenia mu wezwania. W stosunku do dłużnika, któremu nie doręczono wezwania, jako też w stosunku do osób trzecich, nieruchomość jest zajęta z chwilą dokonania wpisu w księdze wieczystej lub złożenia wniosku komornika do zbioru dokumentów.

§ 2. Jednakże w stosunku do każdego, kto wiedział o wszczęciu egzekucji, skutki zajęcia powstają z chwilą, gdy o wszczęciu egzekucji powziął wiadomość, chociażby wezwanie nie zostało jeszcze dłużnikowi wysłane ani wpis w księdze wieczystej nie był jeszcze dokonany.

§ 3. O dokonanym zajęciu komornik zawiadamia wierzyciela.

Art. 926. § 1. Postępowania egzekucyjne toczące się co do kilku nieruchomości tego samego dłużnika lub co do kilku części tej samej nieruchomości, jak również postępowania egzekucyjne dotyczące części nieruchomości i jej całości, mogą być połączone w jedno postępowanie, jeżeli odpowiada to celowi egzekucji, a nie ma przeszkód natury prawnej lub gospodarczej. Połączenie zarządza na wniosek jednej ze stron komornik, a gdy nieruchomości są położone w okręgach różnych sądów powiatowych, sąd wojewódzki przełożony nad sądem powiatowym, w którego okręgu wszczęto pierwszą egzekucję.

§ 2. Postępowanie można rozdzielić, jeżeli w dalszym jego toku odpadną przyczyny, które spowodowały połączenie.

Art. 927. Wierzyciel, który skierował egzekucję do nieruchomości po jej zajęciu przez innego wierzyciela, przyłącza się do postępowania wszczętego wcześniej i nie może żądać powtórzenia czynności już dokonanych; poza tym ma te same prawa co pierwszy wierzyciel.

Art. 928. W celu dopilnowania praw osoby, której miejsce pobytu nie jest znane i której z powodu nieobecności nie można dokonywać doręczeń, sąd na wniosek komornika ustanowi kuratora do zastępowania osoby nieobecnej. Kurator będzie wykonywał swe czynności także w interesie innych osób, którym w dalszym toku postępowania doręczenia nie będą mogły być dokonane. Kurator może jednak reprezentować równocześnie tylko osoby, których interesy nie są sprzeczne.

Art. 929. § 1. Zajęcie obejmuje nieruchomość i to wszystko, co według przepisów prawa rzeczowego stanowi przedmiot obciążenia hipoteką.

§ 2. Jeżeli egzekucję prowadzi się w poszukiwaniu należności z umów ubezpieczenia lub wierzytelności zabezpieczonych hipoteką, zajęcie obejmuje także prawa wynikające z umów ubezpieczenia przedmiotów wymienionych w paragrafie poprzedzającym.

Art. 930. § 1. Rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu nie ma wpływu na dalsze postępowanie. Nabywca może uczestniczyć w postępowaniu w charakterze dłużnika. W każdym razie czynności egzekucyjne są ważne tak w stosunku do dłużnika, jak i w stosunku do nabywcy.

§ 2. Rozporządzenia przedmiotami podlegającymi zajęciu razem z nieruchomością po ich zajęciu są nieważne. Nie dotyczy to rozporządzeń zarządcy nieruchomości w zakresie jego ustawowych uprawnień.

Art. 931. § 1. Zajętą nieruchomość pozostawia się w zarządzie dłużnika, do którego stosuje się wówczas przepisy o zarządcy.

§ 2. Jeżeli prawidłowe sprawowanie zarządu tego wymaga, sąd odejmie dłużnikowi zarząd i ustanowi innego zarządcę; to samo dotyczy ustanowionego zarządcy.

§ 3. Sąd oddali wniosek o ustanowienie innego zarządcy, jeżeli sprawowanie zarządu wymaga kosztów, na których pokrycie nie wystarczają na razie dochody bieżące, a wnioskodawca nie złoży w ciągu tygodnia kwoty wyznaczonej przez sąd.

§ 4. Jeżeli dłużnik, któremu odjęto zarząd, w chwili zajęcia korzystał z pomieszczeń w zajętej nieruchomości, należy mu je pozostawić. Sąd może jednak na wniosek wierzyciela zarządzić odebranie pomieszczeń, jeżeli dłużnik lub jego domownik przeszkadza zarządcy w wykonywaniu zarządu. Zarządca może zatrudniać dłużnika i jego rodzinę za wynagrodzeniem, które ustali sąd.

Art. 932. Na postanowienia sądu w przedmiotach wymienionych w artykule poprzedzającym przysługuje zażalenie.

Art. 933. Jeżeli zarządca przy obejmowaniu zarządu napotyka przeszkody, komornik na polecenie sądu wprowadza go w zarząd nieruchomości.

Art. 934. Po ustanowieniu zarządcy komornik wzywa wskazane przez wierzyciela osoby, aby przypadające od nich tak zaległe, jak i przyszłe świadczenia, które stanowią dochód z nieruchomości, uiszczały do rąk zarządcy. W wezwaniu należy uprzedzić, że uiszczenie do rąk dłużnika będzie bezskuteczne w stosunku do wierzyciela.

Art. 935. § 1. Zarządca zajętej nieruchomości obowiązany jest wykonywać czynności potrzebne do prowadzenia prawidłowej gospodarki. Ma on prawo pobierać zamiast dłużnika wszelkie pożytki z nieruchomości, spienię-

żać je w granicach zwykłego zarządu oraz prowadzić sprawy, które przy wykonywaniu takiego zarządu okażą się potrzebne. W sprawach wynikających z zarządu nieruchomością zarządca może pozywać i być pozywany.

§ 2. Zarządcy wolno zaciągać tylko takie zobowiązania, które mogą być zaspokojone z dochodów z nieruchomości i są gospodarczo uzasadnione.

§ 3. Czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu zarządca może wykonywać tylko za zgodą stron, a w jej braku - za zezwoleniem sądu, który przed wydaniem postanowienia wysłucha wierzyciela, dłużnika i zarządcę, chyba że zwłoka groziłaby szkodą.

Art. 936. Zarząd nie ma wpływu na umowy najmu lub dzierżawy obowiązujące w chwili jego ustanowienia. Zarządcy wolno jednak wypowiadać tego rodzaju umowy z zachowaniem obowiązujących przepisów oraz zawierać umowy na czas przyjęty przez zwyczaj miejscowy. Do wydzierżawiania nieruchomości wymagana jest zgoda stron, a w jej braku - zezwolenie sądu.

Art. 937. § 1. Zarządca składa sądowi w wyznaczonych terminach co najmniej raz w roku oraz po ukończeniu zarządu sprawozdania ze swych czynności, jak również udokumentowane sprawozdania rachunkowe.

§ 2. Sąd po wysłuchaniu wierzycieli, dłużnika i zarządcy oraz po rozpatrzeniu sprawozdań, a zwłaszcza przedstawionych w nich pozycji rachunkowych, zatwierdza sprawozdania zarządcy albo odmawia ich zatwierdzenia w całości lub w części.

Art. 938. § 1. Zarządca jest odpowiedzialny względem wszystkich uczestników za należyte pełnienie swych obowiązków.

§ 2. Zarządca, który bez usprawiedliwionej przyczyny nie złożył w oznaczonym terminie przepisanego sprawozdania lub nie wykonał innych przez sąd wydanych poleceń, może być skazany na grzywnę.

Art. 939. § 1. Zarządca może żądać wynagrodzenia oraz zwrotu wydatków, które w związku z zarządem poniósł z własnych funduszów. Wysokość wynagrodzenia sąd określi odpowiednio do nakładu pracy i dochodowości nieruchomości.

§ 2. Jednakże zarządcy, który jest dłużnikiem, nie należy się wynagrodzenie; może on tylko pokrywać z pożytków z nieruchomości najkonieczniejsze potrzeby własne i rodziny w rozmiarze, jaki oznaczy sąd, oraz swoje wydatki związane z zarządem.

§ 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 4. Roszczeń o wynagrodzenie za sprawowanie zarządu i o zwrot poniesionych w związku z zarządem wydatków nie można dochodzić powództwem. Zarządca traci roszczenia, jeżeli ich nie zgłosił w ciągu miesiąca po ustąpieniu z zarządu lub po jego ustaniu.

Art. 940. Z dochodów z nieruchomości zarządca pokrywa w następującej kolejności:
1) koszty egzekucji wraz ze swoim wynagrodzeniem oraz zwrot własnych wydatków;
2) bieżące należności pracowników zatrudnionych w nieruchomości lub w przedsiębiorstwach znajdujących się na niej i należących do dłużnika;
3) bieżąco przypadające w toku zarządu alimenty przyznane wykonalnym wyrokiem sądowym od dłużnika. Uprawnienie to nie przysługuje członkom rodziny dłużnika pozostającym z nim we wspólnym gospodarstwie domowym w chwili wszczęcia egzekucji;
4) bieżące należności podatkowe z nieruchomości oraz bieżące należności z tytułu ubezpieczenia społecznego pracowników wymienionych w pkt 2;
5) zobowiązania związane z wykonywaniem zarządu;
6) należności z tytułu ubezpieczenia nieruchomości, jej przynależności i pożytków.

Art. 941. Nadwyżkę dochodów po pokryciu wydatków wymienionych w artykule poprzedzającym za czas od dnia przejścia własności nieruchomości na nabywcę zarządca składa do depozytu sądowego. Nadwyżkę dołącza się do ceny, która będzie uzyskana za nieruchomości. Jeżeli egzekucja ulega umorzeniu, nadwyżkę tę otrzymuje dłużnik.

Rozdział 3. Opis i oszacowanie

Art. 942. Po upływie terminu określonego w wezwaniu dłużnika do zapłaty długu komornik na wniosek wierzyciela dokonuje opisu i oszacowania zajętej nieruchomości.

Art. 943. § 1. Przy wniosku o dokonanie opisu i oszacowania wierzyciel powinien:
1) [(504)] złożyć wyciąg - a w razie potrzeby odpis księgi wieczystej albo zaświadczenie sądu wystawione na podstawie zbioru dokumentów prowadzonego dla nieruchomości, zawierające wskazanie jej właściciela i wykaz ujawnionych w tym zbiorze obciążeń, jeżeli zaś nieruchomość jest objęta katastrem nieruchomości - także odpowiedni wyciąg;
2) wskazać miejsce zamieszkania uczestników postępowania.

§ 2. Jeżeli nieruchomość nie ma księgi wieczystej, wierzyciel powinien złożyć inny dokument stwierdzający własność dłużnika.

§ 3. Dokumentów wskazanych w paragrafie poprzedzającym może żądać od właściwych organów także komornik.

Art. 944. Jeżeli nieruchomość stanowiąca przedmiot egzekucji podlega przepisom ustawy o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, komornik przed przystąpieniem do jej opisu i oszacowania wzywa prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej do oświadczenia w terminie trzech miesięcy od doręczenia wezwania, czy wykona prawo pierwokupu. Jeżeli odpowiedź prezydium będzie przecząca lub decyzja nie będzie podana do wiadomości komornika przed upływem wyznaczonego terminu, prawo pierwokupu wygasa i w dalszym toku egzekucji nie będzie uwzględnione. Na skutek ostatecznej decyzji o wykonaniu prawa pierwokupu, doręczonej komornikowi w wyznaczonym terminie, sąd ustali cenę nabycia zgodnie z przepisami ustawy o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, z tym jednak zastrzeżeniem, że cała cena będzie od razu płatna. Postanowienie o ustaleniu ceny ma skutki przybicia. Postanowienie to doręcza się wierzycielowi, dłużnikowi i Skarbowi Państwa; przysługuje na nie zażalenie. Do ceny nabycia stosuje się odpowiednio art. 967.

Art. 945. § 1. O terminie opisu i oszacowania komornik zawiadamia znanych mu uczestników.

§ 2. Komornik wzywa ponadto przez obwieszczenie publiczne w budynku sądowym i w lokalu *prezydium właściwej rady narodowej*[505] uczestników, o których nie ma wiadomości, oraz inne osoby, które roszczą sobie prawa do nieruchomości i przedmiotów razem z nią zajętych, aby przed ukończeniem opisu zgłosiły swoje prawa.

§ 3. Zawiadomienia i obwieszczenia powinny być dokonane nie później niż na dwa tygodnie przed rozpoczęciem opisu.

Art. 946. § 1. [506] Na wniosek wierzyciela lub dłużnika, zgłoszony nie później niż podczas opisu i oszacowania, jak również z urzędu może być wystawiona na licytację wydzielona część zajętej nieruchomości, której cena wywołania wystarcza na zaspokojenie wierzyciela egzekwującego. O wydzieleniu rozstrzyga komornik po oszacowaniu nieruchomości.

§ 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 3. W razie wydzielenia części, dalsze postępowanie co do reszty nieruchomości będzie zawieszone do czasu ukończenia licytacji wydzielonej części.

Art. 947. § 1. W protokole opisu i oszacowania komornik wymieni:

1) oznaczenie nieruchomości, jej granice, a w miarę możności jej obszar oraz oznaczenie księgi wieczystej lub zbioru dokumentów;
2) budowle i inne urządzenia ze wskazaniem ich przeznaczenia gospodarczego oraz przynależności nieruchomości, jak również zapasy objęte zajęciem;
3) stwierdzone prawa i obciążenia;
4) umowy ubezpieczenia;
5) osoby, w których posiadaniu znajduje się nieruchomość, jej przynależności i pożytki;
6) sposób korzystania z nieruchomości przez dłużnika;
7) oszacowanie z podaniem jego podstaw;
8) zgłoszone prawa do nieruchomości;
9) inne szczegóły istotne dla oznaczenia lub oszacowania nieruchomości.

§ 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi szczegółowy sposób przeprowadzenia opisu i oszacowania nieruchomości.

Art. 948. § 1. Do oszacowania komornik powołuje jednego lub kilku biegłych.

§ 2. W oszacowaniu należy podać osobno wartość nieruchomości, budowli i innych urządzeń, przynależności i pożytków oraz osobno wartość całości, jak również wartość części nieruchomości, która w myśl art. 946 została wydzielona celem wystawienia oddzielnie na licytację. Wartości powyższe należy podać tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nie określonych sumą pieniężną obciążających nieruchomość, w szczególności świadczeń z tytułu takich praw.

Art. 949. Jeżeli zostały zgłoszone prawa osób trzecich do nieruchomości, budowli lub innych urządzeń, przynależności lub pożytków albo gdy rzeczy takie znajdują się we władaniu osób trzecich, oznacza się osobno wartość rzeczy spornej, osobno wartość całości po wyłączeniu tej rzeczy, wreszcie osobno wartość całości tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nie określonych sumą pieniężną, obciążających nieruchomość, w szczególności świadczeń z tytułu takich praw.

Art. 950. Termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 951. Jeżeli w stanie nieruchomości pomiędzy sporządzeniem opisu i oszacowania a terminem licytacyjnym zajdą istotne zmiany, może nastąpić dodatkowy opis i oszacowanie.

Rozdział 4. Obwieszczenie o licytacji

Art. 952. Zajęta nieruchomość ulega sprzedaży przez licytację publiczną. Termin licytacji nie może być wyznaczony wcześniej niż po upływie miesiąca po uprawomocnieniu się opisu i oszacowania, ani też przed uprawomocnieniem się wyroku, na podstawie którego wszczęto egzekucję.

Art. 953. § 1. Komornik ogłosi o licytacji przez publiczne obwieszczenie, w którym wymienia:
1) nieruchomość, która ma być sprzedana, ze wskazaniem miejsca jej położenia i przeznaczenia gospodarczego, imienia i nazwiska dłużnika wraz z podaniem księgi wieczystej i miejsca jej przechowania lub z oznaczeniem zbioru dokumentów i sądu, w którym zbiór ten jest prowadzony;
2) czas i miejsce licytacji;
3) sumę oszacowania i cenę wywołania;
4) wysokość rękojmi, jaką licytant przystępujący do przetargu powinien złożyć, z zaznaczeniem, że rękojmia powinna być złożona w gotówce albo w książeczce oszczędnościowej banków uprawnionych według prawa bankowego, zaopatrzonej w upoważnienie właściciela książeczki do wypłaty całego wkładu stosownie do prawomocnego postanowienia sądu o utracie rękojmi;
5) czas, w którym w ciągu dwóch tygodni przed licytacją wolno będzie oglądać nieruchomość oraz przeglądać w sądzie akta postępowania egzekucyjnego;

ponadto w obwieszczeniu należy podać:
6) wzmiankę, że prawa osób trzecich nie będą przeszkodą do licytacji i przysądzenia własności na rzecz nabywcy bez zastrzeżeń, jeżeli osoby te przed rozpoczęciem przetargu nie złożą dowodu, iż wniosły powództwo o zwolnienie nieruchomości lub przedmiotów razem z nią zajętych od egzekucji i uzyskały w tym zakresie orzeczenie wstrzymujące egzekucję;
7) wyjaśnienie, że użytkowanie, służebności i prawa dożywotnika, jeżeli nie są ujawnione w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów i nie zostaną zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed rozpoczęciem licytacji, nie będą uwzględnione w dalszym toku egzekucji i wygasną z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności.

§ 2. [507] (skreślony).

§ 3. [508] (skreślony).

Art. 954. Obwieszczenie o licytacji doręcza się:
1) uczestnikom postępowania;
2) [509] *terenowemu organowi administracji państwowej stopnia podstawowego*[510] i urzędowi skarbowemu miejsca położenia nieruchomości oraz organom ubezpieczeń społecznych z wezwaniem, aby najpóźniej w terminie licytacji zgłosiły zestawienie podatków i innych danin publicznych, należnych po dzień licytacji, pod rygorem utraty prawa dochodzenia zaległych świadczeń od nabywcy.

Art. 955. § 1. [511] Obwieszczenie o licytacji należy co najmniej na miesiąc przed jej terminem ogłosić publicznie w budynku sądowym i w lokalu organu gminy, a jeżeli nieruchomość oszacowana jest wyżej niż na pięćdziesiąt tysięcy złotych - także w dzienniku poczytnym w danej miejscowości.

§ 2. Na wniosek i koszt strony komornik może zarządzić ogłoszenie również w inny wskazany przez nią sposób.

§ 3. W ogłoszeniu w dzienniku wystarczy oznaczenie nieruchomości, czasu i miejsca licytacji, sumy oszacowania i ceny wywołania oraz wysokości rękojmi, jaką licytant powinien złożyć.

Art. 956. Jeżeli egzekucja dotyczy jednej lub kilku nieruchomości położonych w różnych okręgach sądowych, obwieszczenie wywiesza się ponadto we wszystkich właściwych sądach, a jeżeli obwieszczenie ma być także ogłoszone w prasie, ogłasza się je w dziennikach poczytnych w okręgach tych sądów.

Art. 957. [512] (uchylony).

Art. 958. [513] § 1. Z chwilą obwieszczenia o licytacji nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego współwłaścicielowi tej nieruchomości, który nie jest dłużnikiem osobistym, przysługuje aż do trzeciego dnia przed licytacją prawo przejęcia nieruchomości na własność w cenie nie niższej od sumy oszacowania. Przy wniosku o przejęcie wnioskodawca powinien złożyć rękojmię, chyba że ustawa go od niej zwalnia.

§ 2. Jeżeli kilku współwłaścicieli zgłosi wniosek o przejęcie, pierwszeństwo przysługuje temu z nich, który prowadzi gospodarstwo rolne lub pracuje w nim. Jeżeli warunek ten spełnia kilku współwłaścicieli albo nie spełnia go żaden z nich, sąd przyzna pierwszeństwo temu współwłaścicielowi, który daje najlepszą gwarancję należytego prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Art. 959. O pierwszeństwie przejęcia nieruchomości w myśl dwóch artykułów poprzedzających rozstrzyga sąd, wydając postanowienie o przybiciu.

Art. 960. Jeżeli nikt z prawa przejęcia nieruchomości na podstawie trzech artykułów poprzedzających wcześniej nie skorzysta albo jeżeli przedmiotem egzekucji nie jest nieruchomość rolna, komornik po dokonaniu obwieszczeń przedstawia akta sądowi. W razie spostrzeżenia niedokładności lub wadliwości postępowania sąd poleci komornikowi ich usunięcie.

Art. 961. Na postanowienie sądu wydane wskutek wniesienia skargi na czynności komornika co do obwieszczenia przysługuje zażalenie.

Rozdział 5. Warunki licytacyjne

Art. 962. § 1. Przystępujący do przetargu obowiązany jest złożyć rękojmię w wysokości jednej dziesiątej części sumy oszacowania.

§ 2. Rękojmię należy złożyć w gotówce albo w postaci książeczki oszczędnościowej.

Art. 963. Rękojmię złożoną przez licytanta, któremu udzielono przybicia, zatrzymuje się; pozostałym licytantom zwraca się ją niezwłocznie.

Art. 964. § 1. Nie składa rękojmi osoba, której przysługuje ujawnione w opisie i oszacowaniu prawo, jeżeli jego wartość nie jest niższa od wysokości rękojmi i jeżeli do tej wysokości znajduje ono pokrycie w cenie wywołania wraz z prawami stwierdzonymi w opisie i oszacowaniu, korzystającymi z pierwszeństwa przed jej prawem.

§ 2. Jeżeli w warunkach przewidzianych w paragrafie poprzedzającym wartość prawa jest niższa od wysokości rękojmi albo też prawo znajduje tylko częściowe pokrycie w cenie wywołania, wysokość rękojmi obniża się w pierwszym wypadku do różnicy między pełną rękojmią a wartością prawa, w drugim zaś wypadku do części wartości prawa nie pokrytej w cenie wywołania.

Art. 965. Najniższa suma, za którą nieruchomość można nabyć na pierwszej licytacji (cena wywołania), wynosi trzy czwarte sumy oszacowania.

Art. 966. Suma przypadająca w chwili zajęcia na podstawie umowy ubezpieczenia dłużnikowi, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, przechodzi na nabywcę i to również w części nie podlegającej zajęciu. O sumę tę podwyższa się cenę nabycia.

Art. 967. Po uprawomocnieniu się postanowienia o przybiciu sąd wzywa licytanta, który uzyskał przybicie (nabywcę), aby w ciągu dwóch tygodni od otrzymania wezwania złożył do depozytu sądowego cenę nabycia z potrąceniem rękojmi złożonej w gotówce. Na wniosek nabywcy sąd może oznaczyć dłuższy termin uiszczenia ceny nabycia, nie przekraczający jednak trzech miesięcy.

Art. 968. § 1. Nabywca może zaliczyć na poczet ceny własną wierzytelność lub jej część, jeżeli znajduje ona pokrycie w cenie nabycia.

§ 2. Za zgodą wierzyciela, którego wierzytelność znajduje pokrycie w cenie nabycia, nabywca może tę wierzytelność zaliczyć na poczet ceny. Zgoda wierzyciela powinna być stwierdzona dokumentem z podpisem urzędowo poświadczonym lub wyrażona do protokołu sądowego nie później niż w terminie, w którym nabywca ma obowiązek uiścić cenę nabycia.

Art. 969. § 1. Jeżeli nabywca nie wykonał w terminie warunków licytacyjnych co do zapłaty ceny, traci rękojmię, a skutki przybicia wygasają. Uiszczoną część ceny zwraca się. Następstwa te sąd stwierdza postanowieniem, na które przysługuje zażalenie.

§ 2. Od nabywcy nie składającego rękojmi, który nie wykonał warunków licytacyjnych, ściąga się rękojmię w trybie egzekucji należności sądowych.

§ 3. Z rękojmi utraconej przez nabywcę lub od niego ściągniętej pokrywa się koszty egzekucji związane ze sprzedażą, a resztę przelewa się na dochód Skarbu Państwa.

Art. 970. Po uprawomocnieniu się postanowienia stwierdzającego wygaśnięcie przybicia wierzyciel może żądać wyznaczenia ponownej licytacji.

Art. 971. Nabywca nie może żądać unieważnienia nabycia ani zmniejszenia ceny z powodu wad nieruchomości lub przedmiotów razem z nią nabytych.

Rozdział 6. Licytacja

Art. 972. Licytacja odbywa się publicznie w obecności i pod nadzorem sędziego.

wydrukowano ze strony: **www.koliba.poznan.pl**

Art. 973. Po wywołaniu licytacji komornik podaje do wiadomości obecnych:
1) przedmiot przetargu;
2) cenę wywołania;
3) sumę rękojmi;
4) termin uiszczenia ceny nabycia;
5) ciążące na nieruchomości zaległości w podatkach państwowych oraz innych daninach publicznych, jeżeli wysokość tych sum jest zgłoszona, z wyjaśnieniem, które z nich obciążają nabywcę bez zaliczenia na cenę nabycia;
6) prawa obciążające nieruchomość, które będą utrzymane w mocy z zaliczeniem i bez zaliczenia na cenę nabycia;
7) wynikające z akt zmiany w stanie faktycznym i prawnym nieruchomości, jeżeli zaszły po jej opisie i oszacowaniu.

Art. 974. Przedmiotem przetargu jest nieruchomość według stanu objętego opisem i oszacowaniem z uwzględnieniem zmian podanych do wiadomości przez komornika na terenie licytacyjnym.

Art. 975. Jeżeli ma być sprzedanych kilka nieruchomości lub kilku części jednej nieruchomości, dłużnik ma prawo wskazać kolejność, w jakiej ma być przeprowadzony przetarg poszczególnych nieruchomości lub części.

Art. 976. § 1. (514) W przetargu nie mogą uczestniczyć: dłużnik, komornik, ich małżonkowie, dzieci, rodzice i rodzeństwo oraz osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym, licytant, który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji, osoby, które mogą nabyć nieruchomość tylko za zezwoleniem organu państwowego, a zezwolenia tego nie przedstawiły.
§ 2. Stawienie się jednego licytanta wystarcza do odbycia przetargu.

Art. 977. (515) Pełnomocnictwo do udziału w przetargu powinno być stwierdzone dokumentem z podpisem urzędowo poświadczonym. Podpisy na pełnomocnictwach udzielonych przez państwowe jednostki organizacyjne lub jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego oraz na pełnomocnictwach udzielonych adwokatom lub radcom prawnym nie wymagają poświadczenia.

Art. 978. § 1. Przetarg odbywa się ustnie.
§ 2. (516) Postąpienie nie może wynosić mniej niż jeden procent ceny wywołania, z zaokrągleniem wzwyż do pełnych złotych.
§ 3. Zaofiarowana cena przestaje wiązać, gdy inny licytant zaofiarował cenę wyższą.

Art. 979. § 1. Jeżeli w tym samym postępowaniu ma być sprzedanych kilka nieruchomości lub kilka części jednej nieruchomości i jeżeli za te, które już zostały sprzedane, osiągnięto cenę wystarczającą na zaspokojenie należności wierzyciela egzekwującego i kosztów egzekucyjnych, komornik wstrzyma przetarg pozostałych nieruchomości lub ich części.
§ 2. Jeżeli przy podziale sumy uzyskanej za sprzedane niektóre tylko nieruchomości lub niektóre części nieruchomości okaże się, że należność wierzyciela i koszty egzekucji istotnie znajdują w tej sumie pełne pokrycie, egzekucję co do pozostałych nieruchomości lub części nieruchomości należy umorzyć.

Art. 980. Po ustaniu postąpień komornik, uprzedzając obecnych, że po trzecim obwieszczeniu dalsze postąpienia nie będą przyjęte, obwieści trzykrotnie ostatnio zaofiarowaną cenę, zamknie przetarg i wymieni licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę.

Art. 981. Jeżeli należność wierzyciela będzie uiszczona wraz z kosztami przed zamknięciem przetargu, komornik umorzy egzekucję.

Art. 982. § 1. (517) Jeżeli na licytacji nikt nie przystąpił do przetargu, a przedmiotem egzekucji jest nieruchomość rolna, współwłaściciel nieruchomości wystawionej na licytację i nie będący dłużnikiem osobistym, ma prawo przejęcia nieruchomości na własność w cenie nie niższej od trzech czwartych sumy oszacowania. Art. 958 § 2 stosuje się odpowiednio.
§ 2. Wniosek o przejęcie nieruchomości należy zgłosić w ciągu tygodnia od licytacji, składając równocześnie rękojmię, chyba że ustawa wnioskodawcę od niej zwalnia.
§ 3. (518) Jeżeli na licytacji nikt nie przystąpił do przetargu, a przedmiotem egzekucji jest własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego lub prawo do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej, wierzyciel hipoteczny może przejąć to prawo za cenę nie niższą od trzech czwartych sumy oszacowania; wniosek o przejęcie należy zgłosić w ciągu tygodnia od licytacji. Wierzyciel hipoteczny nie składa rękojmi.

Art. 983. Jeżeli nikt nie zgłosił wniosku o przejęcie nieruchomości w myśl artykułu poprzedzającego albo przedmiot egzekucji nie jest nieruchomością rolną, komornik na wniosek wierzyciela wyznacza drugą licytację, na której cena wywołania stanowi dwie trzecie sumy oszacowania. Cena ta jest najniższa, za którą można nabyć nieruchomość.

Art. 984. § 1. [(519)] Jeżeli również na drugiej licytacji nikt nie przystąpi do przetargu, przejęcie nieruchomości na własność może nastąpić w cenie nie niższej od dwóch trzecich części sumy oszacowania, przy czym prawo przejęcia przysługuje wierzycielowi egzekwującemu i hipotecznemu oraz współwłaścicielowi. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest nieruchomość rolna, stosuje się art. 982 z wynikającą z niniejszego przepisu zmianą co do ceny przejęcia. W wypadku gdy osoby określone w art. 982 nie skorzystają z prawa przejęcia nieruchomości rolnej, prawo to przysługuje także wierzycielowi egzekwującemu i hipotecznemu.

§ 2. Wniosek o przejęcie nieruchomości wierzyciel powinien złożyć sądowi w ciągu tygodnia po licytacji, składając jednocześnie rękojmię, chyba że ustawa go od niej zwalnia.

§ 3. Jeżeli kilku wierzycieli składa wniosek o przejęcie, pierwszeństwo przysługuje temu, kto zaofiarował cenę wyższą, a przy równych cenach - temu, czyja należność jest większa.

Art. 985. § 1. Jeżeli po drugiej licytacji żaden z wierzycieli nie przejął nieruchomości na własność, postępowanie egzekucyjne umarza się i nowa egzekucja z tej nieruchomości może być wszczęta dopiero po upływie roku.

§ 2. Jeżeli wniosek o wszczęcie nowej egzekucji złożono przed upływem trzech lat od daty drugiej licytacji, komornik dokona nowego opisu i oszacowania tylko na wniosek wierzyciela lub dłużnika. Dłużnik może złożyć taki wniosek przed upływem dwóch tygodni od daty ponownego doręczenia mu wezwania do zapłaty, o czym należy go uprzedzić przy doręczeniu wezwania.

Art. 986. Skargę na czynności komornika w toku licytacji aż do zamknięcia przetargu zgłasza się ustnie sędziemu nadzorującemu, który natychmiast ją rozstrzyga.

Rozdział 7. Przybicie

Art. 987. Po zamknięciu przetargu sąd w osobie sędziego, pod którego nadzorem odbywa się licytacja, wydaje na posiedzeniu jawnym postanowienie co do przybicia na rzecz licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, po wysłuchaniu tak jego, jak i obecnych uczestników.

Art. 988. § 1. Postanowienie o przybiciu ogłasza się niezwłocznie po ukończeniu przetargu; ogłoszenie można jednak odroczyć najdalej na tydzień, jeżeli zgłoszono skargę, której natychmiastowe rozstrzygnięcie nie jest możliwe, jak również z innych ważnych przyczyn.

§ 2. Jeżeli skargi lub zażalenia wniesione w toku postępowania egzekucyjnego nie są jeszcze prawomocnie rozstrzygnięte, sąd może wstrzymać wydanie postanowienia co do udzielenia przybicia.

Art. 989. Gdy przejęcie nieruchomości na własność ma nastąpić po niedojściu do skutku drugiej licytacji, sąd udzieli przybicia na rzecz przejmującego nieruchomość po wysłuchaniu wnioskodawcy oraz uczestników, jeżeli stawią się na posiedzenie.

Art. 990. W postanowieniu o przybiciu wymienia się imię i nazwisko nabywcy, oznaczenie nieruchomości, datę przetargu i cenę nabycia.

Art. 991. § 1. Sąd odmówi przybicia z powodu naruszenia przepisów postępowania w toku licytacji, jeżeli uchybienia te mogły mieć istotny wpływ na wynik przetargu.

§ 2. Sąd odmówi również przybicia, jeżeli postępowanie podlegało umorzeniu lub zawieszeniu albo jeżeli uczestnik nie otrzymał zawiadomienia o licytacji, chyba że z tego powodu nie nastąpiło naruszenie jego praw albo że będąc na licytacji nie wystąpił ze skargą na to uchybienie.

Art. 992. Jeżeli sąd odmówi przybicia, komornik na wniosek wierzyciela wyznaczy ponowną licytację.

Art. 993. § 1. Jeżeli przybicie nie następuje niezwłocznie po ukończeniu przetargu, sąd na wniosek licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, może, w wypadku gdy zarządcą jest dłużnik, odjąć mu zarząd i ustanowić innego zarządcę.

§ 2. Po przybiciu sąd wyda zarządzenie, o którym mowa w paragrafie poprzedzającym, na wniosek nabywcy lub uczestnika postępowania. Nabywca może być na własne żądanie ustanowiony zarządcą, jeżeli oprócz rękojmi złożył w gotówce nie mniej niż piątą część ceny nabycia albo jeżeli do tej wysokości przysługuje mu prawo zaliczenia swej wierzytelności na poczet ceny nabycia.

§ 3. W razie wygaśnięcia skutków przybicia bez równoczesnego umorzenia egzekucji sąd wyda postanowienie co do osoby zarządcy, jeżeli dotychczasowym zarządcą był nabywca.

Art. 994. Jeżeli nabywca nie uzyska przysądzenia własności, należność przypadająca na niego z tytułu zarządu będzie pokryta z pierwszeństwem przed innymi jego zobowiązaniami z kwot pieniężnych złożonych na poczet ceny poza rękojmią.

Art. 995. Osoba, na rzecz której udzielono przybicia, uzyskuje, jeżeli wykona warunki licytacyjne, prawo do przysądzenia jej własności nieruchomości.

Art. 996. Postanowienie o przybiciu, które zapadło na posiedzeniu niejawnym, doręcza się wierzycielowi, dłużnikowi, nabywcy i osobom, które w toku licytacji zaskarżyły czynności związane z udzielaniem przybicia, jako też zarządcy, który nie jest dłużnikiem, postanowienie zaś o odmowie przybicia - wierzycielowi, dłużnikowi i licytantowi, który zaofiarował najwyższą cenę.

Art. 997. Na postanowienie sądu co do przybicia przysługuje zażalenie. Podstawą zażalenia nie mogą być takie uchybienia przepisów postępowania, które nie naruszają praw skarżącego.

Rozdział 8. Przysądzenie własności

Art. 998. § 1. Po uprawomocnieniu się przybicia i wykonaniu przez nabywcę warunków licytacyjnych lub postanowieniu o ustaleniu ceny nabycia i wpłaceniu całej ceny przez Skarb Państwa sąd wydaje postanowienie o przysądzeniu własności.

§ 2. Na postanowienie co do przysądzenia własności przysługuje zażalenie. Podstawą zażalenia nie mogą być uchybienia sprzed uprawomocnienia się przybicia.

Art. 999. § 1. [(520)] Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia na rzecz nabywcy prawa własności w katastrze nieruchomości oraz przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności jest także tytułem egzekucyjnym do wprowadzenia nabywcy w posiadanie nieruchomości.

§ 2. Od chwili uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności na rzecz nabywcy należą do niego pożytki z nieruchomości. Powtarzające się daniny publiczne przypadające z nieruchomości od dnia prawomocności postanowienia o przysądzeniu własności ponosi nabywca. Świadczenia publiczno-prawne nie powtarzające się nabywca ponosi tylko wtedy, gdy ich płatność przypada w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności lub po tym dniu.

§ 3. Przepisy paragrafu poprzedzającego nie uchybiają przepisom podatkowym.

Art. 1000. § 1. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności wygasają wszelkie prawa i skutki ujawnienia praw i roszczeń osobistych ciążące na nieruchomości. Na miejsce tych praw powstaje prawo do zaspokojenia z ceny nabycia z pierwszeństwem przewidzianym w przepisach o podziale ceny uzyskanej z egzekucji.

§ 2. Pozostają w mocy bez potrącenia ich wartości z ceny nabycia:

1) prawa ciążące na nieruchomości z mocy ustawy;
2) służebności ustanowione w związku z przebudową ustroju rolnego lub w związku z wykonaniem narodowych planów gospodarczych;
3) służebność drogi koniecznej oraz służebność ustanowiona w związku z przekroczeniem granicy przy wznoszeniu budowli lub innego urządzenia.

§ 3. Pozostają również w mocy ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentu do zbioru albo nie ujawnione w ten sposób, lecz zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, użytkowanie, służebności i prawa dożywotnika, jeżeli przysługuje im pierwszeństwo przed wszystkimi hipotekami lub jeżeli nieruchomość nie jest hipotekami obciążona albo jeżeli wartość użytkowania, służebności i praw dożywotnika znajduje pełne pokrycie w cenie nabycia. Jednakże w wypadku ostatnim wartość tych praw będzie zaliczona na cenę nabycia.

§ 4. [(521)] Przepisu § 1 nie stosuje się w odniesieniu do ciążących na nieruchomości spółdzielczych lokatorskich i własnościowych praw do lokalu. Prawa te, z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności, przekształcają się odpowiednio w prawo najmu, w prawo odrębnej własności do lokalu albo we własność domu jednorodzinnego.

Art. 1001. Na wniosek właściciela nieruchomości władnącej, zgłoszony najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, sąd może zarządzić, że służebność gruntowa, która nie znajduje pełnego pokrycia w cenie nabycia, będzie utrzymana w mocy, jeżeli jest dla nieruchomości władnącej konieczna, a nie obciąża w sposób istotny wartości nieruchomości obciążonej.

Art. 1002. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nabywca wstępuje w prawa i obowiązki dłużnika wynikające ze stosunku najmu i dzierżawy stosownie do przepisów prawa normujących te stosunki w wypadku zbycia rzeczy wynajętej lub wydzierżawionej.

Art. 1003. § 1. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności wraz z planem podziału sumy uzyskanej z egzekucji jest tytułem do wykreślenia w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów wszelkich praw, które według planu podziału wygasły.

§ 2. Na podstawie samego postanowienia o przysądzeniu własności wykreśla się wszystkie hipoteki obciążające nieruchomość, jeżeli w postanowieniu stwierdzono zapłacenie przez nabywcę całej ceny nabycia gotówką.

Rozdział 9. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego

Art. 1004. Do egzekucji z ułamkowej części nieruchomości, jak również do egzekucji z użytkowania wieczystego, stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości z zachowaniem przepisów poniższych.

Art. 1005. (522) O zajęciu ułamkowej części nieruchomości komornik zawiadamia także pozostałych współwłaścicieli, a o zajęciu użytkowania wieczystego także właściciela nieruchomości oraz właściwy organ administracji rządowej lub właściwa gmina.

Art. 1006. § 1. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, zajęcie obejmuje użytkowanie wieczyste terenu oraz znajdujący się na nim budynek stanowiący własność wieczystego użytkownika wraz z przynależnościami, a mianowicie:

1) ruchomościami, będącymi własnością wieczystego użytkownika, a potrzebnymi do korzystania z przedmiotu wieczystego użytkowania zgodnie z jego przeznaczeniem, jeżeli pozostają z tym przedmiotem w faktycznym związku, odpowiadającym temu celowi, oraz przynależnościami budynku stanowiącego własność wieczystego użytkownika;
2) prawami wynikającymi z umów ubezpieczenia przedmiotów podlegających zajęciu, tudzież należnościami z tych umów już przypadającymi.

§ 2. Zajęcie obejmuje także przedmioty wymienione w pkt 1 paragrafu poprzedzającego wprowadzone później oraz później wzniesione budowle i posadzone rośliny, jak również prawa z umów ubezpieczenia później zawartych.

Art. 1007. Gdy przedmiotem zarządu jest ułamkowa część nieruchomości, zarządca działa tylko w granicach uprawnień dłużnika jako współwłaściciela.

Art. 1008. (523) Jeżeli egzekucja jest prowadzona z użytkowania wieczystego, postępowanie ulega zawieszeniu, jeżeli właściwy organ wystąpił z żądaniem rozwiązania umowy użytkowania wieczystego. Egzekucja może być podjęta na wniosek wierzyciela, jeżeli sąd orzeknie, że brak jest podstaw do rozwiązania umowy użytkowania wieczystego. W przypadku rozwiązania umowy użytkowania wieczystego, komornik umarza postępowanie egzekucyjne.

Art. 1009. W razie skierowania egzekucji do ułamkowej części nieruchomości opisowi i oszacowaniu podlega cała nieruchomość. Sumą oszacowania takiej części jest odpowiednia część sumy oszacowania całej nieruchomości.

Art. 1010. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, w protokole wymienia się końcową datę użytkowania wieczystego oraz ujawniony w księdze wieczystej sposób korzystania z terenu przez wieczystego użytkownika.

Art. 1011. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, postanowienie o przysądzeniu tego prawa nie narusza ograniczonych praw rzeczowych na nieruchomości powstałych przed jej oddaniem w użytkowanie wieczyste.

Art. 1012. Jeżeli przedmiotem sprzedaży jest ułamkowa część nieruchomości, pozostają w mocy bez potrącenia ich wartości z ceny nabycia obciążenia tej części ułamkowej nieruchomości ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentu do zbioru oraz nie ujawnione w ten sposób, lecz zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, jeżeli zostały ustanowione przed powstaniem współwłasności.

Art. 1013. Postanowienie o przysądzeniu własności ułamkowej części nieruchomości nie narusza obciążających ją hipotek wpisanych przed powstaniem współwłasności.

DZIAŁ VII. EGZEKUCJA ZE STATKÓW MORSKICH

Art. 1014. Do egzekucji ze statków morskich wpisanych do rejestru okrętowego stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości ze zmianami wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 1015. Egzekucja należy do komornika sądu, w którego okręgu statek znajduje się w chwili wszczęcia egzekucji.

Art. 1016. Do wniosku o wszczęcie egzekucji wierzyciel powinien dołączyć dowód, że statek jest wpisany do rejestru.

Art. 1017. § 1. Jednocześnie z wysłaniem dłużnikowi wezwania do zapłaty komornik zarządzi przytrzymanie statku i ustanowi dozór.

§ 2. Statek jest zajęty z chwilą przytrzymania. O zajęciu należy zawiadomić także dłużnika oraz właściciela, który nie jest dłużnikiem.

§ 3. Do dozorcy stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z ruchomości dotyczące dozorcy.

Art. 1018. Ogłoszenie o wszczęciu egzekucji komornik wywiesi w budynku sądowym i umieści je w dzienniku poczytnym w danej miejscowości.

Art. 1019. Obwieszczenie o licytacji należy przynajmniej na dwa tygodnie przed licytacją wywiesić w budynku sądowym oraz ogłosić w dzienniku poczytnym w danej miejscowości, jak również przesłać terenowym organom administracji morskiej właściwym dla portu, w którym statek się znajduje, oraz dla portu macierzystego statku w celu wywieszenia w tych portach.

Art. 1020. Egzekucja z udziału w statku należy do komornika sądu, w którego okręgu znajduje się port macierzysty statku.

Art. 1021. Egzekucja ze statków nie wpisanych do rejestru okrętowego odbywa się według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Art. 1022. Egzekucja ze statku zagranicznego, znajdującego się na terytorium Polski, odbywa się według przepisów działu niniejszego. W tym wypadku komornik zawiadamia o wszczęciu egzekucji zagraniczną władzę rejestrową.

DZIAŁ VIII. PODZIAŁ SUMY UZYSKANEJ Z EGZEKUCJI

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1023. § 1. Organ egzekucyjny sporządza plan podziału pomiędzy wierzycieli sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości.

§ 2. Plan podziału powinien być sporządzony także wtedy, gdy suma uzyskana przez egzekucję z ruchomości, wynagrodzenia za pracę lub wierzytelności i innych praw majątkowych nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli.

Art. 1024. § 1. W planie podziału należy wymienić:
1) sumę ulegającą podziałowi;
2) wierzytelności i prawa osób uczestniczących w podziale;
3) sumę, jaka przypada każdemu z uczestników podziału;
4) sumy, które mają być wypłacone, jak również sumy, które pozostawia się w depozycie sądowym, ze wskazaniem przyczyn uzasadniających wstrzymanie ich wypłaty;
5) prawa ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentów do zbioru, które wygasły wskutek przysądzenia własności.

§ 2. Przy świadczeniach powtarzających się bieżące raty wierzytelności uwzględnia się w planie podziału, jeżeli stały się wymagalne przed datą sporządzenia planu. Odsetki i inne świadczenia bieżące uwzględnia się w wysokości, do jakiej narosły do powyższego terminu. Nie dotyczy to danin publicznych przypadających z nieruchomości.

Art. 1025. § 1. [524] Z kwoty uzyskanej z egzekucji zaspokaja się w następującej kolejności:
1) koszty egzekucyjne,
2) należności alimentacyjne,
3) należności za pracę za okres 3 miesięcy do wysokości najniższego wynagrodzenia za pracę określonego w odrębnych przepisach oraz renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci i koszty zwykłego pogrzebu dłużnika,
4) [525] należności wynikające z wierzytelności zabezpieczonych hipoteką morską,
5) należności zabezpieczone hipotecznie lub zastawem rejestrowym albo zabezpieczone przez wpisanie do innego rejestru,
6) należności za pracę niezaspokojone w kolejności trzeciej,

7) należności, do których stosuje się przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. Nr 137, poz. 926 i Nr 160, poz. 1083, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 11, poz. 95 i Nr 92, poz. 1062, z 2000 r. Nr 94, poz. 1037, Nr 116, poz. 1216, Nr 120, poz. 1268 i Nr 122, poz. 1315 oraz z 2001 r. Nr 16, poz. 166, Nr 39, poz. 459, Nr 42, poz. 475 i Nr 110, poz. 1189), o ile nie zostały zaspokojone w kolejności piątej,
8) należności zabezpieczone prawem zastawu lub które korzystały z ustawowego pierwszeństwa niewymienionego w kolejnościach wcześniejszych,
9) należności wierzycieli, którzy prowadzili egzekucję,
10) inne należności.

§ 2. Po zaspokojeniu wszystkich należności ulegają zaspokojeniu kary pieniężne oraz grzywny sądowe i administracyjne.

§ 3. [(526)] W równym stopniu z należnością ulegają zaspokojeniu odsetki i koszty postępowania. Jednakże z pierwszeństwa równego z należnościami czwartej, piątej i ósmej kategorii korzystają odsetki tylko za ostatnie dwa lata przed przysądzeniem własności, a koszty postępowania w wysokości nie przekraczającej dziesiątej części kapitału. Pozostałe odsetki i koszty zaspokaja się w kategorii dziesiątej. To samo dotyczy świadczeń należnych dożywotnikowi.

§ 4. [(527)] Jeżeli przedmiotem egzekucji jest własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego lub prawo do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej, wierzytelność spółdzielni mieszkaniowej z tytułu nie wniesionego wkładu budowlanego związana z tym prawem ulega zaspokojeniu przed należnością zabezpieczoną na tym prawie hipotecznie.

Art. 1026. § 1. [(528)] Jeżeli suma objęta podziałem nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności i praw tej samej kategorii, należności zaliczone w artykule poprzedzającym do kategorii czwartej, piątej i ósmej będą zaspokojone w kolejności odpowiadającej przysługującemu im pierwszeństwu, inne zaś należności - stosunkowo do wysokości każdej z nich.

§ 2. Wydzieloną wierzycielowi sumę zalicza się przede wszystkim na koszty postępowania, następnie na odsetki, a w końcu na sumę dłużną.

Art. 1027. § 1. O sporządzeniu planu podziału zawiadamia się dłużnika i osoby uczestniczące w podziale.

§ 2. Zarzuty przeciwko planowi podziału można wnosić w ciągu dwóch tygodni od daty zawiadomienia do organu egzekucyjnego, który go sporządził.

§ 3. O zarzutach wniesionych do komornika rozstrzyga sąd.

Art. 1028. § 1. Jeżeli zarzutów nie wniesiono w terminie przepisanym, organ egzekucyjny przystąpi do wykonania planu. Wniesienie zarzutów wstrzymuje wykonanie planu tylko w części, której zarzuty dotyczą.

§ 2. Na skutek wniesienia zarzutów sąd po wysłuchaniu osób zainteresowanych zatwierdzi albo odpowiednio zmieni plan. W postępowaniu tym sąd nie rozpoznaje sporu co do istnienia prawa objętego planem podziału.

§ 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 4. Wykonanie planu w części dotkniętej zarzutami nastąpi po uprawomocnieniu się postanowienia sądu, chyba że zostało wstrzymane przez zabezpieczenie powództwa w sporze o ustalenie nieistnienia prawa.

Rozdział 2. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z wynagrodzenia za pracę

Art. 1029. § 1. Na podstawie oświadczenia zakładu pracy o wynagrodzeniu dłużnika oraz spisu wierzytelności i praw osób uczestniczących w podziale komornik sporządza plan podziału ustalając, w jakim procencie przypada na każdego wierzyciela udział w sumach potrąconych każdorazowo przez zakład pracy z wynagrodzenia dłużnika i wpłaconych komornikowi. Jeżeli zaś komornik nie może sporządzić planu podziału na podstawie samego oświadczenia zakładu pracy, sporządzi go niezwłocznie po złożeniu do depozytu sądowego sumy podlegającej podziałowi.

§ 2. Razem z planem podziału należy doręczyć odpis oświadczenia zakładu pracy o wynagrodzeniu dłużnika.

Art. 1030. W podziale sum uzyskanych w sposób przewidziany w artykule poprzedzającym oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą: wierzyciele składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty, wierzyciele, którzy uzyskali zabezpieczenie powództwa, oraz wierzyciele, którym przysługuje umowne prawo zastawu i którzy udowodnili je dokumentem publicznym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym, jak również wierzyciele, którym przysługuje ustawowe prawo zastawu i którzy udowodnili je dokumentem, jeżeli zgłosili swe wierzytelności najpóźniej w dniu złożenia do depozytu sądowego sumy ulegającej podziałowi.

Art. 1031. [(529)] Kwoty wyegzekwowane i złożone do depozytu sądowego komornik dzieli niezwłocznie w ustalonym poprzednio stosunku procentowym pomiędzy wierzycieli uczestniczących w podziale, chyba że wskutek zmiany podstaw podziału należy ustalić nowy procent. Sumy przypadające do wypłaty komornik wypłaca, jeżeli nie są niższe niż dwadzieścia złotych, chyba że wierzytelność nie przekracza tej kwoty.

Art. 1032. § 1. Należność przypadającą wierzycielowi nie mającemu jeszcze tytułu wykonawczego pozostawia się w depozycie sądowym.

§ 2. Jeżeli w ciągu miesiąca po uprawomocnieniu się planu podziału wierzyciel nie mający tytułu wykonawczego nie przedstawi dowodu wytoczenia powództwa o zasądzenie mu roszczenia, traci prawo do sumy pozostającej w depozycie.

Rozdział 3. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych

Art. 1033. § 1. Plan podziału sporządza komornik niezwłocznie po złożeniu do depozytu sądowego sumy ulegającej podziałowi.

§ 2. Jeżeli egzekucja prowadzona jest z wierzytelności mających za przedmiot świadczenia bieżące, stosuje się odpowiednio art. 1029 § 1 i art. 1031.

Art. 1034. Przepisy art. 1030 i 1032 stosuje się także w postępowaniu unormowanym w rozdziale niniejszym.

Rozdział 4. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości

Art. 1035. Plan podziału sporządza sąd niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości.

Art. 1036. W podziale oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą: wierzyciele składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty oraz wierzyciele, którzy uzyskali zabezpieczenie powództwa, jeżeli zgłosili się najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości, osoby, które przed zajęciem nieruchomości nabyły na niej prawa stwierdzone w opisie i oszacowaniu lub zgłoszone i udowodnione najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przybiciu, pracownicy co do stwierdzonych dokumentem należności za pracę, jeżeli zgłosili swe roszczenia przed sporządzeniem planu podziału.

Art. 1037. § 1. Jeżeli przy sporządzaniu planu podziału okaże się, że nabywca uiszczając cenę, potrącił wierzytelność, która się w niej nie mieści, sąd postanowieniem zobowiąże nabywcę do uzupełnienia ceny w ciągu tygodnia. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 2. W planie podziału sąd wymieni osoby, dla których przypadająca od nabywcy suma jest przeznaczona. W tej części plan podziału stanowić będzie dla nich tytuł egzekucyjny przeciwko nabywcy.

§ 3. Wierzyciel, któremu przydzielono roszczenie przeciwko nabywcy, nabywa z mocy samego prawa hipotekę na sprzedanej nieruchomości. Ujawnienie hipoteki w księdze wieczystej lub zbiorze dokumentów następuje na wniosek wierzyciela.

Art. 1038. Jeżeli hipoteka kaucyjna nie jest wyczerpana i może jeszcze służyć zabezpieczeniu wierzyciela, reszta sumy pozostanie w depozycie sądowym aż do ustania stosunku prawnego, uzasadniającego korzystanie z hipoteki kaucyjnej.

Art. 1039. Jeżeli wierzytelność jest zabezpieczona na kilku nieruchomościach łącznie, wierzyciel powinien przed uprawomocnieniem się postanowienia o przysądzeniu własności złożyć oświadczenie, czy i w jakiej wysokości żąda zaspokojenia z każdej ze sprzedanych nieruchomości. Jeżeli w powyższym terminie tego nie uczyni, a podzielona ma być suma uzyskana tylko z jednej nieruchomości, jego wierzytelność będzie przyjęta do rozrachunku w całości; jeżeli natomiast podziałowi podlegają sumy uzyskane ze sprzedaży kilku łącznie obciążonych nieruchomości, na wierzytelność łącznie zabezpieczoną przypadnie z każdej z sum podlegających podziałowi taka część, jaka odpowiada stosunkowi kwoty pozostałej po zaspokojeniu należności z wyższym pierwszeństwem do ogólnej sumy tych kwot.

Art. 1040. § 1. Sumę wydzieloną na zaspokojenie wierzytelności, której uiszczenie zależne jest od warunku zawieszającego albo od wyniku sporu, w którym wierzyciel uzyskał zabezpieczenie powództwa, pozostawia się w depozycie sądowym.

§ 2. Suma wydzielona na zaspokojenie wierzytelności zależnych od warunku rozwiązującego będzie wydana wierzycielowi bez zabezpieczenia. Jeżeli jednak obowiązek zabezpieczenia zwrotu ciąży na wierzycielu z mocy istniejącego między nim a dłużnikiem stosunku prawnego, sąd zarządzi złożenie wydzielonej sumy do depozytu sądowego.

TYTUŁ III. PRZEPISY SZCZEGÓLNE O EGZEKUCJI

DZIAŁ I. EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ NIEPIENIĘŻNYCH

Art. 1041. § 1. Jeżeli dłużnik ma wydać wierzycielowi rzecz ruchomą, komornik sądu, w którego okręgu rzecz się znajduje, odbierze ją dłużnikowi i wyda wierzycielowi.

§ 2. Jeżeli ze względu na rodzaj rzeczy niezwłoczne fizyczne jej przejęcie nie jest możliwe, komornik wprowadzi wierzyciela w posiadanie rzeczy zgodnie z przepisami prawa cywilnego.

Art. 1042. Jeżeli rzeczy odebranej dłużnikowi nie można niezwłocznie wydać wierzycielowi, komornik złoży ją do depozytu sądowego albo odda na przechowanie na koszt i niebezpieczeństwo wierzyciela.

Art. 1043. Jeżeli rzecz należąca do dłużnika znajduje się we władaniu osoby trzeciej, która nie zgadza się na jej wydanie, komornik zajmie roszczenie dłużnika o wydanie rzeczy.

Art. 1044. Jeżeli wierzyciel żąda, aby odebranie rzeczy odbyło się w jego obecności, komornik zawiadomi go o terminie odebrania, a w razie niestawiennictwa wierzyciela nie przystąpi do wykonania.

Art. 1045. Jeżeli komornik nie znalazł u dłużnika rzeczy lub dokumentu, które mają być odebrane, sąd na wniosek wierzyciela nakaże dłużnikowi, aby wyjawił, gdzie one się znajdują, i aby złożył przyrzeczenie, że jego oświadczenia są zgodne z prawdą. Przepisy dotyczące przyrzeczenia przy wyjawieniu majątku stosuje się odpowiednio.

Art. 1046. § 1. Jeżeli dłużnik ma wydać nieruchomość lub statek albo opróżnić pomieszczenie, komornik sądu, w którego okręgu rzeczy te się znajdują, wezwie dłużnika do dobrowolnego wykonania tego obowiązku w wyznaczonym stosownie do okoliczności terminie, po którego bezskutecznym upływie dokona czynności potrzebnych do wprowadzenia wierzyciela w posiadanie.

§ 2. Przeprowadzając egzekucję, komornik usunie ruchomości nie będące przedmiotem egzekucji i odda je dłużnikowi, a w razie jego nieobecności pozostawi je osobie dorosłej spośród jego domowników, gdyby zaś i to nie było możliwe, ustanowi dozorcę o obowiązkach i prawach dozorcy ustanowionego przy zajęciu ruchomości i odda mu usunięte ruchomości na przechowanie na koszt dłużnika.

§ 3. Jeżeli dłużnik na wezwanie dozorcy rzeczy nie odbierze, sąd na wniosek dozorcy i po wysłuchaniu dłużnika zarządzi jej sprzedaż.

§ 4. [530] (skreślony).

Art. 1047. § 1. Jeżeli dłużnik jest obowiązany do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, prawomocne orzeczenie sądu zobowiązujące do złożenia oświadczenia zastępuje oświadczenie dłużnika.

§ 2. Jeżeli złożenie oświadczenia woli jest uzależnione od świadczenia wzajemnego wierzyciela, skutek wymieniony w paragrafie poprzedzającym powstaje dopiero z chwilą prawomocnego nadania orzeczeniu klauzuli wykonalności.

Art. 1048. Jeżeli ujawnienie na podstawie orzeczenia sądowego prawa wierzyciela przez wpis w księdze wieczystej lub w rejestrze albo przez złożenie dokumentu do zbioru wymaga poprzedniego ujawnienia prawa dłużnika, komornik na żądanie wierzyciela odbierze dłużnikowi dokumenty potrzebne do dokonania wpisu na rzecz dłużnika lub do złożenia do zbioru i złoży je w sądzie właściwym do prowadzenia księgi wieczystej, rejestru lub zbioru dokumentów.

Art. 1049. § 1. Jeżeli w samym tytule egzekucyjnym nie postanowiono, że w razie niewykonania przez dłużnika w wyznaczonym terminie czynności, którą może wykonać także inna osoba, wierzyciel będzie umocowany do wykonania tej czynności na koszt dłużnika - sąd, w którego okręgu czynność ma być wykonana, na wniosek wierzyciela wezwie dłużnika do jej wykonania w wyznaczonym terminie, a po bezskutecznym upływie terminu udzieli wierzycielowi umocowania do wykonania czynności na koszt dłużnika. Na żądanie wierzyciela sąd przyzna mu sumę potrzebną do wykonania czynności. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 2. Przepisów niniejszego artykułu nie stosuje się do czynności polegających na świadczeniu rzeczy oznaczonych co do tożsamości.

Art. 1050. § 1. Jeżeli dłużnik ma wykonać czynność, której inna osoba wykonać za niego nie może, a której wykonanie zależy wyłącznie od jego woli, sąd, w którego okręgu czynność ma być wykonana, na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron wyznaczy dłużnikowi termin do wykonania i zagrozi mu grzywną na wypadek, gdyby w wyznaczonym terminie czynności nie wykonał.

§ 2. Jeżeli wykonanie czynności wymaga wydatków pieniężnych lub dostarczenia materiałów, a obowiązek dostarczenia ich ciąży na wierzycielu, sąd przystąpi do egzekucji w myśl paragrafu poprzedzającego dopiero po wykazaniu przez wierzyciela, że dokonał czynności, od których zależy obowiązek dłużnika, chyba że tytuł egzekucyjny zawiera w tym względzie inne zarządzenie.

§ 3. Po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego dłużnikowi do wykonania czynności, sąd na wniosek wierzyciela nałoży na dłużnika grzywnę i jednocześnie wyznaczy nowy termin do wykonania czynności, z zagrożeniem surowszą grzywną.

Art. 1051. § 1. Jeżeli dłużnik ma obowiązek zaniechać pewnej czynności lub nie przeszkadzać czynności wierzyciela, sąd, w którego okręgu dłużnik działał wbrew swemu obowiązkowi, na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron i stwierdzeniu, że dłużnik działał wbrew obowiązkowi, nałoży na niego grzywnę. Tak samo sąd postąpi w razie dalszego wniosku wierzyciela.

§ 2. Ponadto sąd może na wniosek wierzyciela zobowiązać dłużnika do zabezpieczenia szkody, grożącej wierzycielowi wskutek dalszego działania dłużnika wbrew obowiązkowi. W postanowieniu sąd może wskazać wysokość i czas trwania zabezpieczenia.

§ 3. Jeżeli w samym tytule egzekucyjnym nie postanowiono, że w razie dokonania zmiany sprzecznej z obowiązkiem dłużnika wierzyciel będzie uprawniony do usunięcia tej zmiany na koszt dłużnika, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron upoważni wierzyciela do usunięcia tej zmiany na koszt dłużnika. Na żądanie wierzyciela sąd przyzna mu sumę na ten cel potrzebną. W razie oporu dłużnika sąd na wniosek wierzyciela poleci komornikowi usunięcie oporu.

Art. 1052. (531) W jednym postanowieniu sąd może wymierzyć grzywnę nie wyższą niż jeden tysiąc złotych, chyba że trzykrotne wymierzenie grzywny okazało się nieskuteczne. Ogólna suma grzywien w tej samej sprawie nie może przewyższać stu tysięcy złotych. W razie wykonania czynności przez dłużnika lub umorzenia postępowania grzywny nie zapłacone do tego czasu ulegają umorzeniu.

Art. 1053. § 1. (532) Wymierzając grzywnę, sąd orzeknie jednocześnie - na wypadek nieściągnięcia - zamianę grzywny na areszt, licząc jeden dzień aresztu od pięciu złotych do stu pięćdziesięciu złotych grzywny. Ogólny czas trwania aresztu nie może w tej samej sprawie przekroczyć sześciu miesięcy. Przepis art. 762 § 4 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli dłużnikiem, do którego skierowane było wezwanie sądu, jest osoba prawna lub inna organizacja, środkom przymusu podlega jej pracownik odpowiedzialny za niezastosowanie się do wezwania, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione, środkom przymusu podlega jej kierownik.

Art. 1054. § 1. Jeżeli postępowanie egzekucyjne zostanie umorzone albo dłużnik na skutek aresztu zgłosi gotowość wykonania czynności, sąd postanowi zwolnić go niezwłocznie i zawiadomi o tym wierzyciela. Dłużnikowi, który zgłosił gotowość wykonania czynności, sąd stosownie do okoliczności wyznaczy termin do jej wykonania.

§ 2. Gdyby dłużnik po zwolnieniu zwlekał z wykonaniem czynności, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron zarządzi wykonanie aresztu do końca wyznaczonego poprzednio terminu.

§ 3. Jeżeli dłużnik zgłosił się ponownie do wykonania czynności, sąd może odmówić zwolnienia go z aresztu przed upływem oznaczonego czasu.

Art. 1055. Na postanowienie sądu co do wezwania dłużnika do wykonania czynności, zagrożenia grzywną i jej zamiany na areszt oraz co do zabezpieczenia szkody wierzyciela przysługuje zażalenie.

Art. 1056. § 1. Areszt wykonywa się przez osadzenie dłużnika w pomieszczeniu na ten cel przeznaczonym, oddzielnie od osób pozbawionych wolności w trybie postępowania karnego i administracyjnego. Dłużnik powinien jednak podczas przebywania w areszcie być według możności zatrudniony zarobkowo w granicach jego zdolności. Z zarobku jego pokrywa się przede wszystkim koszty wykonania aresztu.

§ 2. Jeżeli dłużnik nie przebywa w okręgu sądu, który wymierzył grzywnę z zamianą na areszt, sąd ten zwróci się o wykonanie aresztu do sądu powiatowego, w którego okręgu dłużnik przebywa.

§ 3. Koszty wykonania aresztu powinny być pokryte z zarobków dłużnika. Wierzyciel obowiązany jest złożyć z góry komornikowi sumę potrzebną na sprowadzenie dłużnika do miejsca osadzenia i na wyżywienie go przez czas trwania przymusu; nie dotyczy to wypadku, gdy wierzyciel korzysta ze zwolnienia od kosztów sądowych.

Art. 1057. § 1. Zarządzając wykonanie aresztu, sąd wydaje komornikowi nakaz na piśmie z odpowiednim uzasadnieniem. Wraz z przystąpieniem do wykonania nakazu komornik doręcza go dłużnikowi.

§ 2. (533) O wykonanie aresztu w stosunku do dłużnika będącego żołnierzem w czynnej służbie wojskowej albo funkcjonariuszem Policji, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu lub Straży Granicznej sąd zwraca się do dowódcy jednostki wojskowej albo komendanta jednostki organizacyjnej Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu lub Straży Granicznej, w której pełni on służbę, przesyłając w tym celu nakaz.

Art. 1058. § 1. W stosunku do osób, których zdrowie może być narażone na niebezpieczeństwo, aresztu nie wykonuje się aż do ich wyzdrowienia.

§ 2. Na wniosek jednej ze stron i na jej koszt zarządza się zbadanie stanu zdrowia dłużnika przez lekarza sądowego.

Art. 1059. Z ważnej przyczyny sąd może zwolnić dłużnika z aresztu na czas nie dłuższy niż tydzień.

DZIAŁ II. (534) Przepisy szczególne o egzekucji z udziałem Skarbu Państwa oraz przedsiębiorców(535)

Art. 1060. § 1. Jeżeli dłużnikiem jest Skarb Państwa, wierzyciel - wskazując na tytuł egzekucyjny - wzywa do spełnienia świadczenia bezpośrednio państwową jednostkę organizacyjną, z której działalnością wiąże się to świadczenie; jednostka ta jest obowiązana spełnić niezwłocznie świadczenie stwierdzone tytułem egzekucyjnym.

§ 2. W wypadku gdy tytuł egzekucyjny, obejmujący należność pieniężną, nie zostanie wykonany w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia wezwania, o którym mowa w § 1, wierzyciel może wystąpić do sądu o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności w celu przeprowadzenia egzekucji z rachunku bankowego właściwej państwowej jednostki organizacyjnej dłużnika.

§ 3. W wypadku gdy w terminie, o którym mowa w paragrafie poprzedzającym, nie zostanie wykonany tytuł egzekucyjny obejmujący świadczenie niepieniężne, sąd, na wniosek wierzyciela, wyznacza termin do spełnienia świadczenia kierownikowi właściwej państwowej jednostki organizacyjnej i temu kierownikowi wymierza grzywnę w razie niespełnienia świadczenia w wyznaczonym terminie.

Art. 1061. § 1. Dłużnik prowadzący działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, w razie gdy egzekucja zostanie skierowana do rzeczy niezbędnej do prowadzenia tej działalności, może wystąpić do sądu o wyłączenie tej rzeczy spod zajęcia, wskazując we wniosku składniki swego mienia, z których jest możliwe zaspokojenie roszczenia wierzyciela w zamian za rzecz zwolnioną. O wyłączeniu spod zajęcia sąd orzeka po wysłuchaniu stron, biorąc pod uwagę obok interesów wierzyciela i dłużnika również społeczno-gospodarcze znaczenie działalności gospodarczej dłużnika. Z chwilą wydania postanowienia zwalniającego spod zajęcia, w stosunku do mienia zastępczego określonego w postanowieniu następują skutki zajęcia. Komornik dokona niezwłocznie czynności związanych z zajęciem. Wniosek o zwolnienie spod zajęcia może być zgłoszony również w skardze na czynności komornika.

§ 2. Na postanowienie sądu w sprawie wyłączenia służy zażalenie.

Art. 1062. § 1. Przeciwko dłużnikowi prowadzącemu działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa jest dopuszczalna egzekucja z dochodów uzyskiwanych z tej działalności przez ustanowienie zarządu nad przedsiębiorstwem.

§ 2. Do zarządu ustanowionego na podstawie paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 1063. W toku egzekucji świadczeń pieniężnych z nieruchomości Skarb Państwa nie składa rękojmi.

Art. 1064. Minister Sprawiedliwości ustali w drodze rozporządzenia sposób prowadzenia egzekucji grzywien, kar pieniężnych, opłat sądowych i kosztów postępowania.

Art. 1065. [536] (skreślony).

DZIAŁ III. EGZEKUCJA W CELU ZNIESIENIA WSPÓŁWŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI W DRODZE SPRZEDAŻY PUBLICZNEJ

Art. 1066. W postępowaniu egzekucyjnym wszczętym na podstawie tytułu wykonawczego, a mającym na celu zniesienie współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej, stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości ze zmianami wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 1067. Postępowanie może być wszczęte z urzędu lub na wniosek każdego ze współwłaścicieli na podstawie tytułu wykonawczego, który postanawia, że zniesienie współwłasności ma być przeprowadzone w drodze sprzedaży nieruchomości.

Art. 1068. § 1. Na podstawie wniosku o wszczęcie egzekucji komornik przesyła do właściwego sądu wniosek o ujawnienie wszczęcia egzekucji w księdze wieczystej lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów.

§ 2. We wpisie w księdze wieczystej lub zarządzeniu złożenia wniosku do zbioru dokumentów oraz w obwieszczeniu o licytacji należy podać, że egzekucja ma na celu zniesienie współwłasności.

Art. 1069. § 1. [537] W wypadku gdy według przepisów szczególnych przysługuje współwłaścicielowi lub osobie trzeciej prawo pierwokupu nieruchomości rolnej wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego, postanowienie o przybiciu po jego uprawomocnieniu się sąd doręcza uprawnionemu do wykonania prawa pierwokupu. W tym wypadku bieg terminu do wykonania przez nabywcę warunków licytacyjnych rozpoczyna się z chwilą bezskutecznego upływu terminu do wykonania prawa pierwokupu.

§ 2. Jeżeli uprawniony wykona prawo pierwokupu, sąd uchyli postanowienie o przybiciu i udzieli przybicia na rzecz uprawnionego do wykonania prawa pierwokupu.

Art. 1070. Egzekucja w celu zniesienia współwłasności i egzekucja z nieruchomości mogą toczyć się jednocześnie. W razie sprzedaży nieruchomości w toku jednej z tych egzekucji - drugą zawiesza się, a po uprawomocnieniu się postanowienia o przysądzeniu własności - umarza się.

Art. 1071. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do zarządzonej przez sąd w toku postępowania o dział spadku sprzedaży gospodarstwa rolnego albo wkładu gruntowego w rolniczej spółdzielni produkcyjnej wraz z działką przyzagrodową i siedliskową.

DZIAŁ IV. (538) (skreślony).

Dział V. EGZEKUCJA ŚWIADCZEŃ ALIMENTACYJNYCH

Art. 1081. § 1. Jeżeli dochodzi się alimentów lub renty mającej charakter alimentów, wierzyciel, kierując egzekucję do wynagrodzenia za pracę, może zgłosić wniosek o wszczęcie egzekucji również do komornika sądu właściwego według swego miejsca zamieszkania.

§ 2. (539) Komornik ten obowiązany jest zawiadomić o wszczęciu egzekucji komornika sądu ogólnej właściwości dłużnika. Komornik zawiadomiony zażąda przekazania mu sprawy wraz ze ściągniętymi kwotami, jeżeli wskutek dalszych zajęć suma uzyskana ze wszystkich egzekucji nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli. Równocześnie z przekazaniem sprawy komornik zawiadamia zakład pracy, że dalszych wpłat należy dokonywać komornikowi, któremu sprawę przekazano.

§ 3. (540) Jeżeli dłużnik odbywa karę pozbawienia wolności, wierzyciel może złożyć tytuł wykonawczy bezpośrednio naczelnikowi zakładu karnego, który obowiązany jest wypłacać wierzycielowi należności za pracę dłużnika lub jego pieniądze znajdujące się w depozycie zakładu karnego, w granicach określonych w art. 53 Kodeksu karnego wykonawczego(541).

§ 4. (542) Przewidziana w § 3 wypłata nie może być dokonywana, jeżeli wnioski złożyło kilku wierzycieli, a należności za pracę dłużnika lub jego pieniądze znajdujące się w depozycie zakładu karnego nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich należności tych wierzycieli lub jeżeli są zajęte przez organ egzekucyjny.

Art. 1082. Tytułowi egzekucyjnemu, zasądzającemu alimenty, sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu. Tytuł wykonawczy doręcza się wówczas wierzycielowi z urzędu.

Art. 1083. § 1. (543) Dochody wymienione w art. 831 § 1 pkt 2 podlegają egzekucji na zaspokojenie alimentów do trzech piątych części.

§ 2. (544) Wierzytelności z rachunku bankowego stanowiące wkład oszczędnościowy podlegają egzekucji na zaspokojenie alimentów w pełnej wysokości.

§ 3. (545) (skreślony).

Art. 1084. (546) (skreślony).

Art. 1085. W sprawach, w których zasądzono alimenty, egzekucja może być wszczęta z urzędu na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał. Żądanie takie kieruje się do właściwego organu egzekucyjnego.

Art. 1086. § 1. (547) Komornik obowiązany jest z urzędu przeprowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika oraz jego miejsca zamieszkania. Jeżeli środki te okażą się bezskuteczne, organy Milicji Obywatelskiej przeprowadzą na wniosek komornika dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania i miejsca pracy dłużnika. *Organy prezydiów rad narodowych właściwe do spraw opieki społecznej*(548) przeprowadzą na wniosek komornika dochodzenie w celu ustalenia majątku i dochodów dłużnika. Poza tym stosuje się art. 1073 § 2 i 3.

§ 2. (549) Dochodzenia powinny być przeprowadzane okresowo w odstępach nie dłuższych niż jeden rok. Bezskuteczność egzekucji nie stanowi podstawy umorzenia postępowania.

Art. 1087. Jeżeli dłużnik zatrudniony jest u osoby bliskiej, osoba ta w razie zajęcia wynagrodzenia za pracę w poszukiwaniu świadczeń alimentacyjnych nie może zasłaniać się zarzutem, że wypłaciła dłużnikowi wynagrodzenie z góry, ani zarzutami, że dłużnik pracuje bez wynagrodzenia lub za wynagrodzeniem niższym od przeciętnego, albo że przysługuje jej wierzytelność do dłużnika nadająca się do potrącenia z jego roszczenia o wynagrodzenie.

Art. 1088. (550) Poza tym do egzekucji świadczeń alimentacyjnych stosuje się przepisy tytułu drugiego oraz art. 1075-1078 księgi niniejszej.

DZIAŁ VI. (551) (skreślony).

CZĘŚĆ TRZECIA

PRZEPISY Z ZAKRESU MIĘDZYNARODOWEGO POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Przepis wstępny

Art. 1096. Przepisów części niniejszej nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, w której Polska Rzeczpospolita Ludowa jest stroną, stanowi inaczej.

Księga pierwsza. JURYSDYKCJA KRAJOWA

TYTUŁ I. PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1097. Jurysdykcja krajowa istniejąca w chwili wszczęcia postępowania trwa nadal, choćby jej podstawy odpadły w toku sprawy.

Art. 1098. Sądom polskim przysługuje jurysdykcja przewidziana w tym kodeksie, chociażby w tej samej sprawie pomiędzy tymi samymi stronami toczyło się postępowanie przed sądem państwa obcego.

Art. 1099. Brak jurysdykcji krajowej stanowi przyczynę nieważności, którą sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej sąd odrzuca pozew lub wniosek.

TYTUŁ II. PRZEPISY ŁĄCZNE DLA JURYSDYKCJI KRAJOWEJ

(W POSTĘPOWANIU PROCESOWYM I NIEPROCESOWYM)

Art. 1100. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy małżeńskie, jeżeli choćby jedno z małżonków ma obywatelstwo polskie lub, nie posiadając żadnego obywatelstwa, ma miejsce zamieszkania w Polsce.

§ 2. Jeżeli oboje małżonkowie mają miejsce zamieszkania w Polsce, jurysdykcja przewidziana w paragrafie poprzedzającym jest wyłączna.

§ 3. Do jurysdykcji krajowej należą nadto sprawy małżeńskie pomiędzy cudzoziemcami mieszkającymi w Polsce.

Art. 1101. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy ze stosunków rodziców i dzieci oraz dotyczące przysposobienia, jeżeli choćby jedna ze stron ma obywatelstwo polskie lub, nie posiadając żadnego obywatelstwa, ma miejsce zamieszkania w Polsce.

§ 2. Jeżeli obie strony mają miejsce zamieszkania w Polsce, jurysdykcja przewidziana w paragrafie poprzedzającym jest wyłączna.

§ 3. Do jurysdykcji krajowej należą nadto sprawy ze stosunków rodziców i dzieci oraz dotyczące przysposobienia pomiędzy cudzoziemcami mieszkającymi w Polsce.

Art. 1102. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o prawa rzeczowe i o posiadanie nieruchomości położonej w Polsce, jak również ze stosunku najmu lub dzierżawy takiej nieruchomości, z wyjątkiem spraw o czynsz. Wyłączność ta obejmuje także inne sprawy w takim zakresie, w jakim rozstrzygnięcie dotyczy nieruchomości położonej w Polsce.

§ 2. Rozpoznaniu przez sądy polskie nie podlegają sprawy o prawa rzeczowe na nieruchomości i o posiadanie nieruchomości położonej za granicą.

TYTUŁ III. JURYSDYKCJA KRAJOWA W PROCESIE

Art. 1103. Sprawy nie wymienione w tytule poprzedzającym, a rozpoznawane w procesie, należą do jurysdykcji krajowej:

1) jeżeli strona pozwana przebywa, zamieszkuje lub ma siedzibę w Polsce w chwili doręczenia pozwu;
2) jeżeli w Polsce strona pozwana ma majątek lub przysługują jej prawa majątkowe;
3) jeżeli sprawa dotyczy przedmiotu sporu znajdującego się w Polsce, spadku otwartego w Polsce lub zobowiązania, które powstało albo ma być wykonane w Polsce.

Art. 1104. Strony oznaczonego stosunku prawnego mogą umawiać się na piśmie o poddanie wynikłych lub mogących wyniknąć z niego spraw majątkowych jurysdykcji sądów polskich.

Art. 1105. [(552)] § 1. W zakresie zobowiązań z umów podmioty prowadzące działalność gospodarczą mogą umówić się na piśmie o wyłączenie jurysdykcji sądów polskich na rzecz sądów państwa obcego, jeżeli zmiana taka jest skuteczna według prawa tego państwa. Nie dotyczy to spraw należących do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich.

§ 2. W zakresie przewidzianym w art. 697 § 1 strony mogą umówić się na piśmie o wyłączenie jurysdykcji sądów polskich na rzecz działającego za granicą sądu polubownego, jeżeli przynajmniej jedna ze stron ma zamieszkanie lub siedzibę za granicą albo prowadzi za granicą przedsiębiorstwo, którego sprawa dotyczy, oraz jeżeli umowa taka jest skuteczna według prawa mającego do niej zastosowanie w państwie, w którym działać ma sąd polubowny.

§ 3. Umowę o jurysdykcji sądów państwa obcego oraz umowę o zagraniczny sąd polubowny sąd polski bierze pod rozwagę tylko na zarzut strony zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

TYTUŁ IV. JURYSDYKCJA KRAJOWA W POSTĘPOWANIU NIEPROCESOWYM

Art. 1106. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o ubezwłasnowolnienie i o uznanie za zmarłego osoby będącej obywatelem polskim lub osoby mającej zamieszkanie w Polsce, a nie posiadającej żadnego obywatelstwa.

§ 2. Sąd polski może również uznać za zmarłego cudzoziemca, jeżeli:

1) osoba uprawniona do zgłoszenia wniosku ma miejsce zamieszkania w Polsce lub
2) cudzoziemiec miał w Polsce miejsce zamieszkania albo tutaj znajduje się jego mienie.

§ 3. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o stwierdzenie zgonu, jeżeli nastąpił on w Polsce.

Art. 1107. § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu opieki i kurateli nad osobą, która ma obywatelstwo polskie lub, nie posiadając żadnego obywatelstwa, ma w Polsce miejsce zamieszkania.

§ 2. Sąd polski może odstąpić od ustanowienia opieki lub kurateli nad obywatelem polskim zamieszkującym lub posiadającym majątek za granicą, jeżeli ma on tam zapewnioną dostateczną pieczę.

§ 3. Sądy polskie mogą w razie potrzeby wydawać w zakresie opieki i kurateli co do cudzoziemca zamieszkałego lub posiadającego majątek w Polsce zarządzenia, jeżeli okaże się to konieczne w jego interesie.

Art. 1108. § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy spadkowe, jeżeli spadkodawca w chwili śmierci miał obywatelstwo polskie lub, nie posiadając żadnego obywatelstwa, zamieszkiwał w Polsce.

§ 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli śmierć obywatela polskiego nastąpiła w Polsce.

Art. 1109. W stosunku do spadku otwartego za granicą, podlegającego jurysdykcji sądu polskiego, sąd może wydać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku na wniosek polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego.

Art. 1110. Do jurysdykcji krajowej należą również inne sprawy rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym, jeżeli choćby jeden uczestnik postępowania jest obywatelem polskim lub w Polsce ma miejsce zamieszkania albo siedzibę.

TYTUŁ V. ZWOLNIENIE SPOD JURYSDYKCJI KRAJOWEJ

Art. 1111. § 1. Nie mogą być pozywani przed sądy polskie następujący cudzoziemcy:

1) uwierzytelnieni w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej szefowie przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych;
2) osoby należące do personelu dyplomatycznego przedstawicielstw państw obcych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;
3) inne osoby korzystające z immunitetów dyplomatycznych na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych;
4) członkowie rodzin osób wymienionych w pkt 1, 2 i 3, jeżeli pozostają z nimi we wspólnocie domowej.

§ 2. Przepisy paragrafu poprzedzającego nie mają zastosowania do osób w nim wymienionych w odniesieniu do:

1) spraw z zakresu prawa rzeczowego, dotyczących prywatnego mienia nieruchomego położonego w Polsce, chyba że mienie to jest w posiadaniu tych osób w imieniu państwa wysyłającego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej;
2) spraw, dotyczących spadków, w których osoby te występują jako spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentów, zarządcy lub kuratorzy spadku w charakterze osób prywatnych, nie zaś w imieniu państwa wysyłającego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej;
3) spraw, dotyczących wszelkiego rodzaju zawodowej lub handlowej działalności tych osób, wykonywanej przez nie w Polsce poza funkcjami urzędowymi.

Art. 1112. § 1. Nie mogą być pozywane przed sądy polskie w sprawach wchodzących w zakres czynności dokonanych w toku pełnienia ich funkcji urzędowych następujące osoby:

1) urzędnicy pełniący funkcje konsularne w imieniu państw obcych niezależnie od posiadanego obywatelstwa;
2) cudzoziemcy będący pracownikami administracyjnymi i technicznymi przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub członkami personelu służby przedstawicielstw dyplomatycznych oraz inne osoby zrównane z nimi na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

§ 2. Przepisy paragrafu poprzedzającego nie mają zastosowania w stosunku do urzędników pełniących funkcje konsularne oraz pracowników administracyjnych i technicznych urzędów konsularnych w wypadku wytoczenia

przeciwko tym osobom powództw o wynagrodzenie szkody spowodowanej w Polsce przez pojazd, statek morski, rzeczny lub powietrzny.

Art. 1113. Jeżeli osoba, przeciwko której wszczęto sprawę, przestanie podlegać sądom polskim w toku sprawy, postępowanie ulega umorzeniu z urzędu.

Art. 1114. § 1. Przepisy art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 nie mają zastosowania w wypadku, jeżeli państwo wysyłające w sposób wyraźny zrzeknie się immunitetu jurysdykcyjnego w stosunku do osób wymienionych w tych przepisach.

§ 2. W stosunku do urzędników międzynarodowych, korzystających z immunitetu jurysdykcyjnego, zrzeczenie się tego immunitetu przewidziane w § 1 musi być dokonane przez odpowiednią organizację międzynarodową.

§ 3. Jeżeli osoby wymienione w art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 wszczynają postępowanie przed sądem polskim, będą one podlegać jego jurysdykcji również w stosunku do wszelkich powództw wzajemnych bezpośrednio związanych z powództwem głównym.

Art. 1115. § 1. (553) Przeciwko osobom, które w myśl art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 nie mogą być w przewidzianym przez te przepisy zakresie pozywane przed sądy polskie, nie może być także prowadzona egzekucja, chyba że chodzi o sprawę, w której osoby te podlegają jurysdykcji sądów polskich.

§ 2. Przeciwko osobom określonym w § 1, które podlegają jurysdykcji sądów polskich w rezultacie zrzeczenia się ich immunitetu sądowego przez państwo wysyłające lub odpowiednią organizację międzynarodową, może być prowadzona egzekucja jedynie w wypadku wyraźnego zrzeczenia się immunitetu przez państwo wysyłające lub odpowiednią organizację międzynarodową także w odniesieniu do postępowania egzekucyjnego.

§ 3. Jednakże w wypadku, gdy prowadzenie egzekucji jest dozwolone, niedopuszczalna jest egzekucja z mienia służącego do użytku urzędowego oraz przez stosowanie przymusu wobec osoby dłużnika.

§ 4. Niedopuszczalna jest również egzekucja w pomieszczeniach zajmowanych przez przedstawicielstwa dyplomatyczne, misje zagraniczne lub urzędy konsularne państw obcych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz w mieszkaniach osób wymienionych w art. 1111 § 1, o ile szef przedstawicielstwa dyplomatycznego, misji zagranicznej lub urzędu konsularnego nie wyrazi na to zgody.

Art. 1116. W razie wątpliwości co do stosowania przepisów art. 1111-1115 sąd powinien zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o opinię.

Księga druga. POSTĘPOWANIE

TYTUŁ I. ZDOLNOŚĆ SĄDOWA I PROCESOWA(554)

Art. 1117. § 1. Zdolność sądową i procesową obywateli państw obcych, zagranicznych osób prawnych oraz zagranicznych jednostek nie posiadających osobowości prawnej ocenia się według przepisów niniejszego kodeksu.

§ 2. To samo dotyczy osób nie mających żadnego obywatelstwa.

Art. 1118. (555) (skreślony).

TYTUŁ II. ZABEZPIECZENIE KOSZTÓW PROCESU

Art. 1119. Powód cudzoziemiec jest obowiązany na żądanie pozwanego złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów procesu.

Art. 1120. Obowiązku takiego nie ma powód cudzoziemiec w następujących wypadkach:
1) jeżeli w państwie, do którego należy, obywatele polscy nie mają takiego obowiązku;
2) jeżeli ma w Polsce miejsce zamieszkania lub majątek wystarczający na zabezpieczenie kosztów;
3) jeżeli przysługuje mu lub uzyskał zwolnienie od kosztów sądowych;
4) w sprawach małżeńskich niemajątkowych, w sprawach z powództwa wzajemnego i w postępowaniu nakazowym;
5) w sprawach, które strony zgodnie poddały jurysdykcji sądów polskich.

Art. 1121. § 1. Pozwany może zgłosić żądanie zabezpieczenia kosztów najpóźniej przy pierwszej czynności procesowej.

§ 2. Późniejsze zgłoszenie żądania jest dopuszczalne, jeżeli dopiero w toku sprawy:
1) pozwany dowiedział się, że powód jest cudzoziemcem;
2) ustała podstawa prawna do zwolnienia powoda od obowiązku złożenia kaucji.

Art. 1122. Pozwany nie ma prawa domagać się złożenia kaucji, jeżeli uznana przez niego część roszczenia powoda wystarcza na zabezpieczenie kosztów.

Art. 1123. § 1. Sąd oznaczy wysokość kaucji, mając na względzie prawdopodobną sumę kosztów, które poniesie pozwany, jednak bez włączenia kosztów powództwa wzajemnego.

§ 2. Jeżeli w toku sprawy okaże się, że kaucja nie wystarcza, pozwany może żądać dodatkowego zabezpieczenia.

§ 3. Kaucję składa się w gotówce.

Art. 1124. § 1. Zgłaszając w przepisanym czasie wniosek o zabezpieczenie kosztów, pozwany nie ma obowiązku składać wyjaśnień co do istoty sprawy przed rozstrzygnięciem tego wniosku.

§ 2. Sąd wyznaczy powodowi termin do złożenia kaucji.

§ 3. Po bezskutecznym upływie terminu sąd na wniosek pozwanego odrzuci pozew lub środek odwoławczy, orzekając o kosztach jak w wypadku cofnięcia pozwu.

Art. 1125. Jeżeli w toku postępowania ustanie przyczyna zabezpieczenia, sąd na wniosek powoda, po wysłuchaniu pozwanego, zwolni powoda od obowiązku zabezpieczenia kosztów i zarządzi zwrot złożonej kaucji.

Art. 1126. § 1. Sąd na wniosek pozwanego zarządzi zaspokojenie z kaucji przyznanych mu kosztów.

§ 2. Wniosek taki powinien być zgłoszony w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia. Jeżeli wniosku nie zgłoszono, sąd po upływie tego terminu zarządzi wydanie kaucji powodowi na jego żądanie.

§ 3. Sąd zarządzi wydanie powodowi kaucji natychmiast po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli pozwanemu kosztów nie przyznano.

Art. 1127. Na kaucji złożonej przez powoda cudzoziemca przysługuje pozwanemu pierwszeństwo przed wszystkimi innymi wierzycielami powoda.

Art. 1128. Przepisy tytułu niniejszego stosuje się odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym, gdy jego wszczęcie nastąpiło na wniosek cudzoziemca.

TYTUŁ III. ZWOLNIENIE CUDZOZIEMCÓW OD KOSZTÓW SĄDOWYCH

Art. 1129. § 1. Cudzoziemcy korzystają ze zwolnienia od kosztów sądowych na zasadach przewidzianych w niniejszym kodeksie pod warunkiem wzajemności.

§ 2. Osoby nie posiadające żadnego obywatelstwa, mające miejsce zamieszkania w Polsce, traktowane są jak obywatele polscy.

TYTUŁ IV. POMOC PRAWNA I DORĘCZENIA

Art. 1130. (556) W sprawach pomocy prawnej sądy porozumiewają się z sądami i innymi organami państw obcych oraz z polskimi przedstawicielstwami dyplomatycznymi i urzędami konsularnymi za pośrednictwem Ministerstwa Sprawiedliwości.

Art. 1131. § 1. Sądy polskie udzielają pomocy prawnej na wniosek sądów i innych organów państw obcych.

§ 2. Sąd polski odmówi udzielenia pomocy prawnej, jeżeli:

1) żądana czynność byłaby sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej albo naruszałaby jej suwerenność;
2) wykonanie żądanej czynności nie należy do zakresu działania sądów polskich;
3) państwo, od którego wniosek o udzielenie pomocy prawnej pochodzi, odmawia pomocy prawnej sądom polskim.

Art. 1132. § 1. Wykonanie wniosku sądu lub innego organu państwa obcego o udzielenie pomocy prawnej przez sąd polski odbywa się według prawa polskiego. Sąd wezwany może jednak na prośbę sądu lub innego organu państwa obcego zastosować przy wykonaniu wniosku inną formę od przewidzianej przez prawo polskie, jeżeli ta forma czynności nie jest zakazana przez prawo polskie ani sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 2. (557) Jeżeli sąd lub inny organ państwa obcego zwróci się do sądu o doręczenie pisma osobie przebywającej w Polsce, nie dołączając przekładu tego pisma na język polski, doręcza się je odbiorcy, o ile zechce je przyjąć. Odbiorcę, który odmawia przyjęcia pisma, należy pouczyć o skutkach prawnych, jakie mogą w związku z tym powstać za granicą.

Art. 1133. § 1. (558) Z wnioskiem o udzielenie pomocy prawnej za granicą sąd może zwrócić się do polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego albo do sądu lub innego organu państwa obcego.

§ 2. (559) Do polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego sąd zwraca się o przeprowadzenie dowodu bądź o doręczenie pisma, jeżeli osoba mająca być przesłuchana lub odbiorca pisma jest obywatelem polskim zamieszkałym za granicą albo pracownikiem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego, misji zagranicznej lub urzędu konsularnego.

§ 3. [560] Do sądu lub innego organu państwa obcego sąd zwraca się o udzielenie pomocy prawnej, jeżeli osoba mająca być przesłuchana lub odbiorca pisma nie jest obywatelem polskim albo jeżeli chodzi o przeprowadzenie innej czynności postępowania.

§ 4. W razie niemożności przeprowadzenia dowodu lub doręczenia pisma obywatelowi polskiemu zamieszkałemu za granicą za pośrednictwem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego, stosuje się przepis § 3.

Art. 1134. Doręczenie pism sądowych osobom przebywającym w Polsce, które nie podlegają sądom polskim, oraz innym osobom zamieszkałym w budynkach lub pomieszczeniach, korzystających z nietykalności na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, dokonuje się za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Art. 1135. § 1. Strona zamieszkała za granicą, jeżeli nie ustanowiła pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Polsce, obowiązana jest wskazać w Polsce pełnomocnika do doręczeń.

§ 2. W razie niewskazania pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla tej strony pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Stronę należy o tym pouczyć przy pierwszym doręczeniu. Strona powinna być również pouczona o możliwości złożenia odpowiedzi na pismo wszczynające postępowanie i wyjaśnień na piśmie oraz o tym, kto może być ustanowiony pełnomocnikiem.

Art. 1136. Rozporządzenie Ministrów Sprawiedliwości i Spraw Zagranicznych określi szczegółowe zasady i tryb zwracania się o udzielenie pomocy prawnej; rozporządzenie to może również ustalić inny tryb porozumiewania się z sądami i innymi organami państw obcych oraz z polskimi przedstawicielstwami dyplomatycznymi i urzędami konsularnymi, niż przewidziany w art. 1130.

TYTUŁ V. ZABEZPIECZENIE DOWODÓW

Art. 1137. Sąd polski może zabezpieczyć znajdujący się w Polsce dowód, jeżeli jest to potrzebne dla dochodzenia roszczenia za granicą. Wniosek o zabezpieczenie dowodu składa się w sądzie powiatowym, w którego okręgu dowód ma być przeprowadzony. O terminie wyznaczonym do przeprowadzenia dowodu zawiadamia się wnioskodawcę, chyba że zachodzi wypadek nie cierpiący zwłoki. Poza tym stosuje się odpowiednio art. 312.

TYTUŁ VI. ZAGRANICZNE DOKUMENTY URZĘDOWE

Art. 1138. Zagraniczne dokumenty urzędowe posiadają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi. Jednakże jeżeli dokument dotyczy przeniesienia własności nieruchomości położonej w Polsce, powinien on być uwierzytelniony przez polskie przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny. To samo dotyczy dokumentu, który wywołuje wątpliwości co do jego autentyczności.

TYTUŁ VII. ZABEZPIECZENIE SPADKU PO CUDZOZIEMCACH

Art. 1139. § 1. [561] W sprawach spadkowych po cudzoziemcach rozpoznawanych w trybie nieprocesowym, w których polskim sądom nie przysługuje jurysdykcja, sądy te dokonują zabezpieczenia spadku oraz otwarcia i ogłoszenia testamentu, o czym otrzymuje wiadomość właściwy konsul. Konsul może uczestniczyć w postępowaniu.

§ 2. Organom państwa, którego obywatelem był spadkodawca, wydaje się na żądanie wypis testamentu oraz protokołu otwarcia i ogłoszenia. Pod warunkiem wzajemności może być wydany oryginał testamentu, jeżeli nie przewiduje się dalszych czynności urzędowych w Polsce.

Art. 1140. § 1. [562] Sąd z urzędu zarządzi trybem przewidzianym dla ogłoszeń o wezwaniu spadkobierców ogłoszenie, w którym wezwie osoby roszczące sobie prawa do spadku, spadkobierców i wierzycieli spadkodawcy, aby w ciągu trzech miesięcy prawa swoje zgłosili z podaniem dowodów. W ogłoszeniu należy wskazać obywatelstwo spadkodawcy.

§ 2. Ogłoszenie doręcza się właściwemu organowi administracji finansowej i właściwemu konsulowi.

Art. 1141. § 1. Jeżeli nikt nie zgłosił się w powyższym terminie, sąd spadku postanowi wydać majątek ruchomy właściwemu konsulowi.

§ 2. W przeciwnym razie będzie wyznaczona rozprawa, na którą wzywa się osoby zainteresowane. Po wysłuchaniu stawających sąd wyda postanowienie o zabezpieczeniu zgłoszonych i wykazanych praw osób zamieszkałych w Polsce oraz obywateli polskich, zamieszkałych za granicą, jak również o zabezpieczeniu podatku od nabycia praw majątkowych. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 3. Nie wydany majątek ruchomy będzie służył na zaspokojenie zabezpieczonych praw. Resztę majątku ruchomego sąd postanowi wydać właściwemu konsulowi.

§ 4. Wydanie może nastąpić tylko pod warunkiem wzajemności.

Art. 1142. § 1. [563] Jeżeli cudzoziemiec zmarł w Polsce w czasie podróży, a nie miał w Polsce zamieszkania lub miejsca stałego pobytu ani majątku oprócz rzeczy przy nim znalezionych, rzeczy te będą zabezpieczone przez sąd, z zawiadomieniem o tym właściwego konsula.

§ 2. Część ich sprzedaje się według przepisów o sprzedaży zabezpieczonych ruchomości, a z osiągniętej ceny zaspokaja się koszty pobytu w Polsce i pogrzebu spadkodawcy. Reszta ceny oraz rzeczy nie sprzedanych będzie wydana właściwemu konsulowi.

TYTUŁ VIII. STWIERDZENIE OBCEGO PRAWA I WZAJEMNOŚCI

Art. 1143. § 1. Gdy zachodzi potrzeba zastosowania przez sąd polski prawa obcego, sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie tekstu tego prawa oraz o wyjaśnienie obcej praktyki sądowej.

§ 2. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości również wtedy, gdy chodzi o stwierdzenie stosowania wzajemności przez państwo obce.

§ 3. Celem stwierdzenia treści obcego prawa i obcej praktyki sądowej sąd może także zasięgnąć opinii biegłych.

TYTUŁ IX. UZASADNIANIE PRAWOMOCNYCH ORZECZEŃ

Art. 1144. Jeżeli do uznania albo wykonania prawomocnego orzeczenia sądu polskiego za granicą konieczne jest przedstawienie orzeczenia wraz z uzasadnieniem, a orzeczenie nie zawiera uzasadnienia, sąd, który wydał orzeczenie, sporządzi uzasadnienie na wniosek strony, uczestnika postępowania lub osoby ubiegającej się o uznanie lub wykonanie orzeczenia.

Księga trzecia. ORZECZENIA SĄDÓW ZAGRANICZNYCH I UGODY ZAWARTE PRZED TAKIMI SĄDAMI

TYTUŁ I. UZNANIE ORZECZEŃ SĄDÓW ZAGRANICZNYCH

Art. 1145. § 1. Skuteczność na obszarze Polski nie nadających się do wykonania w drodze egzekucji orzeczeń sądów zagranicznych w sprawach cywilnych, które należą w Polsce do drogi sądowej, zależy od uznania ich przez sąd polski.

§ 2. Nie wymagają uznania prawomocne orzeczenia sądu zagranicznego w sprawach niemajątkowych obywateli obcych, wydane przez sąd właściwy według ich prawa ojczystego, chyba że orzeczenie takie ma być podstawą zawarcia związku małżeńskiego albo stanowić podstawę wpisu w księdze stanu cywilnego, w księdze wieczystej lub innym rejestrze w Polsce.

Art. 1146. § 1. Orzeczenie podlega uznaniu pod warunkiem wzajemności, jeżeli:

1) orzeczenie jest prawomocne w państwie, w którym zostało wydane;
2) sprawa nie należy, według polskiego prawa lub umowy międzynarodowej, do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich lub sądów państwa trzeciego;
3) strona nie była pozbawiona możności obrony, a w razie nieposiadania zdolności procesowej - należytego przedstawicielstwa;
4) sprawa nie została już prawomocnie osądzona przed sądem polskim albo nie wszczęto jej przed sądem polskim powołanym do jej rozstrzygnięcia, zanim orzeczenie sądu zagranicznego stało się prawomocne;
5) orzeczenie nie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;
6) przy wydaniu orzeczenia w sprawie, w której należało zastosować prawo polskie, prawo to zostało zastosowane, chyba że zastosowane w sprawie obce prawo nie różni się w sposób istotny od prawa polskiego.

§ 2. Przestrzeganie warunków wskazanych w pkt 4 i 6 paragrafu poprzedzającego oraz warunku wzajemności nie jest wymagane, gdy orzeczenie sądu państwa obcego stwierdza - zgodnie z przepisami tego państwa o właściwości jego sądów i zgodnie z prawem tego państwa - nabycie przez osobę mieszkającą w Polsce mienia spadkowego, które w chwili śmierci spadkodawcy znajdowało się na obszarze tego państwa obcego.

§ 3. Przestrzeganie warunku wzajemności nie jest wymagane w sprawach należących według prawa polskiego do wyłącznej jurysdykcji państwa, skąd pochodzi orzeczenie.

§ 4. Przepisu § 1 nie stosuje się do uznania orzeczeń określonych w art. 1145 § 2. Odmowa uznania takiego orzeczenia może nastąpić tylko z przyczyny sprzeczności orzeczenia z podstawowymi zasadami porządku prawnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 1147. § 1. Z wnioskiem o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego może wystąpić każdy, kto ma w tym interes prawny.

§ 2. Do wniosku o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego wnioskodawca powinien dołączyć oprócz urzędowego odpisu wyroku uwierzytelniony przekład tegoż na język polski oraz stwierdzenie, że orzeczenie jest prawomocne; gdy zaś wyrok jest zaoczny, nadto zaświadczenie, że wezwanie zostało pozwanemu należycie doręczone.

Art. 1148. § 1. O uznaniu orzeka w składzie trzech sędziów zawodowych sąd wojewódzki, który byłby miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy lub w którego okręgu znajduje się miejscowo właściwy sąd powiatowy, a w braku tej podstawy - sąd właściwy dla miasta st. Warszawy.

§ 2. Sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy z udziałem prokuratora.

§ 3. [564] Od postanowienia sądu okręgowego przysługuje apelacja, a od postanowienia sądu apelacyjnego - kasacja; można także żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym postanowieniem.

Art. 1149. Przepisy art. 170, 400 i 417 § 4 stosuje się odpowiednio do prawomocnych postanowień sądu polskiego, uznających zagraniczne wyroki orzekające rozwód lub unieważnienie małżeństwa albo ustalające nieistnienie małżeństwa.

TYTUŁ II. WYKONALNOŚĆ ORZECZEŃ SĄDÓW ZAGRANICZNYCH I UGÓD ZAWARTYCH PRZED TAKIMI SĄDAMI

Art. 1150. [565] § 1. Orzeczenia sądów zagranicznych w sprawach cywilnych należących w Polsce do drogi sądowej, nadające się do wykonania w drodze egzekucji, są tytułami egzekucyjnymi i będą w Polsce wykonalne, pod warunkiem wzajemności, jeżeli:

1) orzeczenie podlega wykonaniu w państwie, z którego pochodzi,
2) zachodzą warunki określone w art. 1146 § 1 pkt 1-6.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do orzeczeń sądów polubownych, wydanych za granicą.

Art. 1151. § 1. O wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego orzeka w składzie trzech sędziów zawodowych sąd wojewódzki miejsca zamieszkania lub siedziby dłużnika, a w braku takiego sądu, sąd wojewódzki, w którego okręgu ma być prowadzona egzekucja. Sąd ten jest właściwy również do równoczesnego orzeczenia o uznaniu orzeczenia w części nie podlegającej egzekucji, jeżeli nie nastąpiło ono już poprzednio.

§ 2. Sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy. Na postanowienie o wykonalności służy zażalenie, a na prawomocne postanowienie w tym przedmiocie przysługuje skarga o wznowienie postępowania.

§ 3. Po uprawomocnieniu się postanowienia o wykonalności tenże sąd wojewódzki nada orzeczeniu sądu zagranicznego klauzulę wykonalności.

Art. 1152. [566] Ugoda zawarta przed sądem zagranicznym stanowi - pod warunkiem wzajemności - tytuł egzekucyjny, jeżeli jest wykonalna w państwie jej zawarcia i nie jest sprzeczna z podstawowymi zasadami porządku prawnego w Rzeczypospolitej Polskiej. Przepisy artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio.

Art. 1153. Do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności zagranicznemu tytułowi egzekucyjnemu wierzyciel powinien dołączyć dokumenty wymienione w art. 1147 § 2, a nadto zaświadczenie, że tytuł ten podlega egzekucji w państwie, z którego pochodzi.

---

[1] Art. 1 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
Z dniem 17 lipca 2000 r. art. 1, rozumiany w ten sposób, iż w zakresie pojęcia "sprawy cywilnej" nie mogą się mieścić roszczenia dotyczące zobowiązań pieniężnych, których źródło stanowi decyzja administracyjna, został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r. (Dz.U.00.55.665).

[2] Art. 2 § 1a dodany przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz.U.97.117.752) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 1998 r.

[3] Art. 2 § 2 skreślony przez art. 6 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U.89.33.175) z dniem 1 października 1989 r.

[4] Art. 2 § 3 zmieniony przez art. 6 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U.89.33.175) z dniem 1 października 1989 r.

[5] Art. 3 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

[6] Art. 4 skreślony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

[7] Art. 5 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

[8] Art. 7 zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

[9] Art. 8 zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

[10] Art. 13 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.

[11] Art. 14 skreślony przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

[12] Art. 16 zmieniony przez art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U.90.53.306) z dniem 1 stycznia 1991 r.

[13] Art. 17 zmieniony przez art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U.90.53.306) z dniem 1 stycznia 1991 r.

[14] Art. 17 pkt 1 zmieniony przez art. 1 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.

[15] Art. 17 pkt 4:
- zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 1992 r. (Dz.U.93.12.53) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 marca 1993 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

- zmieniony przez art. 1 pkt 2 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
- zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz.U.01.63.635) z dniem 23 września 2001 r.
16) Art. 17 pkt 6 uchylony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.02.240.2058) z dniem 15 stycznia 2003 r.
17) Art. 23^1 dodany przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
18) Art. 41 zmieniony przez art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U.90.53.306) z dniem 1 stycznia 1991 r.
19) Art. 47 zmieniony przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
20) Art. 48 § 3:
- dodany przez art. 77 pkt 1 ustawy z dnia 20 września 1984 r. Sądzie Najwyższym (Dz.U.84.45.241) z dniem 2 października 1984 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
21) Art. 53 został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 grudnia 2002 r. (Dz.U.02.219.1849). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc z dniem 18 grudnia 2002 r.
22) Tytuł III księgi pierwszej zmieniony przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
23) Art. 61 § 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 4 lit. a) ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 4 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
24) Art. 61 § 3:
- dodany przez art. 1 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
25) Art. 63 zmieniony przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
26) Tytuł IIIa księgi pierwszej dodany przez art. 29 pkt 1 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.96.24.110) z dniem 2 czerwca 1996 r.
27) Tytuł IIIb dodany przez art. 25 pkt 1 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej - w związku z reformą ustrojową państwa (Dz.U.98.106.668) z dniem 1 stycznia 1999 r.
28) Art. 63^3 dodany przez art. 25 pkt 1 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej - w związku z reformą ustrojową państwa (Dz.U.98.106.668) z dniem 1 stycznia 1999 r.
29) Art. 63^4 dodany przez art. 25 pkt 1 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej - w związku z reformą ustrojową państwa (Dz.U.98.106.668) z dniem 1 stycznia 1999 r.
30) Art. 64 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
31) Art. 72 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 10 lit. a) ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
32) Art. 72 § 3 dodany przez art. 1 pkt 10 lit. b) ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
33) Art. 87 § 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 7 lit. a) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 312 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U.01.49.508) z dniem 22 sierpnia 2001 r.
34) Art. 87 § 2:
- zmieniony przez art. 39 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U.88.41.324) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 1989 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 11 lit. a) ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 7 lit. b) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. (Dz.U.97.43.270) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 maja 1997 r.
- zmieniony przez art. 16 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 5 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
35) Art. 87 § 3:
- zmieniony przez art. 1 pkt 11 lit. b) ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 5 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
36) Art. 87 § 4 dodany przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
37) Art. 87 § 5 dodany przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
38) Art. 87 § 6 dodany przez art. 312 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U.01.49.508) z dniem 22 sierpnia 2001 r.
39) Art. 89 § 1 zmieniony przez art. 312 pkt 2 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U.01.49.508) z dniem 22 sierpnia 2001 r.
40) Art. 89 § 3 dodany przez art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych, oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.97.75.471) z dniem 15 września 1997 r.
41) Art. 91 pkt 1 zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
42) Art. 94 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
43) Art. 95 zmieniony przez art. 1 pkt 10 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
44) Art. 98 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
45) Art. 98 § 3 zmieniony przez art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych, oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.97.75.471) z dniem 15 września 1997 r.
46) Art. 99:
- zmieniony przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U.89.33.175) z dniem 1 października 1989 r.
- zmieniony przez art. 312 pkt 3 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U.01.49.508) z dniem 22 sierpnia 2001 r.
47) Art. 108 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
48) Art. 109 zmieniony przez art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

[49] Art. 111 § 1 pkt 3 skreślony przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[50] Art. 111 § 1 pkt 7 dodany przez art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz.U.00.22.271) z dniem 1 lipca 2000 r.
[51] Art. 113 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[52] Art. 114 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[53] Art. 115 zmieniony przez art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[54] Art. 117 zmieniony przez art. 1 pkt 16 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[55] Art. 117 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[56] Art. 118 zmieniony przez art. 1 pkt 17 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[57] Art. 119 zmieniony przez art. 1 pkt 18 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[58] Art. 120 zmieniony przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[59] Art. 121 zmieniony przez art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[60] Art. 122 zmieniony przez art. 1 pkt 21 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[61] Art. 123 zmieniony przez art. 1 pkt 22 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[62] Art. 124 zmieniony przez art. 1 pkt 23 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[63] Art. 125 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 1 pkt 6 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[64] Art. 125 § 2 dodany przez art. 1 pkt 6 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r., a w zakresie art. 505^2 kpc z dniem 1 października 2000 r.
[65] Art. 125 § 3 dodany przez art. 1 pkt 6 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r., a w zakresie art. 505^2 kpc z dniem 1 października 2000 r.
[66] Art. 125 § 4 dodany przez art. 1 pkt 6 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r., a w zakresie art. 505^2 kpc z dniem 1 października 2000 r.
[67] Art. 130^1 dodany przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r., a w zakresie art. 505^2 kpc z dniem 1 października 2000 r.
[68] Art. 130^1 § 1 został uznany za niezgodny z art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 78 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U.93.61.284) wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 marca 2002 r. (Dz.U.02.26.265). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc z dniem 25 marca 2002 r.
[69] Art. 131 § 1:
- zmieniony przez art. 95 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U.97.133.882) z dniem 30 listopada 1997 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 8 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[70] Art. 131 § 3 dodany przez art. 1 pkt 8 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[71] Art. 132 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 24 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[72] Art. 133 § 2a:
- dodany przez art. 1 pkt 25 lit. a) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 16 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.
- zmieniony przez art. 63 pkt 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.769) z dniem 1 stycznia 2001 r.
- zmieniony przez art. 597 pkt 1 ustawy z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych (Dz.U.00.94.1037) z dniem 1 stycznia 2001 r.
[73] Art. 133 § 2b dodany przez art. 1 pkt 25 lit. b) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[74] Art. 133 § 3:
- zmieniony przez art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 25 lit. b) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[75] Art. 136 § 3 zmieniony przez art. 1 pkt 26 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[76] Z dniem 27 maja 1990 r. przyjmowanie pism sądowych w wypadku niemożności doręczenia ich adresatowi w jego miejscu zamieszkania przechodzi do kompetencji organów gminy zgodnie z art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198).
[77] Art. 139 § 1 zmieniony przez art. 71 pkt 1 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (Dz.U.03.130.1188) z dniem 24 sierpnia 2003 r.
[78] Art. 139 § 2 zmieniony przez art. 71 pkt 1 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (Dz.U.03.130.1188) z dniem 24 sierpnia 2003 r.
[79] Art. 139 § 3:
- zmieniony przez art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 27 lit. a) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[80] Art. 139 § 4 dodany przez art. 1 pkt 27 lit. b) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

wydrukowano ze strony: **www.koliba.poznan.pl**

[81)] Z dniem 27 maja 1990 r. organu gminy zgodnie z art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198).
[82)] Art. 159 § 2 skreślony przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[83)] Art. 163 § 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 17 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 28 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[84)] Art. 163 § 3:
- zmieniony przez art. 55 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U.01.123.1353) z dniem 1 stycznia 2002 r.
- zmieniony przez art. 154 pkt 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U.02.74.676) z dniem 29 czerwca 2002 r.
[85)] Art. 163 § 4:
- dodany przez art. 55 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U.01.123.1353) z dniem 1 stycznia 2002 r.
- zmieniony przez art. 154 pkt 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U.02.74.676) z dniem 29 czerwca 2002 r.
[86)] Art. 165 § 2 zmieniony przez art. 71 pkt 2 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (Dz.U.03.130.1188) z dniem 24 sierpnia 2003 r.
[87)] Art. 168 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[88)] Art. 174 § 1 pkt 4 zmieniony przez art. 525 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U.03.60.535) z dniem 1 października 2003 r., z tym że, w przypadku przedsiębiorców, którzy złożyli wnioski, o których mowa w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o pomocy publicznej dla przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu dla rynku pracy (Dz.U.02.213.1800), oraz dłużników odpowiadających solidarnie wraz z przedsiębiorcami, będących stroną postępowania restrukturyzacyjnego prowadzonego na podstawie tej ustawy, wszedł w życie z dniem 24 kwietnia 2003 r. - zob. art. 546 pkt 1 ustawy zmieniającej.
[89)] Art. 180 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 1 pkt 18 lit. a) ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[90)] Art. 180 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 18 lit. b) ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[91)] Art. 182 § 1 sprostowany przez pkt 1 obwieszczenia Rady Ministrów z dnia 23 kwietnia 1965 r. o sprostowaniu błędów (Dz.U.65.15.113).
[92)] Art. 187^1 dodany przez art. 1 pkt 10 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[93)] Art. 187^2 dodany przez art. 1 pkt 10 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[94)] Art. 188 skreślony przez art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[95)] Art. 192 pkt 3 zmieniony przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[96)] Art. 194 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 30 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[97)] Art. 194 § 4 skreślony przez art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[98)] Art. 197 skreślony przez art. 1 pkt 21 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[99)] Art. 199^1 dodany przez art. 5 pkt 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U.02.153.1271) z dniem 1 stycznia 2004 r.
[100)] Art. 201 zmieniony przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[101)] Art. 203 § 4 zmieniony przez art. 1 pkt 31 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[102)] Art. 207 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 32 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[103)] Art. 207 § 3 dodany przez art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[104)] Art. 208 § 1 pkt 2 zmieniony przez art. 1 pkt 33 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[105)] Art. 213 zmieniony przez art. 1 pkt 34 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[106)] Art. 232 zmieniony przez art. 1 pkt 35 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[107)] Art. 244 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 22 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[108)] Art. 276^1 dodany przez art. 119 pkt 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz.U.97.141.944) z dniem 1 września 1998 r.
[109)] Art. 301 zmieniony przez art. 1 pkt 23 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[110)] Art. 316 § 1:
- sprostowany przez pkt 2 obwieszczenia Rady Ministrów z dnia 23 kwietnia 1965 r. o sprostowaniu błędów (Dz.U.65.15.113).
- zmieniony przez art. 1 pkt 36 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[111)] Art. 321 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 24 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[112)] Art. 327 zmieniony przez art. 1 pkt 37 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[113)] Art. 327 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 1 pkt 25 lit. a) ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[114)] Art. 327 § 2 dodany przez art. 1 pkt 25 lit. b) ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[115)] Art. 328 § 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 11 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 26 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[116)] Art. 329 zmieniony przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[117)] Art. 321 zmieniony przez art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[118)] Art. 333 § 2:
- zmieniony przez art. 1 pkt 27 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 71 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. (Dz.U.00.114.1191) zmieniającej nin. ustawę z dniem 4 stycznia 2001 r.
[119)] Art. 335 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 28 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[120)] Art. 339 § 3 skreślony przez art. 1 pkt 29 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[121)] Art. 342 zmieniony przez art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[122)] Art. 344 zmieniony przez art. 1 pkt 30 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

[123] Art. 347 zmieniony przez art. 1 pkt 39 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[124] Art. 350 § 3 zmieniony przez art. 1 pkt 40 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[125] Rozdział 1a działu IV tytułu VI księgi pierwszej części pierwszej dodany przez art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[126] Art. 354 zmieniony przez art. 1 pkt 16 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[127] Art. 357 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 14 lit. a) ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[128] Art. 357 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 41 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[129] Art. 357 § 3 zmieniony przez art. 1 pkt 14 lit. b) ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[130] Art. 363 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 42 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[131] Art. 363 § 3 zmieniony przez art. 1 pkt 42 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[132] Art. 364 zmieniony przez art. 1 pkt 43 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[133] Rozdział 1 działu V tytułu VI księgi pierwszej części pierwszej zmieniony przez art. 1 pkt 44 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[134] Art. 368 zmieniony przez art. 1 pkt 17 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[135] Art. 378 zmieniony przez art. 1 pkt 18 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[136] Art. 386 § 4 zmieniony przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[137] Art. 390 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[138] Art. 391 zmieniony przez art. 1 pkt 21 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[139] Rozdział 1^1 działu V tytułu VI księgi pierwszej części pierwszej dodany przez art. 1 pkt 45 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[140] Art. 392 zmieniony przez art. 1 pkt 22 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[141] Art. 392^1 dodany przez art. 1 pkt 23 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[142] Art. 393 zmieniony przez art. 1 pkt 24 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[143] Art. 393^2 zmieniony przez art. 1 pkt 25 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[144] Art. 393^2 § 3 dodany przez art. 312 pkt 4 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. - Prawo własności przemysłowej (Dz.U.01.49.508) z dniem 22 sierpnia 2001 r.
[145] Art. 393^3 zmieniony przez art. 1 pkt 26 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[146] Art. 393^4 zmieniony przez art. 2 ustawy z dnia 12 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.552) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[147] Art. 393^4 § 2 został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 lutego 2003 r.(Dz.U.03.41.360). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc z dniem 10 marca 2003 r.
[148] Art. 393^7 zmieniony przez art. 1 pkt 27 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[149] Art. 393^8 zmieniony przez art. 1 pkt 27 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[150] Art. 393^9 zmieniony przez art. 1 pkt 28 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[151] Art. 393^{11} zmieniony przez art. 1 pkt 29 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[152] Art. 393^{12} zmieniony przez art. 1 pkt 30 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[153] Art. 393^{13} § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 30 oraz pkt 31 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[154] Art. 393^{14} § 3 skreślony przez art. 1 pkt 32 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[155] Art. 393^{15} zmieniony przez art. 1 pkt 33 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[156] Art. 393^{16} zmieniony przez art. 1 pkt 33 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[157] Art. 393^{17} zmieniony przez art. 1 pkt 31 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[158] Art. 393^{18} zmieniony przez art. 1 pkt 34 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[159] Art. 393^{20} skreślony przez art. 1 pkt 35 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[160] Art. 394 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 46 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[161] Art. 394 § 1 pkt 1 zmieniony przez art. 1 pkt 36 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[162] Art. 395 zmieniony przez art. 1 pkt 47 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[163] Art. 397 zmieniony przez art. 1 pkt 48 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[164] Art. 397 § 1^1 dodany przez art. 1 pkt 37 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[165] Art. 401 zmieniony przez art. 1 pkt 49 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[166] Art. 401^1 dodany przez art. 83 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.97.102.643) z dniem 17 października 1997 r.
[167] Z dniem 27 czerwca 2003 r. art. 401^1 § 1 w zakresie, w którym dotyczy wyroków uprawomocniających się z mocą wsteczną po upływie terminu, o którym mowa w § 2 tego przepisu, na skutek odmowy przyjęcia lub odrzucenia kasacji, został uznany za niezgodny z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 45 i art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 czerwca 2003 r. (Dz.U.03.109.1035).
[168] Art. 402 skreślony przez art. 1 pkt 50 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[169] Art. 403 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 51 lit. a) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[170] Art. 403 § 3 dodany przez art. 1 pkt 51 lit. b) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[171] Art. 405 zmieniony przez art. 1 pkt 52 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

[172] Art. 407 zmieniony przez art. 1 pkt 53 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[173] Art. 412 § 3 zmieniony przez art. 1 pkt 54 lit. a) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[174] Art. 412 § 4 dodany przez art. 1 pkt 54 lit. b) ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[175] Dział VII tytułu VI księgi pierwszej części pierwszej skreślony przez art. 1 pkt 55 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[176] Art. 417-424 skreślone przez art. 1 pkt 55 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[177] Art. 425 zmieniony przez art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[178] Art. 432 zmieniony przez art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[179] Art. 434^1 dodany przez art. 1 pkt 56 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[180] Tytuł rozdziału 2 działu I tytułu VII księgi pierwszej części pierwszej zmieniony przez art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[181] Art. 439 zmieniony przez art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[182] Art. 442 zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[183] Art. 443 § 2 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[184] Art. 443 § 3 zmieniony przez art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[185] Art. 444 zmieniony przez art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[186] Art. 445 § 4 dodany przez art. 3 pkt 7 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[187] Tytuł VII, dział III zmieniony przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[188] Art. 461 § 1^1 dodany przez art. 180 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U.01.98.1070) z dniem 1 października 2001 r.
[189] Art. 461 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 38 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[190] Art. 461 § 2^1 dodany przez art. 1 pkt 38 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[191] Art. 461 § 2^2:
- dodany przez art. 180 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U.01.98.1070) z dniem 1 października 2001 r.
- zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.04.121.1264) z dniem 1 lipca 2004 r.
[192] Art. 462 zmieniony przez art. 29 pkt 2 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.96.24.110) z dniem 2 czerwca 1996 r.
[193] Art. 463 § 1^1 dodany przez art. 29 pkt 3 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.96.24.110) z dniem 2 czerwca 1996 r.
[194] Art. 465 § 1:
- zmieniony przez art. 29 pkt 4 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.96.24.110) z dniem 2 czerwca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 57 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 39 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[195] Art. 466:
- zmieniony przez art. 1 pkt 58 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 40 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[196] Art. 467 § 4 dodany przez art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U.90.53.306) z dniem 10 sierpnia 1990 r.
[197] Art. 475 zmieniony przez art. 1 pkt 33 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[198] Art. 475^1 dodany przez art. 1 pkt 59 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[199] Art. 476 § 1 pkt 1^1 dodany przez art. 29 pkt 5 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.96.24.110) z dniem 2 czerwca 1996 r.
[200] Art. 476 § 2 pkt 3 uchylony przez art. 34 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.03.228.2255) z dniem 1 maja 2004 r.
[201] Art. 476 § 3:
- zmieniony przez art. 25 pkt 2 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej - w związku z reformą ustrojową państwa (Dz.U.98.106.668) z dniem 1 stycznia 1999 r.
- zmieniony przez art. 223 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz.U.97.139.934) z dniem 1 kwietnia 1999 r.
[202] Art. 476 § 4 zmieniony przez art. 92 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U.91.7.24) dniem 1 stycznia 1991 r.
[203] Art. 476 § 4 pkt 1 zmieniony przez art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.04.121.1264) z dniem 1 lipca 2004 r.
[204] Art. 476 § 5 pkt 2 lit. c) zmieniona przez art. 34 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.03.228.2255) z dniem 1 maja 2004 r.
[205] Art. 477^1 § 1^1 dodany przez art. 29 pkt 6 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.96.24.110) z dniem 2 czerwca 1996 r.
[206] Art. 477^3-477^5 skreślone przez art. 1 pkt 60 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[207] Art. 477^6 zmieniony przez art. 1 pkt 61 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[208] Art. 477^7 zmieniony przez art. 1 pkt 62 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[209] Art. 477^8:
- zmieniony przez art. 1 pkt 35 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

wydrukowano ze strony: **www.koliba.poznan.pl**

- zmieniony przez art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U.90.53.306) z dniem 1 stycznia 1991 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 63 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 180 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U.01.98.1070) z dniem 1 października 2001 r.

210) Art. 477^{8} § 2 pkt 1 zmieniony przez art. 34 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.03.228.2255) z dniem 1 maja 2004 r.

211) Art. 477^{8} § 2 pkt 3:
- zmieniony przez art. 154 pkt 2 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U.02.74.676) z dniem 29 czerwca 2002 r.
- zmieniony przez art. 2 ustawy z dnia 17 października 2003 r. o zmianie ustawy o Biurze Ochrony Rządu i niektórych innych ustaw (Dz.U.03.199.1939) z dniem 1 stycznia 2004 r.

212) Art. 477^{8} § 2 pkt 4 zmieniony przez art. 34 pkt 2 lit. b) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.03.228.2255) z dniem 1 maja 2004 r.

213) Art. 477^{14a}:
- dodany przez art. 3 pkt 7 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U.90.53.306) z dniem 1 stycznia 1991 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 64 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

214) Art. 477^{15} skreślony przez art. 1 pkt 65 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

215) Dział IVa dodany przez art. 6 pkt 3 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U.89.33.175) z dniem 1 października 1989 r.

216) Oznaczenie i tytuł rozdziału 1 dodane przez art. 25 pkt 1 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym (Dz.U.90.14.88) z dniem 13 kwietnia 1990 r.

217) Art. 479^{1} § 1 zmieniony przez art. 16 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.

218) Art. 479^{1} § 2 pkt 2 zmieniony przez art. 16 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.

219) Art. 479^{1} § 2 pkt 3:
- zmieniony przez art. 25 pkt 2 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym (Dz.U.90.14.88) z dniem 13 kwietnia 1990 r.
- zmieniony przez art. 58 pkt 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz.U.97.54.348) z dniem 5 grudnia 1997 r.
- zmieniony przez art. 126 pkt 1 ustawy z dnia 21 lipca 2000 r. Prawo telekomunikacyjne (Dz.U.00.73.852) z dniem 1 stycznia 2001 r.
- zmieniony przez art. 5 pkt 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2000 r. (Dz.U.00.122.1314) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 2001 r.
- zmieniony przez art. 107 pkt 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U.00.122.1319) z dniem 1 kwietnia 2001 r.
- zmieniony przez art. 71 pkt 3 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (Dz.U.03.130.1188) z dniem 24 sierpnia 2003 r.

220) Art. 479^{1} § 2 pkt 4 dodany przez art. 19 pkt 2 ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz.U.00.22.271) z dniem 1 lipca 2000 r.

221) Art. 479^{2} § 1 zmieniony przez art. 16 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.

222) Art. 479^{2} § 2 pkt 1 zmieniony przez art. 63 pkt 2 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.769) z dniem 1 stycznia 2001 r.

223) Art. 479^{3} § 1:
- zmieniony przez art. 25 pkt 3 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym (Dz.U.90.14.88) z dniem 13 kwietnia 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 41 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.

224) Art. 479^{3} § 2 pkt 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 356 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 1992 r. (Dz.U.93.12.53) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 marca 1993 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 66 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 41 lit. b) tiret pierwsze ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.

225) Art. 479^{3} § 2 pkt 2 skreślony przez art. 1 pkt 41 lit. b) tiret drugie ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.

226) Art. 479^{5} skreślony przez art. 1 pkt 67 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

227) Art. 479^{6} zmieniony przez art. 16 pkt 1 i 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.

228) Art. 479^{6a} dodany przez art. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U.04.93.891) z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.

229) Art. 479^{7} zmieniony przez art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.

230) Art. 479^{8} zmieniony przez art. 16 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.

231) Art. 479^{9} § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 68 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

232) Art. 479^{12} zmieniony przez art. 1 pkt 42 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.

233) Art. 479^{13} § 1 zmieniony przez art. 16 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.

234) Art. 479^{13} § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 69 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

235) Art. 479^{14} § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 70 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

236) Art. 479^{14} § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 43 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.

237) Art. 479^{15} skreślony przez art. 1 pkt 71 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

238) Art. 479^{18} § 1 skreślony przez art. 1 pkt 37 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

239) Art. 479^{18} § 3 dodany przez art. 1 pkt 44 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.

240) Art. 479^{20} skreślony przez art. 1 pkt 72 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
241) Art. 479^{21} skreślony przez art. 1 pkt 72 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
242) Art. 479^{23}-479^{25} skreślone przez art. 1 pkt 45 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
243) Art. 479^{26} skreślony przez art. 1 pkt 74 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
244) Art. 479^{27} skreślony przez art. 1 pkt 74 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
245) Rozdział 2:
- dodany przez art. 25 pkt 4 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym (Dz.U.90.14.88) z dniem 13 kwietnia 1990 r.
- zmieniony przez art. 107 pkt 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U.00.122.1319) z dniem 1 kwietnia 2001 r.
246) Art. 479^{28} § 1 zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
247) Art. 479^{29} § 1 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
248) Art. 479^{29} § 2 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
249) Art. 479^{30} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
250) Art. 479^{31} został uznany za niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 oraz art. 2 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 czerwca 2002 r. (Dz.U.02.84.764). Zgodnie z pkt II tego wyroku wymieniony wyżej przepis traci moc z dniem 30 listopada 2003 r.
251) Art. 479^{32} § 1 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
252) Art. 479^{33} § 1 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
253) Art. 479^{33} § 2 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
254) Z dniem 25 czerwca 2002 r. art. 479^{34} został uznany za niezgodny z art. 2 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 czerwca 2002 r. (Dz.U.02.84.764).
255) Art. 479^{35} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
256) Rozdział 3 dodany przez art. 19 pkt 3 ustawy z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz.U.00.22.271) z dniem 1 lipca 2000 r.
257) Art. 479^{36} zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
258) Art. 479^{38} zmieniony przez art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
259) Rozdział 4 dodany przez art. 107 pkt 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U.00.122.1319) z dniem 1 kwietnia 2001 r.
260) Art. 479^{46} zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
261) Art. 479^{47} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
262) Art. 479^{50} § 2 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
263) Art. 479^{52} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
264) Art. 479^{53} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
265) Art. 479^{54} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
Z dniem 30 czerwca 2004 r. art. 479^{54} w zakresie w jakim nie przewiduje obowiązku zwrotu kosztów postępowania, został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 lipca 2003 r. (Dz.U.03.119.1121).
266) Art. 479^{56} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
267) Rozdział 5 dodany przez art. 107 pkt 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U.00.122.1319) z dniem 1 kwietnia 2001 r.
268) Tytuł rozdziału 5 zmieniony przez art. 71 pkt 4 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (Dz.U.03.130.1188) z dniem 24 sierpnia 2003 r.
269) Art. 479^{57} zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
270) Art. 479^{57} pkt 1 zmieniony przez art. 12 pkt 1 ustawy z dnia 1 marca 2002 r. o zmianach w organizacji i funkcjonowaniu centralnych organów administracji rządowej i jednostek im podporządkowanych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.02.25.253) z dniem 1 kwietnia 2002 r.
271) Art. 479^{57} pkt 2 zmieniony przez art. 71 pkt 5 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (Dz.U.03.130.1188) z dniem 24 sierpnia 2003 r.
272) Art. 479^{58} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
273) Art. 479^{61} § 1 zmieniony przez art. 71 pkt 6 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (Dz.U.03.130.1188) z dniem 24 sierpnia 2003 r.
274) Art. 479^{61} § 2 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
275) Art. 479^{62} zmieniony przez art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 1 marca 2002 r. o zmianach w organizacji i funkcjonowaniu centralnych organów administracji rządowej i jednostek im podporządkowanych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.02.25.253) z dniem 1 kwietnia 2002 r.
276) Art. 479^{63} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
277) Art. 479^{64} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
278) Art. 479^{65} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
Z dniem 30 czerwca 2004 r. art. 479^{65} w zakresie w jakim nie przewiduje obowiązku zwrotu kosztów postępowania, został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 lipca 2003 r. (Dz.U.03.119.1121).
279) Art. 479^{67} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
280) Rozdział 6 dodany przez art. 107 pkt 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U.00.122.1319) z dniem 1 kwietnia 2001 r.
281) Art. 479^{68} zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
282) Art. 479^{69} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
283) Art. 479^{72} § 2 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
284) Art. 479^{74} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
285) Art. 479^{75} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
286) Art. 479^{76} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
Z dniem 30 czerwca 2004 r. art. 479^{76} w zakresie w jakim nie przewiduje obowiązku zwrotu kosztów postępowania, został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 lipca 2003 r. (Dz.U.03.119.1121).
287) Art. 479^{78} zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. (Dz.U.02.129.1102) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 grudnia 2002 r.
288) Art. 480 skreślony przez art. 1 pkt 47 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
289) Art. 481 skreślony przez art. 1 pkt 40 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
290) Art. 482 skreślony przez art. 1 pkt 48 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
291) Art. 483 skreślony przez art. 1 pkt 48 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
292) Art. 484 skreślony przez art. 1 pkt 42 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
293) Art. 484^{1} dodany przez art. 1 pkt 49 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
294) Art. 485:
- zmieniony przez art. 1 pkt 43 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 76 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 50 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
295) Art. 485 § 2 zmieniony przez art. 71 pkt 2 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. (Dz.U.00.114.1191) zmieniającej nin. ustawę z dniem 4 stycznia 2001 r.
296) Art. 485 § 2a dodany przez art. 10 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz.U.03.139.1323) z dniem 1 stycznia 2004 r.
297) Art. 485 § 4 zmieniony przez art. 10 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz.U.03.139.1323) z dniem 1 stycznia 2004 r.

wydrukowano ze strony: **www.koliba.poznan.pl**

[298)] Art. 486:
- zmieniony przez art. 1 pkt 77 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 51 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
- zmieniony przez art. 10 pkt 2 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz.U.03.139.1323) z dniem 1 stycznia 2004 r.
[299)] Art. 487 skreślony przez art. 1 pkt 52 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[300)] Art. 488 zmieniony przez art. 1 pkt 53 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[301)] Art. 489 skreślony przez art. 1 pkt 78 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[302)] Art. 490 skreślony przez art. 1 pkt 78 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[303)] Art. 491 zmieniony przez art. 1 pkt 54 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[304)] Art. 491 § 2 zmieniony przez art. 71 pkt 3 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. (Dz.U.00.114.1191) zmieniającej nin. ustawę z dniem 4 stycznia 2001 r.
[305)] Art. 492 zmieniony przez art. 1 pkt 54 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[306)] Art. 492 § 3 zmieniony przez art. 71 pkt 4 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. (Dz.U.00.114.1191) zmieniającej nin. ustawę z dniem 4 stycznia 2001 r.
[307)] Art. 493:
- zmieniony przez art. 1 pkt 79 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 54 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[308)] Art. 494 zmieniony przez art. 1 pkt 54 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[309)] Art. 495:
- zmieniony przez art. 1 pkt 52 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 54 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[310)] Art. 496 zmieniony przez art. 1 pkt 54 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[311)] Art. 497^1 dodany przez art. 1 pkt 55 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[312)] Art. 498:
- zmieniony przez art. 1 pkt 53 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 80 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 56 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[313)] Art. 499 zmieniony przez art. 1 pkt 57 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[314)] Art. 500 skreślony przez art. 1 pkt 81 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[315)] Art. 501 skreślony przez art. 1 pkt 81 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[316)] Art. 502 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 56 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[317)] Art. 502 § 3 skreślony przez art. 1 pkt 58 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[318)] Art. 502^1 dodany przez art. 1 pkt 59 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[319)] Art. 503 zmieniony przez art. 1 pkt 60 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[320)] Art. 504 zmieniony przez art. 1 pkt 60 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[321)] Art. 505:
- zmieniony przez art. 1 pkt 58 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 60 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[322)] Dział VI tytułu VII księgi pierwszej części pierwszej dodany przez art. 1 pkt 61 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r., a w zakresie art. 505^2 kpc z dniem 1 października 2000 r.
[323)] Art. 509 zmieniony przez art. 1 pkt 82 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[324)] Art. 509^1 dodany przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz.U.97.117.752) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 1998 r.
[325)] Art. 509^1 § 1 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz.U.01.63.635) z dniem 23 września 2001 r.
[326)] Art. 516 zmieniony przez art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz.U.01.63.635) z dniem 23 września 2001 r.
[327)] Art. 518:
- zmieniony przez art. 1 pkt 83 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 62 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[328)] Art. 518^1 dodany przez art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. (Dz.U.97.117.752) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 1998 r.
[329)] Art. 518^1 § 2 zmieniony przez art. 2 pkt 4 lit. a) ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz.U.01.63.635) z dniem 23 września 2001 r.
[330)] Art. 518^1 § 3 zmieniony przez art. 2 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz.U.01.63.635) z dniem 23 września 2001 r.
[331)] Art. 518^1 § 3a dodany przez art. 63 pkt 3 lit. a) ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.769) z dniem 1 stycznia 2001 r.
[332)] Art. 518^1 § 4 pkt 3 zmieniony przez art. 63 pkt 3 lit. b) ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.769) z dniem 1 stycznia 2001 r.
[333)] Art. 518^1 § 5 zmieniony przez art. 1 pkt 63 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[334)] Art. 518^1 § 6 dodany przez art. 2 pkt 4 lit. c) ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz.U.01.63.635) z dniem 23 września 2001 r.
[335)] Art. 519^1:
- dodany przez art. 1 pkt 84 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 64 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[336)] Art. 545 § 4:
- zmieniony przez art. 1 pkt 23 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 85 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.

[337] Art. 561 § 1 zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. (Dz.U.98.117.757) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 listopada 1998 r.
[338] Art. 561^1 dodany przez art. 92 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz.U.01.98.1071) z dniem 1 stycznia 2002 r.
[339] Art. 563 zmieniony przez art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[340] Art. 564 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. (Dz.U.98.117.757) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 listopada 1998 r.
[341] Art. 565 § 3 dodany przez art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[342] Art. 565^1 dodany przez art. 92 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz.U.01.98.1071) z dniem 1 stycznia 2002 r.
[343] Art. 567^1 dodany przez art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[344] Art. 567^2 dodany przez art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[345] Art. 567^3 dodany przez art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[346] Art. 567^4 dodany przez art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[347] Art. 567^5 dodany przez art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[348] Art. 568 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 2 pkt 5 lit. a) ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[349] Art. 568 § 2 dodany przez art. 2 pkt 5 lit. b) ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[350] Art. 570^1 dodany przez art. 92 pkt 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz.U.01.98.1071) z dniem 1 stycznia 2002 r.
[351] Art. 571 skreślony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. (Dz.U.00.122.1322) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 2001 r.
[352] Art. 572 § 2:
- zmieniony przez art. 23 pkt 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
- zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. (Dz.U.00.122.1322) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 2001 r.
[353] Z dniem 27 maja 1990 r. organie gminy zgodnie z art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198).
[354] Art. 573 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 2 pkt 6 lit. a) ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[355] Art. 573 § 2 dodany przez art. 2 pkt 6 lit. b) ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[356] Art. 575^1 dodany przez art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[357] Art. 576 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 2 pkt 8 lit. a) ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[358] Art. 576 § 2 dodany przez art. 2 pkt 8 lit. b) ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[359] Art. 579 zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 lipca 2001 r. (Dz.U.01.98.1069) zmieniającej nin. ustawę z dniem 27 września 2001 r.
[360] Art. 579^1 dodany przez art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. (Dz.U.00.122.1322) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 2001 r.
[361] Art. 580 skreślony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 lipca 2001 r. (Dz.U.01.98.1069) zmieniającej nin. ustawę z dniem 27 września 2001 r.
[362] Art. 586 § 2 zmieniony przez art. 2 pkt 9 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[363] Art. 586 § 4 dodany przez art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 maja 1995 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.95.83.417) z dniem 20 października 1995 r.
[364] Art. 586^1 dodany przez art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 26 maja 1995 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.95.83.417) z dniem 20 października 1995 r.
[365] Art. 587 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 26 maja 1995 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.95.83.417) z dniem 20 października 1995 r.
[366] Art. 587 § 2 dodany przez art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 26 maja 1995 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.95.83.417) z dniem 20 października 1995 r.
[367] Art. 594 zmieniony przez art. 1 pkt 65 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[368] Oddział 5 dodany przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2001 r. (Dz.U.01.98.1069) zmieniającej nin. ustawę z dniem 27 września 2001 r.
[369] Art. 608 zmieniony przez art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz.U.01.63.635) z dniem 23 września 2001 r.
[370] Rozdział 2a dodany przez art. 2 ustawy z dnia 2 marca 2000 r. (Dz.U.00.22.269) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 czerwca 2000 r.
[371] Art. 610^5 zmieniony przez art. 2 ustawy z dnia 19 marca 2004 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo celne (Dz.U.04.68.623) z dniem 1 maja 2004 r.
[372] Art. 618 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 86 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[373] Art. 619 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 60 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[374] Art. 620 skreślony przez art. 1 pkt 61 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[375] Art. 624 zmieniony przez art. 1 pkt 62 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[376] Rozdział 6 działu III tytułu II księgi drugiej części pierwszej dodany przez art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz.U.01.63.635) z dniem 23 września 2001 r.
[377] Art. 626^2 § 1 dodany przez art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy - Prawo o notariacie (Dz.U.01.63.635) z dniem wejścia w życie systemu informatycznego zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych, o którym mowa w art. 25^1 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U.01.124.1361), tj. z dniem 1 października 2003 r. - zob. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 sierpnia 2003 r. w sprawie zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych w systemie informatycznym (Dz.U.03.162.1575).
[378] Art. 626^8 zmieniony przez art. 23 pkt 1 ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. o przenoszeniu treści księgi wieczystej do struktury księgi wieczystej prowadzonej w systemie informatycznym (Dz.U.03.42.363) z dniem 1 lipca 2003 r.
[379] Art. 627 zmieniony przez art. 23 pkt 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 21 kwietnia 1992 r.
[380] Art. 629 skreślony przez art. 23 pkt 3 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[381] Art. 630-632 skreślone przez art. 23 pkt 5 ustawy z dnia 14 lutego 1992 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[382] Oznaczenie rozdziału 1 ustalone przez art. 23 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[383] Art. 633 zmieniony przez art. 23 pkt 6 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[384] Art. 635 zmieniony przez art. 23 pkt 7 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[385] Art. 637 § 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 25 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 23 pkt 8 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[386] Art. 639 zmieniony przez art. 23 pkt 9 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.

387) Oznaczenie rozdziału 2 ustalone przez art. 23 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
388) Art. 640 § 1 zmieniony przez art. 23 pkt 10 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
389) Art. 641 § 2 zmieniony przez art. 23 pkt 11 lit. a) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
390) Art. 641 § 3 zmieniony przez art. 23 pkt 11 lit. b) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
391) Art. 642 skreślony przez art. 1 pkt 63 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
392) Art. 643 zmieniony przez art. 23 pkt 12 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
393) Art. 644 zmieniony przez art. 23 pkt 13 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
394) Art. 645 skreślony przez art. 1 pkt 64 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
395) Oznaczenie rozdziału 3 ustalone przez art. 23 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
396) Art. 646 zmieniony przez art. 23 pkt 14 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
397) Art. 647 zmieniony przez art. 23 pkt 15 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
398) Art. 648 zmieniony przez art. 23 pkt 16 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
399) Art. 649 § 1 zmieniony przez art. 23 pkt 17 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
400) Art. 652 zmieniony przez art. 23 pkt 18 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
401) Art. 653 zmieniony przez art. 23 pkt 19 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
402) Art. 654 zmieniony przez art. 23 pkt 9 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
403) Oznaczenie rozdziału 4 ustalone przez art. 23 pkt 4 lit. c) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
404) Art. 655 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 26 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
405) Oznaczenie rozdziału 5 ustalone przez art. 23 pkt 4 lit. c) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
406) Art. 663 zmieniony przez art. 23 pkt 20 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
407) Oznaczenie rozdziału 6 ustalone przez art. 1 pkt 4 lit. c) ustawy z dnia 14 lutego 1992 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1992 r.
408) Oznaczenie rozdziału 7 ustalone przez art. 23 pkt 4 lit. c) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
409) Art. 666 § 2 zmieniony przez art. 23 pkt 21 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
410) Oznaczenie rozdziału 8 ustalone przez art. 23 pkt 4 lit. c) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
411) Art. 670 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 65 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
412) Art. 677 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 66 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
413) Art. 677 § 3 zmieniony przez art. 23 pkt 9 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
414) Art. 678 sprostowany przez pkt 5 obwieszczenia Rady Ministrów z dnia 23 kwietnia 1965 r. o sprostowaniu błędów (Dz.U.65.15.113).
415) Art. 679 § 1 zmieniony przez art. 23 pkt 9 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
416) Oznaczenie rozdziału 9 ustalone przez art. 23 pkt 4 lit. c) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
417) Art. 681 zmieniony przez art. 23 pkt 9 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
418) Art. 682 zmieniony przez art. 1 pkt 67 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
419) Oznaczenie rozdziału 10 ustalone przez art. 23 pkt 4 lit. c) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
420) Art. 691 § 2 zmieniony przez art. 23 pkt 22 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
421) Tytuł II dział IVa dodany przez art. 1 pkt 27 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
422) Art. 691^1 zmieniony przez art. 6 pkt 4 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U.89.33.175) z dniem 1 października 1989 r.
423) Dział VI dodany przez art. 63 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.769) z dniem 1 stycznia 2001 r.
424) Art. 696 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 6 pkt 5 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U.89.33.175) z dniem 1 października 1989 r.
425) Art. 696 § 2 dodany przez art. 6 pkt 5 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U.89.33.175) z dniem 1 października 1989 r.
426) Art. 697 § 3 skreślony przez art. 6 pkt 6 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U.89.33.175) z dniem 1 października 1989 r.
427) Art. 697 § 4 skreślony przez art. 6 pkt 6 ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U.89.33.175) z dniem 1 października 1989 r.
428) Art. 719 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 87 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
429) Z dniem 27 maja 1990 r. organy gminy zgodnie z art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198).
430) Art. 731 zmieniony przez art. 1 pkt 68 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
431) Art. 732 zmieniony przez art. 1 pkt 88 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
432) Art. 732 § 3 zmieniony przez art. 1 pkt 69 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
433) Art. 739 § 4 zmieniony przez art. 1 pkt 70 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
434) Art. 749 zmieniony przez art. 1 pkt 71 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
435) Art. 752 zmieniony przez art. 1 pkt 72 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.

wydrukowano ze strony: **www.koliba.poznan.pl**

[436] Art. 753 § 2:
- zmieniony przez art. 1 pkt 73 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 89 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[437] Art. 759^1 dodany przez art. 95 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U.97.133.882) z dniem 30 listopada 1997 r.
[438] Z dniem 27 maja 1990 r. organów gminy zgodnie z art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198).
[439] Art. 761 § 3 dodany przez art. 18 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[440] Art. 762 § 1:
- zmieniony przez art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 28 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 74 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 90 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[441] Art. 762^1 dodany przez art. 119 pkt 2 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz.U.97.141.944) z dniem 1 września 1998 r.
[442] Art. 764:
- zmieniony przez art. 1 pkt 75 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 91 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[443] Art. 765 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 66 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[444] Art. 765 § 2 pkt 3 zmieniony przez art. 154 pkt 3 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U.02.74.676) z dniem 29 czerwca 2002 r.
[445] Art. 765 § 3 dodany przez art. 1 pkt 66 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[446] Art. 767^1 dodany przez art. 1 pkt 29 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[447] Art. 769 został uznany za niezgodny z art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 stycznia 2004 r. (Dz.U.04.11.101). Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony wyżej przepis traci moc z dniem 27 stycznia 2004 r.
[448] Art. 770 zmieniony przez art. 95 pkt 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U.97.133.882) z dniem 30 listopada 1997 r.
[449] Art. 772 zmieniony przez art. 95 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U.97.133.882) z dniem 30 listopada 1997 r.
[450] Art. 773 zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.01.125.1368) z dniem 30 listopada 2001 r.
[451] Art. 773^1 dodany przez art. 95 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U.97.133.882) z dniem 30 listopada 1997 r.
[452] Art. 775^1 dodany przez art. 1 pkt 92 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[453] Art. 777 zmieniony przez art. 47 pkt 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U.96.149.703) z dniem 1 stycznia 1998 r.
[454] Art. 778^1 dodany przez art. 597 pkt 2 ustawy z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych (Dz.U.00.94.1037) z dniem 1 stycznia 2001 r
[455] Art. 781 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 93 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[456] Art. 781 § 2 zmieniony przez art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o ustroju sądów administracyjnych i ustawę - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U.02.153.1271) z dniem 1 stycznia 2004 r.
[457] Art. 781 § 3 zmieniony przez art. 23 pkt 23 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[458] Art. 781^1 dodany przez art. 47 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U.96.149.703) z dniem 1 stycznia 1998 r.
[459] Art. 786 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 1 pkt 30 lit. a) ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[460] Art. 768 § 2 dodany przez art. 1 pkt 30 lit. b) ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[461] Art. 787 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 2 pkt 9 lit. a) ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[462] Art. 787 § 2 dodany przez art. 2 pkt 9 lit. b) ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.75.45.234) z dniem 1 marca 1976 r.
[463] Art. 790 skreślony przez art. 1 pkt 4 lit. a) ustawy z dnia 19 lipca 2001 r. (Dz.U.01.98.1069) zmieniającej nin. ustawę z dniem 27 września 2001 r.
[464] Art. 811 zmieniony przez art. 1 pkt 67 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[465] Art. 811 § 1 zmieniony przez art. 154 pkt 4 lit. a) ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U.02.74.676) z dniem 29 czerwca 2002 r.
[466] Art. 811 § 2 pkt 3 zmieniony przez art. 154 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U.02.74.676) z dniem 29 czerwca 2002 r.
[467] Art. 814 § 3 zmieniony przez art. 1 pkt 31 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[468] Art. 814 § 4:
- zmieniony przez art. 55 pkt 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U.01.123.1353) z dniem 1 stycznia 2002 r.
- zmieniony przez art. 154 pkt 5 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U.02.74.676) z dniem 29 czerwca 2002 r.
[469] Art. 824 § 3 dodany przez art. 3 pkt 9 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. (Dz.U.99.52.532) zmieniającej nin. ustawę z dniem 16 grudnia 1999 r.
[470] Art. 831 § 1 pkt 4 zmieniony przez art. 1 pkt 32 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[471] Art. 831 § 1 pkt 5:
- zmieniony przez art. 18 pkt 3 ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
- zmieniony przez art. 72 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (Dz.U.84.45.242) z dniem 1 stycznia 1984 r.
[472] Art. 833 zmieniony przez art. 11 pkt 1 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zmianie niektórych przepisów o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego i o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz.U.83.5.33) z dniem 1 stycznia 1983 r.
[473] Art. 833 § 2 zmieniony przez art. 48 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U.96.73.350) z dniem 1 lipca 1996 r.
[474] Art. 833 § 6 zmieniony przez art. 34 pkt 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.03.228.2255) z dniem 1 maja 2004 r.
[475] Art. 844 zmieniony przez art. 95 pkt 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U.97.133.882) z dniem 30 listopada 1997 r.
[476] Art. 865 § 1 zmieniony przez art. 95 pkt 7 lit. a) ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U.97.133.882) z dniem 30 listopada 1997 r.
[477] Art. 865 § 3 zmieniony przez art. 95 pkt 7 lit. b) ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U.97.133.882) z dniem 30 listopada 1997 r.
[478] Art. 866 skreślony przez art. 1 pkt 94 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[479] Art. 867 zmieniony przez art. 1 pkt 95 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.

[480] Art. 871 zmieniony przez art. 1 pkt 96 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[481] Art. 881 § 3 pkt 1 zmieniony przez art. 18 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[482] Art. 882 § 1 według numeracji oraz zmieniony przez art. 18 pkt 5 lit. a) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[483] Art. 882 § 2 dodany przez art. 18 pkt 5 lit. b) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[484] Art. 884 § 4 dodany przez art. 18 pkt 6 ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[485] Art. 886 § 1:
- zmieniony przez art. 18 pkt 7 lit. a) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 33 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 76 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 97 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[486] Art. 886 § 4 dodany przez art. 18 pkt 7 lit. b) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[487] Art. 889:
- zmieniony przez art. 1 pkt 77 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 23 pkt 24 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[488] Art. 890:
- zmieniony przez art. 1 pkt 78 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 23 pkt 24 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[489] Art. 890 § 2 zmieniony przez art. 269 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze (Dz.U.82.30.210) z dniem 1 stycznia 1983 r.
[490] Art. 890 § 3 skreślony przez art. 269 pkt 2 lit. b) ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo Spółdzielcze (Dz.U.82.30.210) z dniem 1 stycznia 1983 r.
[491] Art. 891:
- zmieniony przez art. 1 pkt 78 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 23 pkt 24 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[492] Art. 892:
- zmieniony przez art. 1 pkt 78 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 23 pkt 24 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[493] Art. 893^1 dodany przez art. 1 pkt 79 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[494] Art. 893^1 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 68 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[495] Art. 893^2 dodany przez art. 1 pkt 79 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[496] Art. 893^3 dodany przez art. 1 pkt 79 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[497] Art. 894 skreślony przez art. 1 pkt 98 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[498] Art. 897 § 4 dodany przez art. 63 pkt 5 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.769) z dniem 1 stycznia 2001 r.
[499] Art. 902^1 dodany przez art. 14 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (Dz.U.04.91.871) z dniem 1 maja 2004 r.
[500] Art. 915 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 34 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[501] Art. 918 skreślony przez art. 63 pkt 6 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.769) z dniem 1 stycznia 2001 r.
[502] Art. 920^1 dodany przez art. 1 pkt 80 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[503] Art. 920^1 § 1 zmieniony przez art. 63 pkt 7 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.769) z dniem 1 stycznia 2001 r.
[504] Art. 943 ust. 1 pkt 1 zmieniony przez art. 23 pkt 2 ustawy z dnia 14 lutego 2003 r. o przenoszeniu treści księgi wieczystej do struktury księgi wieczystej prowadzonej w systemie informatycznym (Dz.U.03.42.363) z dniem 1 lipca 2003 r.
[505] Z dniem 27 maja 1990 r. organu gminy zgodnie z art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198).
[506] Art. 946 § 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. (Dz.U.82.11.82) zmieniającej nin. ustawę z dniem 6 kwietnia 1982 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 81 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[507] Art. 953 § 2 skreślony przez art. 1 pkt 82 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[508] Art. 953 § 3 skreślony przez art. 1 pkt 82 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[509] Art. 954 pkt 2 zmieniony przez art. 1 pkt 35 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
[510] Z dniem 27 maja 1990 r. organowi gminy zgodnie z art. 3 pkt 6 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198).
[511] Art. 955 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 99 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[512] Art. 957 uchylony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. (Dz.U.82.11.82) zmieniającej nin. ustawę z dniem 6 kwietnia 1982 r.
[513] Art. 958 zmieniony przez art. 1 pkt 83 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[514] Art. 976 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 84 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[515] Art. 977 zmieniony przez art. 1 pkt 100 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[516] Art. 978 § 2 zmieniony przez art. 1 pkt 101 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[517] Art. 982 § 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. (Dz.U.82.11.82) zmieniającej nin. ustawę z dniem 6 kwietnia 1982 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 85 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[518] Art. 982 § 3 dodany przez art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 25 października 1991 r. (Dz.U.91.115.496) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 marca 1992 r.
[519] Art. 984 § 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. (Dz.U.82.11.82) zmieniającej nin. ustawę z dniem 6 kwietnia 1982 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 86 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[520] Art. 999 § 1 zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.01.125.1368) z dniem 30 listopada 2001 r.
[521] Art. 1000 § 4 dodany przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.02.240.2058) z dniem 15 stycznia 2003 r.
[522] Art. 1005 zmieniony przez art. 18 pkt 1 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198) z dniem 27 maja 1990 r.
[523] Art. 1008:

- zmieniony przez art. 18 pkt 2 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198) z dniem 27 maja 1990 r.
- zmieniony przez art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.01.125.1368) z dniem 30 listopada 2001 r.
[524)] Art. 1025 § 1 zmieniony przez art. 2 pkt 4 lit. a) ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.01.125.1368) z dniem 30 listopada 2001 r.
[525)] Art. 1025 § 1 pkt 4:
- zmieniony przez art. 4 ustawy z dnia 18 września 2001 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Kodeks morski (Dz.U.01.138.1546) z dniem 5 czerwca 2002 r.
- zmieniony przez art. 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o listach zastawnych i bankach hipotecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U.02.126.1070) z dniem 9 września 2002 r.
[526)] Art. 1025 § 3:
- zmieniony przez art. 1 pkt 36 lit. b) ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 2 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.01.125.1368) z dniem 30 listopada 2001 r.
[527)] Art. 1025 § 4 dodany przez art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 25 października 1991 r. (Dz.U.91.115.496) zmieniającej nin. ustawę z dniem 15 marca 1992 r.
[528)] Art. 1026 § 1 zmieniony przez art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.01.125.1368) z dniem 30 listopada 2001 r.
[529)] Art. 1031 zmieniony przez art. 1 pkt 102 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[530)] Art. 1046 § 4 skreślony przez art. 48 ustawy z dnia 11 października 1994 r. o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych (Dz.U.94.105.509) z dniem 12 grudnia 1994 r.
[531)] Art. 1052:
- zmieniony przez art. 1 pkt 37 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 87 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 103 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[532)] Art. 1053 § 1:
- zmieniony przez art. 1 pkt 38 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. (Dz.U.85.20.86) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 1985 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 88 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 104 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 30 kwietnia 1996 r.
[533)] Art. 1057 § 2:
- zmieniony przez art. 55 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U.01.123.1353) z dniem 1 stycznia 2002 r.
- zmieniony przez art. 154 pkt 6 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U.02.74.676) z dniem 29 czerwca 2002 r.
[534)] Dział II tytułu III zmieniony przez art. 1 pkt 89 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[535)] Tytuł działu II tytułu III zmieniony przez art. 16 pkt 4 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.97.121.770) z dniem 22 października 1997 r.
[536)] Art. 1065 skreślony przez art. 1 pkt 90 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[537)] Art. 1069 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 105 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[538)] Dział IV tytuł III (art. 1072-1080) skreślony przez art. 1 pkt 91 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[539)] Art. 1081 § 2 zmieniony przez art. 18 pkt 8 lit. a) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[540)] Art. 1081 § 3 dodany przez art. 18 pkt 8 lit. b) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[541)] Obecnie egzekucję należności pieniężnych reguluje Rozdział IV, oddział 3 Kodeksu karnego wykonawczego z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U.97.90.557).
[542)] Art. 1081 § 4 dodany przez art. 18 pkt 8 lit. b) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[543)] Art. 1083 § 1 zmieniony przez art. 11 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zmianie niektórych przepisów o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego i o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz.U.83.5.33) z dniem 1 stycznia 1983 r.
[544)] Art. 1083 § 2 dodany przez art. 18 pkt 9 lit. a) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[545)] Art. 1083 § 3 skreślony przez art. 11 pkt 2 lit. b) ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zmianie niektórych przepisów o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego i o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz.U.83.5.33) z dniem 1 stycznia 1983 r.
[546)] Art. 1084 skreślony przez art. 11 pkt 3 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zmianie niektórych przepisów o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego i o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz.U.83.5.33) z dniem 1 stycznia 1983 r.
[547)] Art. 1086 § 1 według numeracji ustalonej przez art. 18 pkt 10 lit. a) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[548)] Z dniem:
- 27 maja 1990 r. - rejonowe organy rządowej administracji ogólnej zgodnie z art. 5 pkt 13 ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U.90.34.198).
- 1 stycznia 1996 r. (a w stosunku do gmin warszawskich i miasta stołecznego Warszawy z dniem 1 stycznia 1999 r.) - organy gmin, o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 24 listopada 1995 r. o zmianie zakresu działania niektórych miast oraz o miejskich strefach usług publicznych (Dz.U.95.141.692), jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, zgodnie z art. 4 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy.
- Z dniem 31 grudnia 1998 r. ustawa z dnia 24 listopada 1995 r. o zmianie zakresu działania niektórych miast oraz o miejskich strefach usług publicznych (Dz.U.95.141.692) została uchylona na podstawie art. 109 pkt 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. - Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U.98.133.872). W związku z tym zmiany wynikające z art. 4 ust. 1 ww. ustawy z 1995 r. stały się bezprzedmiotowe.
[549)] Art. 1086 § 2 dodany przez art. 18 pkt 10 lit. b) ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[550)] Art. 1088 zmieniony przez art. 18 pkt 11 ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (Dz.U.74.27.157) z dniem 1 stycznia 1975 r.
[551)] Dział VI skreślony przez art. 1 pkt 4 lit. b) ustawy z dnia 19 lipca 2001 r. (Dz.U.01.98.1069) zmieniającej nin. ustawę z dniem 27 września 2001 r.
[552)] Art. 1105 zmieniony przez art. 1 pkt 92 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. (Dz.U.90.55.318) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 października 1990 r.
[553)] Art. 1115 § 1 zmieniony przez art. 1 pkt 106 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[554)] Tytuł tytułu I zmieniony przez art. 44 pkt 1 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.02.126.1069) z dniem 10 lutego 2003 r.
[555)] Art. 1118 skreślony przez art. 44 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczpospolitej Polskiej (Dz.U.02.126.1069) z dniem 10 lutego 2003 r.
[556)] Art. 1130 zmieniony przez art. 23 pkt 25 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[557)] Art. 1132 § 2 zmieniony przez art. 23 pkt 26 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.

[558)] Art. 1133 § 1 zmieniony przez art. 23 pkt 27 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[559)] Art. 1133 § 2 zmieniony przez art. 23 pkt 27 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[560)] Art. 1133 § 3 zmieniony przez art. 23 pkt 27 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[561)] Art. 1139 § 1 zmieniony przez art. 23 pkt 28 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[562)] Art. 1140 § 1 zmieniony przez art. 23 pkt 29 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[563)] Art. 1142 § 1 zmieniony przez art. 23 pkt 30 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz.U.91.22.92) z dniem 22 kwietnia 1991 r.
[564)] Art. 1148 § 3:
- zmieniony przez art. 1 pkt 107 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
- zmieniony przez art. 1 pkt 70 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. (Dz.U.00.48.554) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 lipca 2000 r.
[565)] Art. 1150 zmieniony przez art. 1 pkt 108 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.
[566)] Art. 1152 zmieniony przez art. 1 pkt 109 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.96.43.189) z dniem 1 lipca 1996 r.